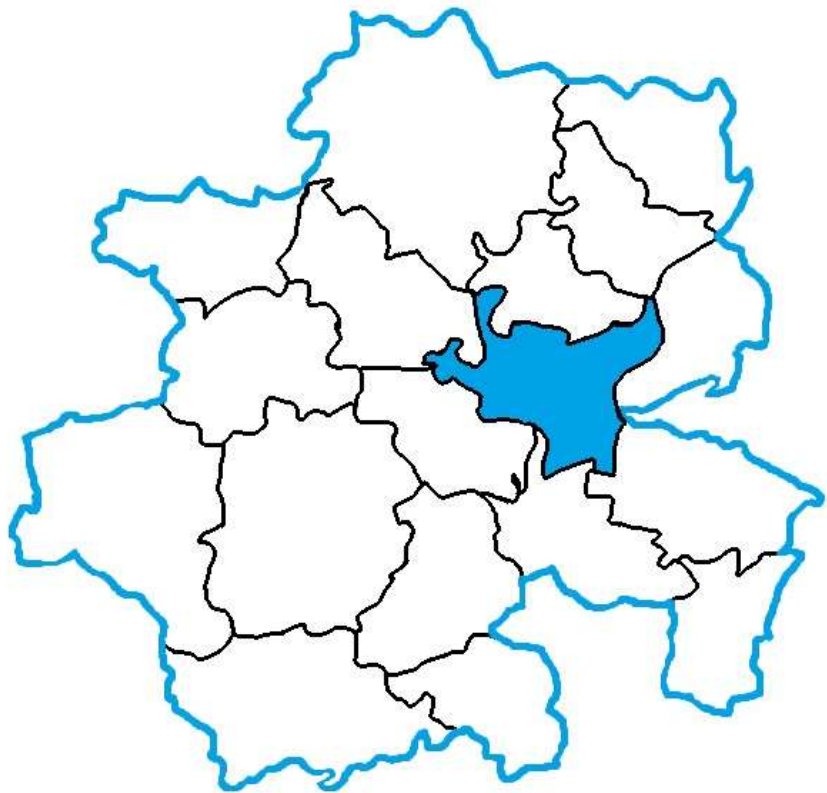

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ - projekt

Bydgoszcz, luty 2023 r.

Spis treści

1	Wprowadzenie - delimitacja MOF Bydgoszczy.....	5
2	Diagnoza Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego	6
2.1	Gospodarka BydOF	8
2.1.1	Wskaźniki makroekonomiczne	8
2.1.2	Przedsiębiorczość	9
2.1.3	Struktura wielkościowa i branżowa podmiotów gospodarczych	14
2.1.4	Potencjał inwestycyjny oraz internacjonalizacja	16
2.1.5	Innowacyjność	19
2.1.6	Rynek pracy	21
2.1.7	Turystyka	24
2.2	Społeczeństwo BydOF	27
2.2.1	Ludność i procesy demograficzne	27
2.2.2	Polityka zdrowotna i społeczna	30
2.2.3	Edukacja.....	34
2.2.4	Kultura	41
2.2.5	Sport	43
2.3	Przestrzeń i transport BydOF.....	45
2.3.1	Rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych	45
2.3.2	Planowanie przestrzenne	46
2.3.3	Transport	48
2.3.4	Zasoby mieszkaniowe.....	55
2.3.5	Sieć internetowa.....	56
2.4	Środowisko BydOF.....	58
2.4.1	Rolnictwo.....	58
2.4.2	Jakość powietrza.....	59
2.4.3	Zasoby wodne i infrastruktura wodno-ściekowa	63
2.4.4	Gospodarka odpadami	66
2.4.5	Tereny zielone	67
2.4.6	Edukacja ekologiczna.....	68
2.4.7	Źródła energii.....	68
2.5	Skutki pandemii COVID-19	71
2.6	Analiza powiązań społecznych, gospodarczych i środowiskowych w obszarze partnerstwa 72	
2.7	Synteza diagnozy – kluczowe wnioski	73
3	Analiza SWOT	79

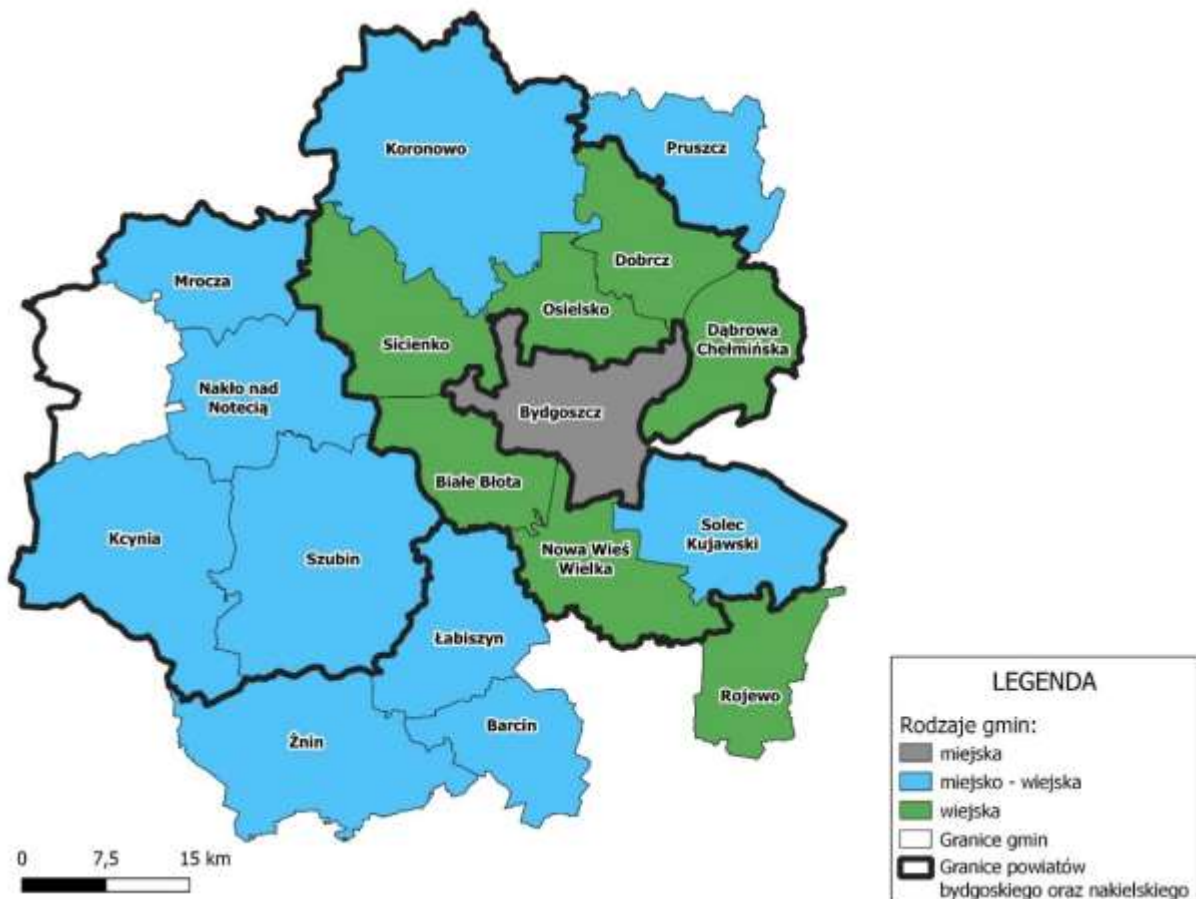
4	Wizja i misja.....	83
4.1	Misja Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego	83
4.2	Wizja rozwoju BydOF.....	83
4.3	Układ celów strategicznych	84
4.4	Kierunki działań realizowane w ramach ZIT BydOF.....	86
5	Spójność Strategii ZIT BydOF z obowiązującymi strategiami oraz planami rozwojowymi na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym	89
6	Polityka terytorialna	102
7	Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) na obszarze BydOF.....	103
8	Obszary wsparcia.....	106
9	Opis zintegrowanego podejścia	120
10	Źródła finansowania	122
11	Warunki i procedury wdrażania Strategii ZIT	125
11.1	Podstawy prawne Strategii ZIT BydOF	125
11.2	Warunki obowiązujące w realizacji Strategii ZIT BydOF.....	126
11.3	System zarządzania i wdrażania Strategii Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego	127
11.4	Struktura organizacyjna ZIT	127
11.5	Procedury sprawozdawcze i monitoringowe	129
11.6	Ewaluacja Strategii ZIT.....	130
12	Wskaźniki produktów i rezultatów	132
12.1	Wskaźniki produktów	132
12.2	Wskaźniki rezultatów	135
13	Listy projektów wraz z pakietami działań i źródłem finansowania	137
13.1	Lista projektów do realizacji w ramach Strategii ZIT BydOF	137
13.2	Lista projektów do realizacji w ramach środków z Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS).....	150
13.3	Lista projektów komplementarnych	151
13.4	Lista projektów rezerwowych ZIT BydOF	158
13.5	Wiązki projektów.....	169
14	Opis zaangażowania partnerów	192
15	Raport z konsultacji społecznych.....	194
16	Spis rysunków	195
17	Spis tabel	196
18	Spis map	197

1 Wprowadzenie - delimitacja MOF Bydgoszczy

W *Strategii Rozwoju Województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia przyspieszenia 2030+*, na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego dokonano delimitacji pięciu miejskich obszarów funkcjonalnych. Podział został przeprowadzony na podstawie związków funkcjonalnych, predyspozycji do realnego kształtowania powiązań oraz na podstawie aktywnego partnerstwa samorządów. To ostatnie kryterium było istotne dla delimitacji Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Bydgoszczy/ Bydgoski Obszar Funkcjonalny (BOF), którego załącznikiem jest działające od 2016 r. Stowarzyszenie Metropolia Bydgoszcz (SMB). Zasięg BydOF obejmuje 18 miast i gmin oraz 2 powiaty, które tworzą wspólnie SMB, a są to: Miasto Bydgoszcz, Powiat Bydgoski, Powiat Nakielski oraz gminy: Barcin, Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Kcynia, Koronowo, Łabiszyn, Mrocza, Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Osielesko, Pruszcz, Rojewo, Solec Kujawski, Szubin i Żnin.

Mapa 1 Bydgoski Obszar Funkcjonalny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu diagnostyczno-strategicznego, Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

2 Diagnoza Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

Bydgoski Obszar Funkcjonalny (BydOF) położony jest w centralnej i zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Zajmuje obszar 3 338 km², co stanowi 18,57% powierzchni województwa, a zamieszkuje go, wg stanu na dzień 31.12.2020 r., 606,7 tys. mieszkańców (29,4% ludności województwa kujawsko-pomorskiego). Gęstość zaludnienia wynosi 182 osoby/ 1 km² i jest wyższa niż w województwie (115 osób/1 km²). Od zachodu BydOF graniczy z województwem wielkopolskim, od południa - z południową częścią powiatu żnińskiego oraz z powiatem inowrocławskim. Od wschodu z powiatem toruńskim i powiatem chełmińskim. Od północnego wschodu z powiatem świeckim, a od północy z powiatem tucholskim i powiatem sępoleńskim.

Mapa 2 BydOF na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Raport diagnostyczno-strategiczny, Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

Obszar, który zajmuje BydOF ma zróżnicowane środowisko przyrodnicze. Przebiegają tu naturalne granice klimatyczne, hydrograficzne, geologiczne, czy geomorfologiczne. Według regionalizacji fizycznogeograficznej największą część omawianego obszaru stanowią pojezierza, tj. Pojezierze Południowopomorskie, Pojezierze Wielkopolskie i niewielka część Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Ponadto znajduje się tu fragment Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej oraz Doliny Dolnej Wisły. Rzeźba terenu jest charakterystyczna dla krajobrazu młodoglacjalnego - wysoczyzny morenowe, pradoliny, doliny rzeczne i obszary sandrowe.

Ponad 88% powierzchni BydOF stanowią użytki rolne (58,0%) i grunty leśne oraz zadrzewione (30,2%). Największym kompleksem leśnym jest Puszcza Bydgoska, której część położona jest na obszarze BydOF (w pasie od Potulic poprzez tereny na południe od Bydgoszczy i Solca Kujawskiego – w kierunku południowo-wschodnim).

Przeważająca część BydOF (poza gminą Dąbrowa Chełmińska) leży na zachód od rzeki Wisły, której odcinek dolnego biegu przepływa przez BydOF. Ponadto biegną tu rzeka Noteć z Kanałem Górnonoteckim, rzeka Brda oraz Kanał Bydgoski.

Sieć osadniczą tworzy Bydgoszcz (miasto na prawach powiatu), pełniące funkcje miasta rdzenia i będące jednocześnie jedną z dwóch stolic województwa. Następnie dwa miasta będące siedzibami władz powiatów, tj. Nakło nad Notecią (powiat nakielski) oraz Żnin (powiat żniński). Pozostałe miasta to: Barcin, Kcynia, Koronowo, Łabiszyn, Mroczka, Solec Kujawski, Szubin i Pruszcz. Sieć osadniczą uzupełniają 405 wsi zlokalizowanych w gminach tworzących BydOF (najwięcej w gminie Szubin – 46 wsi i w gminie Kcynia – 45 wsi, a najmniej w gminie Solec Kujawski – 5 wsi). Gęstość zaludnienia powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej dla BydOF w 2014 roku wynosiła 2737¹ osób/1 km², gdzie w regionie było to 2405 osoby/1 km².

Mapa 3 Położenie komunikacyjne obszaru BydOF

Źródło: Stowarzyszenie Metropolia Bydgoszcz

¹ Najnowsze dane GUS dotyczące powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej dla poszczególnych gmin dotyczą 2014 roku.

Bydgoski Obszar Funkcjonalny znajduje się w korzystnym położeniu komunikacyjnym. Posiada centralne usytuowanie względem ważnych ośrodków krajowych i zagranicznych. Odległości drogowe Bydgoszczy (poprowadzone głównymi szlakami komunikacyjnymi) wynoszą: z Poznaniem – 130 km, Gdańskiem – 172 km, Warszawą – 253 km, Katowicami 405 km, Berlinem – 402 km, Pragą – 572 km i Wilnem – 612 km. Krzyżują się tutaj szlaki komunikacyjne (drogowe, kolejowe, żeglugi śródlądowej) z kierunków północ-południe i wschód-zachód.

Przez teren BydOF bieżą drogi o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Najważniejszą obecnie drogą jest droga ekspresowa S5 (łącząca autostradę A1 – węzeł Nowe Marzy z autostradą A2 - węzeł Poznań Wschód), która przecina obszar BydOF w kierunku północny wschód – południowy zachód. Fragment drogi S5 stanowi części obwodnicy Bydgoszczy. Bydgoszcz to ważny węzeł kolejowy w Polsce. Krzyżują się tu linie kolejowe nr 18, nr 131 i nr 201. Przez obszar prowadzą linie kolejowe zapewniające połączenie zagłębia węglowego Górnego Śląska z Gdynią. Na obszarze BydOF znajdują się międzynarodowe drogi wodne E70 (łącząca wschód i zachód Europy) i E40 (łącząca Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym) – połączone Bydgoskim Węzłem Wodnym. Poza tym w centralnej części BydOF (w odległości 3 km od centrum Bydgoszczy) zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy im. Ignacego Jana Paderewskiego, obsługujący krajowy i międzynarodowy (Europa) ruch pasażerski.

2.1 Gospodarka BydOF

2.1.1 Wskaźniki makroekonomiczne

Analiza głównych wskaźników makroekonomicznych z lat 2010-2017 pokazuje, że za pobudzenie wzrostu gospodarczego regionów w największym stopniu odpowiadają obszary metropolitalne. Najwyższe wartości PKB na 1 mieszkańca odnotowano w województwach, w których znajdują się największe aglomeracje w Polsce. O sukcesie rozwojowym całego regionu decydują silne ośrodki i aglomeracje miejskie oraz ich znaczenie i pozycja w sieci osadniczej całego kraju. Dla województwa kujawsko-pomorskiego jednym z takich miast jest Bydgoszcz razem ze swoją strefą podmiejską. Jednak dostępne dane mogą świadczyć o względnie niższym niż oczekiwany dla obszaru aglomeracji poziomie i tempie rozwoju gospodarczego. Według danych za lata 2014-2017, udział województwa kujawsko-pomorskiego w krajowym PKB, pozostawał na stałym poziomie i wynosił 4,4%, co dawało 8 wynik w Polsce, jednak w porównaniu z 2010 rokiem nieznacznie spadł (z 4,5%)². Regiony, które odnotowały wzrost udziału w krajowym PKB w analogicznym okresie to: wielkopolskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie i pomorskie (udział województwa lubuskiego na przestrzeni lat 2010-2017 nie zmienił się). Z kolei udział

² Dane dotyczące wskaźnika PKB dostępne są na poziomie województwa (NUTS 2) oraz podregionów (NUTS 3), bez podziału na powiaty czy gminy.

podregionu bydgosko-toruńskiego³ w krajowym PKB, w okresie od 2010 do 2017 roku, był stały i wynosił 2,1% (co stanowiło około 48% wartości PKB dla całego województwa).

W podregionie bydgosko-toruńskim, wskaźnik PKB na 1 mieszkańca w 2017 roku wyniósł 52 925 zł i był wyższy niż w Polsce o 1 136 zł i o 11 037 zł wyższy niż przeciętnie w województwie kujawsko-pomorskim. Dynamika wzrostu PKB na jednego mieszkańca, w latach 2010-2017 dla podregionu bydgosko-toruńskiego była jednak niższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego.

W podregionie bydgosko-toruńskim wartość dodana brutto na 1 pracującego wyniosła 116 444 zł i była zdecydowanie wyższa niż w województwie (o 10 050 zł) i nieznacznie niższa niż średnia w Polsce (o 1 583 zł).

Głównym wyzwaniem dla obszaru BydOF będzie utrzymanie wzrostu wydajności i innowacyjności gospodarki obszaru.

2.1.2 Przedsiębiorczość

W 2019 roku na obszarze BydOF zarejestrowanych było 69 102 podmiotów gospodarczych, co stanowiło 33,9% wszystkich podmiotów gospodarczych z województwa kujawsko-pomorskiego. Na obszarze BydOF w latach 2010-2019 miał miejsce 7% wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej, jednak był on niższy niż w województwie kujawsko-pomorskim (9%) i w Polsce (15%). Wartość wskaźnika przedsiębiorczości w 2019 roku na obszarze BydOF (liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców) wynosiła 1134 i była niższa od średniej wartości krajowej (1175) ale znacznie wyższa niż w województwie kujawsko-pomorskim (982). W latach 2010-2019 nastąpił wzrost tego wskaźnika na obszarze BydOF jednak niepokojące było niższe tempo wzrostu niż w regionie i w Polsce. Najwyższe wartości wskaźnika przedsiębiorczości odnotowano na obszarach podmiejskich i w Bydgoszczy (zdecydowany lider - gmina Osielesko, która wraz z gminą Dobrcz zanotowała również najwyższą dynamikę wzrostu wskaźnika). Im dalej od ośrodka stołecznego, tym liczba podmiotów była mniejsza, co może wynikać z innego charakteru gmin (znajdujących się poza strefą podmiejską, często w przeważającej części o charakterze rolniczym) oraz wynikających z niego barier społeczno-gospodarczych – m.in. ograniczonego dostępu do informacji, instytucji otoczenia biznesu, kapitału (w tym ludzkiego). Problemem jest niski poziom rozwoju przedsiębiorczości w Bydgoszczy na tle innych miast wojewódzkich (17 miejsce według danych za 2020 rok) z różnicą w stosunku do głównych ośrodków metropolitalnych wynoszącą kilkaset podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Gorszy wynik odnotował tylko Białystok. Ponadto, niepokojąca była niska dynamika wzrostu wskaźnika w ostatnich latach co może przyczynić się do pogłębiania dysproporcji w stosunku do głównych miast w Polsce (pod warunkiem utrzymania tego trendu).

³ jw.

Poziom przedsiębiorczości obszaru BydOF mierzony wskaźnikiem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym był wyższy niż w regionie ale tempo wzrostu było niższe.

Analiza wskaźnika za 2019 r. pokazała znaczne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami BydOF tj. największa koncentracja występowała w mieście rdzeniu oraz sąsiadujących gminach podmiejskich, co jest zjawiskiem typowym dla stref podmiejskich, które cechują się wyższym poziomem rozwoju przedsiębiorczości. Szczególnie na tym tle wyróżniała się gmina Osielsko, która osiągnęła ponad 3-krotnie wyższy wskaźnik niż najłabsza w zestawieniu gmina Rojewo. Zaobserwowano podobny trend jak w ramach wskaźnika liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, tj. większy dystans przestrzenny dzielący gminę od ośrodka stołecznego, skutkowało mniejszą liczbą podmiotów. Z drugiej strony, gminy Mrocza oraz Kcynia, (które na tle obszaru BydOF mają jedne z gorszych wyników przedmiotowego wskaźnika) charakteryzowała najwyższa dynamika wzrostu (w latach 2014-2019) co jest zjawiskiem korzystnym, pozwalającym na stopniowe skracanie dystansu do pozostałych gmin obszaru BydOF (pod warunkiem utrzymania tego trendu).

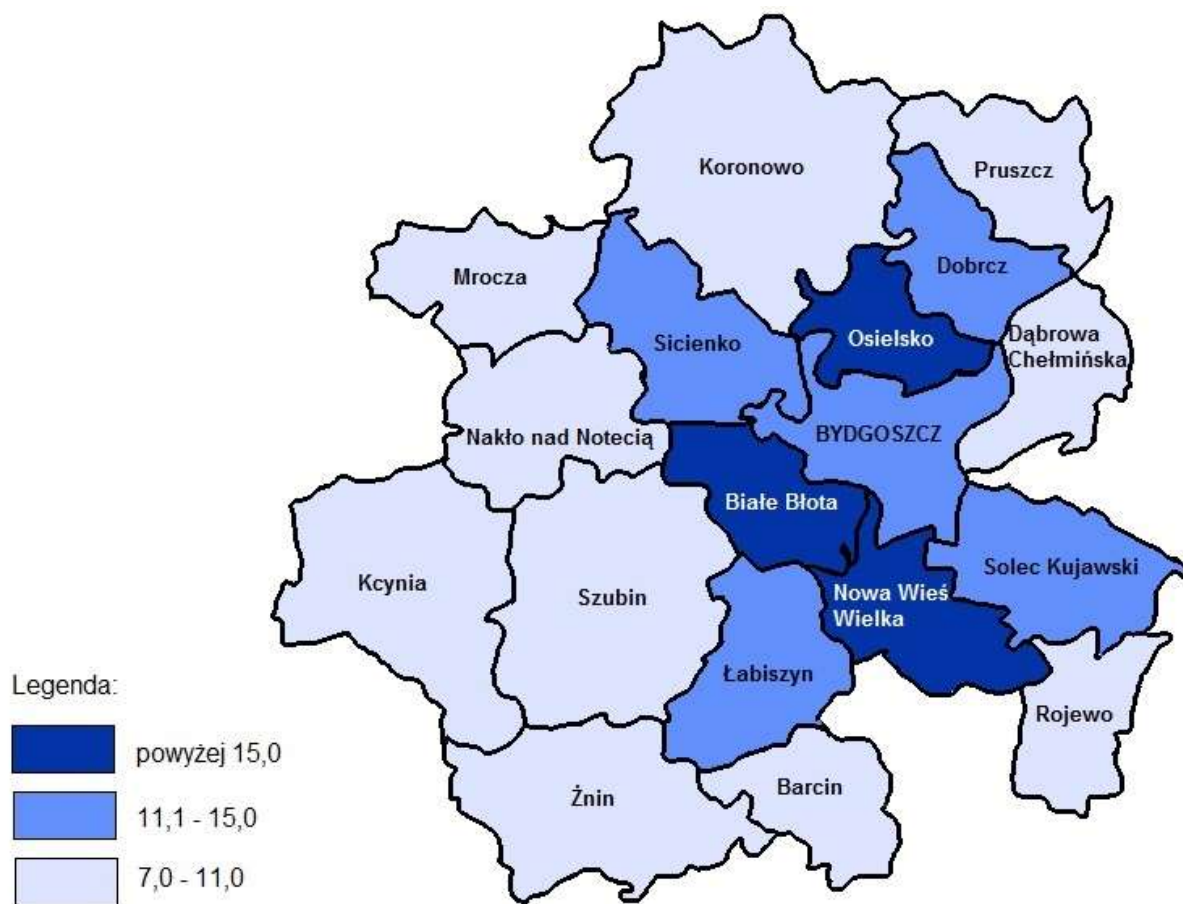
Obszarem problemowym jest gmina Rojewo⁴ z najniższą wartością wskaźnika w 2019 roku. Z kolei gminy Barcin⁵ i Pruszcz wyróżniały się niską liczbą podmiotów oraz niską dynamiką wzrostu, co może przyczynić się do pogłębienia dysproporcji w stosunku do reszty obszaru. Osobny problem występuje na obszarze gminy Solec Kujawski, która jako jedyna osiągnęła spadek wskaźnika w latach 2014-2019. Pomimo stosunkowo wysokiego poziomu wskaźnika na tle obszaru BydOF, Bydgoszcz zanotowała najniższą wartość wskaźnika spośród wszystkich miast wojewódzkich w 2019 roku (razem z Białymstokiem). Problemem jest także niskie tempo wzrostu, co może przyczyniać się do dalszego pogłębienia dysproporcji w stosunku do głównych ośrodków miejskich w Polsce.

---

⁴ Obszar niskiego poziomu rozwoju społecznego i przedsiębiorczości zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

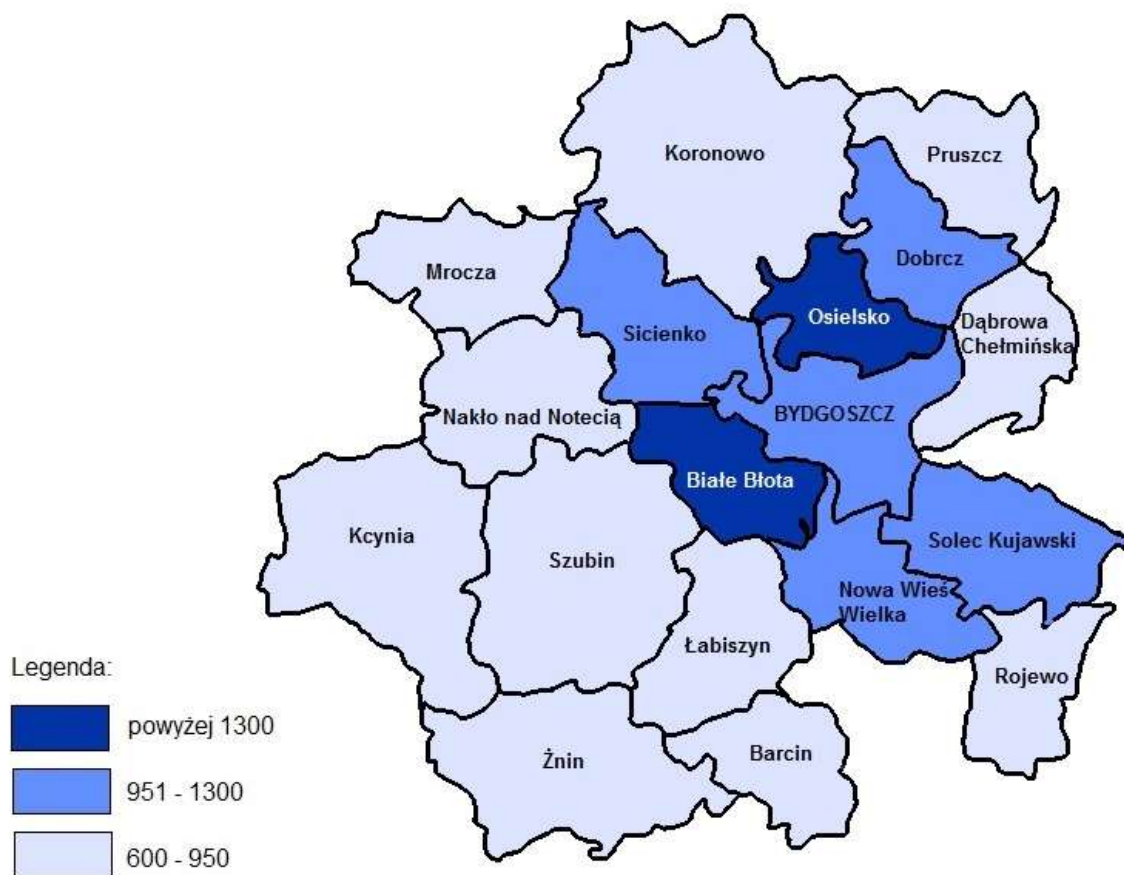
⁵ Obszar niskiego poziomu rozwoju przedsiębiorczości zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Mapa 4 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze BydOF w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Mapa 5 Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 mieszkańców ogółem na obszarze BydOF w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Oprócz wskaźników przedsiębiorczości, innymi czynnikami, które mają wpływ na stan rozwoju przedsiębiorczości BydOF są współpraca samorządów z przedsiębiorstwami oraz szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, (co wpływa korzystnie na rozwijanie postaw przedsiębiorczych wśród uczniów).

Wsparcie przedsiębiorczości przez samorząd (o charakterze niefinansowym) jest zróżnicowane na obszarze BydOF. Może to być następstwem różnego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin, charakteru gminy np. rolnicza (Rojewo) oraz możliwości organizacyjnych urzędów. Najwięcej działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości oferuje Bydgoszcz. Najpowszechniejszym działaniem stosowanym przez gminy jest informacja i promocja na stronie internetowej, którą stosuje 83% gmin z obszaru BydOF⁶. Jedyne co trzecia gmina (w tym tylko jedna wiejska – Białe Błota) podejmuje więcej niż jedno działanie wspierające przedsiębiorczość. 2 gminy (Rojewo oraz Łabiszyn) nie podejmują żadnych działań wspierających przedsiębiorczość. Jedyne w 3 gminach (Bydgoszcz, Białe Błota, Barcin) dostępny jest punkt wsparcia przedsiębiorców i jest to zjawisko szczególnie niekorzystne wobec gmin charakteryzujących się niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.

⁶ Na podstawie danych pozyskanych z JST za 2021rok

Ponadto, problem ten w znaczący sposób dotyczy gmin podmiejskich wyróżniających się wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości (np. Osielesko, Sicienko, Dobrcz).

Poziom współpracy szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest zróżnicowany na obszarze BydOF. Największą aktywność w tym zakresie wykazują szkoły z Bydgoszczy. Przykładem unikalnego w skali BydOF działania szkół były m.in. kursy przygotowawcze na studia we współpracy ze szkołami wyższymi czy współpraca międzynarodowa w celu podniesienia poziomu jakości dydaktyki prowadzone przez bydgoskie szkoły. Idea klas patronackich, kształcenia ustawicznego czy istnienia Punktów Informacji i Kariery w szkołach BydOF nie jest zjawiskiem powszechnym. Przykładowo w roku szkolnym 2020/2021 funkcjonowały 54 klasy patronackie, do których uczęszczało 1335 uczniów z Barcina, Bydgoszczy oraz z obszaru powiatu nakielskiego jednak nie podjęto takich inicjatyw w szkołach z powiatu bydgoskiego. Gminy diagnozują m.in. potrzebę utworzenia większej liczby klas patronackich w odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez rynek pracy.

- *Kluczową potrzebą jest dalsze wspieranie instytucjonalne i finansowe osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz systemowe promowanie przedsiębiorczości.*
- *Wyzwaniem powinien być rozwój przedsiębiorczości na obszarze BydOF. Poprawy wymaga poziom przedsiębiorczości, w szczególności w największym mieście BydOF, które pełni kluczowe funkcje dla rozwoju ponadlokalnej gospodarki oraz w gminach najbardziej oddalonych od Bydgoszczy. Należy wzmocnić potencjał organizacyjny samorządów lokalnych w celu poprawy współpracy na linii samorząd – przedsiębiorcy oraz dążyć do kreowania sprawnego systemu informowania przez stronę publiczną o dostępnych instrumentach wsparcia dla biznesu. Należy dążyć do wzmacniania współpracy szkół z przedsiębiorcami i uczelniami wyższymi, której efektem będzie lepsze dostosowanie umiejętności absolwentów do wymagań rynku pracy. Należy zachęcać do rozwijania idei pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego – KKZ, KUZ. Działania takie pozwolą na stopniowe uzupełnienie luk na ponadlokalnym rynku pracy. Ważnym wyzwaniem będzie również kształtowanie postaw proprzedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych z obszaru BydOF. Działania promujące przedsiębiorczość, jako sposób na karierę zawodową i dostarczenie uczniom wiedzy o nowoczesnych trendach gospodarki, podjęte już na wczesnym etapie edukacji, przyczynią się do świadomych wyborów ścieżek kariery zawodowej*

2.1.3 Struktura wielkościowa i branżowa podmiotów gospodarczych

Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych na obszarze BydOF wskazuje na wyraźną dominację mikroprzedsiębiorstw, które stanowiły aż 96% wszystkich przedsiębiorstw 2019 roku. W latach 2010-2019 wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw, co było charakterystyczne również dla regionu i kraju jednak obszar BydOF cechuje się niewystarczającym rozwojem mikroprzedsiębiorstw. Występuje zróżnicowany poziom wskaźnika między poszczególnymi gminami obszaru BydOF. Najwięcej mikroprzedsiębiorców (według danych za 2019 rok) zanotowano w gminach podmiejskich (zdecydowany lider – gmina Osielsko), które notują również wysoką dynamikę wzrostu. Wysoki poziom wskaźnika na tle obszaru BydOF występował w Bydgoszczy, jednak niepokojące było najniższe tempo wzrostu spośród wszystkich gmin obszaru. Jedyną gminą ze spadkiem liczby mikroprzedsiębiorstw w latach 2014 -2019 był Solec Kujawski stąd szczególnym wyzwaniem będzie poprawa warunków na tym obszarze w celu zatrzymania negatywnego zjawiska stagnacji liczby mikroprzedsiębiorstw.

W 2019 r. liczba małych, średnich oraz dużych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze BydOF była wyższa niż średnia w województwie i kraju, co jest zjawiskiem korzystnym. Największa koncentracja małych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców występowała na obszarach podmiejskich (zdecydowany lider – gmina Osielsko) i w Bydgoszczy. W grupie średnich przedsiębiorstw, na tle obszaru BydOF wyróżniała się gmina podmiejska Białe Błota z największą koncentracją tych podmiotów w 2019 roku. Ponadto wysoki poziom wskaźnika osiągnięto w Bydgoszczy oraz w gminach miejsko-wiejskich (Solec Kujawski, Żnin, Nakło nad Notecią). Najgorsze wyniki zanotowały gminy wiejskie Dobrcz oraz Sicienko, które charakteryzowały się znacznie lepszym poziomem wskaźnika na 10 tys. mieszkańców wśród mikro firm.

Wśród dużych przedsiębiorstw niepokojące było wyższe niż w regionie i kraju tempo spadku tej grupy przedsiębiorstw, które co do zasady dysponują największym potencjałem innowacyjnym i stanowią o przewadze konkurencyjnej danego obszaru. Centrum lokowania dużych przedsiębiorstw na obszarze BydOF jest Bydgoszcz. Udział Bydgoszczy w ogólnej liczbie dużych przedsiębiorstw z obszaru BydOF był znacznie wyższy niż w pozostałych grupach przedsiębiorstw (mikro, małe, średnie) i wynosił aż 81,3% (w 2019 roku).

Cechą charakterystyczną był fakt, że obszarem działania dużych przedsiębiorców objętych było jedynie 7 gmin z całego BydOF (w tym tylko jedna gmina wiejska – Białe Błota).

Obszar BydOF charakteryzuje się typową dla województwa oraz kraju strukturą branżową z wyraźnym przemysłowym charakterem. W roku 2019 dominującymi sekcjami na obszarze BydOF były: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (22,3%); F – Budownictwo (12,2%), M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (9,9%), C – Przetwórstwo przemysłowe (9,1%). Pomimo tego, że sekcja G skupiała w 2019 r. najwięcej podmiotów, od roku 2010 zauważalna była znaczna tendencja spadkowa (o 18%). Duże wzrosty w tym okresie zanotowały sekcje związane z rynkiem nieruchomości (budownictwo + obsługa rynku nieruchomości), co odpowiadało

ogólnopolskiemu zjawisku boomu na rynku nieruchomości oraz Informacja i komunikacja (szczególna rola bydgoskiego sektora IT, który stanowi o specjalizacji miasta i skupiał 75% zatrudnionych w całym sektorze BPO/SSC w Bydgoszczy⁷). Ponadto znaczną tendencją wzrostową wyróżniała się opieka zdrowotna i pomoc społeczna, co ma związek m.in. ze zjawiskiem wzrastającego popytu na tego typu usługi w dobie starzejącego się społeczeństwa. Warto odnotować znaczny wzrost sekcji PKD związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, co może mieć związek z rozwijającym się rynkiem OZE. Gminy miejskie i podmiejskie Bydgoszczy wyróżniała większa koncentracja branż specjalistycznych tj. działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz usług związanych z opieką zdrowotną i pomocą społeczną (zdecydowany lider - gmina Osielsko). Z kolei gmina wiejska Rojewo wyróżniała się rolniczym charakterem na tle pozostałych gmin wiejskich obszaru BydOF.

Wśród nowo zarejestrowanych podmiotów w 2019 r. największy udział stanowiła sekcja F budownictwo (21%), na co wpływ miał m.in. boom budowlany w ostatnich latach. Trendem wzrostowym charakteryzowała się sekcja PKD *Transport i gospodarka magazynowa* (duży udział dynamicznie rozwijającego się sektora logistyczno-magazynowego w Bydgoszczy), *opieka zdrowotna i pomoc społeczna*, *Informacja i komunikacja* (coraz powszechniejsza cyfryzacja życia) oraz *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* (profesjonalizacja usług).

Naturalnym centrum wzrostu i integratorem gospodarczym obszaru BydOF jest Bydgoszcz, która pełni nie tylko rolę przemysłowej stolicy w regionie, ale przede wszystkim jest najważniejszym ośrodkiem gospodarczym obszaru. Według danych GUS z 2020 roku, Bydgoszcz jest druga wśród miast wojewódzkich (po Gorzowie Wielkopolskim) pod względem największego udziału pracujących w przemyśle i budownictwie. Bydgoska gospodarka opiera się na takich branżach jak: narzędziowa i przetwórstwa tworzyw sztucznych, chemiczna, elektromaszynowa, środków transportu, telekomunikacyjna, elektroniczna i elektrotechniczna, meblowa, zbrojeniowa oraz spożywcza. Zauważalna jest rola Bydgoszczy, jako jednego z głównych ośrodków BPO/SSC⁸ w Polsce. Największy udział w strukturze zatrudnienia w tym sektorze generują usługi IT, które skupiały około 75% zatrudnionych w całym sektorze BPO/SSC w Bydgoszczy. Duża koncentracja firm informatycznych stanowi o specjalizacji miasta w branży IT (Atos, Nokia, Asseco, Sii). Ponadto w Bydgoszczy prężnie rozwija się sektor logistyczno-magazynowy dzięki centralnej lokalizacji w trójkącie między Warszawą, Poznaniem i Trójmiastem (porty morskie w Gdańsku i w Gdyni), dobrym skomunikowaniem z Berlinem oraz dostępnością atrakcyjnych i w pełni uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

Najwyższe miejsca z obszaru BydOF w rankingu Listy 500 Rzeczypospolitej w latach 2015-2018 zajęły 3 bydgoskie firmy: Oponeo.pl SA, Frosta Sp. z o.o. oraz Pojazdy Szynowe PESA SA.

⁷ Dane Bydgoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego (kwiecień 2021)

⁸ Centra Usług Wspólnych - Business Process Outsourcing i Shared Service Center

Rozpoznawalną marką z obszaru BydOF jest Cukiernia SOWA z Bydgoszczy (posiadająca sieć cukierni w całym kraju, a także w Londynie i Berlinie).

- Kluczową potrzebą jest dalsze wspieranie firm z sektora MŚP z obszaru BydOF w inwestycjach rozwojowych (wzrost zatrudnienia, produktywności, konkurencyjności oraz innowacyjności), w szczególności wsparcie to powinno być ukierunkowane na mikroprzedsiębiorców.
- Szansą na poprawę sytuacji w grupie dużych przedsiębiorstw jest znaczny potencjał terenów inwestycyjnych obszaru BydOF (dostępnych z poziomu 10 gmin), które mogą przyciągnąć dużych inwestorów poszukujących dogodnych warunków prowadzenia swojej działalności.

2.1.4 Potencjał inwestycyjny oraz internacjonalizacja

Obszar BydOF posiada duży zasób dobrze zlokalizowanych terenów przeznaczonych pod inwestycje, które skoncentrowane są w 10 z 18 gmin. Najwięcej dostępnych terenów inwestycyjnych z obszaru BydOF oferują 3 gminy: Bydgoszcz (190 ha), Barcin (160 ha), Szubin (114 ha). Łącznie tereny inwestycyjne zlokalizowane na obszarze BydOF zajmują około 580 ha. Atutem terenów inwestycyjnych obszaru BydOF jest ich zróżnicowanie m.in. pod względem charakteru własności (dominuje własność osób prawnych – ponad 50%) oraz ceny gruntu (najwyższe w Bydgoszczy, najniższe w Nakle nad Notecią oraz Sicienku).⁹Zgodnie ze *Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+* 7 gmin z obszaru BydOF zostało uznanych za szczególnie predysponowane do rozwoju wielkopowierzchniowych przestrzeni inwestycyjnych o znaczeniu ponadlokalnym (Barcin, Bydgoszcz, Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, Szubin i Żnin). Ponadto gmina Barcin oraz Nakło nad Notecią znalazły się wśród 6 najbardziej atrakcyjnych gmin z województwa kujawsko-pomorskiego pod względem potencjału inwestycyjnego (wg filaru „tereny inwestycyjne”) w ramach analizy przeprowadzonej w projekcie badawczo-rozwojowym REGIOGMINA.¹⁰ Szczególnie duży potencjał uzbrojonych i dogodnie zlokalizowanych terenów inwestycyjnych występuje w Bydgoszczy, która w ostatnich latach stała się centrum logistyczno-magazynowym w regionie. Potencjał logistyczno – magazynowy Bydgoszczy uruchomił zainteresowanie międzynarodowych deweloperów, którzy inwestują w nowoczesne parki magazynowe. Zainteresowanie terenami inwestycyjnymi w 2019 i 2020 r. zarządzanymi przez BPPT Sp. z o.o. wyraziło 80 firm deklarujących zatrudnienie ponad 3000 pracowników. Zgodnie z aktualnymi danymi Bydgoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego (BARR)¹¹, w Bydgoszczy

⁹ Dane Bydgoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego (listopad 2020)

¹⁰ Projekt realizowany przez konsorcjum: Województwo Kujawsko-Pomorskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹¹ Dane Bydgoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego (marzec 2022)

dostępnych jest około 470 tysięcy metrów kwadratowych magazynów, natomiast na całym obszarze BydOF w planowaniu i budowie znajduje się 805 tysięcy m² powierzchni magazynowych. Istotny potencjał posiadają bydgoskie obiekty biurowe wysokiej klasy (wg standardu A/B+), W ciągu kilku ostatnich lat nastąpił dynamiczny wzrost nowoczesnej powierzchni biurowej, która obecnie wynosi ponad 135 tys. m².

Na etapie planowania jest około 61 tys. m² a w budowie znajduje się około 9 tys. m². Powinno to umożliwić powstawanie nowych inwestycji usługowych (np. dla branży outsourcingowej). Potwierdzeniem atrakcyjności inwestycyjnej Bydgoszczy było zdobycie przez miasto I miejsca w województwie kujawsko-pomorskim oraz otrzymanie tytułu „Gruntu na Medal 2018” za najbardziej atrakcyjne nieruchomości inwestycyjne w regionie¹². Istotnym wyróżnieniem dla miasta było również 1. miejsce w rankingu „Doing Business in Poland 2015” stworzonym przez Bank Światowy (World Bank Group), gdzie jednym z kryteriów oceny było uzyskiwanie pozwoleń na budowę w polskich miastach. Barię w przyciąganiu nowych inwestycji może być brak pełnego uzbrojenia terenów inwestycyjnych obszaru BydOF zlokalizowanych poza Bydgoszczą.

Ważnymi miejscami oferującymi tereny inwestycyjne są parki przemysłowe. Na terenie BydOF funkcjonują 3 parki technologiczne i przemysłowe: Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny (BPPT), Nadnotecki Park Przemysłowy oraz Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim. Łączna powierzchnia całkowita terenów inwestycyjnych w parkach technologicznych i przemysłowych na obszarze BydOF wyniosła w 2019 roku 407 ha (wzrost o 45 ha w porównaniu z rokiem 2010) a liczba funkcjonujących tam firm – 172 (wzrost o 115 w porównaniu z rokiem 2010). Sukcesywny wzrost liczby firm na obszarze parków technologicznych i przemysłowych obszaru BydOF powinien stanowić impuls prorozwojowy dla gminy Nakło nad Notecią oraz Solec Kujawski, które notowały jedną z niższych dynamik wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w latach 2010-2019 oraz przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia na tych obszarach. Parki przemysłowe zapewniają ponadto dostęp do infrastruktury biznesowej umożliwiając funkcjonującym na ich terenie firmom m.in. prace badawcze (np. testowanie nowych produktów). Takim potencjałem wyróżnia się BPPT z centrum technologicznym (centrum demonstracyjne, warsztat, laboratorium) oraz biurowcem Idea Przestrzeń Biznesu, który posiada w swojej ofercie powierzchnie biurowe (w tym dostęp do usług coworkingowych), sale konferencyjno-szkoleniowe oraz usługi okołobiznesowe (konferencje, warsztaty).

Zmniejszenie liczby spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2010-2019 w regionie wynosiło 18%, a na obszarze BydOF 12% i wpisywało się w ogólnopolski trend, w którym zauważalna była wyraźna różnica pomiędzy wschodem a zachodem Polski, tj. największa dynamika wzrostu występowała we wschodnich województwach a największe spadki odnotowywane były w zachodnich.

---

¹² Organizatorem przedsięwzięcia była Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A., we współpracy z Marszałkami Województw, Regionalnymi Centrami Obsługi Inwestora i odbyła się pod patronatem Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii.

Trend spadkowy występował również wśród nowych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego z obszaru BydOF (analogiczny proces występował w województwie kujawsko-pomorskim i w Polsce).

Na obszarze BydOF, centralnym punktem lokowania kapitału zagranicznego jest Bydgoszcz, która skupiała blisko 25% kapitału zagranicznego w regionie według danych za 2019 rok.

Potencjał Bydgoszczy potwierdza fakt, że skoncentrowanych tu było blisko 80 % wszystkich spółek z kapitałem zagranicznym z obszaru BydOF w 2019 roku. Spośród gmin podmiejskich szczególnie wyróżniała się gmina Osielsko z najwyższym tempem wzrostu (w okresie 2010-2019) oraz zdecydowanie najwyższą liczbą podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Pozostałe gminy BydOF cechuje wyraźnie niższa aktywność spółek z udziałem kapitału zagranicznego natomiast w dwóch gminach: Rojewo oraz Łabiszyn nie odnotowano żadnej tego typu spółki w 2019 roku.

Kluczowi inwestorzy zagraniczni z obszaru BydOF zlokalizowani byli w 5 gminach (Bydgoszcz, Osielsko, Białe Błota, Żnin, Barcin)¹³. Dominującym ośrodkiem była Bydgoszcz, która skupiała 18 z 24 kluczowych inwestorów z całego obszaru BydOF (w tym 7 z Niemiec, 4 z USA, 3 z Wlk. Brytanii).

Na przestrzeni lat 2007-2018, wartość eksportu krajowego rosta szybciej niż wartość eksportu firm z regionu, co przekłada się także niekorzystnie na sytuację BydOF, a udział eksportu z regionu w wartości krajowego eksportu wyniósł zaledwie 2,9% w 2018 roku¹⁴.

W województwie kujawsko-pomorskim największą wartość eksportowanych towarów osiągnęły przedsiębiorstwa prowadzące działalność w obszarach produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych, produkcji masy włóknistej, papieru i tektury oraz produkcji sprzętu elektronicznego powszechnego użytku.

Pozytywnie należy ocenić działania proeksportowe podjęte przez Stowarzyszenie Metropolia Bydgoszcz, które wraz z Bydgoską Agencją Rozwoju Regionalnego Sp. z o. o. realizują projekt, którego celem jest zwiększenie poziomu handlu zagranicznego poprzez bezpośrednie i pośrednie wsparcie działalności eksportowej przedsiębiorstw z sektora MŚP z terenu jst wchodzących w skład Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz oraz promocję gospodarczą tego obszaru.¹⁵

- *Niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do przygotowania (uzbrojenia) terenów inwestycyjnych pod inwestycje oraz szeroka kampania informacyjno-promocyjna w celu pozyskania nowych inwestorów gwarantujących spójny i zrównoważony rozwój gospodarczy i aktywizację metropolitalnego rynku pracy BydOF.*
- *Kluczową potrzebą jest dalszy rozwój istniejących stref aktywności gospodarczej na terenie parków przemysłowych poprzez pozyskiwanie nowych inwestorów oraz*

¹³ Według danych Kujawsko-Pomorskiego Centrum Obsługi Inwestora w Toruniu (stan na 20 listopada 2019r.).

¹⁴ Według danych Programu rozwoju gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego, 2022r.

¹⁵ Projekt pn. „Wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji gospodarczej regionu na obszarze funkcjonowania Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz”

rozwój infrastruktury dedykowanej startupom i przedsiębiorstwom, w szczególności z branż wysokiej technologii.

- *Kluczowym wyzwaniem będzie poprawa warunków dla lokowania kapitału zagranicznego na obszarze BydOF w oparciu o duży potencjał dostępnych terenów inwestycyjnych i obecność preferencyjnych lokalizacji w postaci parków przemysłowych z systemem zachęt inwestycyjnych oraz dostępną infrastrukturą biznesową.*
- *Istnieje potrzeba kontynuacji działań proeksportowych w celu promocji oraz internacjonalizacji sektora MŚP z obszaru metropolitalnego.*

2.1.5 Innowacyjność

Stosunkowo niski poziom innowacyjności województwa (o którym świadczy m.in. wartość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach (w tym na działalność B+R), odsetek przedsiębiorstw, które wdrożyły jakąkolwiek z innowacji oraz liczba zgłoszeń patentowych) stanowić może w dużej mierze odzwierciedlenie sytuacji na obszarze BydOF, a zwłaszcza największego miasta w regionie oraz jego bezpośredniego otoczenia, które ze swoim potencjałem społeczno-gospodarczym powinno pełnić rolę katalizatora rozwoju innowacyjności.

Do czynników identyfikowanych w województwie, które nie sprzyjają wzrostowi innowacyjności także na obszarze BydOF, należą m.in. migracja ludzi młodych (w wieku 25-34 lata), starzenie się społeczeństwa, relatywnie niski poziom wykształcenia oraz niska aktywność zawodowa mieszkańców województwa. Przeciętny poziom innowacyjności firm powoduje, że większość przedsiębiorstw zmuszona jest do konkurencji ceną, a nie jakością lub nowoczesnością produktu bądź usługi.

Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych na obszarze BydOF z wyraźną dominacją mikroprzedsiębiorstw oraz spadkiem liczby firm małych, średnich i dużych w latach 2010-2019 (podobny trend zaobserwowano również w regionie i w kraju) nie sprzyja rozwojowi innowacyjności, ponieważ mikroprzedsiębiorstwa wykazują niższą aktywność innowacyjną, (szczególnie te, które nie funkcjonują długo na rynku, dla których stanowi to często zbyt duże ryzyko finansowe).

Profil działalności podmiotów gospodarczych obszaru BydOF wpisuje się w regionalne inteligentne specjalizacje (RIS), których celem jest tworzenie innowacyjnych rozwiązań społeczno-gospodarczych, zwiększenie wartości dodanej regionalnej gospodarki i podniesienie jej konkurencyjności.

Największym ośrodkiem funkcjonowania podmiotów w obrębie RIS z obszaru BydOF jest Bydgoszcz z aktywnie działającym BPPT. Park skupia duże firmy m.in. z takich branż jak logistyka, przetwórstwo tworzyw sztucznych, obróbka metali. Szczególne znaczenia nabiera branża IT, której udział w strukturze podmiotów według sekcji PKD zwiększył się

w okresie 2010-2019 (wśród podmiotów zarejestrowanych ogółem z 2,8% na 3,7%, a w podmiotach nowo zarejestrowanych z 3,6% na 4,5%).

Coraz bardziej powszechnym zjawiskiem jest współpraca firm w formie klastrów. Zgodnie z analizą sytuacji społeczno-gospodarczej województwa¹⁶, stanowiły one jedyną formę współpracy firm tworzących RIS. W 2020 roku w regionie funkcjonowało 21 klastrów, w tym czynnie działających 12. Połowa aktywnych klastrów (6) była zlokalizowana na obszarze BydOF, co świadczy o dobrze rozwiniętej sieci współpracy na obszarze metropolitalnym (4 z Bydgoszczy, 1 z Szubina, 1 z Białych Błot). Reprezentowały one 4 inteligentne specjalizacje: zdrowa i bezpieczna żywność, dziedzictwo kulturowe i przemysł kreatywny, zaawansowane materiały i narzędzia, technologie ICT. Najważniejszym na obszarze BydOF jest pełniący funkcję katalizatora procesów innowacyjnych - Bydgoski Klaster Przemysłowy (drugi klaster w Polsce, który posiada certyfikat Silver Label of Certificate), który jako jedyny w regionie ma status krajowego klastra kluczowego. Od 2006 roku tworzy on warunki do rozwoju przedsiębiorstw, szczególnie z branży przetwórstwa tworzyw sztucznych i recyklingu oraz produkcji narzędzi przy udziale i zaangażowaniu współpracujących ze sobą przedsiębiorców, jednostek naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu i władz lokalnych.

Politechnika Bydgoska¹⁷ pełni ważną funkcję ośrodka sprzyjającego rozwojowi innowacyjnych przedsięwzięć ze specjalnie powołaną w tym celu jednostką ogólnouczelnianą – Regionalnym Centrum Innowacyjności - Centrum Transferu Technologii. Istotną rolę i potencjał tej uczelni w zakresie współpracy biznesu i nauki potwierdzają m.in. wyniki projektu Voucher badawczy (realizowanego w latach 2013-2015), gdzie ponad 60% firm z regionu wybrało ówczesne UTP jako wykonawcę zleconych prac B+R. Rozwojowi innowacyjności powinno też sprzyjać zaplecze Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) z obszaru BydOF, które pełnią istotną rolę w rozwijaniu ponadlokalnej gospodarki. Większość IOB jest skoncentrowana w Bydgoszczy, na pozostałym obszarze BydOF występuje ograniczony dostęp do podmiotów świadczących usługi probiznesowe. Bydgoskie IOB reprezentują wszystkie typy takich podmiotów. Pozostałe IOB mają siedzibę w 4 gminach miejsko-wiejskich (Barcin, Nakło nad Notecią, Solec Kujawski, Żnin). Natomiast jedynym IOB, który ma siedzibę na obszarze gminy wiejskiej (Dobrcz) jest LGD Trzy Doliny, którego obszar działania obejmuje również inne gminy z obszaru BydOF: Białe Błota, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko, Solec Kujawski. Problemem jest ograniczona oferta IOB z obszaru BydOF (terytorialnie oraz przedmiotowo) wobec osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz młodych firm (startupy).

---

¹⁶ "Projekt „Usytuowanie na poziomie samorządów lokalnych instrumentów wsparcia dla MŚP, działających w oparciu o model wielopoziomowego zarządzania regionem” finansowany z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Strategicznego Gospostrateg „Społeczny i Gospodarczy Rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków”, realizowany przez konsorcjum w składzie: Województwo Kujawsko-Pomorskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu".

¹⁷ Z dniem 1 września 2021 r. Uniwersytetowi Technologiczno-Przyrodniczemu im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy nadano nazwę „Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich” na mocy ustawy z dnia 20 maja 2021r. o zmianie nazwy Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy, Dz.U. 2021 poz. 1141.

- *Strategicznym celem będzie dalszy rozwój Bydgoskiego Klastra Przemysłowego. Niezbędne jest również wspieranie pozostałych aktywnych inicjatyw klastrowych na obszarze BydOF w celu podniesienia innowacyjności oraz konkurencyjności gospodarki metropolitalnej.*
- *Szansą dla rozwoju innowacyjności oraz wzmocnienia gospodarki BydOF powinien być dalszy rozwój Politechniki Bydgoskiej, która jest jedyną w regionie uczelnią wyższą o takim statusie.*
- *Dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz młodych firm (startupy) oprócz utrzymania instrumentów wsparcia finansowego dla tych podmiotów należy równolegle rozwijać system inkubowania młodych firm (specjalistyczne doradztwo, dostęp do infrastruktury biznesowej).*
- *Konieczne jest podejmowanie działań wzmacniających metropolitalną ofertę IOB ukierunkowaną na wspieranie przedsiębiorczości oraz innowacyjności podmiotów gospodarczych. Działania te powinny zapewnić dostęp do podstawowych usług IOB przedsiębiorcom z gmin BydOF, w których występuje niski poziom przedsiębiorczości. Równie istotnym wyzwaniem będzie dążenie do poprawy jakości oferty IOB w celu świadczenia wysokospecjalistycznych proinnowacyjnych usług wspierających w szczególności nowopowstałe i już funkcjonujące przedsiębiorstwa, opierające rozwój o innowacyjne rozwiązania technologiczne.*

2.1.6 Rynek pracy

W związku z zachodzącym powszechnie w kraju i identyfikowanym na obszarze BydOF procesem starzenia się społeczeństwa – zmniejszaniem się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym – zasoby siły roboczej i liczba osób aktywnych zawodowo zmniejszają się od kilku lat. Z drugiej strony dynamicznie rozwijająca się gospodarka wywołuje presję na zwiększenie aktywności zawodowej osób nieaktywnych (m.in. kobiet i osób w wieku emerytalnym) oraz angażowanie pracowników zagranicznych.

Poziom bezrobocia w latach 2010-2019 (liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym) w BydOF zmniejszył się, co jest spójne z tendencją wojewódzką i krajową. Spadek liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne na przestrzeni lat 2010-2019 wynosił 61%. W 2019 r. liczba osób bezrobotnych na obszarze BydOF kształtowała się na poziomie około 11 tys. Zauważalna jest tendencja, że w M. Bydgoszczy oraz gminach ościennych zjawisko bezrobocia jest stosunkowo niskie, natomiast w gminach bardziej oddalonych od Bydgoszczy wskaźniki dotyczące bezrobocia wypadają bardziej niekorzystnie. Porównując udział liczby bezrobotnych w przeliczeniu na ludność w wieku produkcyjnym w 2019 r. najwyższe wskaźniki odnotowano w gminie Mrocza 7,2 %, gminie Rojewo 6,8%, Nakle nad Notecią i Kcyni 5,5%, natomiast najniższe wartości wystąpiły w gminie Białe Błota i Osielsko 1,8%,

gminie Dobrcz 2,0%, gminie Solec Kujawski i Nowa Wieś Wielka 2,1%, w Bydgoszczy 2,3% oraz w gminie Dąbrowa Chełmińska 2,4%.

W ostatnich latach zauważa się poprawę sytuacji Bydgoszczy pod względem bezrobocia na tle ośrodków wojewódzkich (biorąc pod uwagę stopę bezrobocia rejestrowanego). W roku 2019 Bydgoszcz znajdowała się na 12 pozycji wśród miast wojewódzkich, w 2020 r. na pozycji 8, a wg danych za rok 2021 na miejscu 6 ze wskaźnikiem stopy bezrobocia wynoszącym 2,5%. Pomimo dużej poprawy sytuacji na rynku pracy BydOF w ostatnich latach, w dalszym ciągu identyfikuje się pewne grupy wymagające aktywizacji zawodowej. Są to w szczególności: osoby długotrwale zarejestrowane jako bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety (w tym kobiety powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dzieci), osoby młode (do 34 roku życia), osoby starsze (po 50 roku życia, ze szczególnym uwzględnieniem mężczyzn) oraz osoby z niepełnosprawnościami, wymagające szczególnego wsparcia.

Udział osób długotrwale bezrobotnych (pozostających w rejestrach powiatowych urzędów pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat) w BydOF w stosunku do liczby osób bezrobotnych ogółem w BydOF w latach 2010-2019 uległ niewielkiej poprawie (z 57% do 55%). Natomiast udział osób bezrobotnych długookresowo (powyżej 24 m-cy) w całkowitej liczbie osób bezrobotnych zwiększył się (z 8% w 2010 r. do 22% w 2019 r.). Mimo spadku liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem, udział osób bezrobotnych długookresowo utrzymuje się wciąż na wysokim poziomie, co jest zjawiskiem niekorzystnym, gdyż wydłużający się okres bez zatrudnienia może spowodować, iż osoby bezrobotne będą bardziej skłonne zaakceptować swoją sytuację. Sprzyja to tendencji do godzenia się na niższy standard życia, zmniejszenia aktywności poszukiwania pracy oraz do uzależnienia się od pomocy innych. Ponadto uwarunkowania społeczne, w tym szeroki wachlarz świadczeń pomocy społecznej, zniechęcają pewne grupy społeczne do podnoszenia kwalifikacji i podjęcia zatrudnienia. Na obszarze BydOF w 2019 r. największy udział w liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych stanowiły osoby z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym i poniżej - 29% oraz zasadniczym zawodowym - 27%). Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 14% ogółu zarejestrowanych, 1/3 osób bezrobotnych to osoby bez kwalifikacji zawodowych¹⁸. Biorąc pod uwagę wiek zarejestrowanych osób bezrobotnych największą grupę stanowią osoby w wieku 25-34 lat (27%) oraz w wieku 35-44 lata (25%). W strukturze wiekowej osób bezrobotnych wyróżnia się również grupa osób powyżej 50 r. ż. (27% wszystkich osób bezrobotnych), z czego 61% to mężczyźni¹⁹. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych w latach 2010-2019 niezmiennie przeważały kobiety, w szczególności w przedziale wiekowym 25-34. Największa przewaga kobiet nad mężczyznami występuje wśród osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym oraz średnim zawodowym i średnim ogólnokształcącym. Kobiety, pomimo tego, że są lepiej wykształcone i generalnie chętniej podnoszą swoje kwalifikacje, to jednak są częściej zawodowo bierne, co wiąże się z urodzeniem i wychowaniem dzieci. Na obszarze BydOF

¹⁸ Na podstawie danych WUP w Toruniu

¹⁹ Na podstawie danych WUP w Toruniu

kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka stanowiły 21% wszystkich osób bezrobotnych i 35% bezrobotnych kobiet. Ponadto wśród osób bezrobotnych 24% posiadało co najmniej jedno dziecko do 6 r. ż., z czego aż 88% stanowiły kobiety. Dodatkowo 7% zarejestrowanych osób bezrobotnych to osoby z niepełnosprawnościami²⁰.

Zarówno na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego, jak i na terenie BydOF można zauważyć coraz większy udział cudzoziemców na rynku pracy. W latach 2015-2019 w województwie kujawsko-pomorskim zaobserwowano systematyczny wzrost liczby wydawanych zezwoleń na pracę cudzoziemców, o znacznie większej dynamice, niż przeciętnie w kraju (z 3 347 na 37 976, tj. wzrost o 1035%, gdzie dla Polski wzrost wynosił 576%)²¹. W roku 2019 w kujawsko-pomorskim największą grupę stanowili pracownicy z Ukrainy, którym wydano ponad 80% wszystkich zezwoleń. Duży udział pracujących cudzoziemców podejmuje pracę na terenie BydOF, a zwłaszcza w Bydgoszczy, która jako ośrodek wojewódzki cechuje się dużą podażą miejsc pracy. Tylko w 2019 r. w województwie wydano 57,9 tys. oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi ze wskazaniem kujawsko-pomorskiego, jako miejsca wykonywania pracy, z czego 33% cudzoziemców miało podjąć pracę w Bydgoszczy (93% osób to obywatele Ukrainy), a kolejne niecałe 10% na obszarze powiatu bydgoskiego²². Imigranci zarobkowi na obszarze BydOF odgrywają coraz większą rolę w równoważeniu rynku pracy. Obecnie panujące realia na rynku pracy wymuszają na przedsiębiorcach oraz innych pracodawcach konieczność uzupełniania braków kadrowych pracownikami zagranicznymi. Ich zaangażowanie na rynku pracy przyczynia się do zwiększenia zasobów siły roboczej BydOF.

Pochodną rozwoju rynku pracy jest wielkość uzyskiwanych wynagrodzeń. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w BydOF, w województwie i w całym kraju systematycznie wzrastało, biorąc pod uwagę lata 2010-2019. Jednak porównując przeciętne miesięczne wynagrodzenia w miastach wojewódzkich w Polsce za rok 2019, wynagrodzenie w Bydgoszczy, wynoszące 4 957,38 zł, (które na obszarze BydOF jest najwyższe, z uwagi na wiodącą funkcję Bydgoszczy, jako centrum regionu kujawsko-pomorskiego) wypada niekorzystnie – zajmuje 14 miejsce z 18. Niższe wynagrodzenia odnotowano w Zielonej Górze, Kielcach, Białymstoku oraz Gorzowie Wielkopolskim. Można więc stwierdzić, że niski poziom wynagrodzeń na obszarze BydOF, w tym zwłaszcza w Bydgoszczy, stanowi problem, gdyż przekłada się na niższy poziom życia mieszkańców oraz zmniejszenie konkurencyjności miasta na tle krajowych ośrodków wojewódzkich.

Sytuacja gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego oraz rozwój rynku pracy mają bezpośredni wpływ na poziom ich zamożności. Duże zróżnicowanie wewnętrzne BydOF potwierdzają dane dotyczące dochodów własnych gmin. Na jego terenie znajdują się zarówno gminy „zamożne” jak i „biedniejsze”. Od kondycji dochodów gminy zależy w dużej mierze możliwość stopnia realizacji działań zarówno społecznych jak i gospodarczych, a więc

²⁰ Na podstawie danych WUP w Toruniu

²¹ Ze względu na brak danych dla gmin, przytoczono dane dla województwa obrazujące poglądowo wielkość i dynamikę zachodzących zmian

²² Na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej

mających wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy. Środki finansowe stanowią podstawę działania jednostek samorządu terytorialnego a inwestycje JST pełnią ważną determinantę rozwoju danego obszaru terytorialnego. Powstawanie nowych inwestycji przekłada się na jakość życia mieszkańców BydOF i trwały wzrost społeczno-gospodarczy. Najwyższa wartość dochodów własnych w 2019 r. odnotowana została w gminie Osielsko i wynosiła 5 070,45 zł na 1 mieszkańca. Najniższą wartość odnotowano w gminie Kcynia (zaledwie 1 461,90 zł na 1 mieszkańca).

- *Należy podjąć działania umożliwiające osobom nieaktywnym zawodowo (m.in. kobietom i osobom w wieku emerytalnym), osobom długotrwale bezrobotnym oraz pracownikom zagranicznym wejście lub powrót na rynek pracy poprzez m.in.: kampanię promującą zatrudnienie, doradztwo zawodowe, dofinansowane szkolenia i kursy, wsparcie psychologiczne, a także pomoc w zapewnieniu opieki nad dziećmi.*
- *Konieczne jest umacnianie działań mających na celu tworzenie przyjaznych warunków dla cudzoziemców.*
- *Należy dążyć do stwarzania warunków dla rozwoju działalności oferujących wysokie wynagrodzenia, co wpłynie na wzrost konkurencyjności obszaru.*

2.1.7 Turystyka

Obszar BydOF, posiada potencjał turystyczny, na który wpływ mają walory krajoznawcze, w tym przyrodnicze i antropogeniczne oraz walory wypoczynkowe.

W regionie występuje wiele przyrodniczych walorów turystycznych. O ich atrakcyjności decyduje udział wód powierzchniowych, obszary leśne, czy też odosobnione pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej.

Istniejące rzeki i akweny wodne stwarzają dogodne warunki do rozwoju różnych form turystyki wodnej. Szczególnym potencjałem wyróżniają się: Zalew Koronowski i jeziora Pojezierza Gnieźnieńskiego, rzeki: Wisła, Brda, Noteć, Gąsawka oraz Kanał Bydgoski, umożliwiające aktywny wypoczynek (spływy kajakowe, żeglarstwo, wędkarstwo).

Na obszarze BydOF znajduje się wiele kąpielisk służących wypoczynkowi i rekreacji (m.in. Pieczyska, Wąsosz, Borówno). Zalew Koronowski jest doskonałym akwenem do uprawiania żeglarstwa oraz innych sportów wodnych, a przy jego brzegach zlokalizowanych jest wiele przystani i ośrodków wczasowych. Co roku organizowane są tutaj liczne regaty, rejsy i kursy żeglarskie. Problemem jest jednak stan techniczny infrastruktury wodnej i towarzyszącej, która powstawała w czasach PRL-u i wymaga gruntownej modernizacji oraz dostosowania do potrzeb osób o ograniczonej mobilności. Niekorzystnym zjawiskiem jest także brak zagospodarowania infrastruktury po dawnych zakładowych ośrodkach wypoczynkowych, która niszczy i ma negatywny wpływ na estetykę otoczenia. O wyjątkowej wartości obszaru BydOF świadczą licznie występujące formy ochrony przyrody. Obszar chroniony zajmuje tu około 22% powierzchni i znaczna jego część pokrywa się z terenami leśnymi lub

rozległymi dolinami rzecznyymi z bogatą różnorodnością roślin oraz ptaków. Walory przyrodnicze obszaru chronionego BydOF i jego korzystne uwarunkowanie odgrywa znacząca rolę w zaspokajaniu potrzeb turystyki i wypoczynku. Najwyższą formę ochrony przyrody na terenie BydOF stanowią parki krajobrazowe oraz rezerваты przyrody. Część obszaru BydOF położona jest w zasięgu 2 parków krajobrazowych: Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego, który obejmuje Bydgoszcz i gminy: Dąbrowa Chełmińska (największy obszar parku), Dobrcz, Osielsko i Pruszcz oraz Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (w gminie Mrocza).

Unikatowe w skali województwa atrakcje turystyczne to m.in.:

- Zalany kamieniołom w Piechcinie (gmina Barcin) – unikalny zbiornik wodny o głębokości do 25 m, o wysokiej przejrzystości wody i pionowych wapiennych ścianach. Jest to jeden z nielicznych kamieniołomów, który jest udostępniony do nurkowania w Polsce
- jedyna w regionie Jaskinia Bajka w okolicach Gądecza (gmina Dobrcz);
- Leśny Park Kultury i Wypoczynku w Myślęcinku (Bydgoszcz) stanowiący największy w Polsce park miejski. Do licznych atrakcji Parku należą m.in.: ZOO, ogród botaniczny, stok narciarski, ośrodek rekreacji konnej, park rozrywki oraz wakepark.
- Wyspa Młyńska – zabytkowa wyspa rzeczna w centrum Bydgoszczy, często nazywana Bydgoską Wenecją, z uwagi na rzekę Młynówkę, otaczającą ją XIX-wieczne zabudowania (w tym zabytkowe Młyny Rothera, spichrze) oraz nowoczesną marinę Przystań Bydgoszcz.
- Bydgoski Tramwaj Wodny, który umożliwia zwiedzanie miasta z zupełnie innej perspektywy – od strony rzeki;
- szlaki kajakarskie po Brdzie, Kanale Bydgoskim, Wiśle, Noteci, Zalewie Koronowskim.

Wiele z wymienionych powyżej miejsc znajduje się na trasie szlaków i ścieżek rowerowych, cieszących się coraz większym zainteresowaniem, co wpływa na planowanie i budowę kolejnych tras. Przez teren BydOF przebiega międzynarodowy Euroszlak Rowerowy R1 (Londyn – Berlin - Moskwa).

Na obszarze BydOF znajdują się zespoły pałacowo-parkowe i dwory, udostępniane turystom lub funkcjonujące jako hotele, m.in. Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku, Pałac Lubostroń. Ciekawymi miejscami są także Kanał Bydgoski wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi, most kolejki wąskotorowej na Brdzie w Koronowie, czy w ruiny średniowiecznych zamków (Wenecja koło Żnina, Szubin).

Rozwinięta baza noclegowa oraz infrastruktura umożliwia organizację wielu cyklicznych imprez sportowych, kulturalnych, konferencyjnych i wystawienniczo-targowych organizowanych na terenie BydOF. Do najbardziej popularnych imprez, które odbywały się w ostatnich latach należą: Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Paderewskiego (organizowany przez Filharmonię Pomorską), Bydgoski Festiwal Operowy (organizowany przez Operę Nova), Bydgoski Festiwal Wodny Ster na Bydgoszcz, Święto Śliwki w Strzelcach Dolnych, Jarmark Cysterski w Koronowie, Łabiszyńskie Spotkania z Historią, Enea-Bydgoszcz-Triathlon, Woda Bydgoska. W Bydgoszczy odbywają się liczne konferencje i sympozja o charakterze krajowym i międzynarodowym, organizowane m.in. w Bydgoskim Centrum Targowo-Wystawienniczym i Centrum Kongresowym Opery Nova).

Do najważniejszych wydarzeń można zaliczyć: Międzynarodowe Targi Kooperacyjne Przemysłu Narzędziowo Przetwórczego INNOFORM, Międzynarodowe Targi Maszyn i Urządzeń WOD-KAN, International Cardiovascular Research Meeting – konferencja wybitnych polskich i zagranicznych naukowców w dziedzinie kardiologii, dotycząca profilaktyki chorób sercowo-naczyniowych. Z kolei w Kujawsko-Pomorskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Minikowie (Gmina Nakło nad Notecią) odbywają się m.in. Międzynarodowe Targi Rolno-Przemysłowe AGRO-TECH.

Na terenie BydOF znajduje się 5 markowych produktów turystycznych, certyfikowanych przez Polską Organizację Turystyki (w tym 3 na terenie Bydgoszczy: Muzeum Mydła i Historii Brudu, Exploseum, Wyspa Młyńska; 1 w gminie Żnin - Wenecka Noc z Parowozami i 1 w Łabiszynie - Frontem do Wolności. Łabiszyńskie Spotkania z Historią) oraz 1 wyróżnienie (Bydgoski Festiwal Wodny "Ster na Bydgoszcz 53°N 18°E"). Znanymi produktami lokalnymi z obszaru BydOF są: Sery Ślesińskie ze Spizarni Hrabiny Potulickiej, powidła strzeleckie, lody koronowskie.

Problemem obszaru BydOF jest niewystarczająca promocja atrakcji turystycznych. BydOF nie posiada siły przyciągania turystów na dłuższe pobyty. Znajdujące się na terenie BydOF atrakcje turystyczne, generują przede wszystkim jednodniowy oraz weekendowy ruch turystyczny. Można stwierdzić, że atrakcją, czyli tym, co przyciąga, jest przede wszystkim informacja, ponieważ informacja o danym „obiekcie/wydarzeniu” dociera do potencjalnego turysty i staje się impulsem do wyjazdu turystycznego. Największy potencjał zauważa się w turystyce rekreacyjnej (wodnej, pieszej, rowerowej), czego przykładem jest systematycznie rozbudowywana sieć szlaków pieszych, rowerowych i kajakowych oraz trasy turystyczne.

Na przestrzeni lat 2010-2019 liczba podmiotów działalności gospodarczej wpisanych w sekcji PKD - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją na terenie BydOF wzrosła (z 991 podmiotów do 1 207).

Na obszarze BydOF w 2020 r. znajdowało się 69 obiektów noclegowych (5 120 miejsc noclegowych), w tym 37 hoteli posiadających 3 368 miejsc noclegowych, w tym 1 hotel 5 gwiazdkowy (Hotel Bohema). Najwięcej obiektów noclegowych skupiało się w Bydgoszczy oraz w gminach: Koronowo, Nakło nad Notecią i Żnin. Zauważalny jest wzrost standardów rozwijanej bazy hotelowej, noclegowej i konferencyjno-szkoleniowej co jest zjawiskiem bardzo korzystnym.

Na przestrzeni lat 2015-2019 liczba turystów zagranicznych nierezydentów na terenie BydOF wzrosła o 36,2% i w 2019 r. wynosiła 45 664. Najliczniejszą grupę stanowili turyści z Niemiec (10 353), Wielkiej Brytanii (4 596) oraz Ukrainy (4 242). Na terenie BydOF funkcjonuje kilka punktów Informacji Turystycznej.

Bydgoszcz to jedyne polskie miasto, które w 2020 r. nominowane zostało do udziału w prestiżowym konkursie o tytuł "Najlepszy Europejski Cel Podróży 2020". Miasto zajęło 10 miejsce. Konkurs organizowany jest od 2009 roku przez międzynarodową organizację z siedzibą w Brukseli, której celem jest promocja kultury i turystyki w Europie.

- *Wdrożenie odpowiednich działań promocyjno-informacyjnych, dzięki którym atrakcje BydOF będą stanowiły bazę do poszerzenia oferty turystyki dłuższej niż jednodniowa.*
- *Należy wspierać rozwój szlaków turystycznych, zwłaszcza tych zapewniających łatwiejszy dostęp do atrakcji turystycznych.*
- *Należy wspierać rozwój nowych markowych produktów turystycznych i promować te istniejące.*
- *Epidemia COVID-19 wymusiła ograniczenie w przemieszczaniu się i unikanie dużych skupisk ludności oraz przyczyniła się do szukania alternatywnych miejsc wypoczynku i spędzania urlopu poza zatłoczonymi kurortami. Sytuacja ta może być szansą dla rozwoju turystyki na obszarze BydOF.*

2.2 Społeczeństwo BydOF

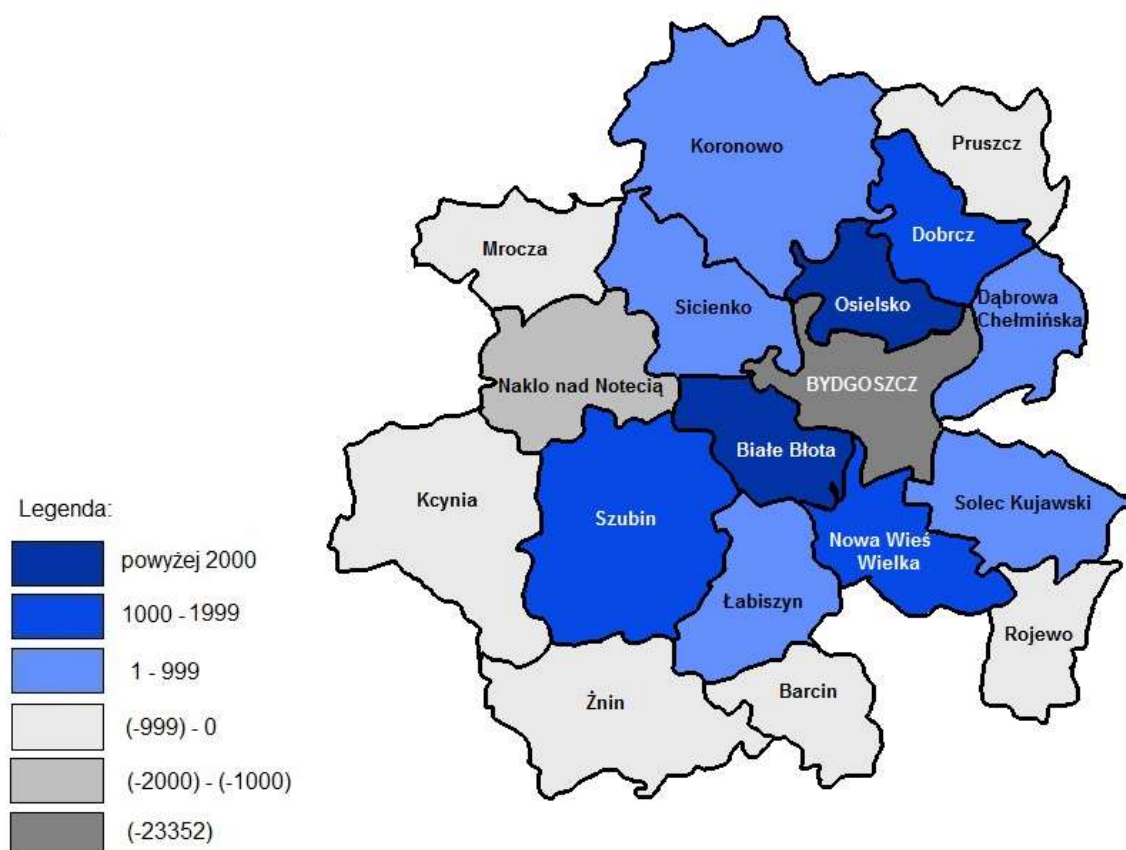
2.2.1 Ludność i procesy demograficzne

Liczba ludności od 2011 r. zarówno na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, jak i BydOF rokrocznie spada. W roku 2020 liczba mieszkańców BydOF wynosiła 606 656 osób, co stanowiło 29,4% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego oraz 1,6% ludności kraju. Tak duży udział w ludności województwa oznacza, że obszar BydOF może rzutować na sytuację całego województwa. Jeśli poprawie ulegnie jakość życia wśród ludności BydOF, to będzie miało to odzwierciedlenie we wskaźnikach dla całego województwa. Natomiast niskie wskaźniki BydOF będą miały również przełożenie na kondycję województwa. Na sukces Bydgoszczy wpływają nie tylko mieszkańcy Bydgoszczy ale także całego obszaru BydOF. Korzyści są obustronne, zarówno dla miasta jak i pozostałej części obszaru BydOF, ponieważ mieszkańcy spoza Bydgoszczy korzystają z wysokiej jakości usług, które oferuje duże miasto.

Jednym z najważniejszych problemów BydOF są niekorzystne trendy demograficzne. Populacja BydOF będzie się zmniejszać a wydłużająca się długość życia spowoduje zwiększenie udziału osób starszych w ogólnej liczbie społeczności BydOF. Na przestrzeni lat 2010-2020 liczba mieszkańców BydOF spadła o 7 182 osoby, co stanowi 1,17% ludności BydOF. Największy spadek odnotowano w Bydgoszczy, tj. 20 352 osoby (5,6% mieszkańców Bydgoszczy). Są jednak gminy z obszaru BydOF, w których odnotowano wzrost liczby ludności i są to: gminy powiatu bydgoskiego oraz gmina Szubin i Łabiszyn. Największy wzrost odnotowano w gminach Osielesko i Białe Błota (około 30%). Największe ruchy ludności związane są z procesem suburbanizacji (przemieszczaniem się ludności z miast do stref podmiejskich), szczególnie widoczne poprzez migracje mieszkańców Bydgoszczy do gmin ościennych (Osielesko, Białe Błota). Wynikiem tego jest zmniejszający się udział ludności Bydgoszczy w stosunku do liczby ludności całego BydOF, wynoszący w 2010 r. 59,4%, a w 2020 r. 56,7%. Przyczyną spadku liczby ludności BydOF są także ruchy migracyjne poza

region (m.in. do woj. mazowieckiego, woj. pomorskiego, woj. wielkopolskiego). Niepokojącym zjawiskiem jest również ujemny przyrost naturalny, który dla całego obszaru BydOF w roku 2020 wyniósł -1,2 osoby na 1000 mieszkańców.

Mapa 6 Zmiany liczby mieszkańców gmin BydOF w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Według prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 niekorzystne procesy demograficzne mają się pogłębiać. Do roku 2030 przewiduje się spadek liczby ludności obszaru BydOF na poziomie ok. 13,6 tys. osób (-2,2%). Ubytek mieszkańców zakładany jest dla 7 gmin, przy czym największy dla Bydgoszczy - o 19,4 tys. osób w stosunku do roku 2020 (-5,7%). Z kolei dla wszystkich gmin powiatu bydgoskiego oraz dla gmin Mrocza, Pruszcz i Szubin prognozowany jest wzrost ich liczby – najbardziej zauważalny w gminach Białe Błota i Osielesko odpowiednio o 4,0 tys. (17,2%) i 2,5 tys. osób (16,01%) w stosunku do 2020 roku.

Spółeczeństwo Europy i Polski starzeje się. Jest to jedna z cech charakteryzujących społeczeństwa rozwinięte. Proces ten przybiera na sile także na obszarze BydOF, co widać po spadku liczby urodzeń oraz po wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety

w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. W latach 2010-2020 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w gminach BydOF wzrosła ze 103 751 do 138 323, co stanowiło wzrost aż o 33,3%. W tym samym czasie w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wzrost na zbliżonym poziomie (34,0%). Duży wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym spowodowany jest wydłużającym się życiem oraz osiągnięciem wieku emerytalnego przez osoby z powojennego wyżu demograficznego. Duży udział osób w wieku poprodukcyjnym jest zjawiskiem niekorzystnym (relacja pomiędzy liczbą osób pracujących a liczbą osób pobierających świadczenia emerytalne) i jeżeli ten trend utrzyma się, to obciążenie systemu ubezpieczeń społecznych może być wyższe, niż możliwości rynku pracy i populacji osób w wieku produkcyjnym.

Starzejące się społeczeństwo stanowi wyzwanie demograficzne związane przede wszystkim z rozwojem opieki geriatrycznej i opieki długoterminowej na obszarze BydOF. Zmiany w strukturze ludności będą wpływały także na obciążenie pozostałych dziedzin medycyny (m.in. onkologii i kardiologii), ponieważ wraz z wiekiem zwiększa się udział chorób w społeczeństwie. Z drugiej strony coraz większy udział osób starszych w BydOF stanowi sferę do rozwoju nowych usług społeczno-gospodarczych, tzw. srebrnej gospodarki, która wykorzystuje potencjał nabywaczy osób starszych i starzejących się i zaspokaja ich potrzeby konsumpcyjne, bytowe i zdrowotne.

Według prognozy ludności gmin na lata 2017-2030, do roku 2030 liczba osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze BydOF wyniesie 157,3 tys. osób, co w porównaniu do danych z roku 2020 stanowić będzie wzrost o 13,7%.

Do 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w całym kraju, zauważalne było stałe wydłużanie się przeciętnej długości życia mieszkańców, co odzwierciedlać może także sytuację na obszarze BydOF. Długość przeciętnego dalszego trwania życia mężczyzn (urodzonych w 2020 r.) będzie wynosić w regionie 73,7 lat, a kobiet 81,0 lat (dla mężczyzn o 2,3 a dla kobiet o 1,5 lat dłuższa niż jeszcze 10 lat wcześniej i odpowiednio o 5,2 i 3,8 lat dłuższa niż 20 lat wcześniej). Głównymi czynnikami wpływającymi na długość życia jest przede wszystkim postęp medycyny i farmaceutyki. Nie bez znaczenia jest także zmiana stylu życia związana z większą świadomością prowadzenia zdrowego trybu życia (odpowiednia dieta oraz czynne uprawianie sportu). Na obszarze BydOF zauważalne jest szybsze tempo wzrostu liczby osób w wieku 80+ niż w regionie. Na przestrzeni lat 2010-2020 w BydOF liczba osób w wieku powyżej 80 lat wzrosła o 28,8%, a dla całego województwa kujawsko-pomorskiego o 25,4%. Wydłużanie się życia wpływa na wzrost liczby osób w najstarszych grupach wiekowych (powyżej 80 roku życia), a w konsekwencji na zwiększony popyt na usługi opiekuńcze i zdrowotne dedykowane seniorom (opiekunowie socjalni, społeczni, fizjoterapeuci i rehabilitanci). Będzie to wyzwaniem, biorąc pod uwagę obecny deficyt kadr medycznych (nie tylko lekarzy, lecz również pielęgniarek).

- Należy podjąć działania zachęcające mieszkańców do pozostania na obszarze BydOF, przede wszystkim: poprawić infrastrukturę komunikacyjną, utworzyć przyjazne warunki do życia (miejsca opieki dla dzieci, poprawa jakości środowiska, korzystne ceny mieszkań oraz działek budowlanych, atrakcyjny rynek pracy, rozwój uczelni wyższych).
- Należy wprowadzić działania obejmujące zachęcanie osób przechodzących na emeryturę do dalszej aktywności na rynku pracy, zachęcenie pracodawców do korzystania z potencjału zawodowego i doświadczenia osób starszych oraz angażowanie cudzoziemców na rynku pracy. Działania te wydają się konieczne, ponieważ liczba młodych ludzi jest zbyt mała, aby zaspokoić w przyszłości potrzeby rynku pracy.
- Dokonujący się postęp i rozwój społeczno-gospodarczy na terenie BydOF w latach 2010-2019 wpłynął znacząco na zmiany w strukturze ludności, co pozwoliło na wydłużanie się życia ludzi oraz wpłynęło na zmianę jakości życia seniorów. Mimo poprawy stanu usług publicznych dla seniorów nadal konieczna jest intensyfikacja działań w tym zakresie, a co za tym idzie niezbędne jest zwiększenie nakładów finansowych.
- W dalszym ciągu widoczna jest potrzeba zwiększania świadomości obywatelskiej mieszkańców BydOF, by mieszkańcy wiedzieli, że mają wpływ na to, co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu.

2.2.2 Polityka zdrowotna i społeczna

W okresie 2012 – 2019 liczba udzielonych porad lekarskich²³ na 1000 mieszkańców na terenie BydOF wzrosła z 8 283 na 8 901 (tj. 7,46%). Na podstawie analizy danych za 2019 r. najczęściej porad lekarskich na 1000 mieszkańców udzielono w miastach (Bydgoszcz, Żnin, Nakło/Notecią). Istotnym problemem obszaru BydOF jest słaba dostępność do usług medycznych, szczególnie na obszarach wiejskich. Należy również zwrócić uwagę na brak świadomości pacjentów w temacie badań profilaktycznych. Na podstawie danych zebranych z gmin BydOF, na terenie każdej z nich znajdują się poradnie specjalistyczne (oprócz gminy Sicienko). Wśród nich dominują: stomatologiczna, ginekologiczno-położnicza oraz rehabilitacyjna.

Na terenie BydOF funkcjonuje 17 szpitali, w tym: 7 prowadzonych przez JST i uczelnie wyższe, 2 szpitale MON i MSW. W Bydgoszczy zlokalizowanych jest 14 jednostek, 1 w Żnieniu, 1 w Nakle i Szubiniu (2 jednostki organizacyjne) i 1 w Osielsku. Znajdujące się na obszarze BydOF Centrum Onkologii im. prof. Franciszka Łukaszczyka w Bydgoszczy wyróżnia się na tle całego województwa, a nawet kraju. Placówka ta była wielokrotnym zwycięzcą w rankingu szpitali przygotowanym przez Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia (w 2019

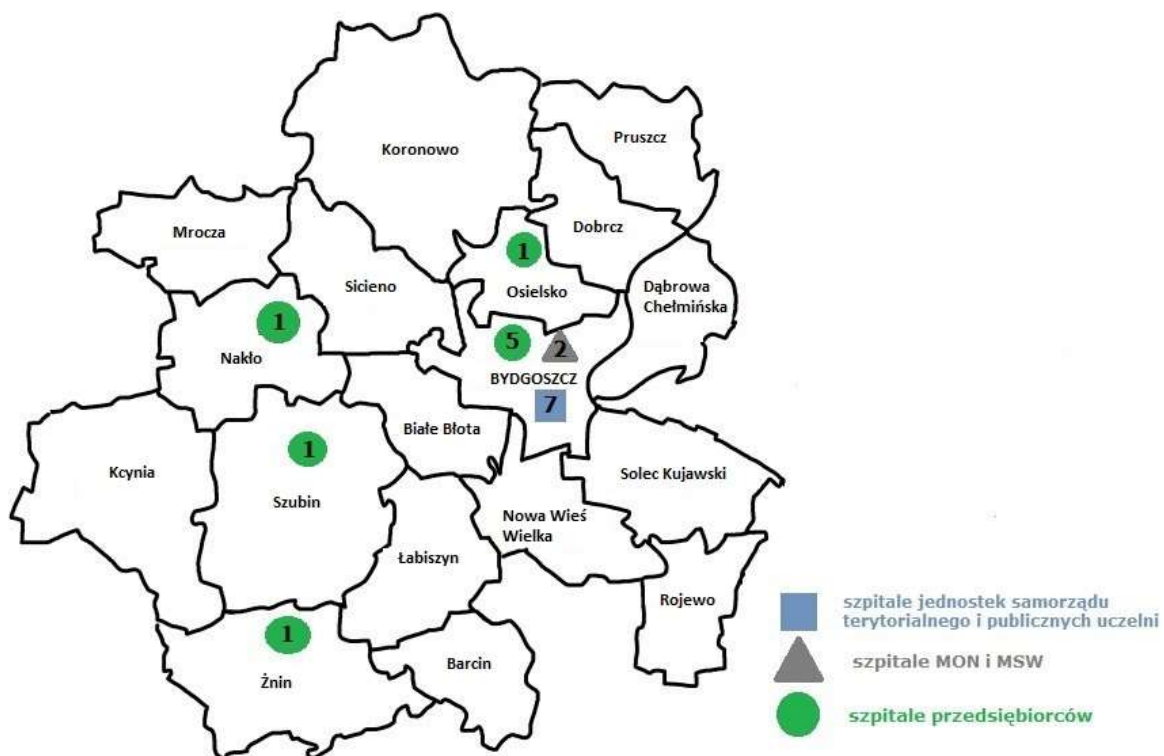
²³ Porady ogółem w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej - łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortu MON i MSWiA).

r. zajęło 1 miejsce). Wysokie miejsce w kategorii szpitali monozabiegowych zajęło również Kujawsko-Pomorskie Centrum Pulmunologii - 8 pozycja w kraju.

Według MPZ²⁴ w województwie kujawsko-pomorskim zabezpieczenie w kadre medyczną jest niewystarczające, na co istotny wpływ ma także sytuacja na obszarze BydOF. W 2019 r.²⁵ w powiatach bydgoskim, nakielskim, żnińskim oraz w Bydgoszczy było łącznie 3809 lekarzy (60,4% lekarzy w województwie) i 6098 pielęgniarek (47,6% pielęgniarek w województwie). Podkreślić jednak trzeba, że zasób kadr medycznych na obszarze BydOF nie jest rozmieszczony równomiernie. Znacznie wyróżnia się w tym zakresie Bydgoszcz, której zasoby kadrowe (lekarze 2 984, pielęgniarki 4 987) wyraźnie przewyższają te dostępne w pozostałych analizowanych powiatach. Problemem jest również fakt, iż znaczna część kadry medycznej to osoby w wieku emerytalnym. Udział lekarzy w wieku emerytalnym w analizowanych powiatach przyjmuje wartości od 12 do 24%. W przypadku pielęgniarek odsetek ten kształtuje się w przedziale od 10 do 20%.

Alternatywnym rozwiązaniem jest więc wprowadzany w województwie system usług teleopiekuńczych, pozwalających na otoczenie seniorów opieką w ich własnym miejscu zamieszkania oraz tzw. budownictwo senioralne, oferujące mieszkania wyposażone w udogodnienia i usprawnienia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Mapa 7 Rozmieszczenie szpitali ogólnych na terenie BydOF w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w 2019 roku

²⁴ Mapa Potrzeb Zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r.

²⁵ Dane pozyskane z Bazy Analiz Systemowych MPZ 2020

<https://basiw.mz.gov.pl/index.html#/visualization?id=3403> (dostęp z 15.11.2021 r.)

W roku 2019 z powodu niepełnosprawności opieką społeczną na terenie powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego oraz Bydgoszczy objętych było 5652 rodzin, wartość ta obniżyła się od roku 2014 o ponad 13%. Natomiast z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego oraz Bydgoszczy w roku 2019 świadczenia otrzymało 6181 rodzin i w porównaniu do roku 2014 wskaźnik ten wzrósł aż o 28%.

Pomoc społeczna dla osób starszych na obszarze BydOF jest zróżnicowana. Wciąż występują gminy, w których nie ma żadnych form wsparcia lub są w ograniczonym stopniu. Na terenie BydOF (według *Informatora dla seniorów* przygotowanego przez ROPS w Toruniu – 2020 r.) funkcjonowało 29 placówek opieki społecznej, w tym domy pomocy społecznej (10), dzienne domy pobytu (15) i placówki całodobowe (4). W większości gmin BydOF działały organizacje wspierające aktywność i włączenie społeczne osób starszych w postaci klubów seniora (54) oraz Uniwersytetów Trzeciego Wieku (26 UTW łącznie z filiami). Dodatkowo w pięciu gminach powołane zostały Rady Seniorów, które są organem opiniodawczo-doradczym miast i gmin. Ponadto na terenie BydOF osoby starsze w wieku 60+ mogą skorzystać z Metropolitalnej Karty Seniora 60+, uprawniającej do korzystania z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i usługowej na preferencyjnych warunkach (mieszkańcy Bydgoszczy mogą posługiwać się również Bydgoską Kartą Seniora 60+).

Istotną pomocą dla osób starszych jest możliwość korzystania z transportu publicznego przystosowanego do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Tabor autobusowy i tramwajowy linii miejskich i podmiejskich Bydgoszczy, jest sukcesywnie dostosowywany do potrzeb tych osób.

Według stanu na dzień 31.XII.2020 tabor autobusowy niskopodłogowy w Mieście Bydgoszczy stanowił 100%, a wagony tramwajowe niskopodłogowe 27,6%.

Siatka podmiejskich połączeń z roku na rok się rozwija i cieszy się coraz większym zainteresowaniem mieszkańców regionu, w tym osób starszych.

Na obszarze BydOF w 2019 r. 26,6 tys. dzieci w wieku do 17 lat otrzymywało zasiłek rodzinny, co stanowiło 24,9% wszystkich dzieci w tym wieku. Podobnie jak w przypadku zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wskaźnik cechuje się dużym zróżnicowaniem wewnętrznym - najniższe wartości występowały w gminach o charakterze typowo podmiejskim (Osiesko 11,9%, Białe Błota 4,0%), natomiast najwyższe w gminach Kcynia (41,7%), Mrocza (40,1%), Łabiszyn (37,9%) i Rojewo (37,5%).

W rodzinnej pieczy zastępczej dzieci umieszczane są z dwóch zasadniczych przyczyn: dysfunkcji rodziny oraz niewydolnych systemów wsparcia rodziny i pomocy społecznej, np. zbyt mała liczba rodzin zastępczych, ograniczona liczba asystentów rodziny mających na celu wsparcie rodzin biologicznych z problemami. W 2019 r. na terenie powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego oraz Bydgoszczy²⁶ łączna liczba dzieci przebywających

²⁶ Z uwagi na brak danych dotyczących pieczy zastępczej dla gmin, posłużono się danymi dla przeważającej części obszaru BydOF - powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego i Miasta Bydgoszczy. Mieszkańcy gmin z tych powiatów (z wyłączeniem gminy Sadki, Gąsawa, Rogowo i Janowiec Wielkopolski) stanowią 97,7% mieszkańców całego obszaru BydOF.

w pieczy zastępczej rodzinnej (rodzinne domy dziecka oraz rodziny zastępcze) wyniosła 970 w tym 123 dzieci w rodzinnych domach dziecka i 847 w rodzinach zastępczych. W 2019 r. największy wzrost liczby dzieci w pieczy zastępczej rodzinnej w stosunku do roku 2012 zaobserwowano w powiecie żnińskim (45%), z kolei w Bydgoszczy odnotowano spadek liczby dzieci (o 14%). Główne przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej to alkoholizm, niewydolność wychowawcza, brak zaspakajania podstawowych potrzeb dzieci. Podstawą ekonomii społecznej jest działalność mająca na celu integrację zawodową i społeczną osób zagrożonych marginalizacją, tworzenie miejsc pracy oraz świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej (interesu ogólnego). W województwie kujawsko-pomorskim ekonomia społeczna funkcjonuje między innymi poprzez działalność spółdzielni socjalnych i jednostek reintegracyjnych. Poziom rozwoju ekonomii społecznej w BydOF, podobnie jak w województwie kujawsko-pomorskim, jest dość niski.

W 2022 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym wpisane były 94 spółdzielnie socjalne z terenu województwa kujawsko-pomorskiego (przy czym 14 z nich było w stanie likwidacji). Według danych KRS na obszarze BydOF wpisanych było 13 spółdzielni socjalnych - 8 w Bydgoszczy, 1 w Solcu Kujawskim, 1 w Koronowie, 2 w gminie Białe Błota (w miejscowościach Lisi Ogon i Zielonka) oraz 1 w Mroczy.

Reintegracją społeczno-zawodową mieszkańców BydOF, ukierunkowaną na aktywizację i integrację mieszkańców oraz tworzenie miejsc pracy głównie dla grup defaworyzowanych, zajmują się: Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy, Kluby Integracji Społecznej (Nakło nad Notecią - 1 i Dobrcz - 1), Warsztaty Terapii Zajęciowej (Bydgoszcz -7, Solec Kujawski -1, Białe Błota - 1, Szubin -1, Nakło nad Notecią - 1, Mrocza - 1, Żnin- 1) oraz Zakłady Aktywności Zawodowej (Bydgoszcz - 1, Białe Błota - 1). W województwie kujawsko-pomorskim, jak i w samym BydOF, liczba jednostek reintegracyjnych od lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze BydOF, podobnie jak w całym województwie i kraju, stale spada – w latach 2010-2019 nastąpił spadek o 44%. W 2019 r. liczba osób korzystających z pomocy społecznej wynosiła 25,9 tys. z czego 51% stanowiły osoby znajdujące się poniżej kryterium dochodowego. Również zasięg korzystania z pomocy społecznej zmniejszyła się – w 2010 r. dla obszaru BydOF wynosił 7,6% natomiast w 2019 r. tylko 4,3%, co stanowiło 92% średniej wartości dla kraju i tylko 64% dla województwa kujawsko-pomorskiego. Pomimo niskiej wartości wskaźnika dla całego obszaru, cały czas obserwuje się duże zróżnicowanie wewnętrzne wśród poszczególnych gmin – w 2019 r. najniższe wartości odnotowano w Bydgoszczy (2,9%), gminach Białe Błota (2,9%) i Osielsko (3,0%), natomiast najwyższe w gminie Kcynia (10,7%) i Łabiszyn (9,6%), a poza tymi dwiema gminami udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem osiągał wartości powyżej średniej wojewódzkiej (6,6%) w gminach Mrocza, Żnin, Rojewo i Szubin.

- *Konieczne jest wyrównanie dysproporcji w dostępie do opieki zdrowotnej dla mieszkańców z obszarów wiejskich i małych miast, zarówno opieki podstawowej, jak i specjalistycznej.*
- *Placówki podstawowej opieki zdrowotnej i tym samym ich pracownicy, powinni realizować działania promocyjne wśród pacjentów dotyczące np. badań okresowych dla dzieci i dorosłych, działania profilaktyczne przeciw chorobom nowotworowym lub układu krążenia. Dodatkowo, aby skutecznie zmniejszyć nierówności w dostępie do świadczeń opieki zdrowotnej, konieczne jest wprowadzenie działań ukierunkowanych na podniesienie liczebności kadr ochrony zdrowia oraz utrzymanie na rynku pracy obecnej kadry. Personel medyczny powinien odpowiadać na potrzeby starzejącego się społeczeństwa oraz być przygotowany do działania w sytuacjach kryzysowych zarówno na obszarze BydOF oraz całego kraju. Kierunek kształcenia kadr medycznych powinien być związany z zapotrzebowaniem na personel konkretnej specjalności wynikającym z trendów demograficznych i epidemiologicznych na obszarze BydOF. Aby poprawić wydajność pracy kadr medycznych warto zainwestować w rozwój zawodów związanych z ochroną zdrowia, które okażą się pomocnym wsparciem i odciążeniem dla personelu medycznego np. asystent medyczny, kadra administracyjna.*
- *Celem ograniczenia liczby rodzin z problemami należy podjąć działania mające na celu zwiększenie dostępu do specjalistów (terapeutów, psychologów, pedagogów), zwiększenie oferty zajęć psychoedukacyjnych dla rodziców oraz zatrudnienie asystentów rodziny*

2.2.3 Edukacja

Istotną kwestią wpływającą na rozwój jest struktura wykształcenia mieszkańców. Niestety dane odnośnie wykształcenia dostępne są jedynie na poziomie województw, w związku z tym przedstawiono poglądowo strukturę wykształcenia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. W roku 2019 w regionie było 319 tys. osób z wykształceniem wyższym, 381 tys. osób z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym, 166 tys. osób z wykształceniem ogólnokształcącym, 465 tys. osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz 316 tys. osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym.²⁷ Wśród osób aktywnych zawodowo (pracujących) duży udział miały osoby z wykształceniem wyższym, zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym. Natomiast wśród osób biernych zawodowo przeważały osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niższym oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

²⁷ Według prowadzonego przez GUS badania aktywności ekonomicznej ludności BAEL, dot. osób powyżej 15 roku życia.

Na przestrzeni lat 2010-2019 wyraźnie zwiększył się udział osób z wykształceniem wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym, a zmalał udział osób z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym, podstawowym lub niższym), co jest zjawiskiem korzystnym. Zmiany w zakresie struktury wykształcenia w całym województwie mogą być widoczne także w obszarze BydOF.

Na terenie BydOF dostęp do opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego jest zróżnicowany, podobnie jak na obszarze całego województwa.

W roku 2019 na terenie BydOF znajdowało się 57 placówek świadczących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3: 35 żłobków (Bydgoszcz, Koronowo, Białe Błota, Szubin, Dobrcz, Żnin, Barcin), 21 klubów dziecięcych (Bydgoszcz, Nakło n/Notecią, Pruszcz, Nowa Wieś Wielka) oraz 1 oddział żłobkowy (Barcin), zapewniając łącznie 2 451 miejsc opieki. Według danych GUS w 2019 roku 2 316 dzieci zostało objętych opieką żłobkową²⁸. Od roku 2013 odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w BydOF systematycznie rósł i w roku 2019 wynosił 13,4% i był wyższy od średniej wojewódzkiej wynoszącej 10,0% i średniej krajowej 12,4%.

W ramach perspektywy finansowej 2014-2020, w projektach ZIT BTOF na obszarze BydOF utworzone zostały 162 miejsca opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, opiekun dzienny). Pomimo to w dalszym ciągu zapotrzebowanie na opiekę nad dziećmi do lat 3 jest wysokie, o czym świadczy liczba osób oczekujących na miejsce w placówce. Z danych pozyskanych od JST BydOF wynika, że na obszarze 8 gmin liczba miejsc w publicznych placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 jest niewystarczająca. Połowa gmin BydOF wykazała potrzebę lokalizacji nowych placówek opieki nad dziećmi do lat 3 lub rozbudowę istniejących. Wśród wszystkich członków BydOF, 4 gminy nie posiadają publicznych placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i nie mają potrzeby tworzenia nowych miejsc.

Liczba placówek wychowania przedszkolnego w BydOF w 2010 r. wynosiła 225 jednostek (przedszkola, punkty przedszkolne i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych), w 2018 r. 238 jednostek, a w 2020 roku (zgodnie z informacjami przekazanymi przez gminy z obszaru BydOF) funkcjonowało już 249 placówek wychowania przedszkolnego. Na terenie obszarów wiejskich dostępność do placówek wychowania przedszkolnego jest zdecydowanie gorsza niż na obszarach miejskich.

W okresie od 2010 do 2018 r. średni odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł o 22,5% i w 2018 r. wyniósł 88,9%, przy średniej dla województwa wynoszącej 83,2%. W 2020 roku, na terenie BydOF, odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł do 91,2%.

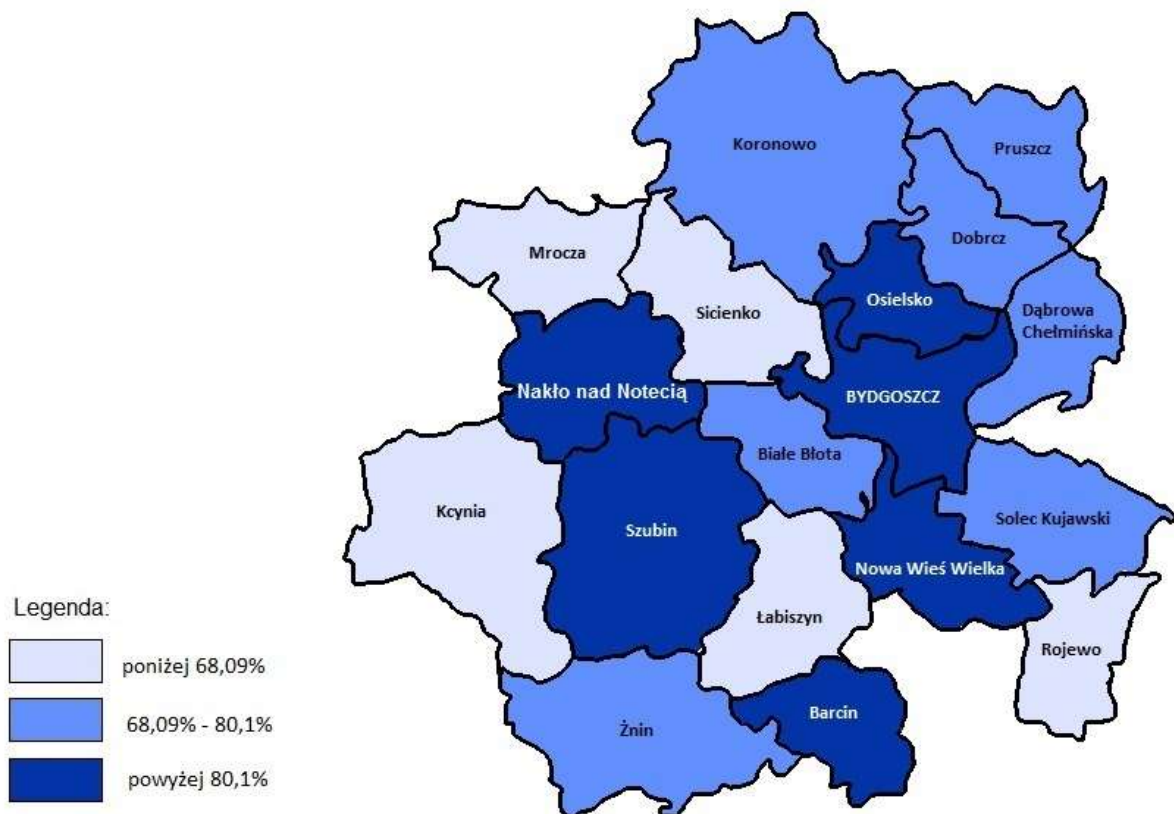
Zgodnie z dokumentem pn. *Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2020 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE*, opracowanym przez Urząd Marszałkowski w Toruniu, odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 roku wyniósł 80,1%. W 2020 roku 12 gmin z obszaru BydOF odnotowało niższy od średniej wojewódzkiej odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym: Łabiszyn (51,5%), Rojewo

---

²⁸ Ilekroć mowa o opiece żłobkowej dotyczy ona opieki w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz klubach dziecięcych w grupie wiekowej do lat 3.

(55,8%), Kcynia (58,8%), Mrocza (64,7%), Sicienko (65,8%), Żnin (69,2%), Dąbrowa Chełmińska (71,5%), Koronowo (74,9%), Dobrcz (78,5%), Pruszcz (78,6%), Solec Kujawski (78,8%), Białe Błota (79,6%). Ponadto, w wyżej cytowanym dokumencie, zawarta jest informacja, że inwestycje w zakresie infrastruktury przedszkolnej będą realizowane wyłącznie na obszarach gmin o odsetku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym poniżej 68,09%. Na podstawie danych za 2020 rok warunek ten spełnia 5 gmin z obszaru BydOF: Sicienko (65,8%), Mrocza (64,7%), Kcynia (58,8%), Rojewo (55,8%) oraz Łabiszyn (51,5%).

Mapa 8 Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2020 roku w gminach z terenu BydOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu „Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2020 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE”

Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, zadeklarowanych przez gminy, w 2020 roku wynosiła łącznie 22 517, podczas gdy w 2018 roku było ich 20 059. W okresie od 2018 roku do 2020 roku miał miejsce znaczący przyrost nowych miejsc wychowania przedszkolnego (o 2 458 miejsc). Znaczna liczba miejsc powstała dzięki dofinansowaniu ze środków unijnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Jednak liczba dostępnych miejsc nadal jest niewystarczająca. Zgodnie z danymi GUS na terenie BydOF, w 2020 roku liczba dzieci w wieku 3-6 lat wynosiła 23 148, a liczba dostępnych miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego wynosiła 22 517 (taką liczbę miejsc deklarują gminy BydOF). Miejsc brakuje szczególnie na obszarach wiejskich gmin: Rojewo, Kcynia, Dobrcz, Łabiszyn i Sicienko-

Potrzebę lokalizacji na swoim terenie nowych placówek wychowania przedszkolnego lub modernizacji już istniejących dostrzega 61% gmin w szczególności Łabiszyn oraz Pruszcz, Tym bardziej, że ponad 5% dzieci (1 067 osób) uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego zlokalizowanych poza terenem gminy, w której mieszkają. Oczywiście jest to podyktowane różnymi względami. Częściowo wynika z faktu, że dzieci uczęszczają do placówek wychowania przedszkolnego w miejscu pracy swoich opiekunów, poza terenem gminy, w której mieszkają, ale również dlatego, że w miejscu zamieszkania jest niewystarczająca liczba miejsc wychowania przedszkolnego.

W 2017 r. miała miejsce reforma systemu Oświaty, zakładająca między innymi likwidację gimnazjów, wydłużenie nauki w szkołach podstawowych do ośmiu lat. Konieczność dostosowania szkół podstawowych do nowego systemu Oświaty, wymusiła na samorządach decyzje o przekształceniu gimnazjów w szkoły podstawowe, włączeniu ich do szkół podstawowych lub innych szkół. W latach 2010-2018 na terenie BydOF wzrosła liczba szkół podstawowych ogółem o 12 placówek, z czego najwięcej w Mieście Bydgoszczy (9).

Pomiędzy 2010 a 2018 r. zlikwidowano po jednej szkole w gminach: Dobrcz, Nakło i Szubin. W 2018 r. na obszarze BydOF było 160 szkół podstawowych, w tym 13 szkół podstawowych specjalnych (8 w Bydgoszczy i po 1 w gminach: Koronowo, Kcynia, Nakło, Szubin i Żnin).

Według danych pozyskanych od gmin BydOF w 2022 r., zapotrzebowanie na budowę nowej szkoły podstawowej wyraziły gminy: Osielsko (budowa szkoły podstawowej w Niemczu), Dobrcz (budowa szkoły podstawowej w Strzelcach Górnych) i Koronowo (budowa szkoły podstawowej w Koronowie - Filia SP nr 2 oraz budowa budynku dydaktycznego dla klas I-III przy Zespole Szkół we Wtelnie). Natomiast potrzebę rozbudowy szkoły istniejącej zgłosiło Miasto Bydgoszcz oraz gminy: Nowa Wieś Wielka, Białe Błota oraz Dąbrowa Chełmińska).

W 2019 r. Bydgoszcz, jako miasto wojewódzkie uzyskała najgorsze wyniki egzaminów ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki spośród wszystkich 18-tu miast wojewódzkich. Wyniki z języka angielskiego uplasowały Bydgoszcz na 17-tej pozycji a z języka niemieckiego na 15-tej. W kolejnych latach 2020-2021, pomimo, iż wyniki z języka polskiego były niższe o 2 punkty procentowe niż w pierwszym roku – przesunęły Bydgoszcz o trzy miejsca w górę. Analizując wyniki z lat 2019-2021 widać, że edukacja na szczeblu szkół podstawowych jest na jednym z niższych poziomów w kraju. Spośród osiemnastu miast wojewódzkich Bydgoszcz najwyżej zajęła 15 miejsce (język polski w 2020 i 2021 r., język niemiecki 2019 r.) Natomiast wyniki egzaminów ósmoklasisty przeprowadzonych w szkołach z obszaru BydOF wskazują, że najlepsze rezultaty uzyskują uczniowie z gmin: Osielsko, Białe Błota, Rojewo, Nowa Wieś Wielka oraz z Bydgoszczy.. Z kolei słabsze wyniki odnotowywano zazwyczaj w gminach: Kcynia, Mroczka i Łabiszyn, w których wskaźnik uprzedzszkolnienia był jednym z niższych na obszarze BydOF. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym posiadają większe predyspozycje do podjęcia nauki w szkole i funkcjonowania w grupie aniżeli dzieci nieuczęszczające do przedszkola. Ponadto wpływ na wyniki w nauce mogą mieć warunki mieszkaniowe, dostęp do komputera i internetu, odległość i czas dojazdu do szkół oraz angażowanie dzieci do pomocy w pracach gospodarskich.

Z kolei liczba szkół średnich, takich jak licea ogólnokształcące i technika dla młodzieży na obszarze BydOF uległa zmniejszeniu. Zmiana ta związana jest ze spadkiem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i coraz mniej licznymi kolejnymi rocznikami, a co za tym idzie spadkiem liczby uczniów. W 2010 roku funkcjonowały 42 licea (39 bez specjalnych i 3 specjalne) oraz 49 techników dla młodzieży bez specjalnych (nie było żadnego technikum specjalnego). W 2018 r. liczba liceów ogólnokształcących spadła do 34 (30 bez specjalnych i 4 specjalne) oraz 38 techników (36 bez specjalnych i pojawiły się 2 technika specjalne). W liceach ogólnokształcących zaobserwowano spadek liczby uczniów o ponad 2 tys., jednak w technikach odnotowano wzrost liczby uczniów o prawie 300 uczniów, co wskazywać może na wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym.

Poziom kształcenia w szkołach średnich z obszaru Bydgoszczy na tle miast wojewódzkich, podobnie jak w przypadku szkół podstawowych, nie jest najlepszy. Analiza wyników egzaminów maturalnych (poziom podstawowy) w miastach wojewódzkich w latach 2016, 2019 i 2021 pokazuje, że wyniki bydgoskich maturzystów (niemal 80% zdających z obszaru BydOF) również są jednymi z niższych spośród 18-tu miast. Najwyższą 12-tą pozycję udało się osiągnąć w 2016 i 2021 roku wynikiem z języka niemieckiego. Odzwierciedleniem tego stanu rzeczy jest ranking szkół „Perspektywy.pl”, według którego w 2020 r. tylko jedno liceum z Bydgoszczy znalazło się w pierwszej 50-tce najlepszych liceów w Polsce i było to – VI LO im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich (2020 r. - 49 pozycja, 2019r. – 24 pozycja), a zaledwie trzy bydgoskie licea ogólnokształcące znalazły się w pierwszej 10-tce liceów w województwie. Według tego samego rankingu pięć bydgoskich techników znalazło się w pierwszej 10-tce techników w województwie, z czego Technikum Elektroniczne w Bydgoszczy na 6 miejscu w Polsce (w 2018 r. było to miejsce 2).

O niezadowalającym poziomie kształcenia w szkołach średnich na obszarze BydOF świadczy fakt, że najwyższa zdawalność egzaminu maturalnego na obszarze BydOF była w Bydgoszczy (80-82%), która we wspomnianych powyżej porównaniach dla miast wojewódzkich nie miała wysokich notowań. W latach 2016-2019 w szkołach z obszaru BydOF zdawalność utrzymywała się na podobnym poziomie, z wyjątkiem szkół w gminach powiatu bydgoskiego, w których zdawalność spadła o 15%. Wyższe wyniki z matury osiągnęli licealiści niż uczniowie techników, co wynika z lepszego przygotowania z przedmiotów maturalnych. Z kolei w technikach większy nacisk położony jest na przedmioty nauki zawodu i przygotowanie do egzaminu zawodowego.

Uzupełnieniem kształcenia zawodowego poza technikami są szkoły branżowe I stopnia. Na obszarze BydOF w 2019 r. było ich 26 dla młodzieży bez specjalnych, (z czego 13 w Bydgoszczy, po 2 w gminach Koronowo, Kcynia, Nakło i Szubin; i po 1 w gminach Dobrcz, Solec Kujawski, Barcin, Łabiszyn i Żnin) oraz 7 szkół specjalnych (3 w Bydgoszczy i po 1 w gminach Koronowo, Kcynia, Nakło i Żnin).

Pomimo wzrostu popularności techników, a także możliwości nauki zawodu w szkołach branżowych, kształcenie zawodowe na obszarze BydOF nie jest wystarczające. Biorąc pod uwagę obserwowaną i przewidywaną zmienność rynku pracy, niezbędnym wydaje się wsparcie uczniów w wyborze ścieżki edukacji i kariery przez rozwój doradztwa zawodowego,

które mogłyby być między innymi sposobem na zaradzenie odpływowi młodych ludzi z obszaru BydOF. Efektywny program doradztwa zawodowego zakładałby przeprowadzanie analiz zapotrzebowania rynku pracy, które powinny dotyczyć w pierwszej kolejności lokalnych potrzeb, tak, aby kształcenie młodzieży przekładało się na poprawę sytuacji ekonomicznej i gospodarczej regionu. Dobrze skonstruowana oferta doradztwa zawodowego pozwoliłaby zredukować bezrobocie w regionie i zmniejszyć liczbę zawodów deficytowych. W 2020 roku badanie Barometr zawodów (opracowanie na podstawie prognozy kształtowania się popytu i podaży zapotrzebowania na pracowników) wykazało 69 zawodów deficytowych w Bydgoszczy i powiecie bydgoskim (PUP w Bydgoszczy) oraz 36 w powiecie nakielskim (PUP w Nakle) i 11 w powiecie żnińskim (PUP w Żninie). Wśród powtarzających się kierunków zawodowych, nauczanych na poziomie szkół branżowych i techników, były między innymi: blacharze i lakiernicy samochodowi, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, mechanicy pojazdów samochodowych.

W roku 2018 w BydOF funkcjonowało 10 uczelni wyższych (4 uczelnie publiczne i 6 niepublicznych, w tym 2 jednostki zamiejscowe), wszystkie położone na terenie Bydgoszczy. Liczba studentów w 2018 r. wynosiła 27 058 osób, z przewagą kobiet (16 177)²⁹. Zarówno w Bydgoszczy, jak i w województwie a nawet w Polsce liczba studentów w roku 2018 zmalała w stosunku do danych z roku 2012. Miało to związek z malejącą ogólną liczbą ludności w przedziale wiekowym 20-24 lata. Na przestrzeni lat 2012-2018 liczba osób w wieku 20-24 lata w BydOF zmalała o około 10 000 osób.

W szkołach wyższych na obszarze BydOF zauważa się tendencję zmniejszania się odsetka absolwentów i studentów na kierunkach technicznych i przyrodniczych. Sytuacja ta może wskazywać na niedostosowanie kierunków studiów do potrzeb rynku pracy, co w konsekwencji może przyczynić się do braku odpowiednio wykształconych kadr. Kierunki inżyniersko-techniczne i przyrodnicze są w szczególności pożądane przez pracodawców, co jest związane m.in. z potrzebą wdrażania innowacyjnych rozwiązań, cyfryzacji i informatyzacji. Niedopasowanie struktury wykształcenia osób wchodzących na rynek pracy do oczekiwań pracodawców nie pozwala na wykorzystanie w pełni potencjału związanego z zasobami ludzkimi.

Wśród bydgoskich uczelni akademickich w ogólnopolskim rankingu Uczelni Wyższych Perspektywy 2019 najwyższe miejsce zajął Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy (od września 2021 r. Politechnika Bydgoska) – 48 miejsce, a wśród uczelni niepublicznych Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy – 16 miejsce. W 2017 r. 2 wydziały Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy uzyskały kategorię A, przyznawaną jednostkom wyróżniającym się jakością prowadzonych badań naukowych lub prac rozwojowych oraz efektami ich realizacji na podstawie Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 r.

---

²⁹ Dane dot. liczby studentów nie obejmują studentów Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu, Wydział Finansów i Zarządzania w Bydgoszczy, ponieważ uczelnia nie przedłożyła sprawozdania do GUS i nie widnieje w rejestrach za 2018 r.

Ważny ośrodek uczelniany stanowi Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszcy – zaliczana do czołowych instytucji szkolnictwa muzycznego w kraju, która oprócz działalności dydaktycznej i naukowej prowadzi szeroko zakrojoną działalność artystyczną i ma ogromny wpływ na środowisko kultury w Bydgoszcy, regionie, w Polsce a także na świecie.

Na terenie BydOF działa Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszcy (jednostka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), którego bazę naukową i dydaktyczną stanowią 2 szpitale uniwersyteckie w Bydgoszcy: Szpital Uniwersytecki nr 1 im. dr Antoniego Jurasza oraz Szpital Uniwersytecki nr 2 im. Jana Bizuela.

Niemal połowa uczelni w regionie usytuowana jest na terenie BydOF (8 z 17), jednak absolwenci szkół średnich często decydują się na naukę w silniejszych ośrodkach akademickich poza naszym województwem (Poznań, Gdańsk, Warszawa). Z drugiej strony uczelnie bydgoskie są także wybierane przez studentów zagranicznych. Zauważalny jest potencjał Politechniki Bydgoskiej, która w 2019 r. osiągnęła 8 pozycję w rankingu perspektyw Innowacyjność 2019 (jako ówczesny Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy).

Uzupełnienie diagnozy w temacie edukacji stanowi „Raport z przeprowadzonych badań społecznych Metropolia Bydgoszcz”, będący podsumowaniem badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów ostatnich klas szkół średnich z terenu obszaru Metropolii Bydgoszcz. Z badania tego wynika między innymi, że blisko 65% młodzieży jako destynację swojej dalszej ścieżki edukacyjnej wskazało studia I stopnia (19%) lub studia I i II stopnia (46%). Pozostała część ankietowanych opowiadała się głównie za skończeniem odpowiednich kursów (6%) lub pójściem do szkoły policealnej (4%). Ponad 22% osób nie zdecydowało jeszcze jak potoczy się ich dalszy rozwój. Wśród najpopularniejszych miast, które uczniowie postrzegali jako miejsce swojej dalszej edukacji znalazły się: Bydgoszcz (36%), Poznań (32%) i Gdańsk (12%). W mieście Bydgoszcz najliczniej planowali pozostać uczniowie szkół branżowych (66%), których procent pozostaje prawie dwa razy wyższy niż uczniów liceów (29%) i techników (38%). Dla nich z kolei, miejscem pierwszego wyboru było miasto Poznań. Na pytanie „W jakim miejscu chciałabyś/chciałbyś najbardziej pracować?” - 30% badanych wskazała, że najlepszym miejscem do pracy byłaby zagranica, a dla 22% miejsce to pozostaje rzeczą obojętną. Inny region Polski najchętniej wybrałoby 17% ankietowanych, a 14% pozostałoby w gminie, w której mieszka, z czego 26% tych odpowiedzi należało do uczniów szkół branżowych. Wśród miast, które wskazywane były najczęściej jako miejsce pracy pojawiały się: Bydgoszcz, inne miasto za granicą, Poznań, nie wiem/obojętne lub inne miasto w Polsce.

- *Konieczne jest kontynuowanie działań mających na celu powstawanie nowych a także udoskonalanie już istniejących miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego . Pozyskanie przez beneficjentów dofinansowania, między innymi ze środków UE, umożliwi dalszy rozwój bazy wychowania przedszkolnego,*

szczególnie na terenach wiejskich i zwiększy szanse edukacyjne dzieci poprzez wyrównanie dostępu do wysokiej jakości wychowania przedszkolnego.

- Kluczowym zadaniem BydOF jest podniesienie jakości kształcenia ogólnego, co przyczyni się do osiągnięcia lepszych wyników egzaminów ósmoklasistów i egzaminów maturalnych. Konieczne jest wyrównanie dysproporcji w poziomie nauczania zarówno między szkołami w gminach BydOF, jak i na tle kraju. W związku z powyższym należy wprowadzić działania polegające na m.in. doskonaleniu kompetencji nauczycieli, upowszechnieniu wychowania przedszkolnego, rozwijaniu i kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów, na przykład przez organizację zajęć dodatkowych, rozwijanie zainteresowań w kołach i na zajęciach pozalekcyjnych. Dopasowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy jest dla obszaru BydOF szansą na tworzenie nowych miejsc pracy, na zatrzymanie młodych ludzi na obszarze BydOF, a docelowo na rozwój całego obszaru. Należy podjąć działania polegające na poprawie wizerunku edukacji w systemie zawodowym, by młodzież chętniej decydowała się na tę formę kształcenia a współpraca z przedsiębiorcami stanowiła dla nich inwestycję a nie obciążenie.
- Uczelnie funkcjonujące na obszarze BydOF należy wspierać w prowadzeniu kierunków inżyniersko-technicznych oraz przyrodniczych, na które istnieje największe zapotrzebowanie na regionalnym rynku pracy.
- Należy podjąć działania zachęcające do podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, nabywania nowych umiejętności i wsparcie instytucji prowadzących kształcenie ustawiczne dla dorosłych.
- Na obszarze BydOF należy dążyć do tego, by zachęcić młodzież do kontynuacji nauki na dalszych szczeblach edukacji ponad naukę obowiązkową (do ukończenia 18 roku życia).

2.2.4 Kultura

Bydgoszcz jako największe miasto w regionie i ośrodek rdzeniowy obszaru metropolitalnego, pełni wiele funkcji ponadlokalnych i ponadregionalnych między innymi w zakresie kultury, nauki, sportu czy turystyki i tym samym odgrywa wiodącą rolę w kształtowaniu charakteru całego obszaru BydOF. Postrzegana jest jako miasto muzyki, wody i sportu. Znajduje się tu jedyna w województwie filharmonia - Filharmonia Pomorska im. Ignacego Jana Paderewskiego, która zaliczana jest do czołowych instytucji muzycznych kraju i jest głównym partnerem i współorganizatorem Międzynarodowych Konkursów Pianistycznych im. Ignacego Jana Paderewskiego. Sala koncertowa Filharmonii Pomorskiej posiada doskonałe warunki akustyczne i często wykorzystywana jest do nagrań. Miłośników sceny jazzowej przyciąga co roku Bydgoszcz Jazz Festival, którego gospodarzem jest od lat klub Eljazz. W Bydgoszczy funkcjonują także trzy teatry: teatr dramatyczny - Teatr Polski im. Hieronima Konieckiego, który od 2002 roku organizuje jeden z ważniejszych ogólnopolskich festiwali

teatralnych - Festiwal Prapremier; teatr operowy - Opera Nova - największa i należąca do najważniejszych instytucji artystycznych regionu Kujaw i Pomorza, która corocznie od 1994 r. jest gospodarzem Bydgoskiego Festiwalu Operowego oraz powołany w 2019 roku Teatr Kameralny z bogatą ofertą spektakli dla najmłodszych widzów.

Na terenie BydOF najwięcej muzeów mieści się w Bydgoszczy. Należą do nich: Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, na które składają się obiekty: Spichrze nad Brdą, Zbiory Archeologiczne, Europejskie Centrum Pieniądza, Galeria Sztuki Nowoczesnej, Dom Leona Wyczółkowskiego, Exploseum, Centrum Edukacji Muzealnej, Apteka pod Łabędziem, Gdańska 4; Muzeum Wodociągów; Muzeum Mydła i Historii Brudu; Muzeum Kanału Bydgoskiego im. Sebastiana Malinowskiego; Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego; Muzeum Wojsk Lądowych; Muzeum Oświaty; Muzeum Fotografii. W 2018 r. wszystkie muzea w Bydgoszczy, które złożyły sprawozdanie do GUS, odwiedziło ponad 116 tys. zwiedzających. Najczęściej odwiedzanym muzeum na analizowanym terenie jest jednak Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie, które w 2018 r. odwiedziło prawie 199 tys. osób. Tak wysoka frekwencja wynika z tego, że Muzeum Ziemi Pałuckiej składa się z trzech oddziałów, w tym Muzeum Kolei Wąskotorowej i Żnińskiej Kolei Powiatowej, która w okresie wiosenno-letnim świadczy przejazdy turystyczne kolejką wąskotorową m.in. do Biskupina. Ponadto muzea znajdują się także na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Kcynia, Nakło, Solec Kujawski i Szubin.

Najliczniejszą grupą instytucji kultury w BydOF są biblioteki wraz z filiami. Prowadzą one działalność związaną nie tylko z czytelnictwem, ale także z realizacją i rozwojem pasji, pogłębianiem wiedzy i zainteresowań, podejmowaniem inicjatyw wspólnie z innymi mieszkańcami. Często są miejscem organizacji wystaw, spotkań autorskich, spotkań z ekspertami z różnych dziedzin, kursów językowych i komputerowych. Prowadzą dyskusyjne kluby książki i warsztaty. Na przestrzeni lat 2010-2018 ich liczba (wraz z filiami) spadła, w 2018 r. funkcjonowały 82 jednostki (92 w 2010 r.). Najwięcej bibliotek funkcjonuje w Bydgoszczy, poza tym każda gmina z obszaru BydOF posiada przynajmniej jedną bibliotekę na swoim terenie. Ponadto w każdej z gmin (za wyjątkiem gminy Rojewo) działają centra/domy kultury wspierane przez świetlice, realizujące zadania własne gmin z zakresu prowadzenia działalności kulturalnej, polegającej na stymulowaniu oraz rozwoju aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze mieszkańców gminy. Dodatkowo należy wspomnieć o innych ważnych instytucjach kultury z regionu jak: Galeria Miejska bwa; Park Kultury w Bydgoszczy (Młyny Rothera); Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury, Pałac Lubostroń, Muzeum Solca im. Księcia Przemysła.

Sytuację kultury Miasta Bydgoszczy, jako ośrodka mającego największą rolę do odegrania w tej dziedzinie dla BydOF, odzwierciedla porównanie z pozostałymi miastami wojewódzkimi. Badane wybrane zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej kultury w latach 2015-2020 plasują Bydgoszcz, co najwyżej w połowie rankingu. Dotyczy to masowych imprez artystyczno-rozrywkowych, liczby bibliotek i filii, liczby kin i odwiedzających ich widzów; liczby imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice (dane za 2015 r.). Pozostałe badane parametry umiejscawiają Bydgoszcz bliżej końca listy.

Najgorzej Bydgoszcz wypadła w porównaniu liczby muzeów, a zwłaszcza liczby zwiedzających muzea na 10 tys. mieszkańców. W celu zatrzymania bądź odwrócenia niekorzystnych trendów bydgoskiej kultury opracowany został dokument „Strategia Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026”, z którego wynika, że: „(...) warto także wziąć pod uwagę obecność pięciu obszarów czy też pięciu działów tematycznych – teraz rozumianych jako pięć wartości, które stanowią odbicie najważniejszych celów polityki kulturalnej: uczestnictwo, kreatywność, rewitalizacja, tożsamość i współpraca. Powinny one stanowić perspektywę dla wszystkich działań w obrębie strategii. Kolejnym czynnikiem hierarchizowania priorytetów polityki kulturalnej jest aspekt metropolitalnych ambicji Bydgoszczy, ale także działań i wstępnych zobowiązań Bydgoszczy wobec gmin, które miasto zaprosiło do rozmów o tworzeniu związku metropolitalnego Metropolia Bydgoszcz.”

- *Należy podjąć działania w kierunku większej dostępności obiektów kultury na obszarze BydOF i zwiększenia oferty kulturalnej poprzez np. budowę/rozbudowę lub modernizację obiektów o funkcji kulturalnej*
- *Należy zwrócić uwagę na większą promocję wydarzeń na poziomie lokalnym i regionalnym, by przyciągnąć odbiorców nie tylko z gmin BydOF, ale również spoza obszaru. Działalność instytucji kultury w gminach BydOF może przyczynić się do budowania społeczeństwa obywatelskiego oraz poczucia przynależności do lokalnej społeczności.*

2.2.5 Sport

Obszar BydOF to ważny ośrodek sportu dysponujący różnorodną infrastrukturą sportową oraz ofertą imprez sportowych o znaczeniu ponadlokalnym i międzynarodowym. Na terenie Bydgoszczy (nazywanej stolicą polskiej lekkoatletyki) znajduje się Stadion im. Zdzisława Krzyszkowiaka – stadion lekkoatletyczny i piłkarski, będący areną wielu imprez sportowych. Odbłyły się tu m.in. Mistrzostwa Świata Juniorów w Lekkoatletyce (2016), Mistrzostwa Europy U-21 w piłce nożnej (2017), Mistrzostwa Europy U23 w Lekkoatletyce (2017). Ponadto Bydgoszcz jest ważnym ośrodkiem sportu żużlowego, w którym dyscyplina ta funkcjonuje najdłużej w Polsce (w 2020 r. klub Polonia Bydgoszcz obchodziła 100-lecie istnienia).

Położenie obszaru BydOF sprzyja rozwojowi sportów wodnych. W Bydgoszczy zlokalizowany jest jeden z najnowocześniejszych obiektów treningowych w Polsce – basen Astoria (jedyne tego typu obiekt w regionie o wymiarach olimpijskich), tor regatowy Brdyujście – miejsce zawodów sportowych na poziomie ogólnopolskim i wojewódzkim w wioślarstwie i kajakarstwie. Najważniejszymi wydarzeniami sportowymi o charakterze wodnym, z obszaru BydOF są: Wielka Wioślarska o Puchar Brdy, Enea BydgoszczTriathlon Międzynarodowy Dzień Kajakarza KAYAKMANIA, Woda Bydgoska, Ice Swimming Bydgoszcz Festival,

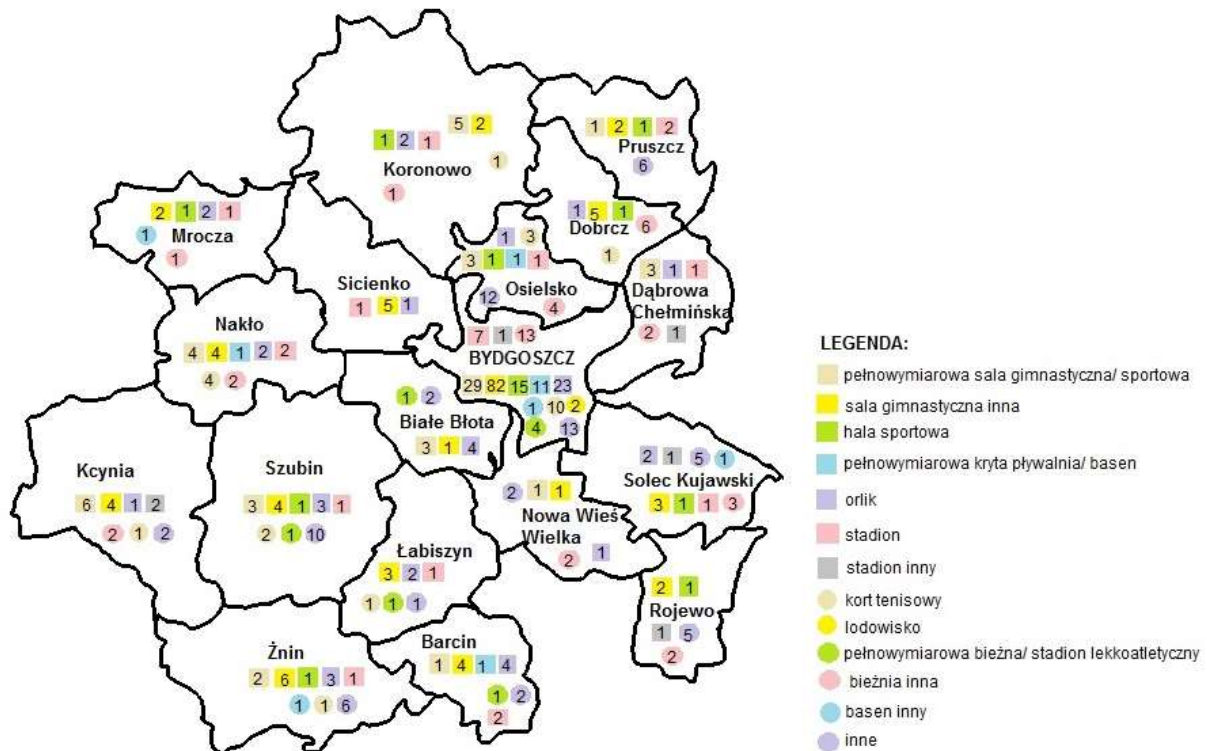

Długodystansowe Regaty na Wiśle Toruń –Bydgoszcz oraz Mistrzostwa Świata i Europy w sportach motorowodnych w Żninie.

Na obszarze BydOF funkcjonują 203 kluby sportowe, w których trenowali/ trenują mistrzowie rangi olimpijskiej i światowej, między innymi Tomasz Gollob – (żużlowiec); Robert Sycz, Magdalena Fularczyk-Kozłowska, Ryszard Kubiak, Jacek Streich, Miłosz Bernatajtyś, Bartłomiej Pawełczak (wioślarze); Adrian Zieliński, Sławomir Zawada (ciężarowcy); Zdzisław Krzyszkowiak, Teresa Ciepły, Iga Baumgart-Witan, Paweł Wojciechowski, Marcin Lewandowski, Sebastian Chmara (lekkoatleci); Brunon Bendig (boks).

Bazę sportową obszaru BydOF stanowią przede wszystkim sale gimnastyczne (191 łącznie) i orliki (52 obiekty, jednak brak ich w gminach Pruszcz i Rojewo). Do dyspozycji mieszkańców jest 28 basenów i krytych pływalni, (z czego 12 w Bydgoszczy), 54 stadiony i bieżnie (z czego 18 w Bydgoszczy) i tylko 2 lodowiska (także oba w Bydgoszczy). Ponadto występują inne obiekty (łącznie 66), jak: strzelnice, stacje żeglarskie, boiska piłkarskie, boiska do baseballa, tory łucznicze, tory speedrowerowe, boiska do piłki plażowej, boiska wielofunkcyjne. Obiekty, o których mowa powyżej, skoncentrowane są przede wszystkim na terenie Bydgoszczy oraz w głównych ośrodkach poszczególnych gmin.

Mapa 9 Obiekty sportowe na obszarze BydOF w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin BydOF

Biorąc pod uwagę powyższe informacje oraz mając świadomość, że sport i kultura fizyczna odgrywa ważną rolę przede wszystkim w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży, w prowadzeniu zdrowego stylu życia, poprawie zdrowia psychicznego, czy w uczeniu efektywnego zarządzania czasem, wskazane obiekty sportowe są niewystarczające dla ponad 600 tys. mieszkańców. Stąd większość gmin z obszaru BydOF zgłosiło zapotrzebowanie oraz gotowość do realizacji działań polegających na budowie lub modernizacji obiektów

sportowych, między innymi hal sportowych i sal gimnastycznych (Miasto Bydgoszcz oraz gminy Barcin, Solec Kujawski, Szubin, Koronowo, Białe Błota, Kcynia, Pruszcz i Nakło nad Notecią), stadionów/ boisk (gminy: Mrocza, Solec Kujawski, Sienko, Nakło nad Notecią, Osielsko, Nowa Wieś Wielka, Koronowo, Białe Błota, Kcynia, Pruszcz, Dąbrowa Chełmińska), basenów zewnętrznych (powiększenie obecnego Centrum Rekreacji Astoria w Bydgoszczy) czy przyszkolnych obiektów sportowych (Miasto Bydgoszcz oraz gminy: Dobrcz, Sienko, Żnin, Koronowo, Kcynia i Nakło nad Notecią).

- *Należy zwiększyć dostępność obiektów sportowych - nie tylko ilościową, ale także godzinową, szczególnie przy szkołach i w miejscu zamieszkania. Ponadto ważne jest upowszechnianie aktywności fizycznej oraz rozwój sportu przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży. Zwiększenie świadomości dzieci, szukanie atrakcyjnych form ruchu fizycznego, są szansą dla poprawy zdrowia fizycznego i psychicznego nie tylko dzieci i młodzieży. Zaszczepienie chęci ruchu oraz stworzenie możliwości tego ruchu, przyniesie pozytywne efekty teraz, jak i w przyszłości.*
- *Niezbędna jest dalsza budowa i modernizacja infrastruktury sportowej.*

2.3 Przestrzeń i transport BydOF

2.3.1 Rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych

Na terenie Miasta Bydgoszcz realizowany będzie proces rewitalizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji (uchwalony na podstawie Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.), natomiast na pozostałym obszarze BydOF możliwe będą do realizacji projekty z zakresu odnowy przestrzeni publicznych (ujęte w strategii ZIT). Celem działań podejmowanych w zakresie odnowy przestrzeni publicznych jest przywrócenie atrakcyjności terenów zdegradowanych lub zniszczonych, które utraciły możliwość pełnienia swojej pierwotnej funkcji, lub pełnienie tej funkcji zostało znacznie ograniczone. Przestrzenie publiczne powinny stanowić bezpieczne i przyjazne miejsce spędzania czasu wolnego, oferując przestrzeń do realizacji potrzeb rekreacyjnych, turystycznych, kulturalnych, ułatwiając kontakt z przyrodą i innymi ludźmi. Dobrze zorganizowane przestrzenie publiczne są ważnym elementem procesu wzmacniania integracji mieszkańców, ułatwiają kontakty międzyludzkie i wspólne przebywanie wszystkich grup społecznych. To z kolei przyczynia się do rozwoju tolerancji i wzmacnia więzi międzypokoleniowe, co sprzyja włączeniu w życie lokalnej społeczności osób z grup defaworyzowanych, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, rodziców małych dzieci, migrantów itp.

Na obszarze BydOF dostrzega się duże potrzeby w zakresie odnowy przestrzeni publicznych poprzez ich zagospodarowanie i przystosowanie do potrzeb lokalnych społeczności. Ważna jest przede wszystkim realizacja i doposażenie miejsc wypoczynku i rekreacji, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury służącej aktywności fizycznej, wykonanie remontów i wyposażenie obiektów o funkcji społeczno-kulturalnej oraz właściwe zagospodarowanie ich

otoczenia aby mogły służyć integracji międzypokoleniowej i wzmocnieniu więzi międzyludzkich w ramach lokalnych społeczności. Odnowa przestrzeni publicznych na obszarze przyczyni się także do poprawy stanu środowiska przyrodniczego i będzie miała pozytywny wpływ na złagodzenie negatywnych zmian klimatu, gdyż wiąże się z zagospodarowaniem terenów zielonych, nowymi nasadzeniami i wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych istniejącej szaty roślinnej.

- *Niezbędna jest kontynuacja rewitalizacji oraz realizacja projektów w ramach odnowy przestrzeni publicznych, mających na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni i zjawiskom kryzysowym.*
- *Konieczne jest pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska zamieszkania.*

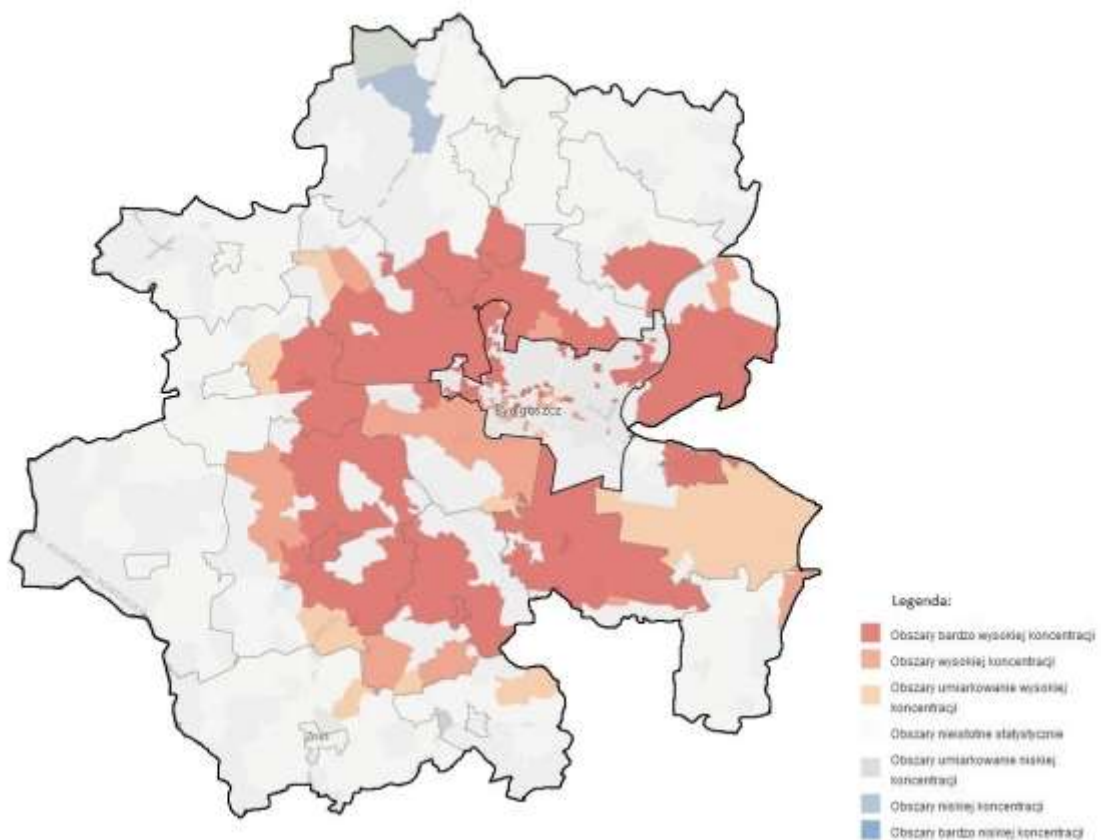
2.3.2 Planowanie przestrzenne

Istotną kwestię w obszarze spójnego planowania przestrzennego BydOF stanowi problematyka opracowywania i uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Na obszarze BydOF występuje problem niskiego pokrycia planistycznego (średnia dla obszaru w 2020 r.: 10,2%), co wpisuje się w podobne zjawisko występujące w regionie (średnia w województwie wynosi 7,7% i stanowiła najniższy wynik spośród regionów w Polsce w 2020 roku). Najwyższym współczynnikiem pokrycia planistycznego na obszarze BydOF cechuje się Bydgoszcz (39,3 % w 2020 roku) jednak w zestawieniu z pozostałymi miastami wojewódzkimi lokuje miasto dopiero na 12 miejscu. Oprócz niskiej wartości współczynnika dla całego obszaru (13 gmin nie osiągnęło wartości 10%), obserwuje się duże zróżnicowanie wewnętrzne wśród poszczególnych gmin – w 2020 r. najniższe wartości odnotowano w Mroczy (0,9%) i Kcyni (1,1%) natomiast najwyższe, oprócz ośrodka stołecznego, w gminie Żnin (39,1%). Największy postęp spośród wszystkich gmin obszaru w latach 2010-2020 zanotowała gmina Pruszcz, której udział powierzchni objętej MPZP w powierzchni ogółem zwiększył się z 0,5% do 18,7%. Zjawisko niskiego stopnia pokrycia planistycznego wpływa negatywnie na ład przestrzenny. Brak opracowywania planów miejscowych skutkuje lokalizowaniem inwestycji w oparciu o decyzje o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (tzw. wuzetki), które w opinii ekspertów w największym stopniu przyczyniają się do chaosu przestrzennego (nie są aktami planistycznymi). Stosowana w orzecznictwie doktryna o „wolności zabudowy” traktuje prawo zabudowy jako naturalny element prawa własności w oderwaniu od rozumienia pojęcia „interesu publicznego”, co znacząco utrudnia prowadzenie efektywnego procesu zagospodarowania przestrzennego.

Negatywnym zjawiskiem obserwowanym na obszarze BydOF jest również postępująca suburbanizacja, która prowadzi do dewastacji krajobrazu oraz sprzyja chaotyźacji przestrzeni, niszczeniu estetyki krajobrazu oraz terenów cennych środowiskowo a także powoduje

narastające problemy zarządcze oraz infrastrukturalne. Ekspansja miast na tereny wiejskie następuje w sposób intensywny, charakteryzuje się wysoką konsumpcją przestrzeni, niską gęstością zainwestowania i brakiem ładu przestrzennego. Obszary podmiejskie o typowym dotychczas rolniczym charakterze ulegają dynamicznym przeobrażeniom gospodarczym, społecznym i przestrzenno-funkcjonalnym. Napływ mieszkańców na tereny podmiejskie wynika przede wszystkim z niższych cen gruntu i mieszkań oraz wyższej jakości środowiska przyrodniczego. Nowi mieszkańcy zyskują szereg indywidualnych korzyści (bezpośredni kontakt z przyrodą, większa przestrzeń życiowa) z drugiej jednak strony, ze względu na niedorozwój infrastruktury społecznej i usług, zmuszeni są do zaspakajania większości swoich potrzeb w mieście, co prowadzi do niewydolności układów komunikacyjnych.. Rozlewanie się zabudowy zwiększa m.in. koszty realizacji i utrzymania infrastruktury technicznej i transportowej, oraz sprzyja większemu zużyciu energii i paliw. Kontynuacja tego procesu w dotychczasowej formule może powodować dalsze problemy nie tylko w skali danej gminy, ale także całego obszaru BydOF oddziałując niekorzystnie na mieszkańców oraz procesy zarządcze.

Mapa 10 Obszary koncentracji pozwoleń na budowę w stosunku do istniejącej zabudowy na terenie BydOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <https://irmkrk.maps.arcgis.com/>, dostęp: październik 2020

Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać zarówno w wadliwości narzędzi prawnych, niewłaściwej polityce przestrzennej gmin, niskiej świadomości społecznej w zakresie kształtowania przestrzeni oraz braku zintegrowanego i skoordynowanego systemu planowania przestrzennego na obszarze BydOF. Gospodarka przestrzenna prowadzona przez gminy ma często charakter doraźny i niespójny. Uwzględnia interesy własne bądź inwestora i nie bierze pod uwagę długookresowych ogólnospołecznych skutków decyzji oraz potrzeb i procesów zachodzących w sąsiednich gminach a także w skali całego obszaru funkcjonalnego.

Innym problemem, który w dużej mierze dotyczy obszarów miejskich jest ponadto niedostateczna dbałość o jakość przestrzeni publicznej w postaci dużej ingerencji reklamodawców w krajobraz oraz gromadzenie zespołów mieszkaniowych, które sprzyja segregacji przestrzennej, dezintegracji społecznej oraz obniża bezpieczeństwo mieszkańców.

- *Niezbędne jest zwiększenie stopnia pokrycia planistycznego obszaru BydOF w celu niwelowania zjawiska chaosu przestrzennego, poprawy estetyki krajobrazu oraz zapobiegania zjawisku niekontrolowanej suburbanizacji.*
- *Z uwagi na znaczną dynamikę procesów rozwojowych w obszarze BydOF konieczna jest koordynacja procesów rozwoju przestrzennego, bliższa współpraca samorządów w trakcie sporządzania planów miejscowych i zwiększenie aktywnego udziału mieszkańców w planowaniu przestrzennym.*
- *Należy rozważyć opracowanie wspólnej dla obszaru BydOF koncepcji rozwoju przestrzennego.*

2.3.3 Transport

Dla BydOF opracowywany jest „Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego – SUMP BydOF” wraz z wykonaniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz promocją SUMP BydOF. Szczegółowe zapisy dotyczące mobilności miejskiej, celów i pakietów działań znajdują się w projekcie SUMP BydOF.

Bydgoszcz stanowi ważny węzeł transportowy: drogowy, kolejowy, lotniczy i wodny śródlądowy. Przez BydOF przechodzą drogi krajowe nr 5, 10, 25, 56 i 80. Ułatwieniem komunikacyjnym będzie również budowana droga ekspresowa S5, która połączy autostradę A1 (Nowe Marzy) z A2 (Poznań). Projektowana długość całej drogi S5 (jednej z najdłuższych w kraju) to blisko 440 km. Droga S5 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego będzie mieć ok. 130 km długości i stanowić będzie kluczowy potencjał rozwojowy regionu. W 2019 r. oddano do użytku odcinek drogi ekspresowej S5 od węzła Bydgoszcz Północ do węzła Bydgoszcz Opławiec (14,7 km), natomiast na koniec 2020 r. kolejny odcinek Bydgoszcz Opławiec - Bydgoszcz Zachód (13,5 km). W listopadzie 2021 r. oddano do ruchu 9,7 kilometrowy odcinek S5 Bydgoszcz Błonie - Szubin Północ, natomiast w grudniu 2022 r.

udostępniono do ruchu ostatek odcinki drogi ekspresowej S5, tj. Bydgoszcz Północ – Świecie Południe - Nowe Marzy, co pozwoliło na płynne przejazdy drogą ekspresową poczynając od granicy województwa kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego poprzez węzeł Bydgoszcz Północ do węzła autostradowego A1 w Nowych Marzach. Dopelnieniem siatki drogowej będzie również planowana budowa drogi S10, w szczególności na odcinku Bydgoszcz – Toruń. Ponadto przez obszar BydOF przebiegają korytarze Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T).

Przez teren BydOF przebiegają dwie bardzo ważne (zwłaszcza pod kątem przewozów pasażerskich) linie kolejowe, które w sposób bezpośredni lub pośredni łączą go z Trójmiastem i Górnym Śląskiem (linia nr 131 z 11 stacjami i przystankami na terenie BydOF) oraz ze Szczecinem i Łodzią/Warszawą (linia nr 18 z 13 stacjami i przystankami na terenie BydOF). Ponadto dostępna jest jeszcze linia kolejowa nr 201 (Nowa Wieś Wielka – Gdynia), która w zakresie przewozów pasażerskich jest ważna przede wszystkim z punktu widzenia obsługi ruchu lokalnego, niemniej jednak ma ważne znaczenie dla ruchu towarowego (stanowiąc połączenie z Portem Gdynia).

Zewnętrzna dostępność transportową obszaru BydOF zwiększa Port Lotniczy Bydgoszcz SA (PLB), zlokalizowany 3 km od centrum miasta. PLB jest jedynym w województwie kujawsko-pomorskim portem lotniczym. Pod względem liczby obsługiwanych pasażerów w 2018 roku plasował się na 11 miejscu w kraju, posiadając 0,9% ruchu pasażerskiego w kraju (413 tys.). Istotną miarą kondycji danego portu lotniczego jest także coroczna zmiana liczby obsługiwanych pasażerów. W tym ujęciu w 2018 roku bydgoski port lotniczy zanotował dynamikę rzędu prawie 130%, ustępując jedynie poznańskiej ławicy. Jednocześnie wśród lotnisk poniżej miliona obsługiwanych podróżnych zanotował najwyższą bezwzględną zmianę liczby obsługiwanych pasażerów w ciągu roku (prawie 95 tys.). Przed wystąpieniem pandemii COVID-19 port obsługiwany był przez trzech przewoźników, którzy oferowali regularne połączenia z Dublinem, Londynem, Edynburgiem, Birmingham, Frankfurt, Kijowem i Warszawą. Ponadto w sezonie wakacyjnym dostępne były rejsy czarterowe m.in. do Grecji, Turcji, Bułgarii oraz Albanii. Lotnisko w Bydgoszczy charakteryzuje się znikomą w skali kraju ilością przewozów towarowych (cargo). Według danych ULC, w okresie 2018-2020 PLB zajmował 8-10 miejsce w kraju pod względem ilości obsługiwane cargo w ruchu krajowym i międzynarodowym – z niedużą wielkością całkowitą ładunków. W roku 2021 z PLB w ogóle nie obsługiwano przewozów cargo. Port lotniczy w związku z obostrzeniami w okresie pandemii COVID-19 zanotował ogromne spadki w obsłudze pasażerów, tracąc również pod kątem liczby kierunków w siatce połączeń lotniczych – częściowo nieodbudowanych do tej pory. W roku 2022 w rozkładzie lotów rejsowych (regularnych) oferowane były połączenia do: Dublina, Birmingham, Londynu, Warszawy i Krakowa, a loty czarterowe w sezonie 2022 organizowane były do Bułgarii oraz Turcji.

W Bydgoszczy krzyżują się też międzynarodowe korytarze wodne wschodnioeuropejskiego i zachodnioeuropejskiego systemu śródlądowych dróg wodnych. Droga wodna E70 z Antwerpii do Kłajpedy (w BydOF to odcinek Noteci, Kanał Bydgoski, odcinek Brdy, aż do styku z Wisłą w Bydgoskim Węźle Wodnym) przecina korytarz E40 łączący Bałtyk

z Morzem Czarnym (w BydOF to odcinek Wisły). Predysponuje to Bydgoszcz do pełnienia funkcji węzłowych. Potencjał ten nie jest wykorzystywany z uwagi na niewystarczające parametry dróg wodnych dla transportu ludzi i towarów. Szansą na poprawę dostępności zewnętrznej i wykorzystanie potencjału logistycznego obszaru BydOF jest budowa Węzła Logistycznego Bydgoszcz, który będzie się składał z platformy multimodalnej Bydgoszcz-Solec Kujawski oraz Terminala Intermodalnego Bydgoszcz Emilianowo. Terminal intermodalny w Emilianowie będzie zlokalizowany na przecięciu magistrali kolejowej Śląsk-Trójmiasto i planowanej trasy S10. Jego realizacja jest planowana w formie tzw. suchego portu, stanowiącego zaplecze dla portu zbożowego w Gdyni. Jego budowa ma na celu poprawę logistyki transportu – skróci czas oczekiwania na załadunek/przeładunek oraz zwiększy zdolność przeładunkową portów morskich w Gdyni i Gdańsku. Terminal będzie dawał możliwość przeładunku i zamiany środków transportu towarów, w szczególności towarów rolno-spożywczych. Będzie to również duże wzmocnienie potencjału Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, sąsiadującego z suchym portem.

Baza multimodalna może działać wyłącznie przy nawiązaniu współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi, takimi jak: porty rzeczne i morskie, spółki kolejowe oraz zarządu dróg publicznych. Realizacja przedsięwzięcia budowy portu i bazy przeładunkowej w okolicy Bydgoszczy ma umożliwić dalszy rozwój portów morskich Trójmiasta. Funkcjonowanie platformy multimodalnej Bydgoszcz - Solec Kujawski związane będzie z intensywnym wykorzystaniem drogi wodnej na przeszło 160 km odcinku Wisły, co wiąże się z potrzebą rewitalizacji tego odcinka rzeki.

Istotnym aspektem transportu na obszarze BydOF jest jakość sieci istniejących dróg oraz bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego. Niewątpliwą wadą infrastruktury drogowej BydOF jest miejscowo niezadawalający stan techniczny dróg na terenach zarówno miejskich, jak i wiejskich. Pomimo ponoszonych nakładów na infrastrukturę drogową, nadal występują bardzo duże potrzeby w tym zakresie. Odcinki wybranych dróg są zdekapitalizowane, wąskie, często pozbawione szerokiego pobocza. Czynniki te wpływają na obniżenie bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu, tj. pieszych i rowerzystów. Należy mieć na uwadze, że w mniejszych ośrodkach stanowią one główne ciągi komunikacyjne, łączące gminy nie tylko ze stolicami województwa kujawsko-pomorskiego, ale również z miastami powiatowymi. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej oddziałuje na jakość życia mieszkańców – powoduje niską dostępność komunikacyjną oraz utrudnia tworzenie się lokalnych ośrodków aktywności gospodarczej.

W 2020 r. na terenie BydOF miało miejsce 8 268 zdarzeń drogowych³⁰. W porównaniu do 2019 r. liczba zdarzeń drogowych spadła o 15,1%. Najwięcej zdarzeń drogowych w 2020 r. odnotowanych zostało w Bydgoszczy – 5 268, co stanowiło 62,7% wszystkich zdarzeń w analizowanym obszarze. Z kolei najmniej zdarzeń drogowych miało miejsce w obszarze miejskim Mroczy – 27. W wypadkach drogowych w BydOF w 2020 r. ranne zostały 294 osoby, a 29 poniosło śmierć. W stosunku do roku poprzedniego liczba osób rannych

---

³⁰ Raport diagnostyczno-strategiczny, Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

i zabitych zmalała odpowiednio o 19,2% i 35,6%. Niezależnie od gminy, do zdecydowanej większości zdarzeń drogowych w 2020 r. dochodziło na jezdni (87% ogółu wszystkich zdarzeń). O wiele mniej zdarzeń miało miejsce na parkingach i placach (7% ogółu wszystkich zdarzeń). Incydenty w innych lokalizacjach (np. chodniki, mosty, pobocza) miały charakter sporadyczny. Głównymi przyczynami zdarzeń drogowych w Bydgoszczy były: niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami (1 267 wystąpień); nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu (1 215 wystąpień); nieprawidłowa zmiana pasa ruchu (562 wystąpienia) oraz nieprawidłowe omijanie (525 wystąpień). Natomiast w pozostałych gminach BydOF za największą liczbę zdarzeń drogowych odpowiadały następujące przewinienia: nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu (604 wystąpienia); niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami (556 wystąpień); pozostałe przyczyny³¹ (552 wystąpienia) oraz niedostosowanie prędkości do warunków ruchu (396 wystąpień).

Dostępność komunikacyjna Bydgoszczy ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia mieszkańcom BydOF wysokiej jakości usług publicznych. Są to przede wszystkim usługi związane ze specjalistyczną ochroną zdrowia, szkolnictwem wyższym, kulturą i sztuką, administracją publiczną, finansami, niektórymi rodzajami handlu. Bydgoszcz oferuje również więcej miejsc pracy oraz lepsze wynagrodzenie. O dostępności komunikacyjnej Bydgoszczy decyduje odległość, stan infrastruktury drogowej oraz liczba i jakość połączeń komunikacyjnych (połączenia bezpośrednie lub z przesiadką). Zgodnie z opracowaniem „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami i ich otoczeniem” czas dojazdu do Bydgoszczy z większości miejscowości z obszaru BydOF wynosi poniżej 60 minut. Jedynie na terenie 3 gmin (Żnin, Kcynia i Rojewo) występują miejscowości, z których dojazd do Bydgoszczy przekracza 60 minut.

Transport zbiorowy na obszarze BydOF realizowany jest w formie przewozów szynowych (kolejowych i tramwajowych) oraz drogowych. Przewozy kolejowe nie są dostępne we wszystkich gminach, stąd też transport kolejowy nie zawsze może stanowić alternatywę dla motoryzacji indywidualnej. Istotnymi czynnikami zniechęcającymi do odbywania podróży kolejowych są m.in. niski stopień integracji z innymi środkami transportu zbiorowego, niski standard przystanków kolejowych oraz jakość oferowanych usług.

Komunikacja tramwajowa jest jednym z najlepszych rozwiązań w zakresie przewozów dużej liczby pasażerów w mieście dlatego tak istotny jest dalszy rozwój sieci tramwajowej w Bydgoszczy. Jakość komunikacji tramwajowej występującej w mieście Bydgoszczy, pomimo sukcesywnej wymiany starego, wysokopodłogowego taboru nadal jest niezadowolająca i wymaga dalszych inwestycji w celu zakupu nowoczesnych, niskopodłogowych tramwajów. Na obszarze BydOF występuje niski stopień dopasowania oferty przewozów autobusowych do oczekiwań pasażerów. Komunikację zbiorową w gminach Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego charakteryzuje mała liczba linii komunikacyjnych kursujących w ich obrębie, wykonywanie przewozów tylko w określone dni tygodnia, niska częstotliwość kursowania istniejących linii komunikacyjnych, brak

---

³¹ Do kategorii tej zaliczają się m.in. utrata przytomności kierującego, stan jezdni, niesprawność techniczna pojazdu, występowanie obiektów/zwierząt na drodze

synchronizacji rozkładów jazdy oraz brak biletu zintegrowanego. Innego rodzaju problem stanowi jakość taboru wykorzystywanego w transporcie publicznym. Część pojazdów wykorzystywanych przez przewoźników obsługujących obszar BydOF, z uwagi na wieloletnią pracę przewozową jest mocno wyeksploatowana. Takie pojazdy charakteryzują się również bardzo często zdecydowanie wyższym poziomem emisji spalin w stosunku do obecnych norm (tym bardziej w sytuacji, gdy pojazdy spalinowe są już bardzo często wyłączone z użytkowania i zastępowane pojazdami zeroemisyjnymi). Nieco odmiennie przedstawia się sytuacja w przypadku komunikacji miejskiej w Bydgoszczy, gdyż zdecydowana większość (90%) wykorzystywanego w mieście taboru w 2021 roku spełniała normy emisji spalin EURO 6 i EURO 5³². Jednak pomimo stosunkowo korzystnej sytuacji nadal występuje potrzeba wymiany taboru na bardziej ekologiczny.

Ponadto komunikacja zbiorowa nie zapewnia wystarczająco dobrej możliwości łączenia podróży z innymi środkami transportu, brakuje zintegrowanych węzłów transportowych dla różnych środków transportu (w szczególności autobusowego i kolejowego). Dostęp do parkingów funkcjonujących w systemie Park&Ride ma tylko jedna gmina Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego (Nakło nad Notecią). Uruchomienie w 2022 r. pięciu dodatkowych parkingów w Bydgoszczy będzie ważnym impulsem do wykorzystywania zrównoważonych form mobilności.

Problemem na obszarze BydOF jest brak spójnego systemu dróg rowerowych (co przejawia się brakiem kompletności i ciągłości infrastruktury) oraz zły stan techniczny niektórych odcinków istniejących dróg rowerowych (co przejawia się ich niską jakością). Obecna sieć dróg rowerowych nie zapewnia powiązania wszystkich gmin Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego w sposób bezpieczny i komfortowy. Wszystkie te czynniki są potencjalnymi źródłami niebezpieczeństw dla niechronionych uczestników ruchu. Istotnymi przeszkodami są także niewystarczający zakres podejmowanych działań na rzecz uspokojenia ruchu oraz brak wytycznych w zakresie rozwoju sieci rowerowej i uwypuklenia transportu rowerowego w obszarze funkcjonalnym, w tym brak wyznaczonych strategicznych tras rowerowych. Bydgoszcz wspólnie z okolicznymi gminami intensywnie rozwija komunikację publiczną poprzez tworzenie efektywnego transportu publicznego. W roku 2021 Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy obsługiwał 10 linii podmiejskich (do gmin: Osielsko, Białe Błota, Dobrcz i Nowa Wieś Wielka). Dodatkowo Bydgoszcz wprowadziła bilet sieciowy na linie dzienne w preferencyjnej cenie dla dzieci i uczniów zamieszkałych na terenie Bydgoszczy oraz na terenie gmin Dobrcz, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Białe Błota i Dąbrowa Chełmińska (w ramach Metropolitalnej Karty Malucha i Metropolitalnej Karty Uczniowskiej). Dostrzega się zainteresowanie mieszkańców korzystaniem z przewozów organizowanych w tej formie, stąd też uznaje się za właściwe podejmowanie dalszych prac w zakresie rozwoju komunikacji międzygminnej. Jest ona podstawowym elementem spajającym Bydgoski Obszar Funkcjonalny, który powinien być rozwijany w sposób ciągły i obejmować swym zasięgiem nowe, dotąd nieobsługiwane obszary.

---

³² „Analiza kosztów i korzyści wykorzystania autobusów zeroemisyjnych”, 2021

O tym jak ważna jest dostępność komunikacyjna obszaru BydOF świadczy liczba osób dojeżdżających do pracy do Bydgoszczy. W roku 2010 do Bydgoszczy z obszaru BydOF (z wyłączeniem mieszkańców Bydgoszczy) dojeżdżało 33 311 osób, a w roku 2018, 39 484 osoby (wzrost o 19%). Udział osób dojeżdżających do pracy do Bydgoszczy w 2018 r., w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym na obszarze BydOF wynosił 25%. W sześciu gminach z terenu BydOF wskaźnik ten przekroczył 30%: Osiesko 47,33%, Białe Błota 44,28%, Sicienko 39,11%, Dąbrowa Chełmińska 37,11%, Nowa Wieś Wielka 35,33% i Dobrcz 34,96%. Gminy, w których odnotowano najniższe wskaźniki to: Rojewo 4,07%, Żnin 8,97% i Barcin 9,99%.

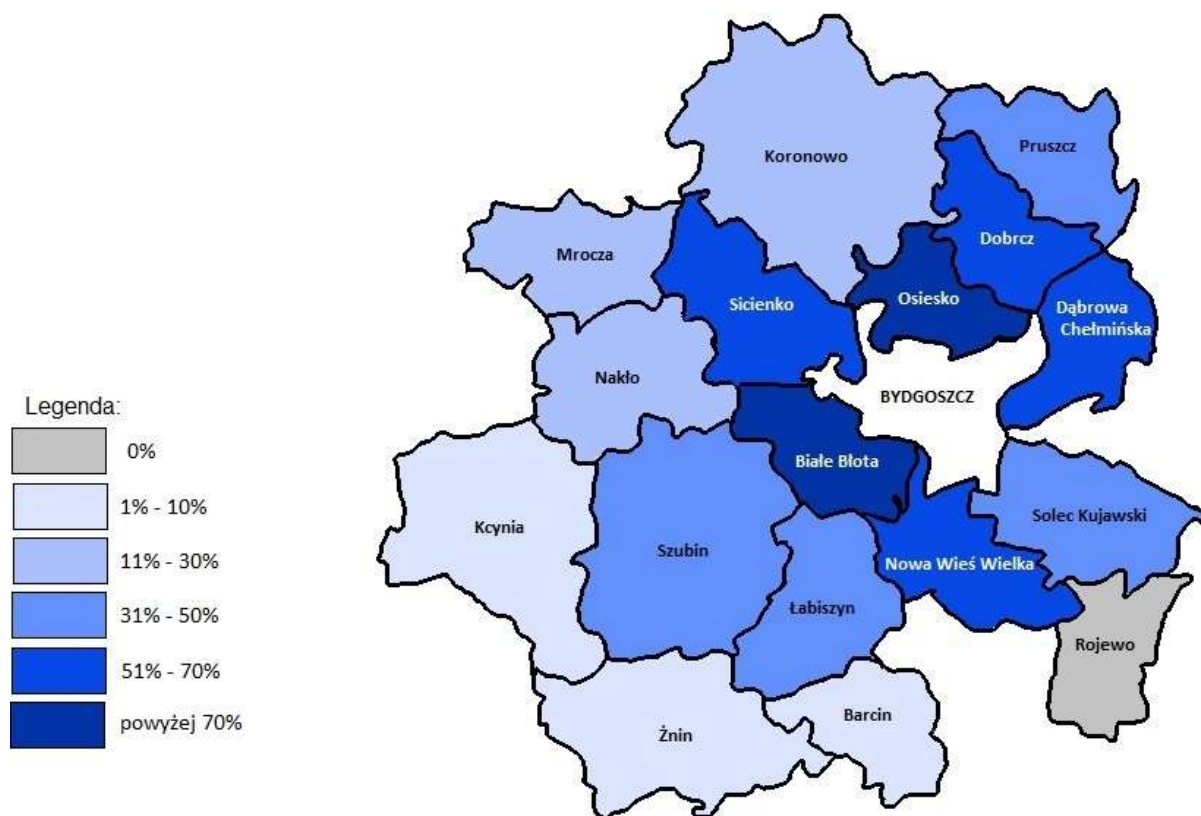
Mapa 11 Udział osób dojeżdżających do pracy do Bydgoszczy, w ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach BydOF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej oraz GUS w Bydgoszczy za 2018 r.

Podobnej analizie poddano dojazdy dzieci i młodzieży. W październiku 2020 r. za pomocą ankiet zbadano miejsca zamieszkania uczniów i podopiecznych publicznych przedszkoli, szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez Miasto Bydgoszcz w roku szkolnym 2020/2021. Wyniki wskazały, że do publicznych szkół i przedszkoli zlokalizowanych na terenie Bydgoszczy w 86,28% uczęszczają jego mieszkańcy a 13,72% to osoby dojeżdżające z 55 gmin, nie tylko z województwa kujawsko-pomorskiego. Procentowy udział uczniów spoza Bydgoszczy wzrastał wraz z ich wiekiem. W przedszkolach było to 2,15%, w szkołach podstawowych 3,16% a w szkołach ponadpodstawowych było to już 35,38% uczniów. Spośród wszystkich dojeżdżających w celach edukacyjnych do Bydgoszczy, aż 98% mieszkało w gminach tworzących BydOF. Analiza liczby mieszkańców tych gmin w wieku 15-19 lat do liczby uczniów dojeżdżających wykazała, że z badanej grupy wiekowej w gminie Osiesko 78,87% młodzieży uczęszczało do szkół ponadpodstawowych w Bydgoszczy a 72,91% z gminy Białe Błota. Łącznie w sześciu gminach BydOF, poza wspomnianymi powyżej, także w gminie Sicienka, Nowa Wieś Wielka, Dobrcz i Dąbrowa Chełmińska ponad połowa mieszkańców w wieku 15-19 lat dojeżdżała do bydgoskich szkół.

Mapa 12 Procent mieszkańców gmin miejskich i miejsko-wiejskich z obszaru BydOF w wieku 15-19 lat, dojeżdżających do bydgoskich publicznych szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2020/2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz danych z GUS (BDL), dostęp: październik 2020

W żadnej z wymienionych powyżej gmin, poza gminą Dobrcz, nie było szkoły ponadpodstawowej. Najmniejszy procent młodzieży w wieku 15-19 lat dojeżdżał"

do Bydgoszczy z gminy Żnin (3,50%), Kcynia (5,43%) i Barcin (9,52%). Są to gminy, które z jednej strony są najdalej oddalone od Bydgoszczy, a skomunikowanie z miastem wojewódzkim jest mniej dogodnie i szybką jak gmin sąsiadujących z Bydgoszczą, a z drugiej strony posiadają bardziej dogodny dostęp do szkół ponadpodstawowych zlokalizowanych w Nakle nad Notecią i Żninie.

- *Koniecznym jest ciągle podnoszenie jakości istniejącej infrastruktury drogowej BydOF oraz podejmowanie działań mających na celu zwiększanie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego. W gminach Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego występują miejsca wymagające zmian w istniejącej sieci drogowej, w szczególności:*
  - *odcinki sieci drogowej, na których pojazdy poruszają się z nadmierną prędkością, szczególnie w obszarach zabudowanych;*
  - *miejsca, w których występuje niepożądany ruch tranzytowy (np. centra gmin);*
  - *miejsca intensywnie wykorzystywane przez niechronionych uczestników ruchu.*
- *Istnieje potrzeba stworzenia zintegrowanego systemu transportowego – sieci posiadającej infrastrukturę w postaci zintegrowanych węzłów przesiadkowych integrujących jak najwięcej środków transportu.*
- *Podejmowanie działań związanych z popularyzacją nie samochodowych form przemieszczania się (rower, podróże piesze, UTO, itp.) oraz podróży przy pomocy komunikacji zbiorowej. W tym celu, poza poprawą funkcjonowania transportu publicznego, zasadny jest rozwój sieci dróg rowerowych, w tym uzupełnienie brakujących fragmentów tak, aby zyskała spójny charakter.*
- *Konieczne są dalsze inwestycje w zeroemisyjny transport zbiorowy – komunikację tramwajową zarówno z zakresie infrastrukturalnym jak i w tabor.*
- *Wyzwaniem dla dalszego rozwoju PLB jest pozyskanie kolejnych przewoźników i zwiększenie liczby destynacji.*
- *Utworzenie Węzła Logistycznego Bydgoszcz-Emilianowo przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności inwestowania poprzez możliwość wykorzystania transportu intermodalnego krajowego i międzynarodowego. Stworzy to dodatkowe szanse rozwojowe dla bydgoskich przedsiębiorców.*

2.3.4 Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w BydOF w 2019 r. wynosiły 232 695 mieszkań, co stanowiło 30,9% mieszkań w województwie kujawsko-pomorskim. Na przestrzeni lat 2010-2018 odnotowano wzrost zasobów mieszkaniowych na poziomie 7,4% na obszarze BydOF. Poziom nasycenia mieszkaniami, czyli liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców w 2018 r. wynosiła 381 i była wyższa od średniej dla regionu (362 mieszkania). Wśród wszystkich nowych budynków mieszkalnych dla BydOF w 2019 r. 97% stanowiły jednorodzinne budynki

mieszkalne, a 3% budynki wielorodzinne. Największa dynamika wydawanych pozwoleń na budowę jednorodzinnych budynków mieszkalnych zauważalna była w gminach ościennych Bydgoszczy (w szczególności w gminach Białe Błota i Osielsko), co ma związek z atrakcyjnością terenów podmiejskich dla budownictwa jednorodzinnego i migracją ludności z miasta do tych gmin.

Pomimo spadku liczby ludności na obszarze BydOF popyt na mieszkania utrzymuje się na wysokim poziomie, co może być spowodowane bogaceniem się społeczeństwa i lepszą dostępnością mieszkań. W dużym stopniu sytuacja gospodarcza związana z COVID-19 przyczyniła się do uwalniania oszczędności z lokat i rachunków bankowych i inwestowania w nieruchomości. Ponadto, wpływ na częstsze inwestycje w nieruchomości miały utrzymujące się w Polsce w latach 2015-2021 niskie stopy procentowe, które nie sprzyjały lokowaniu oszczędności w bankach.

2.3.5 Sieć internetowa

Dostęp do Internetu stacjonarnego w lokalach mieszkalnych na terenie BydOF jest nierównomierny. Najwięcej lokali mieszkalnych z dostępem do internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s odnotowano w Bydgoszczy i gminie Żnin, natomiast najmniej w gminie Rojewo i Pruszcz. Większe dysproporcje występowały w udziale lokali mieszkalnych w dostępie do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s. Jedynie w Bydgoszczy udział ten przekraczał 80% a w 7 gminach stanowił nie więcej niż 5% (Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Mrocza, Pruszcz i Rojewo).

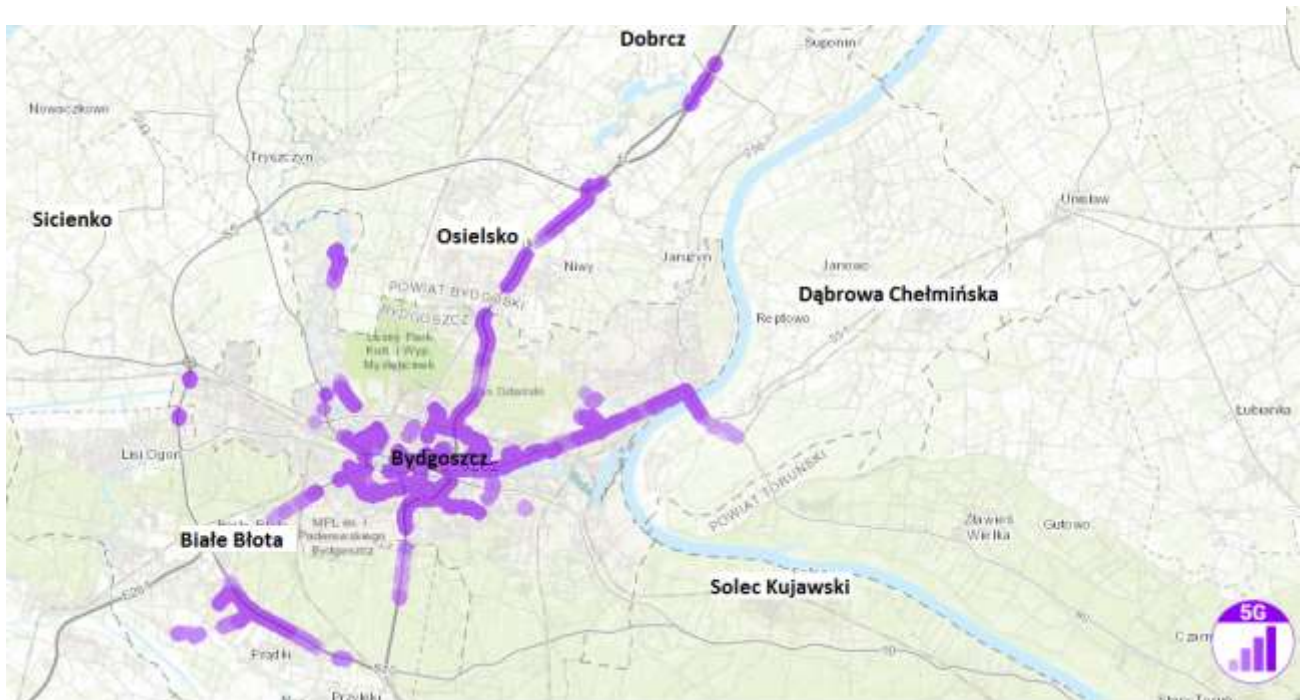
Postępująca cyfryzacja powoduje, że coraz więcej usług jest dostępnych on-line i korzystanie z nich jest znacznie bardziej powszechne. Obciążenie obecnej sieci dodatkowo wzmogła pandemia COVID-19, zwłaszcza poprzez pracę i naukę zdalną oraz e-zakupy. Niska dostępność do internetu szerokopasmowego, zwłaszcza na obszarach wiejskich utrudnia codzienne funkcjonowanie mieszkańców BydOF i ogranicza możliwość zdalnej nauki czy świadczenie pracy zdalnej. Na terenie BydOF od początku roku 2021³³ dokonano 1250 zgłoszeń dotyczących nowych podłączeń internetu stacjonarnego lub zwiększenia przepustowości istniejącego łącza. Najwięcej zgłoszeń odnotowano w gminach Osielsko (352), Białe Błota (291), Dobrcz (144) i Bydgoszczy (146). Najmniej zgłoszeń (pojedyncze przypadki) przyjętych zostało z gmin Rojewo, Kcynia, Mrocza. Duża liczba zgłoszeń w gminach ościennych Bydgoszczy związana jest z postępującym procesem suburbanizacji.

---

³³ Dane z raportów popytu na usługi Urzędu Komunikacji Elektronicznej za okres od 1.01.2021 do 31.12.2021

Wyzwaniem przyszłości jest technologia 5G - najnowszy standard sieci komórkowej – piąta generacja technologii mobilnej, zastępująca 4G/LTE. Sieć nowej generacji jest znacznie szybsza niż 4G, zarówno jeśli chodzi o transfery, jak i czas reakcji. Cechuje się stabilnością połączeń i możliwością obsługi ogromnej liczby urządzeń. Nowy standard sieciowy stanowi ponadto fundament rozwoju tzw. przemysłu 4.0., dzięki czemu będzie można znacznie usprawnić i zautomatyzować procesy w fabrykach, a w połączeniu z algorytmami sztucznej inteligencji umożliwi to rozwój inteligentnego przemysłu i inteligentnego transportu. W kwietniu 2021 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego sieć 5G dostępna była jedynie w obrębie trzech miast (Bydgoszczy, Torunia i Włocławka). Na obszarze BydOF poza samą Bydgoszczą dostępna była jeszcze odcinkowo w gminach: Białe Błota, Osielsko, Dobrcz i Dąbrowa Chełmińska. Należy mieć jednak świadomość, iż obecnie oferowana usługa dostępu do internetu mobilnego w standardzie 5G nie wykorzystuje w pełni swoich możliwości. Opiera się ona bowiem na infrastrukturze i częstotliwościach pasm wykorzystywanych na potrzeby udostępniania sieci 4G (z uwagi na procedowaną wciąż ustawę dającą możliwość uruchomienia prac nad docelowym wdrożeniem sieci 5G). W tej sytuacji należy się spodziewać, iż na przestrzeni najbliższych kilku lat zaistnieje potrzeba rozbudowy (w tym zagęszczenia) infrastruktury telekomunikacyjnej – co będzie miało miejsce również na terenie BydOF.

Mapa 13 Zasięg sieci telekomunikacyjnej 5G na obszarze BydOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.nperf.com/pl/map/5g>, dostęp: kwiecień 2021

Pomimo rosnącego dostępu do sieci internetowej, wyzwaniem jest zapewnienie szybkiego Internetu (o przepustowości co najmniej 100 Mb/s). Cały czas widoczna jest potrzeba rozbudowy infrastruktury sieciowej (zwłaszcza na obszarach wiejskich). Powinno to zapobiec wykluczeniu cyfrowemu społeczności BydOF.

2.4 Środowisko BydOF

2.4.1 Rolnictwo

Według danych z GUS z 2014 r. użytki rolne zajmują 58,0% powierzchni obszaru BydOF. Gminy o największym odsetku tych gruntów (powyżej 80% powierzchni ogółem) to: Pruszcz, Dobrcz i Żnin. Z kolei największą powierzchnię użytków rolnych w ha posiadają gminy: Koronowo, Kcynia i Żnin (powyżej 20 tys. ha). Pod względem produkcji roślinnej obszar BydOF charakteryzuje się dużym udziałem powierzchni zasiewów rzepaku (powiat nakielski i bydgoski) oraz zasiewów zbóż (powiat żniński)³⁴. W obszarze produkcji zwierzęcej gminy powiatu bydgoskiego wyróżniają się w produkcji drobiu (zwłaszcza gmina Solec Kujawski), gminy powiatu żnińskiego przodują w produkcji trzody chlewnej, natomiast gminy powiatu nakielskiego w produkcji bydła. W latach 2010-2019 na obszarze BydOF, udział sekcji A *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo* w strukturze podmiotów wg sekcji PKD zmniejszył się wśród podmiotów zarejestrowanych ogółem z poziomu 1,4% do 1,2%, podobnie jak w kraju i w województwie. W analogicznym okresie, wśród podmiotów nowo zarejestrowanych udział ten zwiększył się z 0,8% do 1,0%.

Na obszarze BydOF występuje zjawisko suszy rolniczej, co ma negatywny wpływ na produkcję rolną. Rejonami szczególnie narażonymi na skutki suszy są przede wszystkim obszary użytkowane rolniczo położone na południe od linii Nakło nad Notecią – Bydgoszcz, gdzie zjawisko to występuje dość często i charakteryzuje się długimi ciągami dni bezopadowych. Według danych z Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej, w okresie 2010-2021 we wszystkich gminach BydOF co najmniej 8-krotnie (na 12 lat w tym okresie) stwierdzono suszę dla co najmniej jednej spośród 14 wyróżnianych kategorii upraw rolniczych. Co więcej – w 6 gminach (Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Solec Kujawski, Łabiszyn, Bydgoszcz) aż 6-krotnie stwierdzono na tyle dotkliwą suszę, że swym zasięgiem obejmowała ona powyżej 50% gleb (dla przynajmniej jednej kategorii upraw) – co oznacza, że dochodziło do niej średnio co dwa lata w analizowanym okresie. Biorąc pod uwagę liczbę upraw dotkniętych suszą, wówczas aż w 6 gminach (Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Szubin, Łabiszyn, Żnin) co najmniej 5-krotnie stwierdzono suszę dla co najmniej połowy gatunków upraw (7 i więcej na 14 kategorii). Dane te obrazują bardzo duży problem w zakresie podatności obszaru BydOF na występowanie suszy w rolnictwie, co według długookresowych prognoz będzie się tylko pogłębiało.

Na terenie BydOF dobrze rozwinięte jest doradztwo rolnicze, w zakresie którego działalność prowadzi m.in. Oddział Terenowy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w Bydgoszczy oraz Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie. Szereg instytucji prowadzi

---

³⁴ Z uwagi na brak danych dotyczących rolnictwa na poziomie gmin, posłużono się danymi dla przeważającej części obszaru BydOF - powiatu bydgoskiego, nakielskiego i żnińskiego – „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej rolnictwa, obszarów wiejskich i przetwórstwa województwa kujawsko pomorskiego z określeniem analizy SWOT”, 2017

badania oraz prace rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych, biologicznych, technicznych, działalności rolniczej oraz innowacyjności w rolnictwie. Do najważniejszych instytucji zaplecza produkcji rolnej należą: Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach – Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badawczy w Bydgoszczy, Okręgowa Stacja Chemiczno – Rolnicza w Bydgoszczy, Oddział Państwowego Instytutu Badawczego - Zakład Genetyki i Hodowli Roślin Korzeniowych, Zakład Technologii Produkcji Roślin Okopowych, Politechnika Bydgoska (Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt) oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego (Instytut Biologii Eksperymentalnej).

- *Na obszarze BydOF niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zatrzymanie wody poprzez wykorzystywanie naturalnych zdolności retencyjnych.*
- *Widoczna jest potrzeba realizacji inwestycji dotyczących gospodarowania wodami opadowymi, budowy zbiorników retencyjnych, by jak najlepiej wykorzystać wody opadowe i zniwelować zjawisko suszy.*

2.4.2 Jakość powietrza

Na terenie BydOF jak i województwa kujawsko-pomorskiego, jakość powietrza jest w złym stanie, co jest w dużej mierze spowodowane emisją pyłu PM10 pochodzącą z procesu spalania w sektorze komunalnym i mieszkaniowym. Przekroczenia normy dobowej dla stężenia pyłu PM10 obserwuje się przede wszystkim zimą, w czasie sezonu grzewczego, wtedy, gdy znaczna grupa mieszkańców ogrzewa domy używając węgla, drewna, a nierzadko też śmieci (w tym plastiku).

Pozytywnym trendem zaobserwowanym w ostatnich latach jest budowanie przez samorządy z BydOF świadomości ekologicznej swoich mieszkańców poprzez informowanie o bieżącym stanie jakości powietrza. Dane dotyczące poziomu zanieczyszczeń pochodzą z czujników powietrza z różnych lokalizacji w danej gminie i pozwalają zmierzyć m.in. koncentrację szkodliwych pyłów zawieszonych (PM 2,5 i PM 10).

Zgodnie z raportem jakości powietrza w województwie kujawsko – pomorskim za 2019³⁵, w Bydgoszczy występowały przekroczenia norm zanieczyszczeń powietrza, m.in. pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu. W pozostałych gminach z obszaru BydOF, najgorszą jakość powietrza odnotowano w gminie Nakło nad Notecią, gdzie przekroczone zostały m.in. PM10 oraz PM2,5. Słabą jakością powietrza charakteryzowały się również gminy podmiejskie: Białe Błota, Osielsko oraz Sicienko, w których zanotowano przekroczenia norm dla pyłów PM2,5.

W 2019 r. wykonana została analiza zróżnicowania przestrzennego i czasowego jakości powietrza na terenie całego obszaru BydOF, w oparciu o połączone techniki pomiarowe (bezzałogowego statku powietrznego i specjalnej głowicy pomiarowej wykrywającej

³⁵ „Roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko – pomorskim. Raport wojewódzki za 2019 r.” Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Bydgoszczy

niebezpieczne związki chemiczne). W wyniku przeprowadzonych pomiarów i badań zaobserwowano emisje lokalne pyłów zawieszonych na poziomie przekraczającym dopuszczalne stężenia, które nie wpływały na ogólny poziom zanieczyszczeń, w tym także nie miały wpływu na wzrost stężeń pyłów w przemieszczających się masach powietrza do gmin ościennych³⁶.

Obszar BydOF objęty jest *Programem ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej*³⁷. Program ten jest odpowiedzią na odnotowane w 2018 r. przekroczenia standardów jakości powietrza na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Celem programu jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10 oraz poziomu docelowego benzo(a)piranu oraz wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza.

Na terenie BydOF w ostatnich latach zostały podjęte działania zmierzające do zmniejszenia emisji szkodliwych pyłów. Włodarze gmin z terenu BydOF zachęcali mieszkańców do wymiany źródeł ciepła na ekologiczne, poprzez udzielanie dotacji na ich zakup i montaż (m.in. ze środków własnych oraz WFOŚiGW). Ponadto od 2018 r. mieszkańcy naszego regionu mogli uczestniczyć w pierwszym ogólnopolskim kompleksowym programie Czyste Powietrze, mającym na celu zmniejszenie lub wyeliminowanie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery.

Działaniem zmierzającym do ograniczenia zużycia energii, a tym samym zmniejszenia zanieczyszczeń i poprawy stanu powietrza, była modernizacja systemów oświetlenia ulicznego (wymiana wyeksploatowanych opraw oświetleniowych na nowe, energooszczędne oparte na technologii LED) oraz kompleksowa modernizacja energetyczna budynków publicznych przeprowadzona na terenie BydOF do 2020 roku. W ramach perspektywy finansowej 2014-2020, w projektach ZIT BTOF na obszarze BydOF zmodernizowano energetycznie ponad 80 budynków użyteczności publicznej. Pomimo to w dalszym ciągu zapotrzebowanie na modernizację energetyczną budynków jest wysokie.

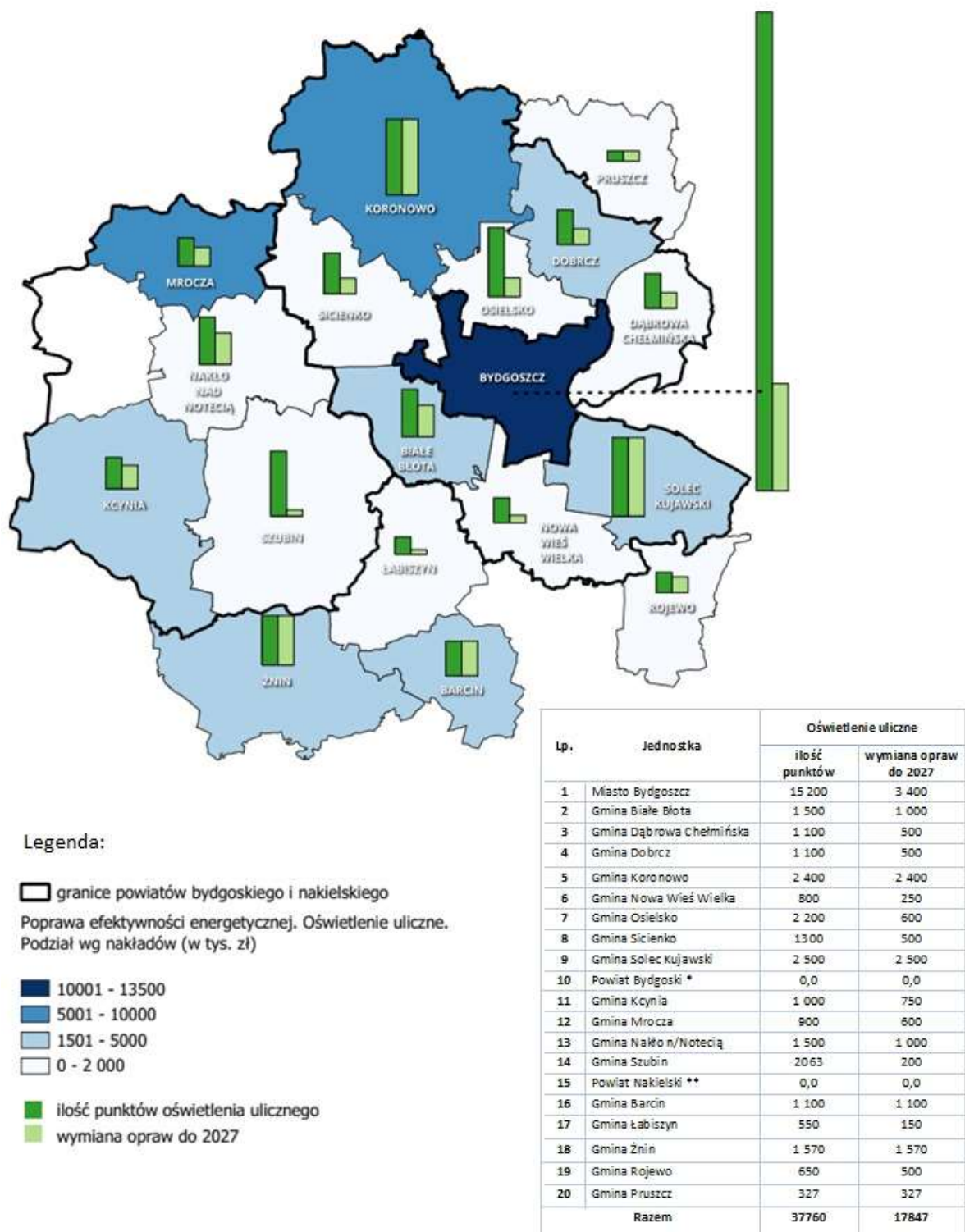
---

³⁶ Sprawozdanie z badań w ramach projektu „Analiza jakości powietrza w obrębie 23 gmin należących do ZIT BTOF” oraz Sprawozdanie z badań w ramach projektu „Analiza jakości powietrza w obrębie 6 gmin należących do Metropolii Bydgoszcz”

³⁷ Uchwała nr XXIII/340/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.

Mapa 14 Nakłady finansowe planowane w latach 2021-2027 na modernizację oświetlenia ulicznego w gminach z terenu BydOF

*dane dotyczą odpowiednio obiektów Starostwa Powiatowego w Bydgoszczy

** dane dotyczą odpowiednio obiektów Starostwa Powiatowego w Nakle nad Notecią

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Programu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego (obszar działania SMB) – 2027+”.

Innym ważnym aspektem w zakresie jakości powietrza jest transport drogowy, który przyczynia się do wprowadzania do atmosfery zanieczyszczeń z procesów spalania paliw w pojazdach, w wyniku ścierania nawierzchni dróg, opon, okładzin, a także w związku z unoszeniem się pyłu z dróg. Ze środków komunikacji do powietrza emitowane są głównie: tlenki azotu, pyły, węglowodory aromatyczne, tlenek i dwutlenek węgla oraz metale ciężkie. Wpływają one na pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego i powodują wzrost stężenia ozonu w troposferze. Potencjał transportu indywidualnego obrazuje w pewnym stopniu wskaźnik samochodów osobowych na 1 tys. mieszkańców, który nie dość, że jest na wysokim poziomie, to względem poprzednich lat wzrasta. W roku 2019 w Bydgoszczy liczba samochodów osobowych na 1 tys. mieszkańców wynosiła 619,1 (wzrost w stosunku do roku 2010 o 34%). Największy wzrost wskaźnika w latach 2010-2019 odnotowano w powiecie nakielskim – 40%, w powiecie bydgoskim było to 39% a w powiecie żnińskim 38%³⁸. Łączny udział samochodów osobowych w wieku do 5 lat wyniósł 11% (w tym pojazdy do 1 roku – 4%) i wypadł korzystniej niż w województwie – 8% (w tym pojazdy do 1 roku – 2%). Z kolei największy udział w ogólnej liczbie samochodów zarówno w regionie jak i na obszarze BydOF stanowią auta najstarsze, w wieku powyżej 20 lat (42% na obszarze BydOF). Jest to zjawisko negatywne, gdyż auta te emitują najwięcej zanieczyszczeń do atmosfery. Alternatywą dla pojazdów z silnikami spalinowymi są pojazdy z napędem elektrycznym. Z uwagi na słabo rozpoznane zagadnienie na poziomie gmin, w celu określenia skali wykorzystywania pojazdów elektrycznych wykorzystano dane Instytutu Badań Rynku Motoryzacyjnego (IBRM Samar), które dotyczą liczby zarejestrowanych pojazdów elektrycznych (BEV oraz PHEV) w powiatach wg stanu na koniec roku 2020 – co w przypadku niniejszej analizy jest wystarczające. W takim ujęciu, największa liczba pojazdów elektrycznych na obszarze BydOF zarejestrowana była w Bydgoszczy (246 szt.), która zdecydowanie przewyższała zasobność powiatu bydgoskiego (17 szt.), nakielskiego (7 szt.) i żnińskiego (7 szt.). Dane te świadczą o znikomym udziale elektryków w ogólnej liczbie pojazdów samochodowych. Choć od tego czasu w kraju nastąpił znaczący przyrost samochodów elektrycznych (w ostatnich dwóch latach), to jednak skala ich wykorzystywania nadal pozostaje na niskim poziomie – jednak z roku na rok będzie rosła, przyczyniając się w dłuższej perspektywie do poprawy stanu środowiska. Ważny w tym aspekcie jest zatem stan rozwoju stacji i punktów ładowania pojazdów elektrycznych, które stanowią niezbędny element dla upowszechniania stosowania tego rodzaju pojazdów. Na obszarze BydOF funkcjonuje 31 stacji ładowania pojazdów elektrycznych, z czego 19 w Bydgoszczy³⁹. Zgodnie z projektem lokalizacji punktów ładowania na obszarze Bydgoszczy⁴⁰, w planach przewiduje

---

³⁸ Z uwagi na brak danych dotyczących liczby samochodów osobowych dla gmin, posłużono się danymi dla przeważającej części obszaru BydOF - powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego i Miasta Bydgoszczy. Mieszkańcy gmin z tych powiatów (z wyłączeniem gminy Sadki, Gąsawa, Rogowo i Janowiec Wielkopolski) stanowią 97,7% mieszkańców całego obszaru BydOF.

³⁹ Wg plugshare.com (dostęp kwiecień 2022)

⁴⁰ Projekt lokalizacji punktów ładowania na obszarze gminy Bydgoszcz do zainstalowania w ogólnodostępnych stacjach ładowania. Bydgoszcz, 3 marca 2020r.

się oddanie łącznie 83 stacji ładowania, które wyposażone będą w 181 punktów ładowania pojazdów elektrycznych. Także inne gminy z obszaru BydOF podejmują działania w zakresie rozwoju infrastruktury ładowania pojazdów, czego przykładami są np. wskazanie lokalizacji nowych stacji ładowania w strategii rozwoju elektromobilności gminy Żnin na lata 2019-2034, czy też działanie związane z budową stacji ładowania w gminie Nakło nad Notecią w ramach projektu „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”. Podstawowym wskaźnikiem opisującym jakość środowiska jest emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych. W latach 2010-2019 na obszarze BydOF⁴¹ odnotowano spadek emisji pyłowych w powiatach bydgoskim (spadek o 79%), nakielskim (spadek o 66%) i Bydgoszczy (spadek o 81%). Tylko na obszarze powiatu żnińskiego odnotowano wzrost emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (aż o 161 %).

- *Celem BydOF jest redukcja emisji CO2 do roku 2030 o 40 % w porównaniu z rokiem 2020.*
- *Szansą na zrównoważoną mobilność na obszarze BydOF jest promowanie i rozbudowa transportu publicznego i zmniejszenie udziału samochodów osobowych na rzecz transportu publicznego oraz ruchu rowerowego/pieszego.*
- *Wyzwaniem w kierunku podniesienia jakości powietrza, będzie m.in. zwiększenie udziału samochodów elektrycznych w ogólnej liczbie aut. Koniecznym jest podjęcie działań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza generowanych przez transport z obszaru BydOF, m.in. rozwój transportu niskoemisyjnego, rozwój sieci ścieżek rowerowych, promocja komunikacji publicznej. Istotnym działaniem zmierzającym do redukcji zużycia energii elektrycznej i cieplnej oraz mającym wpływ na redukcję zanieczyszczeń powietrza będzie kontynuacja przedsięwzięć z zakresu kompleksowej modernizacji energetycznej budynków*
-

2.4.3 Zasoby wodne i infrastruktura wodno-ściekowa

Naturalny rozwój obszarów miejskich i podmiejskich poprzez wzrost urbanizacji, zmniejszenie drenażu powierzchni terenu na skutek „betonowania” miast przyczyniają się do negatywnych zmian klimatu skutkujących spadkiem udziału powierzchni biologicznie czynnych oraz dyspozycyjnych zasobów wodnych. Ekstremalne zjawiska pogodowe (deszcze nawalne, burze z gradem, podtopienia i powodzie), jak i długotrwałe okresy bezopadowe z wysoką temperaturą powietrza, przyczyniać się będą do coraz większych strat materialnych

⁴¹ Z uwagi na brak danych dotyczących emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla gmin, posłużono się danymi dla przeważającej części obszaru BydOF - powiatu bydgoskiego, nakielskiego, żnińskiego i Miasta Bydgoszczy. Mieszkańcy gmin z tych powiatów (z wyłączeniem gminy Sadki, Gąsawa, Rogowo i Janowiec Wielkopolski) stanowią 97,7% mieszkańców całego obszaru BydOF.

i ekonomicznych i stwarzać będą coraz większe zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi. Wyniki badań naukowych i analiz, wskazują, że zjawiska te będą miały istotny wpływ na możliwości i poziom zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zmiany klimatu mają wpływ na szeroko pojętą gospodarkę wodną, w ramach której obserwuje się tendencje wzrostu zagrożenia deficytu wody z jednej strony i różne formy powodzi z drugiej strony. Już obecnie BydOF jest obszarem o stosunkowo małych zasobach wodnych, czego przyczyną są między innymi występujące na tym obszarze od wielu lat susze. Podobnie sytuacja przedstawia się na pozostałym obszarze województwa kujawsko-pomorskiego. Skutki tego zjawiska prawdopodobnie będą odczuwalne dużo bardziej niż w pozostałych regionach Polski. Malejące zasoby wodne regionu będą miały wpływ na gospodarkę obszaru BydOF, opartą głównie na przemyśle, a deficyty wody znacząco wpłyną na rolnictwo i produkcję rolno-spożywczą.

W związku z powyższym gospodarka wodno-ściekowa powinna stać się priorytetem dla obszaru BydOF. Tym bardziej, że jej wpływ na stan środowiska jest znaczący. Zadania z zakresu poprawy jakości usług (rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, ujęcia wody, oczyszczanie ścieków), a w szczególności pozyskanie i wykorzystanie wód opadowych stają się wymogiem wynikającym z pogarszającej się sytuacji klimatycznej.

W Bydgoszczy od 2017 r. realizowany jest projekt „Budowa i przebudowa kanalizacji deszczowej i dostosowanie sieci kanalizacji deszczowej do zmian klimatycznych, na terenie miasta Bydgoszczy” (współfinansowany z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko), który jest pierwszym tego typu przedsięwzięciem w kraju. Polega on na dostosowaniu kanalizacji deszczowej na terenie Bydgoszczy do obecnego i planowanego sposobu zagospodarowania terenu, zabezpieczeniu miasta przed skutkami deszczy nawalnych oraz dużej ilości wód opadowych i roztopowych – minimalizacji podtopień budynków i zalania ulic, umożliwieniu retencjonowania wody i wykorzystaniu jej w okresach suchych.

W latach 2010-2018 na obszarze BydOF zwiększył się odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej o 2,3%, podczas gdy w województwie wzrost ten wynosił 4,0%. W 2018 r. na obszarze BydOF 95,5% ludności korzystało z sieci wodociągowej, co było wynikiem jedynie nieznacznie lepszym niż przeciętnie w regionie (95,4%). W 2018 r. największy odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej na obszarze BydOF występował w gminach Rojewo (100%), Pruszcz (99,9%), Dobrcz (99,2%), z kolei najniższe wartości odnotowano w gminach Nowa Wieś Wielka (79,2%) i Kcynia (88,0%). Średnie zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszaru BydOF wynosiło 106,2 m³ i było niższe niż w województwie kujawsko-pomorskim (116,3 m³). Porównując dane dotyczące zużycia wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych na przestrzeni lat 2010-2018 na obszarze BydOF odnotowano wzrost o 20,7%.

Gminy z terenu BydOF biorą udział w realizacji *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK)*, który jest dokumentem strategicznym określającym potrzeby i działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG dotyczącą oczyszczania ścieków

komunalnych. Na terenie BydOF, zgodnie ze zgłoszeniami gmin do VI Aktualizacji Krajowego Planu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, wg stanu na koniec 2021 roku r., istniało 19 aglomeracji wodno-ściekowych: 8 aglomeracji z liczbą RLM między 2 a 10 tys., 10 aglomeracji z liczbą RLM powyżej 10 tys. i 1 aglomeracja z liczbą RLM powyżej 150 tys. (aglomeracja Bydgoszcz). To więcej niż w 2016 roku (zgodnie z V AKPOŚK). Łączna długość sieci kanalizacyjnej na terenie aglomeracji wodno-ściekowych z obszaru BydOF w 2021 roku wynosiła 2 136,80 km, a w 2018 roku tylko 1 846,1 km, zatem przyrost długości sieci kanalizacyjnej wyniósł 290,70 km. Od 2018 roku wzrosła też łączna długość sieci kanalizacji deszczowej, w 2021 roku wynosiła 792,36 km. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w zdecydowanej większości aglomeracji wynosi ponad 98% ogółu mieszkańców (10 aglomeracji) i tylko w 4 aglomeracjach wynosi poniżej 90% (ale nie mniej niż 80%): Żnin, Sicienko, Barcin oraz Koronowo.

Według stanu na koniec 2018 roku sytuacja na terenie BydOF (bez podziału na aglomeracje wodno-ściekowe) w zakresie dostępności do instalacji kanalizacyjnej była zróżnicowana. Najwyższy odsetek ludności korzystającej z infrastruktury do odprowadzania ścieków komunalnych występował w miastach: Bydgoszczy (93,1%), Solcu Kujawskim (82,5%), oraz Nakle nad Notecią (73,8%), a najniższy odsetek w gminach: Rojewo (18,7%), Dobrcz (28,6%), oraz Kcynia (29,4%).

W 2018 roku odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków z obszaru BydOF wynosił 83,1%, a w województwie kujawsko-pomorskim 73%. Niestety, w 2020 roku nadal w dziesięciu gminach z obszaru BydOF odsetek ten był niższy niż 60%, a w pięciu gminach niższy niż 40% (w Rojewie 15,56%, Pruszczu 31,62%, Sienku 32,42%, Dąbrowie Chełmińskiej 34,85% i Kcyni 36,20%).

Jednocześnie, w 2018 roku, w gminach z obszaru BydOF r., w których odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej był poniżej 50% zauważalny był wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków. W 2010 r. na terenie BydOF funkcjonowało 1236 przydomowych oczyszczalni a w 2018 r. – 2924, co dało wzrost o 136,6%. W 2019 r. wszystkie gminy z terenu BydOF oczyściły w 100% odprowadzone ścieki komunalne.

- *Z uwagi na zmiany klimatyczne zachodzące w środowisku naturalnym szczególnego znaczenie nabiera skuteczne ograniczenie strat wody. Na terenie BydOF koniecznością stają się inwestycje w infrastrukturę niezbędną do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, w szczególności w zakresie inteligentnych sieci wodociągowych wyposażonych m.in. w instalacje monitoringowe.*
- *Konieczna jest kontynuacja interwencji w aglomeracjach wodno-ściekowych w celu wypełnienia zobowiązań w zakresie jakości oczyszczania ścieków komunalnych oraz poziomu wyposażenia w infrastrukturę ściekową⁴².*

⁴² Zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych

2.4.4 Gospodarka odpadami

Ważnym aspektem w zakresie ochrony środowiska jest gospodarka odpadowa. Coraz większego znaczenia nabiera selektywna zbiórka odpadów komunalnych. Na terenie BydOF w 2019 r. udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu zebranych odpadów wyniósł 34,2%, natomiast w województwie stanowił 30,2%. Największy udział odpadów selektywnych odnotowano w gminach Osielsko i Białe Błota (powyżej 40%), najniższe wartości osiągnęły gminy Kcynia i Barcin (poniżej 20%). Na obszarze BydOF udział odpadów zebranych w sposób selektywny z gospodarstw domowych w ilości odpadów selektywnych ogółem w 2019 r. wynosił 86%. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie Pruszcz i Nakło nad Notecią (powyżej 98%), a najniższy w gminie Żnin (64%) i Łabiszyn (65%). Dane te odzwierciedlają generalnie umiarkowaną skalę oraz zróżnicowany poziom zaawansowania gmin na obszarze BydOF w zakresie wdrożenia selektywnej zbiórki odpadów, co jest postrzegane jako problem wymagający podjęcia interwencji.

Selektywna zbiórka odpadów komunalnych w znaczący sposób przyczynia się do zmniejszenia ilości składowanych odpadów i likwidacji uciążliwości z tym związanych. Na obszarze BydOF funkcjonuje Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Spółka z o.o. mający status regionalnej instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych (RIPOK). Funkcjonujący na terenie spółki Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych (ZTPOK) stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu gospodarki odpadami i jest jednocześnie ekologiczną instalacją, w której unieszkodliwiane są odpady komunalne oraz wytwarzana jest energia elektryczna i ciepła. ZTPOK obsługuje Bydgoszcz, Toruń oraz gminy ościenne.

Wszystkie gminy widzą potrzebę z jednej strony ograniczania produkcji odpadów, w szczególności odpadów zmieszanych, a z drugiej strony zwiększenia ponownego zużycia odpadów. W 2020 roku 34,19% ogółu zebranych odpadów poddanych było recyklingowi, a 16,55% ogółu odpadów przeznaczono do kompostowania i fermentacji. Najlepiej z odzyskiwaniem odpadów radzą sobie Mrocza, Łabiszyn i Szubin, najgorzej Barcin i Sienko.

Niezbędne jest wspieranie takich działań gmin, m.in. ze środków funduszy europejskich, które zmierzać będą w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) co przyczyni się do obniżenia śladu węglowego i spowolni zmiany klimatu.

W znaczący sposób wpłynie to również na polepszenie jakości życia mieszkańców BydOF. Należy wspierać działania promujące efektywne zarządzanie odpadami w przedsiębiorstwach, recykling odpadów komunalnych, oraz podnoszenie świadomości mieszkańców w tym względzie.

2.4.5 Tereny zielone

W zakresie zrównoważonego rozwoju istotną rolę odgrywają tereny zielone, mające wpływ zarówno na jakość życia i zdrowia mieszkańców oraz na walkę ze zmianami klimatu. Obszar BydOF pełni bardzo ważne funkcje środowiskowe i dysponuje potencjałem w zakresie terenów zieleni świadczącym o wartości przyrodniczej i krajobrazowej tego obszaru. Zieleni chroni ludzi od lotnych i pyłowych zanieczyszczeń powietrza (kurzu, dymów, sadzy, itp.), poprawia komfort termiczny (szczególnie w miastach) oraz sprzyja retencji wody. Brak ich ochrony spowoduje postępującą degradację, utratę ich funkcji przyrodniczych oraz utratę dostępności tych terenów dla ludzi. Zatem rola zieleni miejskiej w zrównoważonym rozwoju miasta czy gminy z terenu BydOF jest bardzo istotna. Zieleni w jednostkach urbanistycznych wpływa na jakość życia ludzi, na zdrowie mieszkańców miast, a nawet na ich długość życia. Niezdrowe otoczenie wpływa negatywnie na zdrowie i doprowadzić może do wielu chorób nieraz nawet zagrażających życiu człowieka. Poprzez tworzenie estetycznej, przyjaznej przestrzeni zachęcającej do kontaktu z przyrodą, zieleni miejska wpływa na samopoczucie psychiczne mieszkańców, ich zadowolenie oraz pogodę ducha. Dzięki przyjaznej przestrzeni dany obszar miasta czy gminy zyskuje nowe inwestycje, nowych mieszkańców oraz przyciąga turystów.

W 2019 roku udział powierzchni terenów zieleni (parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców, terenów zieleni osiedlowej, ulicznej, lasów) na obszarze BydOF wynosił 29,3%, co jest wynikiem korzystniejszym niż w regionie (23,7%). Największy udział powierzchni terenów zieleni w stosunku do powierzchni całkowitej gminy w 2019 r. występował w gminach: Solec Kujawski (74,3%), Nowa Wieś Wielka (61,7%) oraz Osielsko (56,0%). W Bydgoszczy wskaźnik ten był stosunkowo wysoki (w porównaniu z innymi miastami wojewódzkimi) i wynosił 36,9%. Najmniejszy udział odnotowano w gminach: Dobrcz (6,4%), Żnin (6,1%), Pruszcz (2,2%).

Niekorzystnym procesem zachodzącym w Bydgoskim Obszarze Funkcjonalnym jest natomiast spadek powierzchni lasów, podczas gdy przeciętnie w Polsce i województwie kujawsko-pomorskim obserwowane były wzrosty.

Z zebranych informacji z gmin wynika, iż tylko w nielicznych gminach istnieje potrzeba rozwoju terenów zielonych natomiast głównym priorytetem i wyzwaniem dla wszystkich gmin będzie podniesienie standardów już istniejącej zieleni, z naciskiem na poszerzenie ich oferty rekreacyjnej i podniesienie bioróżnorodności oraz zarządzanie dotychczas rozwiniętym potencjałem terenów zieleni w celu stworzenia spójnego obszaru zieleni BydOF.

- *W celu realizacji idei zrównoważonego rozwoju oraz adaptacji do zmian klimatu na obszarze BydOF (w tym ograniczenia skutków ekstremalnych zjawisk klimatycznych) w pierwszej kolejności należy dążyć do utrzymania obecnej powierzchni terenów zieleni i ograniczyć powiększanie się miast kosztem terenów zielonych*

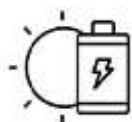
- *Konieczne jest również wsparcie inwestycji z zakresu zagospodarowania terenów zieleni oraz zwiększania ich powierzchni.*

2.4.6 Edukacja ekologiczna

Kolejnym ważnym elementem ochrony środowiska jest edukacja ekologiczna. Stan współczesnego środowiska naturalnego wymaga budzenia świadomości ekologicznej mieszkańców i kreowania autentycznej wrażliwości dotyczącej kwestii ochrony przyrody. Właściwie prowadzona edukacja stwarza nadzieję, że przyszłe pokolenia będą przestrzegać zasad i praw ekologii. Niewątpliwie ma to ogromne znaczenie wychowawcze, a co więcej pozytywny i odpowiedzialny stosunek do przyrody powinien stać się trwałym elementem systemu wartości przekazywanych w szkole. Świadomość zagrożeń oraz szans na zdrowe życie w zgodzie z naturą przynosi efekt w postaci czystego środowiska naturalnego. Stanu świadomości ekologicznej oraz rzeczywistej wiedzy mieszkańców w tym aspekcie nie można ocenić/zmierzyć w prosty i jednoznaczny sposób, dlatego też edukację ekologiczną należy prowadzić jako proces ciągły – kontynuowany na wszystkich poziomach edukacji formalnej oraz poprzez wszelkie działania dedykowane dla wszystkich mieszkańców.

Niezwykle istotnym wyzwaniem, stojącym przed gminami z obszaru BydOF, będzie upowszechnianie wiedzy ekologicznej i kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

2.4.7 Źródła energii

Jednym z podstawowych czynników rozwoju gospodarczego jest dostęp do źródeł energii. Zgodnie z prognozami na potrzeby polityki energetycznej Polski do 2050 roku⁴³, w gospodarce narodowej będzie następował wzrost zapotrzebowania na energię, co powoduje konieczność zapewnienia bezpiecznych dostaw energii. Szczególne wyzwanie stanowić będzie dostęp do energii elektrycznej, gdyż prognozy dla Polski wskazują na wzrost zużycia energii elektrycznej w latach 2015-2030 o 22%.

Na obszarze BydOF występują wyraźne dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci gazowej, która najlepiej rozwinięta jest w miastach i gminach podmiejskich, a w mniejszym stopniu na pozostałych obszarach wiejskich.

Na terenie całego BydOF odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w 2018 roku wynosił 57,8% i był znacznie wyższy niż w województwie kujawsko-pomorskim (42,7%). W 2018 r. największy odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej na obszarze BydOF występował w gminach Bydgoszcz (80,4%), Solec Kujawski (75,9%), Barcin (66,1%), z kolei najniższą

⁴³ „Wnioski z analiz prognostycznych na potrzeby Polityki energetycznej Polski do 2050 roku”. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2015 r.

wartość odnotowano w gminie Koronowo (0,1%), a ludność gmin Mrocza i Dąbrowa Chełmińska nie ma dostępu do sieci gazowej.

Rozwój miejskiej sieci ciepłowniczej, wzrost popularności alternatywnych źródeł ciepła (OZE) oraz odpływ ludności z miast przyczyniają się do malejącej liczby osób korzystających z sieci gazowej w miastach. Z kolei zwiększająca się liczba ludności gmin w strefie podmiejskiej wpływa na rozwój infrastruktury sieci gazowej na tych obszarach. W latach 2010-2018 na obszarze BydOF odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej zmniejszył się o 1,2%. Największy wzrost miał miejsce w gminach Białe Błota (306,1%), Szubin (116,6%), natomiast spadek – w Łabiszynie (16,6%) i Bydgoszczy (11,5%).

W 2018 r. najdłuższa sieć gazowa występowała w Bydgoszczy oraz w gminie Białe Błota. Znaczny przyrost długości sieci gazowej w 2018 roku w stosunku do roku 2016 na terenie BydOF zaobserwowano w gminach: Białe Błota o 25,9%, Żnin o 16,0% i Dobrcz o 13,3%. Na obszarze BydOF wzrost długości sieci gazowej ogółem na przestrzeni lat 2016-2018 wyniósł 7,2% i był wyższy niż wzrost długości sieci gazowej w regionie (4,4%).

Ważną rolę pod względem dostaw ciepła na terenie BydOF pełni Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Bydgoszczy, które dysponuje sześcioma ciepłowniami (Białe Błota, Osowa Góra, Solec Kujawski, Szubin, Nakło nad Notecią, Koronowo) i zaopatruje znaczącą część mieszkańców BydOF.

W 2019 r. Spółka KPEC zwyciężyła w Ogólnopolskim Rankingu Przedsiębiorstw Energetyki Ciepłej PEC 2019 organizowanym przez Strefę Gospodarki Gazety Prawnej.

Obszar BydOF wyróżnia się wyraźną dywersyfikacją rodzajów instalacji. Do odnawialnych źródeł energii zidentyfikowanych na terenie gmin BydOF zaliczyć należy:

- 24 elektrownie wiatrowe [WI] o łącznej mocy 32,425MW (gmina Dąbrowa Chełmińska – 2, gmina Koronowo – 2, gmina Sicienko – 1, gmina Solec Kujawski – 1, gmina Kcynia – 3, gmina Nakło nad Notecią - 3, gmina Szubin – 1, gmina Barcin – 6, gmina Żnin – 4, gmina Rojewo – 1);
- 9646 instalacji fotowoltaicznych [PV] o łącznej mocy 109,06 MW (najwięcej w Bydgoszczy – 1663, gminie Białe Błota - 1414 i gminie Osielesko – 1001);
- 10 elektrowni wodnych [WO] o łącznej mocy 5,985 MW (Bydgoszcz – 4, gmina Białe Błota – 2, gmina Koronowo -1, gmina Osielesko – 1, gmina Kcynia -1, gmina Łabiszyn – 1);
- 3 elektrownie wykorzystujące energię geotermalną [GE] o łącznej mocy 0,033 MW (Bydgoszcz – 1, gmina Białe Błota -1, gmina Nakło nad Notecią -1);
- 8 biogazowni wykorzystujących biogaz inny niż rolniczy [BG] o łącznej mocy 2,126 MW (Bydgoszcz – 6, gmina Białe Błota – 1, gmina Koronowo – 1);
- 1 biogazownia [BGR] rolnicza o mocy 1,57 MW (gmina Rojewo);
- 1 elektrownia hybrydowa (połączenie WI i PV) o mocy 0,008 MW (gmina Mrocza).

Łączna moc instalacji wynosi 151,207 MW, z czego 72% stanowią instalacje PV. Co ważne, nie jest to moc, która jest odpowiedzią na zapotrzebowanie odbiorców energii elektrycznej. Dla zobrazowania sytuacji chociażby pod kątem liczby odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych oraz poziomu jej zużycia na obszarze BydOF (opierając się

poglądowo na danych dla poziomu powiatów) – wówczas w zakresie obydwóch aspektów widać wyraźne wzrosty we wszystkich powiatach, do których dochodzi każdego roku (w perspektywie 2010-2020 wzrost o 7-29% w zakresie liczby odbiorców oraz o 6-33% (poza Bydgoszczą, która generalnie utrzymała podobny poziom) w zakresie zużycia energii). Oznacza to, iż aby tylko utrzymać obecny udział OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej, konieczne jest ich ciągłe rozwijanie. Chcąc natomiast zwiększyć znaczenie OZE w produkcji energii elektrycznej, (co jest obecnie jednym z najważniejszych zadań realizowanych nie tylko na obszarze BydOF), wówczas skala podejmowanych działań powinna być większa w stosunku do zapotrzebowania.

Ciągły wzrost zapotrzebowania na energię powoduje, że dotychczas najczęściej wykorzystywane źródła energii nie są już wystarczające, poza tym dostrzega się ich negatywny wpływ na środowisko. Nadmierna eksploatacja surowców energetycznych, zanieczyszczenia, wzrost emisji gazów cieplarnianych i postępujące negatywne zmiany klimatyczne są jednym z ważniejszych czynników determinujących działania na rzecz transformacji energetycznej. Proces ten ma na celu zmniejszenie ogólnego udziału energetyki konwencjonalnej opartej na węglu na rzecz nowych technologii, w tym energii ze źródeł odnawialnych (OZE) - energii promieniowania słonecznego, energii wiatru, energii geotermalnej, energii wody oraz energii otrzymywanej z biomasy i biogazu. Powstawanie nowych inwestycji w zakresie OZE przyczyni się również do redukcji emisji CO₂ oraz wpłynie na oszczędność energii i zwiększenie efektywności energetycznej.

Osiągnięcie zaplanowanych, skumulowanych efektów środowiskowych jest możliwe jedynie w przypadku realizacji szeregu działań nakierowanych na zwiększanie efektywności energetycznej wszystkich działów gospodarki na obszarze BydOF oraz ograniczenie użytkowania źródeł ciepła mających najbardziej niekorzystny wpływ na środowisko. Z przeprowadzonych diagnoz wynika, że głównym problemem w tym obszarze są z jednej strony tzw. niska emisja, której źródłem są gospodarstwa domowe zaopatrzone w mało wydajne piece węglowe, z drugiej zaś zanieczyszczenia wynikające z rozwoju transportu kołowego (pojazdy indywidualne). Oba źródła są wynikiem stosowania skrajnie nieefektywnych rozwiązań o bardzo dużej szkodliwości dla środowiska.

- *Istotą nowoczesnej gospodarki niskoemisyjnej jest wskazanie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych (zasady zrównoważonego rozwoju), np. poprzez wdrożenie nowych, oszczędnych technologii, zmniejszenie energochłonności i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego na obszarze BydOF. Docelowo działania te zwiększają konkurencyjność gospodarki, zmniejszając jednocześnie presję środowiskową poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i rozwój energetyki zrównoważonej.*
- *W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na energię planuje się szereg kolejnych inwestycji OZE (przede wszystkim budowę naziemnych elektrowni słonecznych), mających na celu wzrost udziału źródeł OZE w ogólnym bilansie energetycznym.*

- *Niezbędne będą dalsze działania polegające na zwiększaniu świadomości mieszkańców BydOF w zakresie niskoemisyjności.*
-

2.5 Skutki pandemii COVID-19

Bydgoski Obszar Funkcjonalny ma aspiracje do wzrostu znaczenia jako obszar metropolitalny w Polsce. W pewnych obszarach ośrodek stołeczny BydOF jak i województwo kujawsko-pomorskie niestety zamykają rankingi wojewódzkie i plasują się na ostatnich pozycjach, dlatego niezbędne jest podnoszenie standardów funkcjonowania BydOF przede wszystkim w zakresie edukacji, uczelni technicznych, rozwoju przedsiębiorczości, wzrostu wynagrodzeń. Działania te utrudnił i niejako odsunął w czasie wybuch pandemii COVID-19, który ma znaczne i daleko idące konsekwencje dla sytuacji ekonomicznej i społecznej zarówno na terenie województwa, jak i BydOF.

W roku 2020 liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na obszarze BydOF wynosiła 13 377 i wzrosła o 21% w porównaniu z 2019 r. osiągając poziom z 2018 r. Główną przyczyną wzrostu bezrobocia był kryzys gospodarczy spowodowany pandemią COVID-19. Najbardziej dotknięte przez pandemię zostały branże gastronomiczna i hotelarska, które z powodu nałożonego lockdownu miały ograniczone możliwości prowadzenia działalności.

W 2020 roku odnotowano znaczny spadek w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej ogółem w porównaniu z 2019 rokiem (spadek o 8%), co znacznie odbiegało od danych za lata poprzednie (w roku 2019 spadek ten wynosił jedynie 0,4% w porównaniu z 2018 r.). Wyższe tempo spadku odnotowano wśród nowo zarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (w 2020 r. spadek ten wynosił 12% i był najwyższy w tej dekadzie).

W celu ograniczenia kontaktów społecznych i rozprzestrzeniania się COVID-19, wiele podmiotów, instytucji i szkół rozpoczęło prowadzenie działalności i nauki w trybie zdalnym. Negatywny wpływ tego zjawiska dotknął w szczególności edukację przyczyniając się do obniżenia poziomu nauczania oraz pogorszenia kondycji fizycznej i psychicznej dzieci i młodzieży.

Pandemia COVID-19 spowodowała również zmniejszenie dochodów samorządów, głównie ze względu na mniejsze wpływy z udziału w podatkach, niższe dochody z komunikacji publicznej oraz wyższe obciążenia związane ze świadczeniami społecznymi. Z kolei pozytywnym aspektem jest rozwój e-administracji, która jest coraz częściej wybierana przez użytkowników i znacznie usprawnia realizację zadań publicznych.

Coraz bardziej zauważalny jest rozwój elastycznych form świadczenia pracy, w tym pracy zdalnej, które będą szerzej wykorzystywane także po pandemii. Powyższe zjawisko przyczyni się do zmniejszonego popytu na nowe powierzchnie biurowe i wymiernych korzyści ekonomicznych dla pracodawców (niższe koszty). Widoczna jest potrzeba prowadzenia

działań, które będą usprawniały i wspomagały pracę oraz komunikowanie się w trybie on-line.

2.6 Analiza powiązań społecznych, gospodarczych i środowiskowych w obszarze partnerstwa

Bydgoski Obszar Funkcjonalny tworzą miasto Bydgoszcz oraz gminy i powiaty, współtworzące Stowarzyszenie Metropolia Bydgoszcz. Jednym z założeń powołania SMB była współpraca i wzajemne wspieranie się członków stowarzyszenia we wspólnych działaniach, których celem jest rozwój obszaru BydOF, a także wzrost jakości życia mieszkańców. Te założenia oraz wzajemne relacje miasta rdzenia z otaczającym obszarem wywołują określone skutki w przestrzeni oraz powiązania i oddziaływania w sferze społecznej i gospodarczej.

Jednym z obserwowanych zjawisk na obszarze BydOF jest proces suburbanizacji charakteryzujący się decentralizacją obszarów miejskich przy jednoczesnym dynamicznym rozwoju stref zewnętrznych miasta, polegający na przemieszczaniu się podmiotów gospodarczych oraz ludności z Bydgoszczy do strefy podmiejskiej. Spadek liczby ludności Bydgoszczy, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców gmin ościennych (szczególnie w gminach Białe Błota i Osielsko) lub dobrze dostępnych względem miasta (np. Dobrcz, Szubin), wskazuje na proces migracji na obszary wiejskie. Największe zmiany dokonują się na tych obszarach, gdzie następuje dynamiczny rozwój budownictwa mieszkaniowego (przede wszystkim jednorodzinne), a co za tym idzie przeznaczania gruntów pod zabudowę, infrastrukturę komunikacyjną, czy usługi i handel. Tworzy się presja na tereny cenne środowiskowo i odrolnienie gruntów. Osiedla podmiejskie traktowane są jako sypialnie Bydgoszczy, co potwierdza duża skala codziennych dojazdów do miasta w celach zarobkowych i edukacyjnych. Wpływa to na lokalną politykę transportową, w tym zbiorowy transport publiczny. Na drogach wjazdowych do Bydgoszczy powstają parkingi park&ride, mające na celu ograniczenie ruchu samochodowego w centrum miasta, rozwiązanie problemu miejsc parkingowych a przede wszystkim ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w tym CO₂. Powstaje siatka podmiejskich połączeń publicznej komunikacji podmiejskiej, organizowana w porozumieniu Bydgoszczy z gminami ościennymi.

Powiązania Bydgoszczy z gminami z obszaru BydOF zauważalne są także na płaszczyźnie gospodarczej. Na rozwój obszaru metropolitalnego, jego dynamikę i konkurencyjność względem innych podobnych ośrodków w Polsce wpływ mają nie tylko działania prowadzone w mieście ale także w pozostałych gminach. Jednym z kluczowych działań jest rozwój stref aktywności gospodarczej, do których przeprowadzana jest dyslokacja podmiotów gospodarczych funkcjonujących dotychczas w strefie centralnej. Udaremnia to z jednej strony odpływ podmiotów gospodarczych z obszaru BydOF, a z drugiej strony ma przyciągać nowych inwestorów zewnętrznych na specjalnie przygotowane tereny inwestycyjne z dostępem do infrastruktury biznesowej.

Zróźnicowanie rynku pracy na obszarze partnerstwa wynika także z wcześniej omówionych przesłanek. W Bydgoszczy (ośrodku centralnym) oraz gminach ościennych zjawisko bezrobocia jest stosunkowo niskie względem gmin bardziej oddalonych od Bydgoszczy, gdzie wskaźniki dotyczące bezrobocia są bardziej niekorzystnie. Dysproporcje wynikają głównie z tego, że wiodącym rynkiem pracy regionu jest Bydgoszcz. Następują tu największe zależności między wsparciem otoczenia biznesu, rozwojem innowacyjności, atrakcyjnymi miejscami pracy i potencjałem siły roboczej (także dojeżdżającej z obszaru funkcjonalnego). JST tworzące BydOF współpracują także na poziomie gospodarki komunalnej w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej i ciepłownictwa.

Miasto Bydgoszcz pełni funkcję kulturalną, naukową, oświatową i medyczną dla mieszkańców BydOF. W mieście usytuowane są instytucje kulturalne (teatry, kina, muzea), szkoły ponadpodstawowe, uczelnie (w tym uniwersytet i politechnika) i szkoły wyższe oraz szpitale i poradnie specjalistyczne. Jest to kolejny element wywołujący mobilność w relacji gminy z obszaru BydOF – miasto Bydgoszcz. Dojazdy te mają charakter codziennych (uczniowie, studenci) i fakultatywnych (widzowie, zwiedzający, pacjenci). Z kolei w gminach BydOF świadczone są funkcje przede wszystkim na rzecz lokalnej obsługi mieszkańców, związane z życiem codziennym, podstawową opieką medyczną (szpitale poza Bydgoszczą znajdują się jedynie w Żninie, Nakle, Szubinie i Osielsku), edukacją na szczeblu podstawowym i ponadpodstawowym (w niewielkim stopniu). Ponadto część gmin BydOF posiada atrakcje turystyczne, które przyciągają turystów z całego obszaru BydOF. Gminy te zapewniają zaplecze i obsługę nie tylko dla swoich mieszkańców, ale również pozostałych przyjezdnych turystów.

Jak widać z powyższych przykładów wzajemne powiązania w relacji Bydgoszcz – gminy BydOF oraz między samymi gminami przenikają się i przebiegają na wielu płaszczyznach.

2.7 Synteza diagnozy – kluczowe wnioski

1. Bydgoski Obszar Funkcjonalny (BydOF) tworzą: Miasto Bydgoszcz, Powiat Bydgoski, Powiat Nakielski oraz gminy: Barcin, Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Kcynia, Koronowo, Łabiszyn, Mrocza, Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Pruszcz, Rojewo, Sicienko, Solec Kujawski, Szubin i Żnin.
2. BydOF położony jest w centralnej i zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, zajmuje obszar 3 338 km², co stanowi 18,57% powierzchni województwa. Obszar zamieszkuje 606,7 tys. mieszkańców (29,4% ludności województwa kujawsko-pomorskiego według danych z 2020 rok).
3. Na obszarze BydOF spada liczba mieszkańców. Do roku 2030 przewiduje się spadek o 2,2%. Największy spadek liczby ludności, w dużej mierze związany z procesem suburbanizacji, odnotowała Bydgoszcz. Z kolei gminy podmiejskie (Osielsko, Białe Błota), w tym samym czasie, zanotowały wzrost liczby mieszkańców.
4. Społeczeństwo na obszarze BydOF starzeje się, wzrasta liczba ludności w wieku poprodukcyjnym. Spada liczba urodzeń, przyrost naturalny jest niski.

5. Dostępność do usług medycznych jak i pomocy społecznej dla osób starszych na terenie BydOF jest zróżnicowana. Najlepiej jest w Bydgoszczy, gorzej na terenach wiejskich. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej stale spada. W BydOF osoby w wieku 60+ mogą skorzystać z Metropolitalnej Karty Seniora 60+, uprawniającej do korzystania z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i usługowej na preferencyjnych warunkach.
6. Niski poziom wynagrodzeń na obszarze BydOF, w tym zwłaszcza w Bydgoszczy, stanowi problem, gdyż przekłada się na niższy poziom życia mieszkańców oraz zmniejszenie konkurencyjności miasta na tle krajowych ośrodków wojewódzkich.
7. Dynamicznie rozwijająca się gospodarka BydOF wywołuje presję na zwiększenie aktywności zawodowej osób nieaktywnych (m.in. kobiet i osób w wieku emerytalnym) oraz angażowanie pracowników zagranicznych.
8. W okresie od 2010 do 2019 roku poziom bezrobocia na terenie BydOF zmniejszył się. W Bydgoszczy oraz gminach podmiejskich zjawisko bezrobocia jest stosunkowo niskie, w gminach bardziej oddalonych od ośrodka stołecznego jest wyższe.
9. Udział osób bezrobotnych długookresowo w ogólnej liczbie bezrobotnych utrzymuje się na wysokim poziomie. W ogólnej liczbie bezrobotnych przeważają kobiety, w szczególności w przedziale wiekowym 25-34 oraz osoby z najniższymi kwalifikacjami.
10. Sytuacja gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego tworzących BydOF oraz rozwój rynku pracy mają bezpośredni wpływ na poziom ich zamożności. Duże zróżnicowanie wewnętrzne BydOF potwierdzają dane dotyczące dochodów własnych gmin, znajdują się tu gminy zarówno „zamożne” jak i „biedniejsze”. Od kondycji dochodów gminy zależy w dużej mierze możliwość stopnia realizacji działań zarówno społecznych jak i gospodarczych, a więc mających wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy.
11. Na terenie BydOF dostęp do opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego jest zróżnicowany. Miejsc brakuje szczególnie na terenach wiejskich. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową i wychowaniem przedszkolnym systematycznie rośnie. W okresie od 2018 do 2020 roku miał miejsce znaczący przyrost nowych miejsc wychowania przedszkolnego.
12. Analiza wyników nauczania z lat 2019-2020 wykazała, że edukacja szczebla podstawowego jest na jednym z najniższych poziomów w kraju. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach z obszaru BydOF wskazują, że najlepsze rezultaty uzyskują uczniowie z gmin podmiejskich i Bydgoszczy. Słabsze wyniki odnotowują uczniowie z gmin oddalonych od ośrodka stołecznego.
13. Liczba szkół średnich na terenie BydOF uległa zmniejszeniu, z uwagi na spadającą liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym. W liceach ogólnokształcących zaobserwowano spadek liczby uczniów, a w technikach odnotowano wzrost. Wśród uczniów z terenu BydOF wzrasta zainteresowanie kształceniem zawodowym. Wyniki zdawalności egzaminu maturalnego nie są zadawalające. Najlepiej wypadają uczniowie z Bydgoszczy.
14. Wsparcia wymaga kształcenie zawodowe na terenie BydOF, które nie do końca odpowiada na potrzeby lokalnego rynku pracy, i nie powstrzymuje odpływu młodzieży do innych województwa (m.in. mazowieckiego, pomorskiego).

15. Na obszarze BydOF funkcjonuje kilka uczelni wyższych, jednak ich pozycja w ogólnopolskich rankingach nie jest wysoka.
16. Obszar BydOF posiada duży zasób terenów przeznaczonych pod inwestycje, zlokalizowanych m.in. w Bydgoszczy, Barcinie Szubinie, Nakle nad Notecią oraz parki przemysłowe i technologiczne.
17. Na terenie BydOF poziom wskaźnika przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców) jest zróżnicowany. Miasto Bydgoszcz oraz gminy podmiejskie (m.in. Osielsko, Dobrcz) odnotowują najwyższy wskaźnik, gminy bardziej oddalone od ośrodka stołecznego (m.in. Rojewo) odnotowują najniższy wskaźnik. W latach 2010-2019 na terenie BydOF nastąpił wzrost wskaźnika przedsiębiorczości, jednak tempo jego wzrostu było niższe od tempa wzrostu wskaźnika dla województwa i Polski.
18. W 2019 roku większość wszystkich podmiotów gospodarczych z terenu BydOF stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. Problemem jest niski poziom rozwoju przedsiębiorczości w Bydgoszczy na tle innych miast wojewódzkich (17-te miejsce według danych za 2020 rok).
19. Stosunkowo niski poziom innowacyjności województwa (o którym świadczy m.in. wartość nakładów na działalność innowacyjną, odsetek przedsiębiorstw, które wdrożyły jakąkolwiek z innowacji oraz liczba zgłoszeń patentowych) stanowić może w dużej mierze odzwierciedlenie podobnej sytuacji na obszarze BydOF.
20. Na obszarze BydOF występuje problem niskiego pokrycia planistycznego terenu co wpływa na niekontrolowane rozlewanie się zabudowy i chaotyczną suburbanizację. W ciągu ostatnich lat wzrosło zainteresowanie gmin tematyką rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Pozwoliło to na odnowienie i nadanie nowych funkcji budynkom, przyczyniając się do uporządkowania przestrzeni.
21. BydOF znajduje się w korzystnym położeniu komunikacyjnym. Posiada centralne usytuowanie względem ważnych ośrodków krajowych i zagranicznych.
22. Przez obszar BydOF przechodzą ważne szlaki komunikacyjne krajowe i międzynarodowe (drogowe, kolejowe oraz lotnicze). Najbardziej rozbudowany jest transport drogowy zapewniający wysoką dostępność transportową. Na obszarze BydOF problemem jest miejscowo niezadawalający stan techniczny dróg, co wpływa na bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.
23. W BydOF transport zbiorowy realizowany jest w formie przewozów szynowych (kolejowych, a w Bydgoszczy tramwajowych) oraz drogowych. Transport kolejowy nie jest dostępny w każdej gminie, a transport autobusowy wykazuje niski stopień dopasowania oferty przewozów do oczekiwań pasażerów. Tabor autobusowy jest częściowo wyeksploatowany, emitujący spaliny powyżej dopuszczalnych norm (poza ośrodkiem rdzeniowym). Część taboru tramwajowego w Bydgoszczy wykazuje niezadawalającą jakość.
24. Komunikacja publiczna w Bydgoszczy w większości wykorzystuje autobusy spełniające normy emisji spalin, jednak nadal występuje potrzeba wymiany taboru na bardziej ekologiczny. Na terenie BydOF, w ramach komunikacji miejskiej Bydgoszczy, funkcjonuje

- 10 linii podmiejskich z biletem sieciowym w preferencyjnej cenie dla dzieci i uczniów. Dostępność komunikacyjna Bydgoszczy ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia mieszkańcom BydOF dostępu do wysokiej jakości usług (m.in. specjalistyczna opieka zdrowotna, szkolnictwo) oraz miejsc pracy.
25. Na obszarze BydOF zauważalny jest niski stopień integracji transportu – brakuje zintegrowanych węzłów transportowych dla różnych środków transportu (w szczególności autobusowego, kolejowego oraz dobrze zintegrowanej siatki połączeń).
  26. Na obszarze BydOF nie ma spójnego systemu dróg rowerowych. Obecna sieć nie zapewnia powiązania wszystkich gmin BydOF w sposób bezpieczny i komfortowy.
  27. Dostęp do Internetu stacjonarnego na terenie BydOF jest nierównomierny. Największe dysproporcje występowały w dostępie do Internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s. W 2021 roku sieć 5G, poza samą Bydgoszczą dostępna była jeszcze odcinkowo w gminach: Białe Błota, Osielsko, Dobrcz i Dąbrowa Chełmińska.
  28. W 2019 roku zasoby mieszkaniowe w BydOF stanowiły ponad 1/3 wszystkich mieszkań w województwie kujawsko-pomorskim. W latach 2010-2018 odnotowano wzrost zasobów mieszkaniowych, najwięcej w gminach podmiejskich (Białe Błota, Osielsko).
  29. Głównym ośrodkiem kulturotwórczym jest miasto Bydgoszcz, z którego oferty kulturalnej korzystają mieszkańcy całego regionu (m.in. z filharmonii, opery, teatrów, muzeów, galerii itp.). W każdej gminie z terenu BydOF działają biblioteki, centra/domy kultury oraz świetlice prowadzące działalność kulturalną. Nadal istnieje duży potencjał prorozwojowy instytucji kultury, który wymaga dobrego wykorzystania i zagospodarowania funkcjonujących obiektów. Konieczne są działania w kierunku większej dostępności obiektów kultury na obszarze BydOF i zwiększenia oferty kulturalnej poprzez np. budowę/rozbudowę lub modernizację obiektów o funkcji kulturalnej.
  30. Obszar BydOF posiada potencjał turystyczny, rozwiniętą bazę noclegową oraz infrastrukturę umożliwiającą organizację imprez sportowych, kulturalnych, konferencyjnych i wystawienniczo-targowych. W dalszym ciągu niezbędne jest podejmowanie działań polegających na rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej (m.in. zagospodarowanie turystyczne otoczenia zbiorników i cieków wodnych) oraz adaptacji obiektów do pełnienia funkcji turystycznych z uwzględnieniem aspektów społecznych, ekologicznych i gospodarczych. Problemem jest również niewystarczająca promocja atrakcji turystycznych.
  31. Obszar BydOF to ważny ośrodek sportu dysponujący różnorodną infrastrukturą sportową oraz ofertą imprez sportowych o znaczeniu ponadlokalnym i międzynarodowym. Jednak istniejące obiekty sportowe nie są wystarczające dla ponad 600 tys. mieszkańców BydOF. Większość gmin deklaruje gotowość do budowy nowych obiektów.
  32. Na obszarze BydOF występuje zjawisko suszy rolniczej, co ma negatywny wpływ na produkcję rolną. Na skutki suszy szczególnie narażone są obszary położone na południe od linii Nakło nad Notecią – Bydgoszcz, gdzie zjawisko to występuje dość często i charakteryzuje się długimi ciągami dni bezopadowych. Według długookresowych prognoz

- problem podatności obszaru BydOF na występowanie suszy w rolnictwie będzie się pogłębiał.
33. BydOF jest obszarem o stosunkowo małych zasobach wodnych, głównie z powodu suszy występującej od wielu lat. Wzrasta zużycie wody na w gospodarstwach domowych, przemyśle i rolnictwie. Z drugiej strony zdecydowana większość mieszkańców obszaru korzysta z sieci wodociągowej i oczyszczalni ścieków. Zróżnicowane jest pokrycie BydOF infrastrukturą do doprowadzania ścieków komunalnych, w miastach jest lepiej, w gminach wiejskich infrastruktury jest mniej.
  34. Na terenie BydOF stan jakości powietrza nie jest dobry. W sezonie grzewczym emisja dwutlenku węgla oraz pyłów zawieszonych przekracza dobowe normy. Na pogorszenie jakości powietrza coraz większy wpływ ma transport drogowy, szczególnie indywidualny. Co roku wzrasta wskaźnik ilości samochodów osobowych na 1 tys. mieszkańców.
  35. Świadomość mieszkańców BydOF w zakresie indywidualnego, degradacyjnego wpływu na środowisko jest niewystarczająca.
  36. Gospodarka odpadowa jest ważnym aspektem w zakresie ochrony środowiska. Wszystkie gminy z obszaru BydOF widzą potrzebę ograniczania produkcji odpadów, w szczególności odpadów zmieszanych, oraz zwiększenia ponownego zużycia odpadów. Coraz więcej odpadów poddawanych jest recyklingowi, kompostowaniu i fermentacji. Najlepiej z odzyskiwaniem odpadów radzą sobie Mrocza, Łabiszyn i Szubin, najgorzej Barcin i Sicienko.
  37. Obszar BydOF dysponuje potencjałem w zakresie terenów zielonych świadczącym o wartości przyrodniczej i krajobrazowej tego obszaru. Udział powierzchni terenów zieleni (parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców, terenów zieleni osiedlowej, ulicznej, lasów) na obszarze BydOF wynosił więcej niż województwie.
  38. Największy udział terenów zieleni w stosunku do powierzchni całkowitej gminy, odnotowują gminy: Solec Kujawski, Nowa Wieś Wielka oraz Osiesko. W Bydgoszczy wskaźnik ten jest stosunkowo wysoki w porównaniu z innymi miastami wojewódzkimi.
  39. Niekorzystnym procesem zachodzącym w Bydgoskim Obszarze Funkcjonalnym jest spadek powierzchni lasów.
  40. Na obszarze BydOF występują wyraźne dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci gazowej. Najdłuższa sieć gazowa występuje w Bydgoszczy oraz w gminie Białe Błota. Znaczny przyrost długości sieci gazowej zaobserwowano w gminach podmiejskich.
  41. Odnawialne źródła energii na terenie BydOF to przede wszystkim instalacje fotowoltaiczne (Bydgoszcz, Białe Błota, Osiesko), elektrownie wiatrowe (Dąbrowa Chełmińska, Koronowo, Sicienko), elektrownie wodne (Bydgoszcz, Białe Błota, Koronowo), biogazownie (Bydgoszcz, Białe Błota, Koronowo). Łączna moc instalacji OZE wynosi 151,207 MW, z czego 72% stanowią instalacje fotowoltaiczne. Nie jest to moc, która jest odpowiedzią na zapotrzebowanie odbiorców energii elektrycznej. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii elektrycznej (w tym w ramach działań z zakresu kompleksowej modernizacji energetycznej z wykorzystaniem OZE) jest jednym z najważniejszych zadań realizowanych na obszarze BydOF.

42. Korzystnym zjawiskiem z zakresu zwiększania efektywności energetycznej jest kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej. W ramach perspektywy finansowej 2014-2020, w projektach ZIT BTOF na obszarze BydOF wsparcie uzyskało ponad 80 budynków.

3 Analiza SWOT

Do oceny potencjału obszaru BydOF wykorzystano jedną z podstawowych metod analizy strategicznej - analizę SWOT. W poniższej analizie wykorzystano wyniki z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru Metropolii Bydgoszcz w styczniu 2023 r., który stanowił uzupełnienie części diagnostycznej niniejszej Strategii ZIT BydOF. Głównym celem przeprowadzonego badania było zdobycie lub uzupełnienie wiedzy (w odniesieniu do danych zastanych lub badań jakościowych) na temat opinii mieszkańców gmin BydOF o miejscu, w którym żyją, oceny czynników dotyczących otoczenia lokalnego oraz głównych potrzebach rozwojowych. W badaniu wzięło udział łącznie 2 878 mieszkańców w różnym wieku, z czego 1 711 mieszkańców wypełniło ankietę kompletnie. Największą grupą respondentów byli mieszkańcy w wieku od 20 do 45 lat.

W zdecydowanej większości odpowiedzi dotyczące oceny obszaru Metropolii Bydgoszcz jako miejsca do życia i rozwoju były odpowiedziami pozytywnymi. Blisko 70% mieszkańców (raczej tak – 51%, zdecydowanie tak – 18%) uważa, że obszar SMB jest dobrym miejscem do życia. W opozycji wypowiada się zaledwie 14% (raczej nie – 11%, zdecydowanie nie – 3%), a 17% nie potrafi dokonać jednoznacznej oceny.

Wśród czynników dotyczących otoczenia lokalnego najlepiej ocenione zostały:

- relacje międzyludzkie z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi,
- więzi i tradycje rodzinne,
- oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm,
- oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna,
- bezpieczeństwo,
- atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki,
- estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych,
- lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia,
- jakość i zakres usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, śmieci),
- możliwości kontynuowania nauki, kształcenia się.

Natomiast negatywne oceny uzyskały aspekty takie jak:

- komunikacja i transport zbiorowy,
- dostępność i ceny mieszkań,
- wysokość zarobków i płac,
- skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami,
- oferty pracy, rynek pracy,
- oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa,
- jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni),
- działania i jakość pracy samorządu lokalnego (Urzędu Gminy),
- oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych),
- skomunikowanie z większymi miastami.

Dla mieszkańców, przedsięwzięciami, które powinny zostać zrealizowane w ich gminach w pierwszej kolejności są: lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem (48%), stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i warunków życia mieszkańców (42%), poprawa warunków środowiskowych (37%), lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (37%), atrakcyjniejsza oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego (32%) oraz pełniejsze i realne włączenie mieszkańców w procesy planowania, decydowania i zarządzania w sprawach samorządowych (27%).

Zdefiniowanie silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Bydgoszczy pozwoliło określić potencjały i problemy oraz wyznaczyć podstawowe wyzwania stojące przed Metropolią Bydgoszcz.

Czynniki rozwojowe wewnętrzne opisują sytuację wewnętrzną obszaru BydOF i są identyfikowane, jako silne i słabe strony:

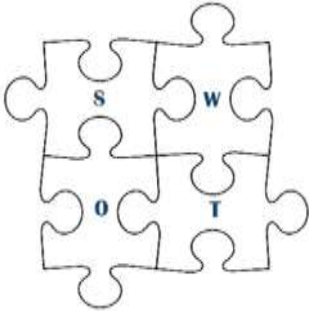
- silne strony stanowią atuty obszaru BydOF i odpowiednio wykorzystane sprzyjać będą jego rozwojowi,
- słabe strony to zdiagnozowane negatywne cechy, które jeśli nie zostaną wyeliminowane lub ograniczone będą utrudniać rozwój BydOF.

Czynniki rozwojowe zewnętrzne opisują otoczenie obszaru BydOF i są identyfikowane, jako szanse i zagrożenia:

- szanse rozumiane są jako czynniki i tendencje obserwowane w otoczeniu, na które nie ma wpływu, lub wpływ ten jest niewielki, jednak odpowiednio wykorzystane mogą stanowić istotny impuls rozwojowy BydOF,
- zagrożenia z kolei, to uwarunkowania, na które nie ma wpływu lub wpływ ten jest niewielki i które mogą stanowić istotną barierę rozwojową.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Współpraca samorządów w ramach Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz (np. Metropolitalna Karta: Malucha, Uczniowska i Seniora, wspólne zakupy energii w ramach Bydgoskiej Grupy Zakupowej); ➤ Mocna pozycja Bydgoszczy na ponadlokalnym rynku pracy - centrum logistyczno-magazynowe, silny ośrodek sektora produkcyjnego i BPO/SSC (Centra Usług Wspólnych) oraz obecność jedyne w regionie krajowego klastra kluczowego (Bydgoski Klaster Przemysłowy); ➤ Duży potencjał terenów inwestycyjnych; ➤ Wysoki stopień uprzedzszkolnienia; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mało atrakcyjne miejsca pracy - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto niższe od średniej krajowej; ➤ Niski poziom przedsiębiorczości Bydgoszczy na tle innych miast wojewódzkich oraz znaczne dysproporcje w poziomie przedsiębiorczości między Bydgoszczą i jej strefą podmiejską a pozostałymi gminami BydOF; ➤ Niski poziom innowacyjności oraz niedostateczna współpraca pomiędzy sektorem gospodarki i nauki; ➤ Słabe wyniki egzaminów ósmoklasisty oraz maturalnych w Bydgoszczy na tle innych miast wojewódzkich;

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jedyne w województwie uczelnie: techniczna (Politechnika Bydgoska) i muzyczna (Akademia Muzyczna); ➤ Wysokiej jakości usługi specjalistyczne w zakresie opieki zdrowotnej; ➤ Instytucje kultury o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (Filharmonia Pomorska i Opera Nova); ➤ Rozwinięta baza sportowa, na której odbywają się liczne wydarzenia; ➤ Jedyne w regionie lotnisko - Port Lotniczy Bydgoszcz; ➤ Bliskość autostrady A1 i drogi ekspresowej S5; ➤ Wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze (liczne jeziora, rzeki, wyższy niż w regionie udział powierzchni terenów zielonych z największym kompleksem leśnym – Puszcza Bydgoską); ➤ Efektywny system gospodarowania odpadami w oparciu o Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niska pozycja uczelni wyższych w rankingach krajowych; ➤ Niewystarczające zasoby kadry medycznej; ➤ Niewystarczająca liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3; ➤ Brak spójnej polityki zagospodarowania przestrzennego na obszarze BydOF; ➤ Niski stopień integracji transportu – brak zintegrowanych węzłów transportowych dla różnych środków transportu (w szczególności autobusowego i kolejowego); ➤ Rosnąca liczba odpadów komunalnych i wzrost zużycia energii; ➤ Przekroczenia norm jakości powietrza; <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> </div>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój przemysłu 4.0; ➤ Wzrost popytu na usługi przemysłu czasu wolnego; ➤ Wzrost popularności miejsc wypoczynku poza najbardziej popularnymi w Polsce kurortami; ➤ Rozwój cyfryzacji i społeczeństwa informacyjnego; ➤ Rozwój elektromobilności i transportu zeroemisyjnego jako odpowiedź na przeciwdziałanie zmianom klimatu; ➤ Realizacja planów dotyczących powstania Platformy Multimodalnej Bydgoszcz – Solec Kujawski oraz Terminala Intermodalnego Bydgoszcz Emilianowo (Węzeł Logistyczny Bydgoszcz); ➤ Budowa drogi ekspresowej S10; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niestabilne otoczenie prawne; ➤ Spowolnienie gospodarcze oraz wysoka inflacja; ➤ Rosnące obciążenia finansowe mieszkańców, przedsiębiorców i samorządów; ➤ Niekorzystne tendencje w procesach demograficznych; ➤ Wzrost liczby emisyjnych, powodujących hałas środków transportu; ➤ Zagrożenia epidemiczne oraz niestabilna sytuacja geopolityczna w Europie i ich negatywne skutki społeczno-gospodarcze dla Polski; ➤ Silna konkurencja ośrodków akademickich spoza regionu skutkująca

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Polityka spójności Unii Europejskiej akcentująca priorytetowe podejście do kwestii klimatycznych; ➤ Moda na zdrowy styl życia; ➤ Rozwój proekologicznej świadomości społecznej oraz idei zrównoważonego rozwoju;	<p>odpływem zdolnych uczniów poza obszar BydOF;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Postępujące zmiany klimatyczne oraz ich negatywne skutki (ekstremalne zjawiska pogodowe, długotrwałe susze oraz deficyty wody); <div data-bbox="890 479 1198 786" data-label="Image">A graphic consisting of four interlocking puzzle pieces arranged in a 2x2 square. The top-left piece contains the letter 'S', the top-right piece contains 'W', the bottom-left piece contains 'O', and the bottom-right piece contains 'T'. Together, they spell out the word 'SOT'.</div>
--	--

4 Wizja i misja

4.1 Misja Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

---

Misją Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego jest wzmacnianie pola szans osobistej samorealizacji każdego mieszkańca obszaru poprzez rozwijanie Metropolii Bydgoszcz w sposób zrównoważony w oparciu o podejście zintegrowane

---

4.2 Wizja rozwoju BydOF

Nadrzędnym celem działań opisanych w niniejszej Strategii ZIT jest podniesienie potencjału rozwojowego MOF Bydgoszczy i upowszechnienie idei partnerstwa samorządów w celu rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb mieszkańców MOF Bydgoszczy. Populacja MOF Bydgoszczy stanowi ponad 600 tys. mieszkańców co pozwala aspirować do rangi znaczącego ośrodka metropolitalnego w kraju i pretendować do roli ważnego ośrodka międzynarodowego na mapie Europy. Bydgoszcz to największe miasto w województwie kujawsko-pomorskim, ósme największe miasto w Polsce, wysoko oceniane w biznesowych rankingach.

Na sukces miasta stołecznego wpływają nie tylko jego mieszkańcy ale także mieszkańcy gmin powiązanych z nim funkcjonalnie, które stanowią naturalne zaplecze rozwoju i budowy potencjału ośrodka centralnego oraz niezbędną siłą roboczą do realizacji zadań przypisanych ośrodkom metropolitalnym w Polsce. To także odbiorcy wysokospecjalistycznych usług, które świadczone są tylko w mieście stołecznym. Z kolei dla otaczających Bydgoszcz gmin to zdywersyfikowany rynek pracy z szerokim zakresem działalności oraz ponadregionalnych usług typowych dla dużych ośrodków miejskich (biznesowych, kulturalnych, wiedzy eksperckiej, wysokospecjalistycznej ochrony zdrowia).

Wspólnym celem partnerstwa jest zacieśnianie współpracy i wzmacnianie powiązań Bydgoszczy i jej obszaru funkcjonalnego uwzględniający zróżnicowane potencjały wszystkich samorządów obszaru BydOF oraz wzrost jakości życia mieszkańców Metropolii w oparciu o wspólną wizję rozwoju oraz spójne cele.

Rysunek 1 Wizja rozwoju Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: Opracowanie własne

Silna marka Metropolii Bydgoszcz i zwiększenie jej rozpoznawalności to także zasługa licznych inicjatyw integrujących lokalną społeczność w ramach Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz (np. coroczna rywalizacja sportowa o Puchar Rowerowej Stolicy Polski) oraz wprowadzonych rozwiązań poprawiających komfort życia mieszkańców różnych grup wiekowych np. rozwój komunikacji publicznej, Metropolitalna Karta Malucha, Metropolitalna Karta Uczniowska czy Metropolitalna Karta Seniora.

4.3 Układ celów strategicznych

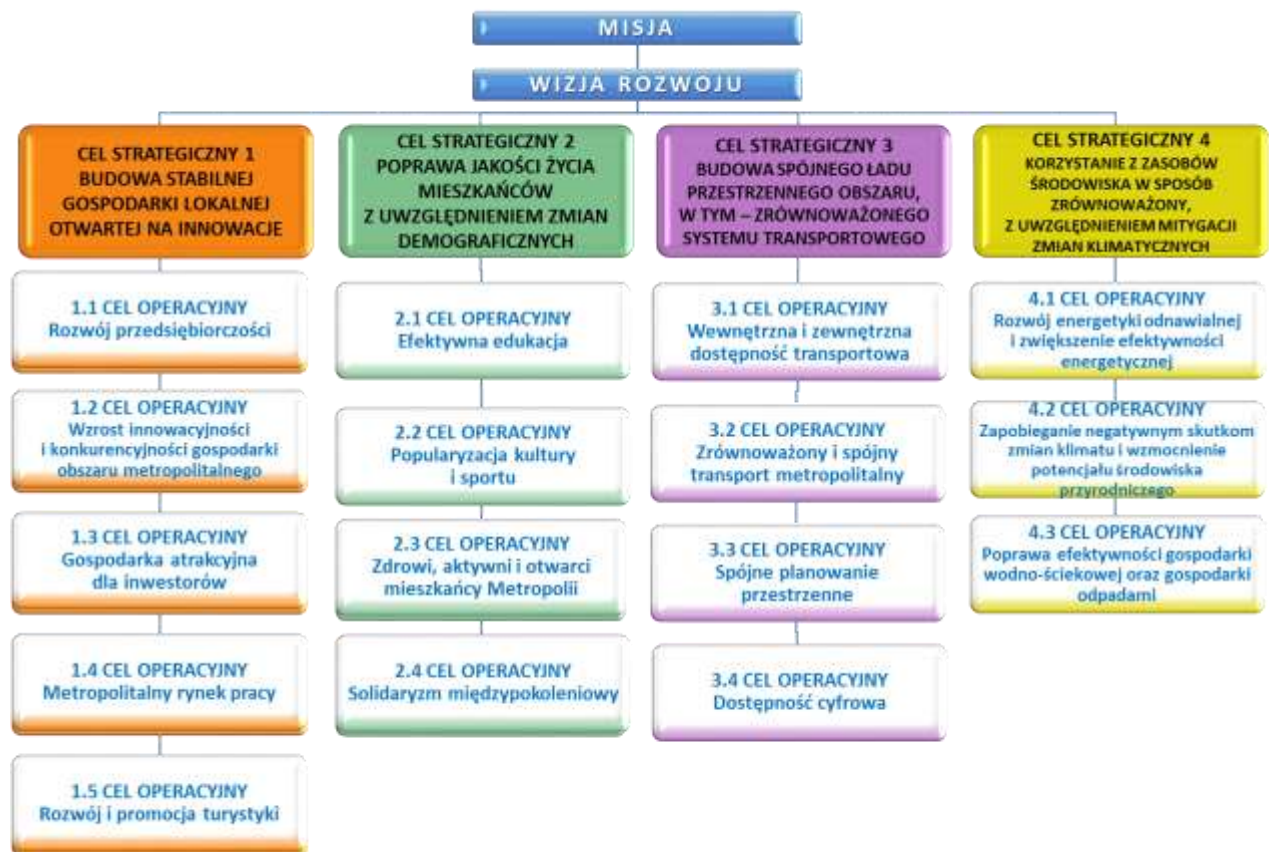
Długookresowa wizja rozwoju jest celem nadrzędnym oraz istotnym elementem każdej Strategii. Wizja rozwoju BydOF to stan do którego dążą partnerzy BydOF i któremu mają być podporządkowane cele, kierunki działań oraz projekty zawarte w Strategii ZIT.

Na podstawie syntezy przeprowadzonej diagnozy, mając na względzie oczekiwania poszczególnych interesariuszy procesu zdefiniowano przyszły, pożądany obraz BydOF.

Na niższym poziomie hierarchicznym zostały określone cztery zasadnicze cele strategiczne rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym, przestrzennym oraz środowiskowym, które mają charakter długofalowy i wskazują główny kierunek rozwoju w realizacji założonej wizji rozwoju BydOF. Uszczegółowieniem poszczególnych celów strategicznych są cele operacyjne, które określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych, konkretyzują je i spajają z zaplanowanymi kierunkami działań. Kolejnym poziomem wdrażania Strategii ZIT są kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych, które wyznaczają zakres niezbędnych interwencji.

Na poniższym rysunku oraz tabeli zaprezentowano wizję oraz misję BydOF wraz z układem celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunki działań.

Rysunek 2 Cele strategiczne i operacyjne Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

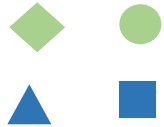

Źródło: Opracowanie własne

4.4 Kierunki działań realizowane w ramach ZIT BydOF

Tabela 1 Kierunki działań Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

	Cel operacyjny	Kierunki działań	OSI*
CEL STRATEGICZNY 1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.1 Cel operacyjny – Rozwój przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kształtowanie postaw proprzedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży ➤ Rozwijanie współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami i przedsiębiorcami ➤ Poprawa dostępności i rozwój usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu ➤ Wsparcie instytucjonalne i finansowe dla przedsiębiorców, w szczególności dla start-upów 	
	1.2 Cel operacyjny – Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki obszaru metropolitalnego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podniesienie potencjału naukowo-badawczego uczelni wyższych ➤ Podniesienie poziomu innowacyjności MŚP, w tym działania B+R ➤ Rozwój sieci współpracy w ramach klastrów ➤ Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw 	
	1.3 Cel operacyjny – Gospodarka atrakcyjna dla inwestorów	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych ➤ Rozwój istniejących strategicznych stref aktywności gospodarczej – parki przemysłowe i technologiczne 	
	1.4 Cel operacyjny – Metropolitalny rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykwalifikowane kadry dla gospodarki ➤ Aktywizacja zawodowa, w szczególności rodziców dzieci do lat 3 ➤ Wydłużenie aktywności zawodowej 	
	1.5 Cel operacyjny – Rozwój i promocja turystyki	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój i promocja atrakcji turystycznych ➤ Rozwój turystyki biznesowej ➤ Rozwój infrastruktury turystycznej 	
	2.1 Cel operacyjny – Efektywna edukacja	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego ➤ Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ➤ Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy ➤ Rozwój kształcenia wyższego, w szczególności promocja i rozwój kierunków technicznych ➤ Tworzenie warunków do kształcenia ustawicznego, w tym wzmacniania kompetencji cyfrowych 	

CEL STRATEGICZNY 2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Cel operacyjny Popularyzacja kultury i sportu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Upowszechnienie kultury ➤ Organizacja i promocja imprez sportowych 	
	2.3 Cel operacyjny Zdrowi, aktywni i otwarci mieszkańcy Metropolii	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Upowszechnianie zdrowego stylu życia ➤ Poprawa dostępności do usług medycznych ➤ Zwiększenie liczebności i podnoszenie kwalifikacji kadr ochrony zdrowia ➤ Tworzenie przyjaznych warunków dla cudzoziemców ➤ Rozwój organizacji społecznych 	
	2.4 Cel operacyjny Solidaryzm międzypokoleniowy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Opieka senioralna ➤ Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ➤ Aktywizacja osób starszych ➤ Wsparcie rodzin i systemu pieczy zastępczej 	
CEL STRATEGICZNY 3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM – ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.1 Cel operacyjny Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Poszerzenie oferty połączeń Portu Lotniczego Bydgoszcz ➤ Poprawa jakości i bezpieczeństwa dróg publicznych ➤ Rozwój potencjału logistycznego i magazynowego 	
	3.2 Cel operacyjny Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój zero- i niskoemisyjnego transportu publicznego ➤ Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego ➤ Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych ➤ Rozwój międzygminnej komunikacji publicznej 	
	3.3 Cel operacyjny Spójne planowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zwiększenie obszaru metropolii objętego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ➤ Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu ➤ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 	
	3.4 Cel operacyjny Dostępność cyfrowa	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Upowszechnianie usług publicznych świadczonych elektronicznie ➤ Rozwój stacjonarnej sieci internetowej oraz sieci 5G ➤ Rozwój infrastruktury IT 	

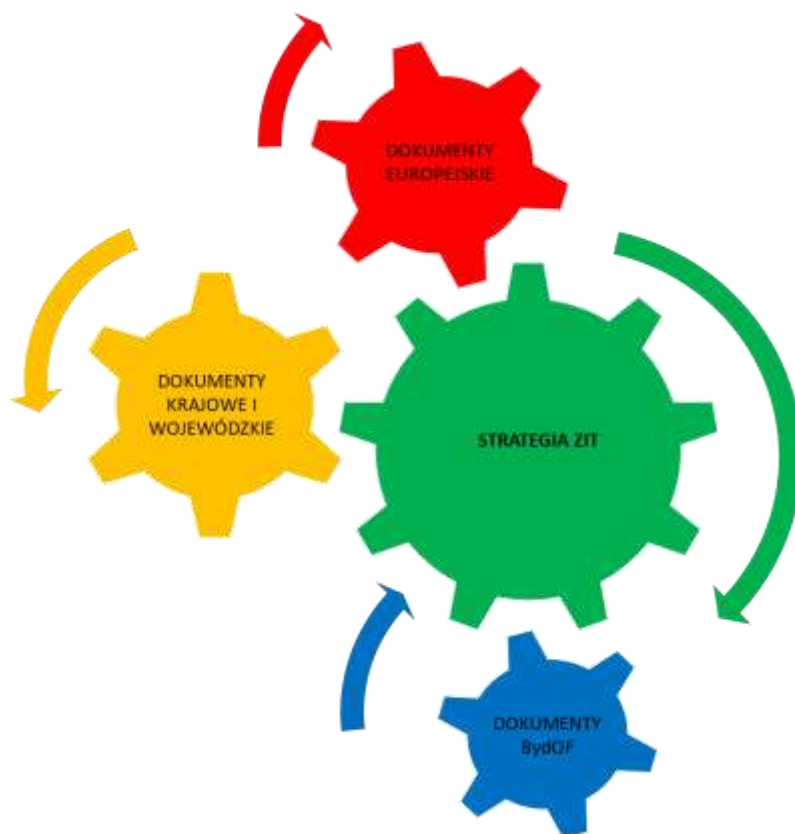
CEL STRATEGICZNY 4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM IMITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO	4.1 Cel operacyjny Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych ➤ Rozwój systemów ciepłowniczych i gazowniczych ➤ Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym 	●
	4.2 Cel operacyjny Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i degradacji środowiska ➤ Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi ➤ Ochrona i wzmacnianie bioróżnorodności ➤ Błękitno-zielona infrastruktura ➤ Rozwój proekologicznej świadomości społecznej 	● ■
	4.3 Cel operacyjny Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej ➤ Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym ➤ Rozbudowa systemu gospodarowania odpadami 	● ◆

Źródło: Opracowanie własne

*Legenda do OSI:

- MIASTA ŚREDNIE TRACĄCE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE
  - Nakło nad Notecią

- ▲ OBSZARY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ
  - Gmina Kcynia
  - Gmina Mrocza

- MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY
  - Miejski Obszar Funkcjonalny Bydgoszczy

- ◆ GMINY WYKAZUJĄCE NEGATYWNĄ SYTUACJĘ SPOŁECZNO-GOSPODARCZĄ
  - Gmina Barcin
  - Gmina Kcynia
  - Gmina Mrocza
  - Gmina Rojewo

5 Spójność Strategii ZIT BydOF z obowiązującymi strategiami oraz planami rozwojowymi na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym

Europejski Zielony Ład

Główne cele i założenia dokumentu

Europejski Zielony Ład jest strategią na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie Unii Europejskiej w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce.

Strategia zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów (dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym) oraz przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń.

Do 2050 roku Europa ma stać się pierwszym neutralnym dla klimatu kontynentem, przy jednoczesnym zachowaniu przyrody, utrzymaniu zrównoważonego rozwoju gospodarki, poprawie stanu zdrowia i jakości życia obywateli. Osiągnięcie tego celu będzie wymagało działań we wszystkich sektorach gospodarki, takich jak:

- inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska,
- wspieranie innowacji przemysłowych,

- wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego,
- obniżenie emisyjności sektora energii,
- zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków,
- współpraca z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Spójność Strategii ZIT BydOF z Europejskim Zielonym Ładem zachowana będzie w szczególności w ramach Celu Strategicznego 3 Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego oraz Celu Strategicznego 4 Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków. Kierunki działań dotyczące:

- zrównoważonego i spójnego transportu metropolitalnego,
- rozwoju energetyki odnawialnej i zwiększenia efektywności energetycznej,
- poprawy efektywności gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami,
- zapobiegania negatywnym skutkom zmian klimatu,
- wzmocnienia potencjału środowiska przyrodniczego

przyczynią się do realnego wpływu na osiągnięcie efektów takich jak przejście na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej oraz zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń na obszarze BydOF.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)

Główne cele i założenia dokumentu

To pierwszy dokument strategiczny, który bezpośrednio dotyczy kwestii adaptacji do zachodzących zmian klimatu. Głównym celem SPA2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. Strategia wpisuje się w ramową politykę Unii Europejskiej w zakresie adaptacji do zmian klimatu, której celem jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, zwracając szczególną uwagę na lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcję kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych. W dokumencie tym przeanalizowano obecne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym scenariusze zmian klimatu dla Polski do roku 2030, które wykazały, że w tym okresie największe zagrożenie dla gospodarki i społeczeństwa będą stanowiły ekstremalne zjawiska pogodowe (nawalne deszcze, powodzie, podtopienia, fale upałów, susze, huragany, osuwiska).

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF wpisuje się w kierunki działań SPA2020, szczególnie w zakresie celów operacyjnych określonych w ramach celu strategicznego nr 4 – Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków, tj.:

- 4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej
- 4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego
- 4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami

Biała Księga „Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu”

Główne cele i założenia dokumentu

Biała Księga zawiera wizję rozwoju systemu transportowego na terenie Unii Europejskiej w perspektywie do roku 2050 oraz strategię osiągania założonych celów. Dokument powstał w 2011 r. w wyniku prac nad nową polityką transportową.

Wizja Białej Księgi zakłada konkurencyjny i zrównoważony system transportowy, który powstanie w wyniku działań zmierzających do:

- 1) zapewnienia wzrostu efektywności sektora transportu i wspierania mobilności przy jednoczesnym obniżeniu emisji gazów cieplarnianych o 60%,
- 2) efektywnej i zintegrowanej sieci transportowej,
- 3) wyrównania szans dla podróżowania na dalekie odległości i międzykontynentalnego transportu towarów,
- 4) zapewnienia ekologicznego transportu miejskiego i dojazdów do pracy.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF wykazuje zgodność z Białą Księgą, w zakresie Celu Strategicznego 3 Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego. Szczególnie ważnym z punktu widzenia BydOF jest osiągnięcie konkurencyjnego i zrównoważonego systemu transportowego, gdyż stanowi to podstawę zrównoważonego rozwoju.

Europejska strategia na rzecz mobilności niskoemisyjnej

Główne cele i założenia dokumentu

Dokument wychodzi naprzeciw utrzymaniu konkurencyjności Europy i dostosowaniu do potrzeb w zakresie mobilności osób i przemieszczania towarów. Strategia zakłada przyspieszenie tempa przechodzenia na mobilność niskoemisyjną z uwzględnieniem potrzeb w zakresie mobilności związanych ze sprawnym działaniem rynku wewnętrznego i globalną siecią łączności. Wymaga podjęcia różnych działań sprzyjających rozwojowi sektora transportu we właściwym kierunku pod względem neutralności technologicznej oraz wkładu w zatrudnienie, wzrost gospodarczy i inwestycje. Efekty wykonanych zadań muszą być dostrzegalne na wielu poziomach, a w szczególności powinny przyczynić się do:

- osiągnięcia bardziej efektywnego systemu transportowego,
- zwiększenia wykorzystania niskoemisyjnych alternatywnych źródeł energii na potrzeby transportu,
- wspierania efektywności i innowacyjności pojazdów niskoemisyjnych oraz bezemisyjnych.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF wpisuje się w założenia dokumentu, przede wszystkim w ramach Celu operacyjnego 3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny, w ramach którego przewidziano kierunki rozwoju dotyczące:

- rozwoju zero- i niskoemisyjnego transportu publicznego,
- rozbudowy infrastruktury transportu publicznego,
- budowy i uzupełnienia sieci ścieżek rowerowych,
- rozwoju międzygminnej komunikacji publicznej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)

Główne cele i założenia dokumentu

KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

Polityka regionalna w perspektywie do 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, poprzez zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych terytoriów, a w szczególności wspomaga rozwój tych obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły funkcje społeczno-gospodarcze. Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel główny polityki regionalnej realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczególne:

Cel 1: Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,

Cel 2: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,

Cel 3: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF w całości wpisuje się w założenia KSRR. Wszystkie cztery cele strategiczne BydOF będą miały wpływ na osiągnięcie spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym:

Cel strategiczny 1. Budowa stabilnej gospodarki lokalnej otwartej na innowacje

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian demograficznych

Cel strategiczny 3. Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego

Cel strategiczny 4. Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)

Główne cele i założenia dokumentu

Jest najważniejszym dokumentem w perspektywie długookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2030 r. Dokument ten określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF wpisuje się w ogólne cele strategiczne DSRK:

- Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki (CS 2 Strategii ZIT BydOF – Poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian demograficznych),
- Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska (CS 4 Strategii ZIT BydOF – Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków),

- Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (CS 1, CS 2, CS 3 Strategii ZIT BydOF – Budowa stabilnej gospodarki lokalnej otwartej na innowacje, poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian demograficznych oraz budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego).

Krajowa Polityka Miejska 2030

Główne cele i założenia dokumentu

Podstawowym celem Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2030 jest tworzenie takich warunków dla miast i obszarów funkcjonalnych, aby mogły się rozwijać w sposób zrównoważony oferując mieszkańcom wysoką jakość życia. Wyzwania KPM koncentrują się wokół problemów związanych m.in. z rozlewaniem się miast, zmianami klimatu, jakością środowiska oraz kwestią transportu w miastach i ich obszarach funkcjonalnych.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Spójność Strategii ZIT BydOF z KPM widoczna jest przede wszystkim w ramach CS 3 – Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego oraz CS 4 – Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. z perspektywą do 2030 r.

Główne cele i założenia dokumentu

Jest nadrzędnym dokumentem w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej i stanowi strategiczny instrument zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa.

Głównym celem Strategii jest „tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

W Strategii ujętych zostało sześć tzw. obszarów horyzontalnych (w obrębie których konieczne jest podjęcie interwencji), tj.:

- Kapitał ludzki i społeczny,
- Cyfryzacja,
- Transport,
- Energia,
- Środowisko,
- Bezpieczeństwo narodowe.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF w całości wpisuje się w założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. Wszystkie cztery cele strategiczne BydOF:

Cel strategiczny 1. Budowa stabilnej gospodarki lokalnej otwartej na innowacje

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian demograficznych

Cel strategiczny 3. Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego

Cel strategiczny 4. Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków będą miały wpływ na następujące obszary horyzontalne: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia i środowisko.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Główne cele i założenia dokumentu

Strategia rozwoju jest najważniejszym dokumentem, który opracowuje Samorząd Województwa w celu wyznaczenia kierunków rozwoju województwa na najbliższe lata (ta strategia obejmuje okres do roku 2030, choć niektóre działania kontynuowane będą także po tym roku, stąd do jej nazwy dodano zapis „+”). Za cel nadrzędny do 2030 r. w dokumencie tym ustanowiono: Jakość życia typową dla wysokorozwiniętych regionów europejskich.

Cel ten zamierza się osiągnąć poprzez koncentrację działań w czterech obszarach tematycznych:

- Rozwoju społecznego – w którym najważniejsza jest poprawa wykształcenia, wzrost aspiracji młodzieży oraz większa aktywność mieszkańców.
- Rozwoju gospodarczego – w którym najważniejsze jest unowocześnianie gospodarki.
- Jakości przestrzeni, w której się zamieszkuje – tu najważniejszy jest dobry dostęp do usług oraz czyste środowisko.
- Spójności i bezpieczeństwa województwa – tu najważniejsza jest sprawna komunikacja, umiejętność korzystania z Internetu dla załatwiania codziennych spraw, a także bezpieczeństwo wszystkich mieszkańców.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Strategia ZIT BydOF jest spójna z celami określonymi w Strategii Przyspieszenia 2030+. Wszystkie cztery cele strategiczne BydOF:

Cel strategiczny 1. Budowa stabilnej gospodarki lokalnej otwartej na innowacje

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian demograficznych

Cel strategiczny 3. Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego

Cel strategiczny 4. Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków będą miały wpływ na tzw. „filary rozwojowe” województwa (w obszarach: społeczeństwo, gospodarka, przestrzeń, spójność).

Strategia ZIT BydOF opiera się na opracowanych i opracowywanych dla całego obszaru BydOF dokumentach strategicznych i są to:

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP BydOF)

Główne cele i założenia dokumentu

Plan Zrównoważonej Mobilności dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego jest opracowaniem planistycznym. Wyznacza cele i zadania, które odnoszą się do mobilności miejskiej, tj. zbiorowego transportu pasażerskiego, transportu niezmotoryzowanego, intermodalności, bezpieczeństwa ruchu drogowego, transportu drogowego, logistyki, zarządzania mobilnością, inteligentnych

systemów transportowych, wdrażania nowych wzorców użytkowania, które są zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju, promocji ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów.

Podstawowe cele dokumentu to:

- zapewnienie wszystkim obywatelom takich opcji transportowych, które umożliwiają dostęp do celów podróży i usług;
- poprawa stanu bezpieczeństwa;
- przyczynianie się do redukcji zanieczyszczenia powietrza i hałasu, redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz konsumpcji energii;
- poprawa wydajności i efektywności kosztowej transportu osób i towarów;
- pozytywny wpływ na atrakcyjność i jakość środowiska miejskiego z korzyścią dla mieszkańców, gospodarki oraz społeczności jako całości.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Cele Strategii ZIT, zwłaszcza Cel strategiczny 3. Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego oraz Cel strategiczny 4: Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków wpisują się w cele szczegółowe SUMP, które bezpośrednio odnoszą się do kształtowania zrównoważonej mobilności w sposób interdyscyplinarny – łączący kwestie związane z transportem i planowaniem przestrzennym, a więc z jednej strony zapewniający rozwój alternatywy dla motoryzacji indywidualnej, a z drugiej strony zapewniający tworzenie obszarów o wysokiej jakości życia.

Rozwój potencjału turystycznego Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Główne cele i założenia dokumentu

Rozwój potencjału turystycznego Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ to dokument strategiczny, w oparciu o który możliwe będzie dostosowanie obecnie oferowanych produktów turystycznych do potrzeb odbiorców oraz stworzenie nowych, atrakcyjnych oraz konkurencyjnych wobec otoczenia ofert.

Celem opracowania dokumentu jest dokonanie analizy potencjału turystycznego BOF oraz przygotowanie koncepcji nowych produktów turystycznych, a także programu rozwoju potencjału turystycznego prowadzącego do wzrostu rozpoznawalności oferty turystycznej.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Cele Strategii ZIT, zwłaszcza Cel strategiczny 1. Budowa stabilnej gospodarki lokalnej otwartej na innowacje wpisują się w cele szczegółowe „Rozwój potencjału turystycznego Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+”, które bezpośrednio odnoszą się do stanu zagospodarowania turystycznego wraz z koncepcją rozwoju infrastruktury turystycznej w tym biznesowej oraz szlaków turystycznych w tym rowerowych.

Program Ograniczenia Emisji Gazów Cieplarnianych dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego (Obszar Działania SMB) – 2027+

Główne cele i założenia dokumentu

Celem opracowania jest przedstawienie działań w zakresie ograniczania niskiej emisji, jakie podejmują jst (powiaty i gminy) z obszaru BydOF, zrzeszone w Stowarzyszeniu Metropolia Bydgoska. Opracowanie wykonano na podstawie informacji zebranych w poszczególnych jst oraz instytucjach zewnętrznych – fundusze środowiskowe, operatorzy sieci dystrybucji nośników

energii. Program zawiera informacje o zadaniach zrealizowanych do 2020 roku oraz przypisanych im efektach środowiskowych, w szczególności ograniczenia emisji substancji szkodliwych (PM 10, PM 2,5, B&P, SO_x, NO_x, CO₂) oraz zadaniach przewidzianych do realizacji w okresie obejmującym horyzont czasowy do 2027 lub 2030 roku, w zależności od środków finansowych jakie są przewidywane jako zewnętrzne dofinansowanie zadań inwestycyjnych i działań towarzyszących, nieinwestycyjnych, związanych z propagowaniem właściwych postaw proefektywnościowych.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Cele Strategii ZIT w szczególności Cel strategiczny 3 Budowa spójnego ładu przestrzennego obszaru, w tym – zrównoważonego systemu transportowego oraz Cel 4 Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków wpisują się w cele szczegółowe Programu Ograniczenia Emisji Gazów Ciepłarnianych dla BydOF 2027+ które bezpośrednio odnoszą się m.in. do Termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, poprawa efektywności energetycznej – budynków i oświetlenia ulicznego, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami.

Strategia zarządzania gospodarką odpadami komunalnymi na terenie Stowarzyszenia Metropolii Bydgoszcz w perspektywie na lata 2025-2055

Główne cele i założenia dokumentu

Strategia zarządzania gospodarką odpadami komunalnymi jest dokumentem planistycznym o charakterze strategicznym. Celem dokumentu jest m.in.:

1. opracowanie i realizacja programu polegającego na kompleksowym i zgodnym z wymogami Unii Europejskiej zagospodarowaniu odpadów komunalnych wytworzonych w ramach gminnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi;
2. konieczności podjęcia kluczowych decyzji, co do przyszłego kształtu ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, a także osiągnięcia jego wysokiej efektywności zarówno ekonomicznej jak i ekologicznej;
3. wskazanie kierunków i rekomendacji działań umożliwiających osiągnięcie przez wszystkie gminy partnerskie wymaganych ustawowo poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych;
4. poprawa jakości środowiska naturalnego oraz życia mieszkańców w regionie poprzez zmniejszenie ilości odpadów deponowanych na składowisku;
5. zwiększenie ilości odpadów biodegradowalnych podlegających recyklingowi a także zwiększenie ilości odpadów selektywnie zbieranych „u źródła” podlegających recyklingowi;
6. wzrost świadomości mieszkańców dotyczącej gospodarowania odpadami komunalnymi w tym w szczególności w zakresie recyklingu odpadów.

Zgodność Strategii ZIT BydOF z dokumentem strategicznym

Cele Strategii ZIT w szczególności Cel 4 Korzystanie z zasobów środowiska w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem mitygacji zmian klimatycznych i adaptacji do ich skutków zgodne są z zapisami Strategii zarządzania gospodarką odpadami komunalnymi.

Ponadto Strategia ZIT BydOF jest spójna z kierunkowymi założeniami przyjętymi na poziomie strategii rozwoju samorządów tworzących BydOF:

Lp.	JST	Tytuł dokumentu strategicznego (data uchwalenia)	Odniesienie do zagadnień ujętych w Strategii ZIT BydOF
1	Miasto Bydgoszcz	Bydgoszcz 2030. Strategia rozwoju	Strategia rozwoju Bydgoszczy jest dokumentem definiującym kierunki rozwoju miasta w perspektywie 2030 roku. W dokumencie przedstawiona została wizja miasta: Bydgoszcz w 2030 roku będzie miastem, w którym każda mieszkanka i każdy mieszkaniec znajdzie odpowiednie warunki rozwoju, to miasto zapewniające bydgoszczankom i bydgoszczanom najlepsze rozwiązania na każdym etapie życia – dobre miejsce do życia. Tak określona wizja to świadomość mieszkańców i akceptacja metropolitalności Bydgoszczy – miasta oferującego usługi i pełniącego funkcje ponadregionalne w zakresie kultury, nauki, gospodarki, edukacji, opieki zdrowotnej, sportu, transportu, administracji, wojskowości i wielu innych. W dokumencie przedstawiono VI kluczowych obszarów rozwoju miasta: I obszar: sprawne i efektywne zarządzanie miastem, II obszar: aktywni, otwarci i kompetentni obywatele, III obszar: przyjazne warunki życia, IV obszar: zdrowe i bezpieczne środowisko, V obszar: nowoczesny transport i komunikacja, VI obszar: nowoczesna gospodarka Cele Strategii ZIT są spójne z wymienionymi w programie celami kierunkowymi i operacyjnymi, w szczególności w kontekście metropolitalności Bydgoszczy i miasta pełniącego funkcje ponadregionalne.
1	Powiat bydgoski	PROGRAM ROZWOJU POWIATU BYDGOSKIEGO NA LATA 2017-2023 (uchwalony w listopadzie 2016 r.)	Dokument, jako mocne strony wskazuje dogodne położenie komunikacyjne, bliskość Bydgoszczy. Dokument jest zgodny ze Strategią ZIT BydOF z celami strategicznymi: Cel strategiczny 1 Rozwój infrastruktury transportowej Cel strategiczny 2: Rozwój usług społecznych Cel strategiczny nr 3: Rozwój turystyki Cel strategiczny nr 4: Wzmocnienie współpracy i działań JST
2	Powiat nakielski	Strategia Rozwoju Powiatu Nakielskiego na lata 2014-2020+ (uchwalona w listopadzie 2014 r.)	Cele określone w Strategii Rozwoju Powiatu Nakielskiego na lata 2014-2020+ są spójne z celami strategicznymi BydOF: Cel strategiczny 1. Rozwój gospodarki poprzez kreowanie przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia Cel strategiczny 2. Poprawa zagospodarowania Powiatu w zakresie infrastruktury technicznej i ochrony środowiska naturalnego Cel strategiczny 3. Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi

3	Gmina Białe Błota	STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁE BŁOTA NA LATA 2013-2025. (uchwalona w listopadzie 2013 r.)	Jako mocne strony dokument wskazuje: Korzystne położenie do życia i prowadzenia działalności gospodarczej w obrębie aglomeracji bydgoskiej i dobre z nią skomunikowanie. Jednocześnie, jako potencjalne zagrożenia /problemy wskazuje się te wynikające z suburbanizacji miasta wojewódzkiego. Wg dokumentu największą szansą rozwojową jest możliwość pozyskiwania środków dotacyjnych, zwłaszcza unijnych, zarówno samodzielnie, jak i we współpracy z innymi samorządami w ramach aglomeracji bydgoskiej, w przynależności, do której mieszkańcy widzą zarówno szansę rozwoju Gminy, jak i bardziej dogodnego korzystania z infrastruktury stolicy regionu. Jednym z 4 elementów kluczowych wizji rozwoju gminy jest: gmina zintegrowana wewnętrznie i współpracująca z sąsiadami w ramach aglomeracji bydgoskiej.
4	Gmina Dąbrowa Chełmińska	STRATEGIA ROZWOJU GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA NA LATA 2014-2023 (uchwalona w grudniu 2013 r.)	Jako mocne strony dokument wskazuje bliskość miasta wojewódzkiego (Bydgoszczy) w kontekście istotności powiązań funkcjonalnych. Ponadto Cele Strategii ZIT BydOF są bezpośrednio zbieżne z wymienionymi w dokumencie Celami Strategicznymi; CS1 (dot. infrastruktury użytku publicznego, w tym wod-kan.) CS4 (dot.m.in. ścieżek rowerowych), CS5 (dot. edukacji i dostępu do kultury)
5	Gmina Dobrcz	STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZC NA LATA 2014-2025 (uchwalona w maju 2014 r.)	Dokument, jako szansę rozwojową dla gminy wskazuje położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych w tym S5. Strategia wykazuje spójność ze Strategią ZIT BydOF w szczególności w ramach Priorytetu 2 – Przyjazne i bezpieczne środowisko oraz Priorytetu 3 – Rozwinięte społeczeństwo.
6	Gmina Koronowo	STRATEGIA ROZWOJU GMINY KORONOWO NA LATA 2016-2025 (uchwalona w marcu 2016 r.)	Dokument jako jedną z mocnych stron gminy wskazuje bliskość Bydgoszczy (największego ośrodka gospodarczego, akademickiego i kulturalnego województwa kujawsko-pomorskiego). Bezpośrednią spójność ze Strategią ZIT BydOF można zauważyć na poziomie celów operacyjnych: 2.1 Dostosowanie sektora usług publicznych do zmieniających się uwarunkowań, 3.1 Zwiększenie jakości i dostępności infrastruktury technicznej i transportowej, 3.2 Poprawa jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury kubaturowej, 3.3 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego.

7	Gmina Nowa Wieś Wielka	STRATEGIA ROZWOJU GMINY NOWA WIEŚ WIELKA DO ROKU 2020+ (uchwalona w marcu 2016 r.)	<p>Dokument wśród kierunków działań wskazuje zadania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, które przyczynią się do zwiększenia efektywności pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania oraz wzmocnienia współpracy pomiędzy lokalnymi samorządami.</p> <p>Spójność ze Strategią ZIT BydOF jest zachowana na poziomie wskazanych w dokumencie celów operacyjnych: 1.1. Zwiększenie jakości i dostępności infrastruktury technicznej, 1.2. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury kubaturowej, 1.3. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego, 2.1. Dostosowanie sektora usług publicznych do zmieniających się uwarunkowań, 2.2. Podniesienie kompetencji kapitału ludzkiego poprzez rozwój i unowocześnienie systemu edukacji, 3.1. Podniesienie atrakcyjności gospodarczej.</p>
8	Gmina Osielesko	Strategia Rozwoju Gminy Osielesko do roku 2020+ (uchwalona w marcu 2016 r.)	<p>Wśród mocnych stron w dokumencie wymieniono m.in. bliskość Bydgoszczy (jednego z największych ośrodków gospodarczych, akademickich i kulturalnych województwa kujawsko-pomorskiego), wysoką dostępność komunikacyjną. Spójność ze Strategią ZIT BydOF jest zachowana na poziomie wszystkich trzech celów szczegółowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ład przestrzenny i środowisko, 2. Społeczeństwo 3. Gospodarka
9	Gmina Sicienko	STRATEGIA ROZWOJU GMINY SICIENKO NA LATA 2015-2020+ (uchwalona w kwietniu 2015 r.)	<p>Dokument jako mocne strony z punktu widzenia możliwości rozwojowych gminy wskazuje trzy elementy: bliskość Bydgoszczy, dobre drogi w tym S5 i S10 oraz posiadanie terenów pod zabudowę. Spójność zachodzi w zakresie celów strategicznych m.in. 1.2 Stworzenie warunków dla inwestowania i zrównoważonego rozwoju gospodarczego gminy Sicienko, 2.1 Budowa, rozbudowa, modernizacja i poprawa dostępności, bezpieczeństwa infrastruktury drogowej, 2.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej, 2.3 Wysoki standard i modernizacja pozostałej infrastruktury i obiektów komunalnych, 2.4 Gmina Sicienko miejscem naturalnego i czystego środowiska, promująca ekologiczny tryb życia.</p>
10	Gmina Solec Kujawski	STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SOLEC KUJAWSKI NA LATA 2014-2020 (+) (uchwalona w grudniu 2013 r.)	<p>Dokument jako mocne strony wskazuje położenie w bezpośredniej bliskości obu miast wojewódzkich, a jako szansę rozwojową integrujący się obszar metropolitalny w kontekście funduszy UE. Na uwagę zasługuje również korzystne usytuowanie gminy.</p>

11	Gmina Nakło nad Notecią	Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Nakło nad Notecią 2030+ (uchwalona w maju 2021 r.)	<p>W dokumencie wskazano, iż ciężenia społeczno-gospodarcze Miasta i Gminy Nakło nad Notecią są silnie ukierunkowane i powiązane z Bydgoszczą (w wymiarze funkcjonalnym). Podkreślono również analogiczną rolę Nakła jako miasta o statusie powiatowym z silnie wykształconą ofertą administracyjną i usługową w stosunku do wiejskich gmin ościennych.</p> <p>Cele rozwojowe określone w dokumencie są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz kształtowanie efektywnej polityki mieszkaniowej 2. Zapewnienie trwałych warunków rozwojowych w obszarze wysokiej jakości infrastruktury, usług publicznych oraz ochrony zasobów naturalnych 3. Kreowanie atrakcyjności Miasta i Gminy Nakło nad Notecią poprzez wysoką jakość oferty kulturalno-rozrywkowej oraz wysoką jakość przestrzeni publicznych jako elementu budowania społeczności ludzi zadowolonych z życia i zamieszkiwania swojej miejscowości
12	Gmina Szubin	STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SZUBIN NA LATA 2014-2025 (uchwalona w październiku 2014 r.)	<p>Dokument wskazuje jako mocną stroną bliską odległość dużej aglomeracji miejskiej – Bydgoszczy. Przyjęte cele operacyjne są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF (podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej, zwiększenie jakości i dostępności infrastruktury technicznej i mieszkaniowej, ograniczenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego, aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców gminy, wzbogacenie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej).</p>
13	Gmina Łabiszyn	STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁABISZYN NA LATA 2014-2020 (uchwalona w październiku 2015 r.)	<p>Dokument wskazuje atrakcyjne położenie i korzystne połączenia komunikacyjne Gminy Łabiszyn - atuty, które mogą zwrócić uwagę potencjalnych inwestorów i zachęcić ich do rozpoczęcia swojej działalności na tym terenie. Bliskie sąsiedztwo Bydgoszczy i związane z tym migracje korzystnie wpływają na zwiększenie liczby mieszkańców Gminy oraz rozwój lokalnych i regionalnych firm produkcyjnych, handlowych i usługowych. Priorytetem dla władz Gminy Łabiszyn jest dbałość o czystość środowiska naturalnego. Wyrazem tego są działania na rzecz ochrony środowiska, które obejmują m.in. troskę o jakość wody pitnej, gospodarkę odpadami, oczyszczanie ścieków komunalnych, stan powietrza i jakość wód powierzchniowych. Przyjęte cele strategiczne są spójne z CS Strategii ZIT BydOF (np. cel operacyjny 3.1 rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej i technicznej – zadania z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej).</p>
14	Gmina Barcin	Strategia Rozwoju Gminy Barcin na lata 2021-2030 (uchwalona w październiku 2021 r.)	<p>Cele strategiczne określone w dokumencie są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost aktywności społeczności lokalnej poprzez rozwój oferty usług społecznych i infrastruktury społecznej 2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej z uwzględnieniem aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym 3. Zrównoważony rozwój gospodarczy

15	Gmina Żnin	Strategia Rozwoju Gminy Żnin na lata 2015-2020 (uchwalona w grudniu 2015 r.)	<p>Wśród mocnych stron gminy wymieniono m.in.: obecność szlaków komunikacyjnych, umożliwiających szybkie dotarcie do Żnina z najbliższych większych miast (DK 5 łącząca Bydgoszcz i Gniezno, a dalej dająca możliwość szybkiego dotarcia do Poznania; oraz DW 251 – Wągrowiec – Inowrocław) oraz duże możliwości w zakresie pozyskiwania środków z budżetu UE na ekorozwój (ochrona powietrza, termomodernizacja, gospodarka niskoemisyjna). Cele priorytetowe wskazane w dokumencie są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF:</p> <p>I. EKONOMIA: rozwój gospodarki, ograniczenie bezrobocia i wzrost zatrudnienia, rozwój infrastruktury</p> <p>II. LUDZIE: rozwój kapitału ludzkiego, podniesienie jakości oświaty, gmina jako marka</p> <p>III. ŚRODOWISKO: poprawa jakości środowiska naturalnego, wzrost atrakcyjności turystycznej, modernizacja obszarów wiejskich</p>
16	Gmina Kcynia	Strategia Rozwoju Gminy Kcynia na lata 2016-2023 (uchwalona w listopadzie 2015 r.)	<p>W dokumencie przedstawiono mocne strony gminy, m.in.: bliskość dużych ośrodków miejskich (Bydgoszcz, Poznań, Gniezno). Misją rozwoju gminy Kcynia jest podnoszenie poziomu życia mieszkańców oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju w oparciu o posiadane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, społeczne i kulturowe. Wszystkie cele strategiczne ujęte w dokumencie są spójne z celami strategicznymi Strategii BydOF.</p>
17	Gmina Mrocza	STRATEGIA ROZWOJU GMINY MROCZA NA LATA 2021-2027 (uchwalona w październiku 2021 r.)	<p>W dokumencie wskazane zostały 3 cele strategiczne, które wpisują się w założenia Strategii ZIT BydOF:</p> <p>Wymiar społeczny:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój aktywności społecznej mieszkańców Gminy, <p>Wymiar gospodarczy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Rozwój sektora gospodarczego i infrastruktury technicznej, <p>Wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura):</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Ochrona środowiska oraz zrównoważony i harmonijny rozwój ładu przestrzennego Gminy. <p>Wśród mocnych stron gminy wskazano m.in.: dogodne położenie geograficzne i komunikacyjne oraz sąsiedztwo aglomeracji bydgosko-toruńskiej.</p>
18	Gmina Pruszcz	Strategia Rozwoju Gminy Pruszcz na lata 2016 -2022 (uchwalona w lutym 2016 r.)	<p>Cele strategiczne wskazane w dokumencie są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej 2. Poprawa standardu życia mieszkańców 3. Rozwój gospodarczy Gminy Pruszcz 4. Rozwój ekologiczny Gminy Pruszcz
19	Gmina Rojewo	Strategii Rozwoju Gminy Rojewo na lata 2021-2027 (uchwalona w maju 2022 r.)	<p>Wskazane w dokumencie cele strategiczne są spójne z celami strategicznymi Strategii ZIT BydOF:</p> <p>Cel 1. Rozwinięta, bezpieczna i czysta przestrzeń gwarantująca wysoką jakość życia mieszkańców</p> <p>Cel 2. Racjonalna gospodarka i rozwinięta oferta wypoczynkowa bazująca na zasobach Gminy</p> <p>Cel 3. Kompleksowa oferta społeczna dostosowana do potrzeb mieszkańców Gminy Rojewo</p>

6 Polityka terytorialna

Polityka terytorialna w Województwie Kujawsko-Pomorskim w perspektywie finansowej 2021-2027 realizowana będzie na 5 poziomach:

Rysunek 3 Poziomy polityki terytorialnej

Źródło: opracowanie własne

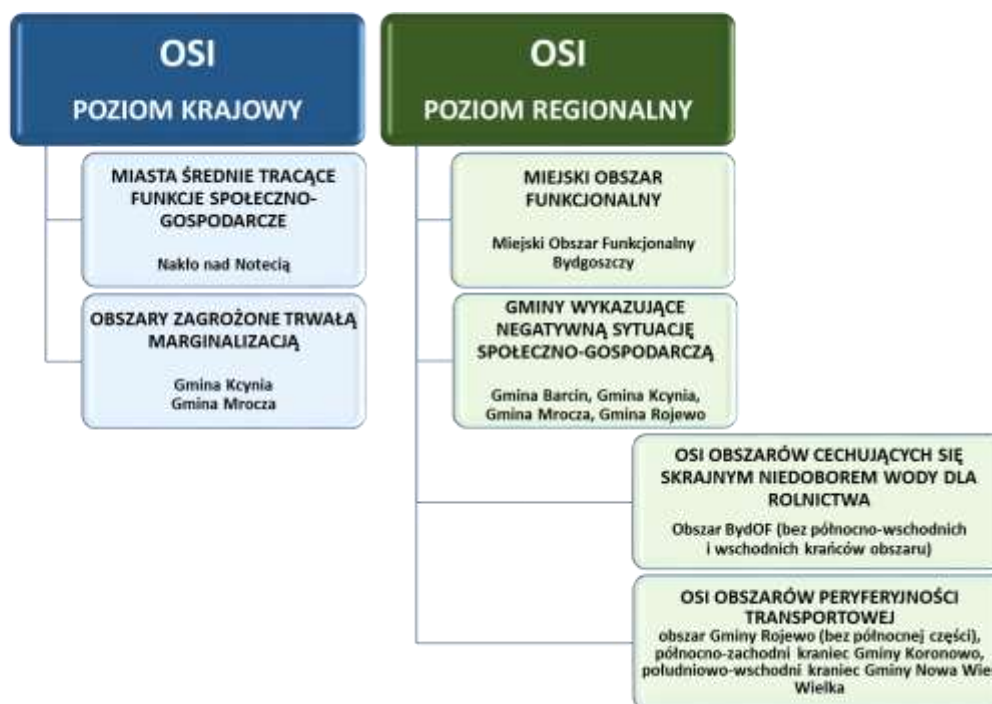
Instrument ZIT dla BydOF wdrażany będzie w ramach poziomu I oraz II. Poziom I, czyli Stołeczny Obszar Rozwojowy (SOR) obejmuje dwa ośrodki stołeczne (Bydgoszcz i Toruń) oraz otaczające je powiaty ziemskie. Za programowanie i koordynowanie zadań w ramach poziomu I odpowiedzialny będzie samorząd województwa przy współpracy samorządów gminnych i powiatowych oraz partnerów społeczno-gospodarczych z obszaru SOR. Poziom II realizowany będzie w miejskich obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (Bydgoszczy i Torunia). Dla Bydgoszczy będzie to obszar Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz.

7 Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) na obszarze BydOF

Zgodnie z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* - obszar strategicznej interwencji (OSI) – to „obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne”.

Spośród OSI wyodrębnionych w *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+*, na obszarze BydOF znalazły się OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym i wojewódzkim (rys. 4).

Rysunek 4 Obszary Strategicznej Interwencji na obszarze BydOF

Źródło: opracowanie własne

W ramach polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego gminy wykazujące negatywną sytuację społeczno-gospodarczą zostaną objęte dodatkowym wsparciem. Na obszarze BydOF wydzielonych zostało 5 obszarów problemowych. Gmina Mrocza – z uwagi na niski poziom rozwoju społecznego. Gmina Barcin – z uwagi na niski poziom przedsiębiorczości. Gminy Kcynia i Rojewo, które zidentyfikowano jako gminy o niskim poziomie rozwoju społecznego i o niskim poziomie przedsiębiorczości. Poza negatywną sytuacją społeczno-gospodarczą powyższych 4 gmin, gminy te wykazują ponadprzeciętne natężenie starzenia się społeczeństwa. Ostatnim wyróżnionym obszarem

problemowym BydOF jest Nakło nad Notecią, jako miasto średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wraz z obszarem gminy.

Pomoc dla obszarów zmarginalizowanych, w ramach polityki terytorialnej województwa kujawsko pomorskiego, zakłada wsparcie i preferencje między innymi w zakresie infrastruktury biznesowej, w tym powstawania i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości, uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą oraz centrów logistycznych. W celu poprawy sytuacji społecznej przewiduje się także preferencje w zakresie wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego.

Gminy z obszaru BydOF (sklasyfikowane jako problemowe) planują działania mające na celu przeciwdziałanie i niwelowanie negatywnych zjawisk wpływających na ich sytuację społeczno-gospodarczą.

Gmina Mroczka, jako gmina o niskim poziomie rozwoju społecznego zakłada działania mające na celu pobudzenie rozwoju społecznego, podniesienia standardu życia mieszkańców oraz aktywizujące mieszkańców. Jako sposób na wyjście z sytuacji problemowej, w gminie Barcin - uznanej za zmarginalizowaną ze względu na niski poziom przedsiębiorczości, planuje się działania zwiększające poziom przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz wsparcie rozwoju gospodarczego. Gmina Kcynia, borykająca się z niskim poziomem rozwoju społecznego i niskim poziomem przedsiębiorczości, zakłada między innymi działania pozwalające wzmocnić potencjał turystyczny oraz wspierające przedsiębiorczość. Gmina Rojewo także posiada niski poziom rozwoju społecznego i przedsiębiorczości. W związku z tym planuje się działania pozwalające zwiększyć dostęp do usług społecznych i kulturalnych oraz działania wspierające przedsiębiorczość. W celu przeciwdziałania problemom społeczno-gospodarczym Nakło nad Notecią (o niskim poziomie społeczno-gospodarczym) planuje między innymi zwiększenie potencjału gospodarczego oraz rozwoju potencjału społeczno-kulturalnego gminy, co ma się przyczynić do zwiększenia dostępu mieszkańców Nakła, jak i osób spoza terenu gminy, do wysokiej jakości usług w sferze społeczno-kulturalnej oraz do realizacji inicjatyw społecznych.

Ponadto na terenie BydOF znajdują się dwa typy obszarów problemowe, które zidentyfikowane zostały na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego jako te, na których występują zjawiska niekorzystne, stanowiące bariery rozwoju lokalnego, jak również całego województwa. Pierwszy z nich to Obszar Strategicznej Interwencji obszarów cechujących się skrajnym niedoborem wody dla rolnictwa. Problem suszy, wywołany długotrwałym brakiem opadów atmosferycznych oraz malejącymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, występuje w południowej i południowo-zachodniej części województwa. Oznacza to tym samym, że problem ten występuje na całym obszarze BydOF za wyjątkiem północno-wschodnich i wschodnich krańców.

Druga wyróżniona problemem przestrzeń, to Obszar Strategicznej Interwencji obszarów peryferyjności transportowej. Do tego OSI zaliczono tereny peryferyjne, na których ma miejsce wykluczenie komunikacyjne, spowodowane brakiem możliwości sprawnego dojazdu do i ze stolicy województwa za pomocą transportu publicznego. W BydOF obszary te to

północno-zachodni kraniec Gminy Koronowo, południowo-wschodni kraniec Gminy Nowa Wieś Wielka oraz obszar Gminy Rojewo (bez północnej części).

8 Obszary wsparcia

1.1 Cel operacyjny - Rozwój przedsiębiorczości

Kierunki działań:

- Kształtowanie postaw proprzedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży
- Rozwijanie współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami i przedsiębiorcami
- Poprawa dostępności i rozwój usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu
- Wsparcie instytucjonalne i finansowe dla przedsiębiorców, w szczególności dla start-upów

W ramach celu operacyjnego przewiduje się wspieranie rozwoju przedsiębiorczości począwszy od kształtowania postaw proprzedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży i rozwijania współpracy szkół z uczelniami i otoczeniem społeczno-gospodarczym. Istotnym wyzwaniem będzie tworzenie dogodnych warunków i możliwości do prowadzenia działalności gospodarczej, w tym powstawanie i rozwój inkubatorów przedsiębiorczości oraz poprawa dostępności i rozwój ośrodków wspierających

przedsiębiorczość. Ważnym kierunkiem będzie również dalsze wspieranie instytucjonalne i finansowe przedsiębiorców, w szczególności start-upów

1.2 Cel operacyjny - Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki obszaru metropolitalnego

Kierunki działań:

- Podniesienie potencjału naukowo-badawczego uczelni wyższych
- Podniesienie poziomu innowacyjności MŚP, w tym działania B+R
- Rozwój sieci współpracy w ramach klastrów
- Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw

W celu podniesienia poziomu innowacyjności i konkurencyjności, możliwe będzie rozwijanie działalności badawczo-rozwojowej oraz innowacyjnej, w tym poprzez współpracę przedsiębiorców z uczelniami oraz działania wspierające internacjonalizację przedsiębiorstw. Ważnym zagadnieniem będzie rozwój sieci współpracy klastrów w tym jedyne w regionie klastra kluczowego pełniące funkcję katalizatora procesów innowacyjnych - Bydgoskiego Klastra Przemysłowego.

1.3 Cel operacyjny - Gospodarka atrakcyjna dla inwestorów

Kierunki działań:

- Tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych
- Rozwój istniejących strategicznych stref aktywności gospodarczej – parki przemysłowe i technologiczne

W ramach wzrostu atrakcyjności gospodarczej, możliwe będą działania zmierzające do tworzenia dogodnych warunków dla inwestorów prywatnych. Możliwe będą między innymi działania związane z budową nowych lub rozwojem istniejących parków przemysłowych i technologicznych, poprzez m.in. uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą oraz podnoszenie jakości obsługi i wsparcia inwestorów.

1.4 Cel operacyjny – Metropolitalny rynek pracy

Kierunki działań:

- Wykwalifikowane kadry dla gospodarki
- Aktywizacja zawodowa, w szczególności rodziców dzieci do lat 3
- Wydłużenie aktywności zawodowej

Przewiduje się działania skierowane na rozwój i zwiększenie kadry wysoko wykwalifikowanej, stanowiącej ważny element wzrostu gospodarczego. Odbywać się to będzie poprzez dostosowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy, przede wszystkim w zawodach deficytowych, jak również przez inwestycje w infrastrukturę publicznych uczelni zawodowych i działania celowane w pozyskanie i utrzymanie wysoko wykwalifikowanej kadry spoza obszaru BydOF.

Innym wyzwaniem będzie aktywizacja zawodowa, w szczególności rodziców dzieci do lat 3, w postaci tworzenia przyjaznych warunków dla powrotu do aktywności zawodowej dzięki rozwojowi działalności opiekuńczych dla dzieci do lat trzech.

Możliwe będzie także wsparcie dla działań organizacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych, skoncentrowanych na wydłużeniu aktywności zawodowej osób w wieku przedemerytalnym oraz zachęcające do powrotu na rynek pracy pomimo osiągnięcia wieku emerytalnego.

1.5 Cel operacyjny - Rozwój i promocja turystyki

Kierunki działań:

- Rozwój i promocja atrakcji turystycznych
- Rozwój turystyki biznesowej
- Rozwój infrastruktury turystycznej

Wsparciem objęte będą działania polegające na budowie i rozbudowie infrastruktury turystycznej wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu (np. zagospodarowanie turystyczne otoczenia zbiorników i cieków wodnych)Wsparcie skierowane będzie również na tworzenie, rozwój, udostępnianie oraz promocję parków kulturowych i szlaków kulturowych, tworzenie lub rozwój i ożywienie istniejących tras i szlaków turystycznych różnych rodzajów (np. piesze, wodne, rowerowe), polegające na budowie, przebudowie i rozbudowie infrastruktury zwiększającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne, infrastruktura dla niepełnosprawnych, zielona infrastruktura). Dotyczy to także ścieżek rowerowych, prowadzących do danej atrakcji turystycznej lub bezpośrednio z nią powiązanych. Ponadto możliwe będzie zwiększenie potencjału obszaru BydOF poprzez promowanie go, jako miejsce do realizacji targów, wystaw, kongresów.

**Cel strategiczny 2
Poprawa jakości życia
mieszkańców
z uwzględnieniem zmian
demograficznych**

2.1 Cel operacyjny – Efektywna edukacja

Kierunki działań:

- Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego
- Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
- Rozwój kształcenia wyższego, w szczególności promocja i rozwój kierunków technicznych
- Tworzenie warunków do kształcenia ustawicznego, w tym wzmacniania kompetencji cyfrowych

W ramach zwiększenia dostępności miejsc wychowania przedszkolnego będą mogły być prowadzone działania ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych form edukacji przedszkolnej oraz w uzasadnionych przypadkach – również na poprawę jakości już funkcjonujących miejsc. Inwestycje w zakresie infrastruktury przedszkolnej będą realizowane wyłącznie na obszarach gmin charakteryzujących się słabym dostępem do usług wychowania przedszkolnego, tzn. o odsetku dzieci objętych

wychowaniem przedszkolnym poniżej średniej dla województwa (80,1%)⁴⁴. Ponadto z EFS+ planowane jest finansowanie dodatkowej oferty edukacyjnej lub specjalistycznej dla dzieci w zakresie poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych oraz edukacji włączającej (np. asystent dziecka SPE), wsparcie dla przedstawicieli kadry OWP ukierunkowane m.in. na podnoszenie kompetencji lub nabywanie kwalifikacji (w tym związanych z zieloną lub cyfrową transformacją), udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych (w tym wsparcie metodyczne) czy wychowawczych. Ponadto wsparcie dotyczyć też będzie dostosowania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Preferencje we wsparciu na rzecz wychowania przedszkolnego przewidziane zostały dla obszarów zmarginalizowanych (w tym wskazanym w SRW i KSRR 2030).

Poza wychowaniem przedszkolnym, wsparcie obejmować będzie także inwestycje w infrastrukturę edukacyjną szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wraz z inwestycjami w przyszkolną bazę sportową. Celem tego działania będzie podniesienie jakości i efektywności kształcenia ogólnego, z uwzględnieniem preferencji szkół z najniższymi wynikami egzaminacyjnymi lub z obszarów zmarginalizowanych, z uwzględnieniem wyrównywania szans w dostępie do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej. Inwestycje w edukacyjną/przyszkolną bazę sportową realizowane będą mogły być wyłącznie jako element projektu z zakresu poprawy dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Priorytetem będzie wyrównywanie szans w dostępie do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej, w szczególności na obszarach wiejskich, na podstawie „Analizy potrzeb dot. przyszkolnej bazy sportowej w województwie kujawsko-pomorskim” oraz diagnozy potrzeb przeprowadzonej wśród gmin i powiatów BydOF.

Działania, jakie będą możliwe do przeprowadzenia, to przede wszystkim wsparcie dla uczniów przyczyniające się do wyrównywania szans edukacyjnych poprzez podniesienie jakości i efektywności kształcenia ogólnego oraz poprzez zwiększenie dostępności i włączenia społecznego w zakresie m.in. podnoszenia kompetencji (kluczowych, społecznych, społeczno-emocjonalnych, podstawowych, przekrojowych lub związanych z zieloną lub cyfrową transformacją); staży; edukacji włączającej; doradztwa edukacyjno-zawodowego; czy stypendiów. Przewidziano również wsparcie dla przedstawicieli kadry nauczycielskiej/pedagogicznej między innymi w zakresie podnoszenia kompetencji lub nabywania kwalifikacji związanych z danym zawodem; realizacji zadań dotyczących doradztwa edukacyjno-zawodowego; tworzenia sieci współpracy, wzajemnego uczenia się i programów mentoringu. Poza tym planowana

⁴⁴ Wg projektu. „Polityka Terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego. Dokument operacyjny dla Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+” (maj 2022 r.), przewiduje się wsparcie z EFRR dla gmin o odsetku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym poniżej 68,09%.

jest także pomoc dla szkół i placówek w zakresie między innymi doposażenia i pomocy dydaktycznych niezbędnych dla uczniów i przedstawicieli kadry; zewnętrznego wsparcia w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

W obszarze kształcenia zawodowego celem będzie dostosowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy, a także pogłębienie zintegrowania z rynkiem pracy w szkołach, centrach kształcenia ustawicznego i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe. Uprzywilejowane będą działania związane z zawodami deficytowymi na podstawie np. barometru zawodów. Przewidziano wsparcie dla uczniów, nauczycieli i szkół. Uczniowie będą mogli skorzystać przede wszystkim z możliwości podnoszenia umiejętności, kompetencji lub nabywania kwalifikacji związanych z danym zawodem lub zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy, jak również z możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego podczas odbywania staży zawodowych lub staży uczniowskich. Kadra otrzyma między innymi możliwość podnoszenia kompetencji lub nabywania kwalifikacji związanych z danym zawodem oraz pogłębiania współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Natomiast szkoły, placówki oświaty prowadzące kształcenie zawodowe lub ustawiczne, będą mogły doposażyć pracownie/warsztaty i stworzyć uczniom i słuchaczom warunki zbliżone do rzeczywistych warunków w zakładach pracy.

Wszystkie zadania edukacyjne będą przeprowadzane na podstawie diagnozy potrzeb w ramach danej szkoły lub placówki systemu oświaty.

Przewiduje się szereg działań mających na celu rozwój kształcenia wyższego, przede wszystkim poprzez zwiększenie zdolności i potencjału naukowo-badawczego, poprawę jakości kształcenia, czy też zaangażowanie do kadry uczelni wyższych wysokiej klasy naukowców i specjalistów w swojej dziedzinie. Szczególny nacisk zostanie położony na rozwój kierunków technicznych, medycznych i ścisłych, z uwzględnieniem pomocy stypendialnej dla studentów. Działania te mają prowadzić do wzrostu liczby absolwentów, którzy potencjalnie mieliby zasilić przedsiębiorstwa i instytucje wpływające na wzrost rozwoju gospodarczego.

2.2 Cel operacyjny - Popularyzacja kultury i sportu

Kierunki działań:

- Upowszechnienie kultury
- Organizacja i promocja imprez sportowych

Z upowszechnianiem kultury związane będą przede wszystkim działania ukierunkowane na rozwój oferty instytucji kultury – dostosowanej do odbiorców lokalnych oraz regionalnych. Ponadto przewiduje się wsparcie tychże instytucji w zakresie budowy/rozbudowy, adaptacji obiektu do pełnienia funkcji kulturalnych, remontu

wyposażenia oraz rozwoju i funkcjonowania (bez możliwości dofinansowywania bieżącego funkcjonowania). Dodatkowo szczególny nacisk będzie kładziony na rozwój czytelnictwa, poprzez wsparcie nowych i już funkcjonujących bibliotek, często stanowiących centrum życia społecznego. W ułatwieniu dostępu do zbiorów bibliotecznych ma przyczynić się ich digitalizacja i upowszechnianie.

Wsparcie w ramach popularyzacji sportu i aktywności fizycznej mieszkańców, odbywać się będzie z wykorzystaniem ogólnodostępnej oraz komercyjnej bazy sportowej i rekreacyjnej.

Przewiduje się także wsparcie na organizację wydarzeń masowych o charakterze sportowym, upowszechniających sport i promujących lokalne obiekty sportowe.

2.3 Cel operacyjny – Zdrowi, aktywni i otwarci mieszkańcy Metropolii

Kierunki działań:

- Upowszechnianie zdrowego stylu życia
- Poprawa dostępności do usług medycznych
- Zwiększenie liczebności i podnoszenie kwalifikacji kadr ochrony zdrowia
- Tworzenie przyjaznych warunków dla cudzoziemców
- Rozwój organizacji społecznych

Promocja, edukacja i organizacja zdrowego trybu i stylu życia mieszkańców, to kolejny cel, na który będzie przewidziane wsparcie. Opierać się on będzie na popularyzacji badań profilaktycznych i diagnostycznych oraz na kształtowaniu właściwych postaw i działań związanych ze zdrowym trybem życia. Podejmowane działania będą mogły dotyczyć promocji i popularyzacji aktywności fizycznej, jako elementu zdrowego trybu życia. Ponadto pomoc będzie skierowana do podmiotów leczniczych między innymi na tworzenie i dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób starszych oraz na zakup sprzętu medycznego. Wszystkie te działania będą prowadzone w celu zwiększenia dostępności do lekarzy ogólnych i gabinetów specjalistycznych, jednak będą musiały odpowiadać zapisom między innymi dokumentu „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027”. Ponadto wspierane będą działania, których efektem będzie popularyzacja i rozwój kierunków medycznych na uczelniach wyższych oraz stwarzanie warunków do podnoszenia kwalifikacji przez kadrę ochrony zdrowia.

Wsparcie otrzymają również działania ułatwiające integrację kulturową i adaptację do rynku pracy przez cudzoziemców. Ponadto promowane będą działania budujące aktywną postawę obywatelską, w szczególności na rzecz społeczności lokalnych oraz powiązanych z nimi organizacji pozarządowych powołanych do pracy o charakterze społecznym.

2.4 Cel operacyjny – Solidaryzm międzypokoleniowy

Kierunki działań:

- Opieka senioralna
- Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Aktywizacja osób starszych
- Wsparcie rodzin i systemu pieczy zastępczej

Przewiduje się szerokie wsparcie dla seniorów w ramach usług społecznych i zdrowotnych poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych, jak również wsparcie rodziny i opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami starszymi, a także pomoc w poprawie warunków bytowych rodzin pełniących opiekę do ich potrzeb w zakresie opieki i codziennego funkcjonowania. Przedsięwzięcia te będą realizowane w ramach deinstytucjonalizacji. Inną formą pomocy seniorom będą działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu oraz pomagające w aktywizacji seniorów, których liczba wg prognoz będzie wzrastać.

Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym możliwe będzie przez prowadzenie działań pomagających w powrocie do aktywnego funkcjonowania społecznego i zawodowego. Wsparcie będzie obejmować przede wszystkim całe rodziny, z wykorzystaniem usług aktywizacji społecznej, edukacyjnej, zdrowotnej czy zawodowej. Możliwa będzie również aktywizacja społeczno-zawodowa w klubach integracji społecznej oraz centrach integracji społecznej.

Wspierane będą działania w ramach deinstytucjonalizacji usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, w szczególności polegające na zapewnieniu pomocy rodzinom biologicznym w ramach prewencji umieszczania dzieci w pieczy zastępczej oraz na doskonaleniu sposobu funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tak by w jego centrum znajdowało się zawsze dziecko/młody człowiek i zapewnienie mu bezpiecznego i wspierającego miejsca do życia na każdym etapie dorastania i usamodzielniania się, także po opuszczeniu pieczy zastępczej.

**Cel strategiczny 3
Budowa spójnego ładu
przestrzennego obszaru,
w tym – zrównoważonego
systemu transportowego**

3.1. Cel operacyjny – Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa

Kierunki działań:

- Poszerzenie oferty połączeń Portu Lotniczego Bydgoszcz
- Poprawa jakości i bezpieczeństwa dróg publicznych
- Rozwój potencjału logistycznego i magazynowego

W ramach celu wspierane będą działania zmierzające do rozwoju Portu Lotniczego w Bydgoszczy w zakresie zwiększenia zdolności obsługi pasażerskiej i towarowej, zwiększenia sieci połączeń oraz liczby obsługiwanych przewoźników. W ramach poprawy jakości i bezpieczeństwa dróg publicznych wsparciem objęte będą działania dotyczące przebudowy istniejących dróg, poprawy ich stanu technicznego, optymalizacji sieci dróg w celu zachowania ich spójności, a w sytuacji koniecznej budowa nowych odcinków dróg. Wszystkie wspierane działania zmierzać będą do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego wszystkich jego uczestników. Ponadto przewiduje się działania wzmacniające potencjał logistyczno-magazynowy obszaru

m.in. poprzez uzbrojenie (w infrastrukturę wodną, kanalizacyjną, elektroenergetyczną, zasilania w paliwa, infrastrukturę łączności i informatyczną) terenów pod działalność produkcyjną, usługową i magazynowo - składową. Ważnym aspektem będzie zapewnienie dostępności transportowej terenów inwestycyjnych.

3.2 Cel operacyjny - Zrównoważony i spójny transport metropolitalny

Kierunki działań:

- Rozwój zero- i niskoemisyjnego transportu publicznego
- Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego
- Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych
- Rozwój międzygminnej komunikacji publicznej

Wspierane będą działania z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu publicznego oraz dotyczące niskoemisyjnego transportu m.in. poprzez zakup taboru zero- i nisko emisyjnego, w tym infrastrukturę ładowania i tankowania, a także działania organizacyjne mające na celu preferowanie wśród mieszkańców transportu publicznego, a nie indywidualnego. Wsparcie skierowane będzie także na działania związane z ułatwieniem podróży multimodalnych („park&ride”, „bike&ride”) oraz promujące rozwój międzygminnej komunikacji publicznej. Ponadto wspierane będą działania prowadzące do rozwoju sieci dróg rowerowych oraz towarzyszącej im infrastruktury technicznej, ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji luk w istniejących trasach rowerowych, istotnych dla zaspokojenia potrzeb transportowych, turystycznych i rekreacyjnych lokalnej społeczności.

3.3 Cel operacyjny - Spójne planowanie przestrzenne

Kierunki działań:

- Zwiększenie obszaru metropolii objętego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Wspierane będą działania organizacyjne mające na celu poprawę ładu przestrzennego poprzez zwiększenie stopnia pokrycia obszaru metropolii miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem integracji wymiaru społecznego, gospodarczego i przestrzennego metropolii jako całości. W ramach celu przewiduje się również działania mające na celu wzmocnienie ochrony krajobrazu oraz walorów kulturowych i estetycznych obszaru, ponadto działania zapobiegające

niekontrolowanemu rozlewaniu się miast i chaosowi przestrzennemu. W ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych/ odnowy przestrzeni publicznej wspierane będą działania polegające m.in. na przebudowie, remoncie, adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji kulturalnych, społecznych, edukacyjnych i udostępnienia ich mieszkańcom.

3.4 Cel operacyjny – Dostępność cyfrowa

Kierunki działań:

- Upowszechnianie usług publicznych świadczonych elektronicznie
- Rozwój stacjonarnej sieci internetowej oraz sieci 5G
- Rozwój infrastruktury IT

W ramach celu wspierane będą działania mające na celu rozwój usług sfery publicznej świadczonych w formie elektronicznej (e-usługi), rozwój infrastruktury IT (w tym sieci 5G) niezbędnej dla intensyfikacji publicznych i komercyjnych zastosowań technologii informacyjnych oraz wzmocnienie bezpieczeństwa cyfrowego.

4.1 Cel operacyjny - Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej

Kierunki działań:

- Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych
- Rozwój systemów ciepłowniczych i gazowniczych
- Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym

Możliwe do realizacji będą działania ukierunkowane na rozwój gospodarki ekologicznej i zrównoważonej, w której planuje się maksymalne ograniczenie zużycia paliw kopalnych, a energię z nich pochodzącą zastępować się będzie energią ze źródeł odnawialnych. Wspierane będą działania dotyczące niskoemisyjnej energetyki, modernizacji systemów grzewczych, rozwoju instalacji prosumenckich oraz wszelkich rozwiązań, technologii i zachowań prowadzących do obniżenia zużycia energii. Szczególne znaczenie będą miały działania związane z rozwojem ciepłownictwa systemowego, koncentrującego się na budowie i modernizacji sieci ciepłowniczych oraz ciepłowni lokalnych. Wspierane inwestycje w tym zakresie polegać będą na rozwoju

efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych, opartych na źródłach kogeneracyjnych, OZE wraz z magazynowaniem energii lub wykorzystujących ciepło odpadowe (z procesów produkcyjnych). Zakłada się również wsparcie przedsięwzięć dotyczących kompleksowej modernizacji energetycznej komunalnych budynków mieszkaniowych oraz obiektów użyteczności publicznej, wraz z wykorzystaniem instalacji OZE i wymianą źródeł ciepła. Ponadto przewiduje się wsparcie na budowę energooszczędnego oświetlenia ulicznego wysokiej jakości opartego na technologii LED i panelach fotowoltaicznych (OZE) oraz na demontaż starych, wyeksploatowanych opraw oświetleniowych i montaż nowych, energooszczędnych. Wszystkie podjęte działania doprowadzą do redukcji zużycia energii cieplnej i elektrycznej, pozwolą efektywnie zarządzać energią oraz znacząco wpłyną na redukcję zanieczyszczeń powietrza.

4.2 Cel operacyjny – Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego

Kierunki działań:

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i degradacji środowiska
- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- Ochrona i wzmacnianie bioróżnorodności
- Błękitno-zielona infrastruktura
- Rozwój proekologicznej świadomości społecznej

Wsparcie ukierunkowane na realizację inwestycji służących zaadaptowaniu miast i innych obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia zielonej i niebieskiej infrastruktury. Wspierane będą działania pozwalające ograniczyć skutki ekstremalnych zjawisk klimatycznych w miastach i innych obszarach zurbanizowanych, przyczyniające się do zwiększenia powierzchni terenów zielonych, małej retencji oraz efektywnego gospodarowania wodami opadowymi. Ważnym działaniem będzie przywracanie zdegradowanym terenom zieleni i zbiornikom wodnym ich pierwotnych funkcji oraz ochrona bioróżnorodności. Jednocześnie należy wspierać działania niwelujące główne źródła niskiej emisji, zarówno w transporcie (ograniczenie ruchu samochodowego), jak i energetyce cieplnej i elektrycznej, zapobiegające degradacji środowiska naturalnego. Ponadto wspierane będą działania skierowane do obywateli i przedsiębiorców, z zakresu edukacji i promocji dobrych praktyk w odniesieniu do kwestii klimatycznych.

4.3 Cel operacyjny - Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami

Kierunki działań:

- Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej
- Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym
- Rozbudowa systemu gospodarowania odpadami

Możliwe do realizacji będą działania ukierunkowane na ograniczenie strat wody oraz efektywne wykorzystanie istniejących zasobów wody pitnej poprzez rozbudowę, modernizację lub naprawę sieci wodociągowej, instalowanie inteligentnych systemów monitorowania i zarządzania siecią wodociagową, budowę nowych lub modernizowanie istniejących stacji uzdatniania wody, promowanie wśród mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców oszczędności wody pitnej. Ponadto wsparciem zostaną objęte działania w zakresie rozwoju infrastruktury służącej do zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia zobowiązań wynikających z dyrektywy Rady z dnia 21 maja 1991 r. 914/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dyrektywy Ściekowej). Działania te to m.in. rozbudowa sieci odprowadzania ścieków, kanalizacji deszczowej, budowa nowych oraz modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków. W zakresie efektywnej gospodarki odpadami planuje się rozbudowę infrastruktury związanej z zagospodarowaniem odpadów komunalnych oraz rozwój modelu gospodarki o obiegu zamkniętym, która przyczyni się do spowolnienia niekorzystnych zmian klimatu.

9 Opis zintegrowanego podejścia

Zgodnie z art. 29 rozporządzenia ogólnego, Strategia ZIT zawiera opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru. Istotą ZIT w perspektywie 2021-2027 jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów, skoordynowanego zaspakajania potrzeb oraz wzmacniania potencjałów obszaru objętego ZIT. Zgodnie z dokumentem „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”⁴⁵ projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów – oznacza to, że projekt ma wpływ na więcej niż jedną gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej, tj. partnerstwem podmiotów utworzonym w celu wspólnej realizacji projektu wnoszących do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe, w zakresie określonym przez instytucję zarządzającą krajowym programem albo instytucję zarządzającą regionalnym programem;
- deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin obszaru funkcjonalnego, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Dodatkową rekomendacją wynikającą z ww. dokumentu jest, aby projekty realizowały jeden lub kilka z następujących celów:

- wspierały rozwój gospodarczy;
- dążyły do neutralności klimatycznej;
- wpływały na zwiększenie dostępności do usług publicznych;
- realnie przekładały się na poprawę jakości życia mieszkańców;
- opierały się na inteligentnym zarządzaniu.

W ramach prac nad niniejszą Strategią, partnerzy - strony Porozumienia brali udział w licznych spotkaniach, nieformalnych grupach roboczych oraz bieżących konsultacjach. Spotkania te odbywały się z udziałem koordynatorów oraz władz reprezentujących daną jednostkę samorządu terytorialnego. Celem tych przedsięwzięć, w których wiodącą rolę odgrywali aktywni partnerzy była „giełda pomysłów”, tj. zebranie wszystkich idei oraz

---

⁴⁵ „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022

koncepcji na realizację projektów zintegrowanych na poziomie wypracowanych celów strategicznych i operacyjnych BydOF oraz wiązek projektów wykazujących wzajemną komplementarność i synergii. W procesie identyfikacji projektów zastosowano następujące wewnętrzne kryteria wyboru projektów:

- oddziaływanie projektu;
- gotowość techniczna (szczególne znaczenie tego kryterium ze względu na wymóg gotowości projektów w FEdKP 2021-2027);
- znaczenie projektu dla rozwoju obszaru partnerstwa;
- jak najszersze grono odbiorców projektu;
- powiązanie danego projektu z innymi projektami z obszaru BydOF;
- spełnienie zasady DNSH,
- akceptacja projektu w drodze konsensusu większości partnerów;
- realizacja projektu w partnerstwie międzygminnym lub międzysektorowym.

Końcowym efektem prac nad wyborem projektów, które w największym stopniu służyć będą zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału obszaru BydOF, było wypracowanie listy projektów/operacji, której ostateczny kształt został zaprezentowany w rozdziale *14 Lista projektów wraz z pakietami działań i źródłem finansowania*. Działania te będą komplementarne z projektami realizowanymi m.in. w ramach RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność). Obydwa instrumenty terytorialne (ZIT i RLKS) łączy oddolność, terytorialność, partnerstwo, decentralizacja zarządzania oraz sieciowanie i współpraca. Na poziomie projektów, komplementarność w ZIT i RLKS może dotyczyć m.in. przedsięwzięć wpisujących się w zakres wsparcia i cele dedykowane EFS+, czy działań społecznych zaplanowanych do realizacji w ramach RLKS na infrastrukturze wspieranej w ramach ZIT. Wzajemnemu oddziaływaniu i uzupełnianiu tych instrumentów sprzyjać będzie brak ograniczeń w grupie docelowej w RLKS w perspektywie 2021-2027 (grupę docelową tworzyć będą wszyscy mieszkańcy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju) oraz pokrywający się obszar oddziaływania (w perspektywie 2014-2020 cały obszar województwa był pokryty Lokalnymi Strategiami Rozwoju stąd można założyć, że również w okresie programowania 2021-2027 obydwie instrumenty terytorialne „spotkają” się na obszarze BydOF).

10 Źródła finansowania

Katalog dostępnych źródeł finansowania projektów ujętych w Strategii ZIT Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego jest zdywersyfikowany.

Projekty znajdujące się na liście podstawowej finansowane będą z Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027, Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 oraz środków własnych poszczególnych beneficjentów.

Alokacja z Programu FEdKP 2021-2027 przeznaczona na projekty ZIT BydOF wynosi 112 669 096 euro (Tabela 2) a alokacja z Programu FEnKS 2021-2027- 225 000 000 PLN (Tabela 3).

Tabela 2 Obszary wsparcia w ramach PT WK-P 2021-2027 wraz z przypisaną alokacją dla ZIT BydOF

Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Fundusz	Wnioskowana alokacja dla ZIT BydOF (euro)
CP1	1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Wsparcie infrastruktury biznesowej, w tym m.in. powstawania i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość.	EFRR	€ 1 088 194
SUMA DLA CP 1:				€ 1 088 194
CP2	2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Projekty z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu miejskiego, w tym węzły zintegrowane i infrastruktura przystankowa *	EFRR	€ 16 190 047
		Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT		€ 13 189 261
		Tabor na potrzeby czystej komunikacji miejskiej *		€ 16 095 241
CP2	2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	EFRR	€ 5 609 095
		Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych		€ 2 642 036
CP2	2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności,	Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	EFRR	€ 3 087 923

	z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego			
CP2	2 (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	EFRR	€ 2 060 589
SUMA DLA CP 2:				€ 58 874 192
CP4	4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną ***	EFRR	€ 1 567 979
		Inwestycję w infrastrukturę kształcenia zawodowego		€ 2 181 296
		Baza sportowa ****		€ 1 066 667
CP4	4(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Wychowanie przedszkolne	EFS+	€ 545 124
		Kształcenie ogólne		€ 8 948 940
		Kształcenie zawodowe		€ 8 307 653
SUMA DLA CP 4:				€ 22 617 658
CP5	5 (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego,	Infrastruktura rowerowa	EFRR	€ 3 287 140
		Tereny inwestycyjne		€ 890 000

	zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Wsparcie instytucji kultury		€ 12 428 589
		Wsparcie rozwoju turystyki		€ 1 839 102
SUMA DLA CP 5 (bez rewitalizacji):				€ 18 444 832
Łącznie alokacja PT (bez RLKS i rewitalizacji)				€ 101 024 875
CP5	5 (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Rewitalizacja**	EFRR	€ 3 095 542
		Odnowa przestrzeni publicznych***		€ 8 548 679
SUMA DLA REWITALIZACJI				€ 11 644 221
Łącznie alokacja ZIT BydOF 2021-2027				€ 112 669 096

Źródło: Opracowanie własne

* działania w tych obszarach będą mogły być realizowane w 5 ZIT-ach i OPPT Brodnicy

** rewitalizacja będzie wdrażana poprzez oddzielny instrument terytorialny, a odnowa przestrzeni publicznych w ramach strategii ZIT i OPPT

*** inwestycje w zakresie infrastruktury przedszkolnej będą realizowane wyłącznie na obszarach gmin charakteryzujących się słabym dostępem do usług wychowania przedszkolnego, tzn. o odsetku dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym poniżej średniej dla województwa dlatego IZ zastrzega możliwość przesunięcia środków między ZIT a OPPT

**** inwestycje realizowane będą w oparciu Analizę potrzeb dot. przyszłokolejnej bazy sportowej w województwie kujawsko-pomorskim dlatego IZ zastrzega możliwość przesunięcia środków między ZIT a OPPT

Tabela 3 Alokacja dla ZIT BydOF w Programie FEnIKS 2021-2027

Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Fundusz	Alokacja dla ZIT BydOF (PLN)
III. Transport miejski	2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Zapewnienie sprawnego, efektywnego, inteligentnego i bezpiecznego nisko i zeroemisyjnego systemu transportu publicznego w miastach, dostępnego dla wszystkich użytkowników (w tym osób ze szczególnymi potrzebami)	FS	225 000 000

Źródło: Opracowanie własne

11 Warunki i procedury wdrażania Strategii ZIT

11.1 Podstawy prawne Strategii ZIT BydOF

1. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) są instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28–30 rozporządzenia ogólnego oraz w art. 9 i art. 11 rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. ZIT są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych, wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa.
2. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz.U. 2022 poz. 1079) tzw. ustawa wdrożeniowa. Art. 34 ust. 6 pkt 2 stanowi, że jednym z warunków realizacji ZIT jest opracowanie i uchwalenie strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego, zwanej dalej „strategią ZIT”, z zastrzeżeniem ust. 9, oraz jej pozytywne zaopiniowanie przez właściwą instytucję zarządzającą programem w terminie 60 dni od dnia otrzymania – w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu.
3. Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce, która stanowi, że Strategia ZIT jest podstawowym dokumentem realizacji działań w formule ZIT, która pełni rolę strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego.
4. Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022. Dokument ten określa szczegółowe zasady wdrażania instrumentów terytorialnych m.in. instrument ZIT.
5. Porozumienie w sprawie: zasad współpracy Stron Porozumienia przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji, bieżącej obsłudze i rozliczeniach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. obszaru gmin członkowskich Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz oraz powierzenia przez Strony Porozumienia Miastu Bydgoszcz realizacji zadań w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego w latach 2021-2027 zawarte w dniu 31 sierpnia 2022 r. (zwane dalej Porozumieniem).

11.2 Warunki obowiązujące w realizacji Strategii ZIT BydOF

Tabela 4 Warunki realizacji Strategii ZIT BydOF

LP.	WARUNEK	PODSTAWA PRAWNA	STATUS
1.	Wskazanie MOF jako obszaru strategicznej interwencji (OSI) w strategii rozwoju województwa	art. 34 ust.2 ustawy wdrożeniowej	Miejski obszar funkcjonalny Bydgoszczy (MOF Bydgoszczy) został wyznaczony jako obszar strategicznej interwencji (OSI) w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.
2.	Powołanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa - Związku ZIT	art. 34 ust.5 ustawy wdrożeniowej art. 34 ust.6 pkt 1) ustawy wdrożeniowej	Związek ZIT BydOF został powołany na podstawie porozumienia międzygminnego z dnia 31 sierpnia 2022r. podpisanym przez wszystkich partnerów Związku ZIT BydOF.
3.	Uwzględnienie w strukturze Związku ZIT ciała doradczego lidera porozumienia	art. 8 oraz art. 29 ust.1 pkt d) rozporządzenia ogólnego art. 34 ust. 15 pkt 6) ustawy wdrożeniowej	Na podstawie Porozumienia z dnia 31 sierpnia 2022r. została powołana Rada ZIT BydOF jako ciało konsultacyjno-opiniotawcze.
4.	Realizacja ZIT w wybranych obszarach tematycznych wskazanych w regionalnych lub programach krajowych	art. 34 ust.4 ustawy wdrożeniowej	Zakres tematyczny Strategii ZIT BydOF jest negocjowany z instytucjami zarządzającymi programem regionalnym i programami krajowymi.
5.	Opracowanie i uchwalenie strategii ZIT.	art. 29 rozporządzenia ogólnego art. 34 ust. 6 pkt 2) ustawy wdrożeniowej	Opracowanie i uchwalenie strategii ZIT BydOF odbędzie się w trybie właściwym dla wybranej formy partnerstwa JST tworzącego Związek ZIT BydOF.
6.	Opracowanie i uchwalenie strategii rozwoju ponadlokalnego.	art. 29 rozporządzenia ogólnego art. 34 ust. 6 pkt 3) ustawy wdrożeniowej	Opracowanie i uchwalenie strategii rozwoju ponadlokalnego ZIT BydOF nastąpi do dnia 31 grudnia 2025r. jako warunek realizacji ZIT dla MOF miast wojewódzkich (OSI o znaczeniu regionalnym).
7.	Wskazanie w Strategii ZIT listy projektów	art. 29 rozporządzenia ogólnego art. 34 ust. 15 pkt 3) ustawy wdrożeniowej	Strategia ZIT BydOF zawiera listę projektów, która stanowi obowiązkowy mechanizm zagwarantowania Związkowi ZIT BydOF udziału w wyborze projektów wynikających ze Strategii ZIT BydOF.
8.	Opis zintegrowanego podejścia	art. 29 rozporządzenia ogólnego	Instrument terytorialny ZIT będzie wdrażany za pomocą projektów zintegrowanych. Sposób ich określenia (np. projekt partnerski lub wiązka projektów) i identyfikacji (wewnętrzne kryteria wyboru projektów) został wskazany w Strategii ZIT BydOF.

9.	Opiniowanie Strategii ZIT w zakresie możliwości finansowania Strategii ZIT w ramach programu regionalnego oraz programów krajowych	art. 34 ust. 6 pkt 2) ustawy wdrożeniowej art. 34 ust. 7 ustawy wdrożeniowej	Strategia ZIT BydOF będzie podlegała procesowi opiniowania przez IZ FEEdKP oraz przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.
10.	Zawarcie porozumienia pomiędzy Związkiem ZIT a instytucją zarządzającą w sprawie powierzenia zadań instytucji pośredniczącej	art. 29 ust. 5 rozporządzenia ogólnego art. 2 pkt 10) ustawy wdrożeniowej	Zakres i sposób realizacji zadań powierzonych IP FEEdKP zostanie określony w porozumieniu w sprawie powierzenia zadań IP FEEdKP.

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowe warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT BydOF zostaną określone w porozumieniu w sprawie powierzenia zadań IP FEEdKP, zawierającym szczegółowy zakres zadań realizowanych w związku z wdrażaniem instrumentu ZIT na lata 2021-2027.

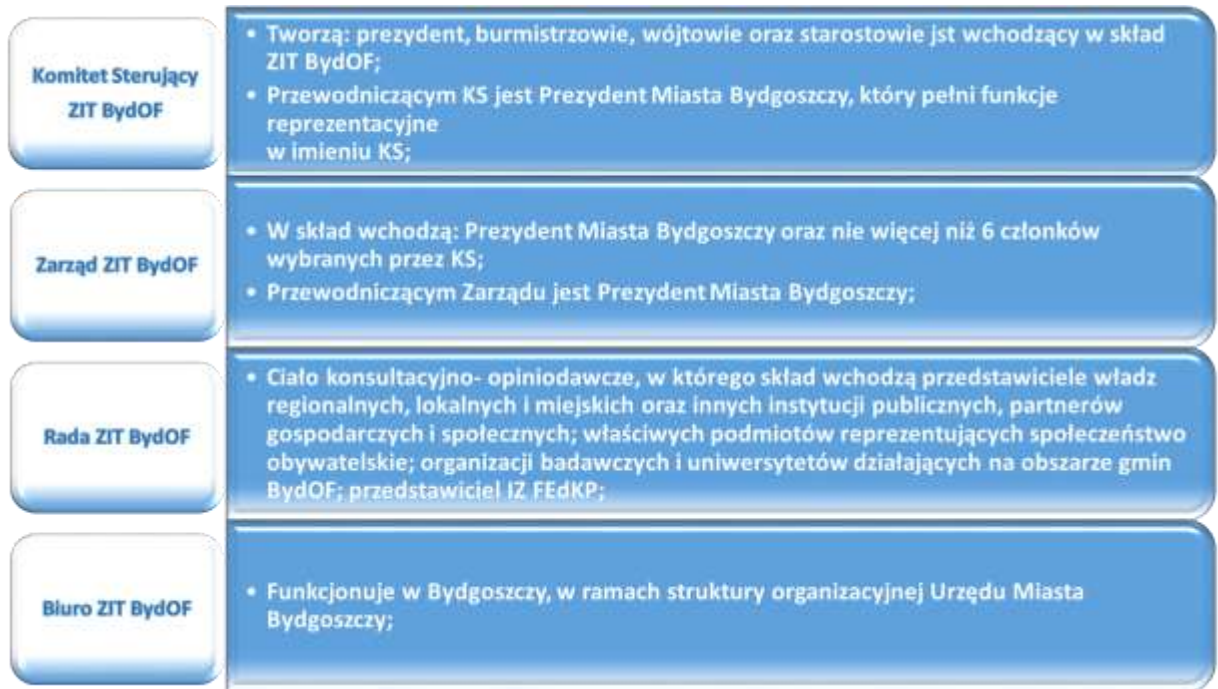
11.3 System zarządzania i wdrażania Strategii Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych dla Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego

Za realizację Strategii ZIT BydOF odpowiedzialnym jest Związek ZIT Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego, będący kontynuacją współpracy w ramach Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz. Zasady tej współpracy zostały określone w Porozumieniu z 31 sierpnia 2022 r., podpisanym przez wszystkich partnerów Związku ZIT BydOF, gdzie jednym z postanowień było powierzenie funkcji IP FEEdKP Miastu Bydgoszcz. Tym samym członkowie ZIT BydOF wyrazili zgodę na to, aby zadania IP FEEdKP realizowane były przez organ wykonawczy – Prezydenta Miasta Bydgoszczy.

11.4 Struktura organizacyjna ZIT

Na potrzeby realizacji Porozumienia utworzone zostały następujące wewnętrzne formy organizacyjne tj. Komitet Sterujący ZIT BydOF oraz Zarząd ZIT BydOF, których decyzje i opinie są wiążące dla Prezydenta Miasta Bydgoszczy - . Dodatkowo w celu opiniowania dokumentów związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT/ Strategii ponadlokalnej - powołana została Rada ZIT BydOF, której opinie nie mają jednak charakteru wiążącego wobec decyzji lidera Porozumienia.

Rysunek 5 Struktura organizacyjna ZIT BydOF

Źródło: opracowanie własne

Ostateczną decyzję w sprawach, co do których KS ZIT BydOF i Zarząd ZIT BydOF wyrazi swoją opinię w formie uchwał lub stanowisk, podejmuje IP FEdKP.

1. Do zadań KS należy w szczególności:
  - 1) zatwierdzanie:
    - a) strategii ZIT/Strategii ponadlokalnej oraz jej aktualizacji,
    - b) projektu porozumienia w sprawie powierzenia zadań IP FEdKP dotyczących realizacji ZIT,
  - 2) uchwalanie:
    - a) budżetu Biura ZIT,
    - b) regulaminów pracy KS, Zarządu ZIT BydOF i Rady ZIT BydOF.
  - 3) wybieranie i odwoływanie członków Zarządu ZIT BydOF, z wyłączeniem Przewodniczącego Zarządu ZIT BydOF,
  - 4) udział przedstawiciela każdego z członków KS w pracach nad współtworzeniem:
    - a) kryteriów wyboru projektów w ramach konkursów i dla projektów pozakonkursowych dedykowanych ZIT wojewódzkiemu zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący FEdKP,
    - b) harmonogramu konkursów dedykowanych ZIT BydOF.
  - 5) w przypadku wspólnego posiedzenia wszystkich członków Podkomisji w ramach KOP IP FEdKP – udział przedstawiciela KS w tym posiedzeniu jako obserwatora.
2. Do zadań Zarządu należy w szczególności:

- 1) przygotowanie i przedkładanie KS projektów uchwał związanych m.in. z zatwierdzeniem strategii ZIT/Strategii ponadlokalnej oraz jej aktualizacji, projektu porozumienia w sprawie powierzenia zadań IP FEdKP dotyczących realizacji ZIT, uchwalaniem budżetu Biura ZIT czy wybieraniem i odwoływaniem członków Zarządu ZIT BydOF;
  - 2) realizacja uchwał podjętych przez KS;
  - 3) organizacja prac KS, w tym ustalanie zakresu jego prac;
  - 4) opiniowanie:
    - a) kryteriów wyboru projektów w ramach konkursów i dla projektów pozakonkursowych dedykowanych ZIT wojewódzkiemu zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący FEdKP,
    - b) harmonogramu konkursów dedykowanych ZIT BydOF,
  - 5) powoływanie i odwoływanie członków Rady ZIT BydOF w drodze uchwały po złożeniu pisemnej deklaracji,
  - 6) realizacja innych zadań związanych z wdrożeniem Strategii ZIT/Strategii ponadlokalnej.
3. Do zadań Rady należy wyrażanie opinii, podejmowanie inicjatyw, proponowanie rozwiązań związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT/Strategii ponadlokalnej dla Bydgoskiego Obszaru funkcjonalnego na lata 2021-2027.
4. Do zadań Biura ZIT należy obsługa Porozumienia.

11.5 Procedury sprawozdawcze i monitoringowe

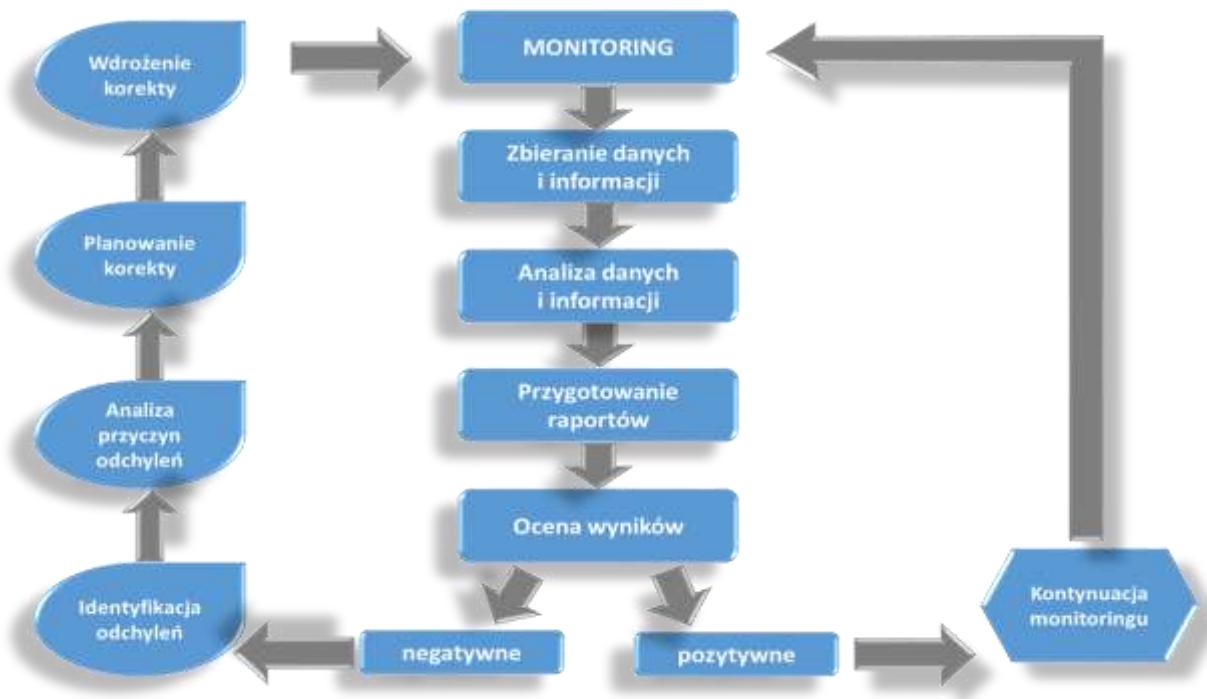
Szczegółowe zasady sprawozdawczości i monitoringu zostały uzgodnione na podstawie ustaleń pomiędzy IP FEdKP a IZ FEdKP i odzwierciedlone w Porozumieniu nr ....., w sprawie powierzenia instytucji pośredniczącej zadań związanych z realizacją Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 . z dnia .....

W ramach powierzonych zadań IP RPO WK-P prowadzi monitoring realizacji ZIT BydOF w ramach FEdKP 2021-2027 i wdrażania Strategii ZIT oraz bieżący monitoring stanu przygotowania projektów wskazanych w Strategii ZIT. Oceny wyników monitorowania Strategii ZIT dokonuje IZ FEdKP.

Monitoring z wdrażania Strategii ZIT BydOF polega na bieżącej analizie postępów w osiąganiu założeń strategicznych, składającej się z kilku etapów, takich jak: zbieranie danych i informacji, analiza danych i informacji, przygotowanie raportów, ocena wyników oraz ich porównanie z przyjętymi normami. W przypadku oceny pozytywnej monitoring będzie kontynuowany w przyjętych cyklach. Natomiast w przypadku negatywnej oceny wyników monitorowania Strategii ZIT podjęte zostaną działania naprawcze. Nastąpi identyfikacja odchyleń, analiza ich przyczyn, planowanie korekt ich niezwłoczne wdrażanie. Oznacza to, że istnieje potrzeba corocznego monitorowania Strategii ZIT, na podstawie wskaźników monitorowania rezultatu i produktu (wskaźniki zostały przedstawione w

rozdziale 13 Wskaźniki produktów i rezultatów, zgodnie z zapisami FEdKP 2021-2027).
Monitoring będzie prowadzony przez Biuro ZIT BydOF.

Rysunek 6 Schemat monitoringu z wdrażania Strategii ZIT

Źródło: opracowanie własne

11.6 Ewaluacja Strategii ZIT

Działania ewaluacyjne dla Strategii ZIT będą prowadzone zgodnie z przyjętym przez IZ FEdKP Planem Ewaluacji FEdKP na lata 2021-2027. Celem badania będzie ocena realizacji założeń oraz osiągniętych efektów w ramach prowadzonej polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim. Ewaluacja polegać będzie na ocenie skuteczności, efektywności, użyteczności oraz trwałości zaplanowanych i wdrażanych działań ZIT BydOF, co przyczyni się do poprawy jakości projektowania i wdrażania Strategii ZIT.

Kryteria ewaluacyjne, poprzez które będzie oceniana Strategia ZIT BydOF:

- skuteczność – ocenia w jakim stopniu realizowane projekty przyczyniają się do osiągnięcia zakładanych celów
- efektywność – ocenia relację między nakładami a osiągniętymi efektami interwencji
- użyteczność – ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (planowanych i nieplanowanych) w odniesieniu do wyzwań społeczno-ekonomicznych
- trwałość – ocenia ciągłość efektów (głównie pozytywnych) w perspektywie średnio – i długookresowej.

Ewaluacja będzie prowadzona za pomocą metod i technik ilościowych, jak i jakościowych (w oparciu o źródła wtórne i pierwotne). Jej najważniejszym elementem będzie zdiagnozowanie zmian, jakie zaszły w wyniku realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Badania ewaluacyjne Strategii ZIT BydOF będą prowadzone przez podmiot zewnętrzny za zlecenie IZ FEdKP w ramach badań ujętych w Planie Ewaluacji.

12 Wskaźniki produktów i rezultatów

12.1 Wskaźniki produktów

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Numer	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel końcowy (2029)
1	1 (iii)	EFRR	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	1
1	1 (iii)	EFRR	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	20
1	1 (iii)	EFRR	PLRO001	Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw	szt.	17
1	1 (iii)	EFRR	PLRO002	Liczba wspartych małych przedsiębiorstw	szt.	2
1	1 (iii)	EFRR	PLRO003	Liczba wspartych średnich przedsiębiorstw	szt.	1
1	1 (iii)	EFRR	RCO004	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe	szt.	20
1	1 (iii)	EFRR	RCO005	Nowe przedsiębiorstwa objęte wsparciem	szt.	1
2	2 (i)	EFRR	RCO018	Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	100
2	2 (i)	EFRR	PLRO025	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła (innych niż indywidualne)	szt.	3
2	2 (i)	EFRR	RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m ²	24 952

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Numer	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel końcowy (2029)
2	2 (iv)	EFRR	RCO121	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi i niekontrolowanych pożarów)	ha	2
2	2 (iv)	EFRR	RCO026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	2
3	2 (viii)	EFRR	RCO056	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	km	7
3	2 (viii)	EFRR	PLRO084	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	szt.	30
3	2 (viii)	EFRR	PLRO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	46
5	5 (i)	EFRR	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	151 664
5	5 (i)	EFRR	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuki	1
5	5 (i)	EFRR	RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki	25
6	4 (ii)	EFRR	RCO066	Pojemność grup w nowych lub zmodernizowanych placówkach opieki nad dziećmi	osoby	168
6	4 (ii)	EFRR	RCO067	Pojemność klas w nowych lub zmodernizowanych placówkach oświatowych	osoby	1 796

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Numer	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel końcowy (2029)
6	4 (ii)	EFRR	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	1
6	4 (ii)	EFRR	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	3 368
8	4 (f)	EFS+	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	7 000
8	4 (f)	EFS+	PLFCO05	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	osoby	1 600
8	4 (f)	EFS+	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	podmioty	151
8	4 (f)	EFS+	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	osoby	140
8	4 (f)	EFS+	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	sztuki	55
8	4 (f)	EFS+	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	9 000

12.2 Wskaźniki rezultatów

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Numer	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel końcowy (2029)
1	1 (iii)	EFRR	RCR018	MŚP korzystające z usług inkubatora przedsiębiorczości po jego utworzeniu	szt./rok	25
2	2 (i)	EFRR	RCR026	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok	33 781
2	2 (i)	EFRR	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tona równoważnika CO ² /rok	42 226
2	2 (v)	EFRR	RCR041	Ludność przyłączona do ulepszonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	503
3	2 (viii)	EFRR	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tona równoważnika CO ² /rok	10 107
3	2 (viii)	EFRR	RCR063	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	użytkownicy/rok	1 537 140
3	2 (viii)	EFRR	RCR064	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy/rok	542 733
5	5 (i)	EFRR	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	330 095

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Numer	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel końcowy (2029)
6	4 (ii)	EFRR	RCR070	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	użytkownicy/ rok	168
6	4 (ii)	EFRR	RCR071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	użytkownicy/ rok	1 772
8	4 (f)	EFS+	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	6 707
8	4 (f)	EFS+	PLEFCR03	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w postaci staży uczniowskich, uczestniczących w kształceniu lub pracujących 6 miesięcy od ukończenia nauki	osoby	1 046
8	4 (f)	EFS+	PLFCR05	Liczba szkół i placówek systemu oświaty, w których dzięki wsparciu EFS+ świadczone są usługi asystenckie 6 miesięcy po zakończeniu projektu	podmioty	12
8	4 (f)	EFS+	PLFCR04	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują przez co najmniej 24 miesiące po zakończeniu projektu	sztuki	51

13 Listy projektów wraz z pakietami działań i źródłem finansowania

13.1 Lista projektów do realizacji w ramach Strategii ZIT BydOF

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
1.	CP1	1 (iii)	CP1/1(iii)/Wsparcie infrastruktury biznesowej, w tym m.in. powstawania i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość.	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim	Gmina Barcin	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości w Gminie Barcin	ZIT	TAK	I kw.2025 - IV kw.2026	1 500 000	EFRR	1 500 000	1 088 194	411 806	
Razem CP1										1 500 000		1 500 000	1 088 194	411 806	
1.	CP2	2 (viii)	CP2/2(viii)/Projekty z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu miejskiego, w tym węzły zintegrowane i infrastruktura przystankowa	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF	Gmina Osielesko	Budowa punktu przesiadkowego w Osielesku	ZIT	Nie	II.2024 - I.2026	1 938 000	EFRR	1 938 000	1 528 632	271 368	
2.		2 (viii)	CP2/2(viii)/Projekty z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu miejskiego, w tym węzły zintegrowane i infrastruktura przystankowa	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa węzła przesiadkowego w ramach usprawnienia systemu transportowego w Gminie Nakło nad Notecią	ZIT	TAK	08.2024 - 09.2025	890 000	EFRR	854 588	726 400	163 600	
3.		2 (viii)	CP2/2(viii)/Projekty z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu miejskiego, w tym węzły zintegrowane i infrastruktura przystankowa	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Przebudowa torowiska tramwajowego na ul. Toruńskiej na odcinku od ul. Kazimierza Wielkiego do zajezdni MZK	ZIT	NIE	2023-2025	12 250 000	EFRR	9 960 000	7 911 898	2 048 102	
4.		2 (viii)	CP2/2(viii)/Projekty z zakresu rozwoju i usprawnienia systemu transportu miejskiego, w tym węzły zintegrowane i infrastruktura przystankowa	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Rozbudowa ul. Nakielskiej w Bydgoszczy - Etap I (bus pas + ścieżka rowerowa)	ZIT	NIE	2023-2027	13 000 000	EFRR	10 569 106	6 023 117	4 545 989	
5.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2023 - 2027	9 030 837	EFRR	6 943 967	3 402 544	3 541 423	
6.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Dobrcz	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Dobrcz	ZIT	NIE	2024 - 2025	812 022	EFRR	812 022	690 218	121 803	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
			wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)												
7.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej nr 2 w Koronowie	ZIT	NIE	04.2024 - 06.2025	1 795 918	EFRR	1 795 918	880 000	915 918	
8.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Skarbiewie	ZIT	NIE	02.2024 - 12.2024	408 163	EFRR	408 163	200 000	208 163	
9.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Osieku	ZIT	NIE	02.2024 - 12.2024	398 798	EFRR	398 798	195 411	203 387	
10.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Powiat Bydgoski	Termomodernizacja budynku B, łącznika C i stacji kontroli pojazdów wraz z przebudową węzła cieplnego w ZSZ im. gen. Stanisława Maczka w Koronowie	ZIT	NIE	2022 - 2025	577 778	EFRR	577 778	240 922	336 856	
11.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Termomodernizacja budynków komunalnych na terenie Miasta Bydgoszczy	ZIT	NIE	04.2024 - 12.2027	2 760 996	EFRR	1 986 328	1 688 379	297 949	
12.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Żnin/ "PUK" Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Żninie	Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych w gminie Żnin	ZIT	NIE	07.2024 - 12.2025	1 121 950	EFRR	1 121 950	953 657	168 292	
13.		2(viii)	CP2/2(viii)/Tabor na potrzeby czystej komunikacji miejskiej	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Zakup nowoczesnego niskopodłogowego taboru tramwajowego dla sieci komunikacji miejskiej w Bydgoszczy - pakiet nr 2	ZIT	NIE	2023 - 2025	27 616 044	EFRR	22 337 703	16 095 241	6 242 462	
14.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz	Budowa infrastruktury rowerowej w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2023 - 2027	12 000 000	EFRR	12 000 000	6 788 052	5 211 948	
15.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Białe Błota	Budowa, rozbudowa i przebudowa ścieżek pieszo-rowerowych w Lisim Ogonie i Łochowie	ZIT	NIE	01.2023 - 01.2027	2 326 797	EFRR	2 326 797	1 921 896	404 901	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
16.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Gmina Żnin	Budowa systemu rowerowego w gminie Żnin - Etap II	ZIT	NIE	07.2024 - 06.2025	804 296	EFRR	804 296	628 773	175 523	
17.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Powiat Żniński	Poprawa infrastruktury rowerowej na terenie powiatu żnińskiego poprzez budowę drogi rowerowej Barcin-Wolice	ZIT	Nie	2025	191 598	EFRR	176 183	149 756	26 428	
18.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Solec Kujawski	Budowa ścieżek rowerowych w Solcu Kujawskim	ZIT	NIE	2023 - 2026	1 377 777	EFRR	1 377 777	1 033 333	344 444	
19.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Rojewo	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej nr P2033C	ZIT	TAK	06.2024 - 12.2026	752 685	EFRR	752 685	639 783	112 903	
20.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim	Gmina Barcin	Budowa ciągów pieszo - rowerowych wzdłuż dróg wojewódzkich	ZIT	TAK	IV kw.2024 - IV kw.2026	1 500 000	EFRR	1 500 000	776 627	723 373	
21.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa ścieżki rowerowej Dąbrowa Chełmińska-Boluminek-Bolumin- I etap	ZIT	NIE	07.2024 - 09.2025	852 103	EFRR	852 103	724 288	127 815	
22.		2(viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa ścieżki rowerowej Dąbrowa Chełmińska-Boluminek-Bolumin- II etap	ZIT	NIE	07.2025 - 06.2027	619 711	EFRR	619 711	526 754	92 957	
23.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja miejsc zieleni na terenie gminy Dobrcz	ZIT	NIE	2024	111 111	EFRR	111 111	94 444	16 667	
24.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Miasto Bydgoszcz	Rozwój zieleni i retencji w Parku Centralnym w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024 - 2027	794 180	EFRR	794 180	675 050	119 130	
25.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Osielesko	Zagospodarowanie terenów zieleni publicznej obszarów zurbanizowanych gminy Osielesko	ZIT	Nie	I.2024 - IV.2026	953 137	EFRR	953 137	752 978	200 159	
26.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Gmina Żnin	Zielona gmina	ZIT	NIE	2024	222 222	EFRR	222 222	188 889	33 333	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
27.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin	Gmina Szubin	Zagospodarowanie terenów zielonych wokół nabrzeży rzek w Szubinie	ZIT	Nie	04.2024 - 09.2025	1 050 000	EFRR	1 050 000	829 998	220 002	
28.		2 (iv)	CP2/2(iv)/Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego	Powiat Nakielski	Park nad Notecią - nasadzenia przy przystani powiatu nakielskiego w Nakle nad Notecią	ZIT	tak	01.01.2023 - 31.12.2025	643 016	EFRR	643 016	546 564	96 452	
29.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Dobrcz	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Kotomierzu	ZIT	NIE	2023 - 2024	205 350	EFRR	205 350	174 547	30 802	
30.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Dobrcz	Modernizacja stacji uzdatniania wody w gminie Dobrcz	ZIT	NIE	2023 - 2024	308 024	EFRR	308 024	261 821	46 204	
31.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Sicienka	Przebudowa wraz z rozbudową stacji uzdatniania wody na terenie działki 11/4 w miejscowości Teresin	ZIT	NIE	2023 - 2024	480 000	EFRR	480 000	340 000	140 000	
32.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Rojewo	Modernizacja SUW w Rojewie	ZIT	TAK	01.2023 - 09.2024	165 171	EFRR	165 171	140 395	24 776	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
33.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Łabiszyn	Modernizacja stacji ujęcia i uzdatniania wody w Jabłówku, gmina Łabiszyn	ZIT	NIE	2023-2024	1 447 059	EFRR	1 176 471	1 000 000	447 059	
34.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Łabiszyn	Modernizacja stacji uzdatniania wody w m. Nowe Dąbie, gmina Łabiszyn	ZIT	NIE	2026	208 125	EFRR	169 207	143 826	64 299	
Razem CP2										99 612 869		86 391763	58 874 192	27 724 489	
1.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF	Gmina Pruszcz	Budowa budynku wychowania przedszkolnego w Pruszczu	ZIT	NIE	09.2023 - 09.2025	1 700 000	EFRR	1 700 000	1 174 130	525 870	
2.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF	Gmina Łabiszyn	Rozbudowa przedszkola miejskiego im. Juliana Tuwima	ZIT	NIE	01.2023 - 09.2024	463 352	EFRR	463 352	393 849	69 503	
3.	CP4	4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim	Powiat Żniński	Modernizacja infrastruktury kształcenia zawodowego w szkołach ponadpodstawowych na terenie powiatu żnińskiego	ZIT	Nie	2024 - 2025	429 178	EFRR	429 178	364 801	64 377	
4.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy	Powiat Nakielski	Nowoczesna szkoła zawodowa w powiecie nakielskim - kompleksowa modernizacja szkół zawodowych	ZIT	tak/nie	01.01.2023 - 31.10.2025	666 004	EFRR	666 004	566 103	99 901	
5.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy	Miasto Bydgoszcz	Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie warsztatów kształcenia praktycznego w Zespołach Szkół	ZIT	NIE	01.2024 - 06.2025	1 618 153	EFRR	1 471 048	1 250 391	220 657	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
						Zawodowych w Bydgoszczy									
6.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w zakresie dostępności szkół i placówek, w tym edukacyjna baza sportowa	Edukacyjna baza sportowa szkół/placówek dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Żnin	Modernizacja Stadionu Miejskiego im. Michała Joachimowskiego w Żninie - etap I - edukacyjna baza sportowa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	ZIT	NIE	2025-2026	1 333 333	EFRR	1 333 333	666 667	666 667	
7.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w zakresie dostępności szkół i placówek, w tym edukacyjna baza sportowa	Edukacyjna baza sportowa szkół/placówek dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa pełnowymiarowej bieżni lekkoatletycznej na stadionie miejskim im. Klemensa Biniakowskiego w Nakle nad Notecią - edukacyjna baza sportowa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	ZIT	TAK	01.2022 - 12.2023	800 000	EFRR	800 000	400 000	400 000	
8.		4 (f)	CP4/4(f)/ Wychowanie przedszkolne - EFS+	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF	Gmina Pruszcz	Nowa, jakość i większa dostępność edukacji przedszkolnej w Gminie Pruszcz	ZIT	NIE	08.2025 - 12.2027	480 000	EFSA+	480 000	404 725	75 275	
9.		4 (f)	CP4/4(f)/ Wychowanie przedszkolne - EFS+	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF	Gmina Łabiszyn	Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Gminie Łabiszyn	ZIT	NIE	09.2024 - 06.2028	165 177	EFSA+	165 177	140 399	24 777	
10.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Miasto Bydgoszcz	Edu(R)Ewolucja - projekty na rzecz szkół podstawowych na terenie Miasta Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024 - 2029	6 034 649	EFSA+	6 034 649	5 129 451	905 197	
11.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Gmina Żnin/ Centrum Usług Wspólnych i Zarządzania Oświatą w Żninie	Innowacyjna edukacja dla szkół w gminie Żnin – II etap	ZIT	NIE	2023 – IV.2024	382 045	EFSA+	382 045	324 739	57 307	
12.		4(f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Powiat Żniński	Wsparcie na rzecz kształcenia ogólnego w powiecie żnińskim	ZIT	Nie	2024 - 2025	86 890	EFSA+	86 890	73 856	13 033	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
13.		4(f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Białe Błota	Krok w przyszłość	ZIT	NIE	11.2023 - 08.2026	370 595	EFSA	370 595	315 006	55 589	
14.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Dobrcz	Wspieranie dzieci w procesie edukacji	ZIT	NIE	2023-2025	190 967	EFSA	190 967	162 322	28 645	
15.		4(f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Koronowo	Wrota Sukcesu III	ZIT	NIE	09.2024 - 09.2026	385 016	EFSA	385 016	327 263	57 752	
16.		4(f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Solec Kujawski	Podnoszenie kompetencji i umiejętności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych, specjalistycznych, terapeutycznych oraz podniesienie kompetencji zawodowych nauczycieli	ZIT	NIE	2023 - 2025	267 925	EFSA	267 925	227 736	40 189	
17.		4(f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Kcynia	Wzmocnienie kompetencji kluczowych uczniów szkół podstawowych w Gminie Kcynia	ZIT	TAK	2024 - 2025	200 000	EFSA	200 000	179 235	20 765	
18.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Pruszcz	WIEM ROZUMIEM UMIEM II - program rozwoju kluczowych kompetencji uczniów i uczennic z gminy Pruszcz	ZIT	NIE	01.2024 - 12.2025	169 599	EFSA	169 599	144 159	25 440	
19.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Sicienko	Innowacyjna edukacja dla szkół w Gminie Sicienko - edycja 3	ZIT	NIE	2023 - 2024	164 665	EFSA	164 665	139 965	24 700	
20.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Osielsko	Projekty edukacyjne dla szkół podstawowych Gminy Osielsko	ZIT	Nie	2024 - 2028	245 088	EFSA	245 088	208 325	36 763	
21.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Powiat Bydgoski	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli w Powiecie Bydgoskim	ZIT	NIE	2023 - 2027	213 697	EFSA	213 697	181 643	32 055	
22.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Nowa Wieś Wielka	Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji kadry pedagogicznej do kształtowania kompetencji kluczowych uczniów i wychowanków oraz szeroko rozumiane prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą w	ZIT	NIE	09.2023 - 06.2025	164 633	EFSA	164 633	139 938	24 695	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
						ramach tych działań - do doprecyzowania we współpracy z poszczególnymi radami pedagogicznymi									
23.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Rojewo	Rozwój kompetencji dzieci i młodzieży z terenu Gminy Rojewo	ZIT	TAK	01.2024 - 06.2025	83 806	EFSA	83 806	71 235	12 571	
24.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Barcin	Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Gmina Barcin	ZIT	TAK	02.05.2024 – 31.08.2026	234 788	EFSA	234 788	199 570	35 218	
25.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Nakło nad Notecią	Działania na rzecz kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w gminie Nakło nad Notecią	ZIT	TAK	09.2024 - 06.2025	503 879	EFSA	503 879	428 297	75 582	
26.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Cybernastolatek 2	ZIT	NIE	08.2023 - 08.2025	120 240	EFSA	120 240	114 228	6 012	
27.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Mrocza	Projekt edukacyjny dla uczniów szkół podstawowych gminy Mrocza	ZIT	TAK	09.2024-04.2026	146 810	EFSA	146 810	124 789	22 022	
28.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Szubin	Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów gminy Szubin	ZIT	Nie	01.2024 - 12.2025	397 919	EFSA	397 919	338 231	59 688	
29.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie ogólne - EFS+	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Powiat Nakielski	Moje Liceum II - program wsparcia uczniów szkół ogólnokształcących na terenie powiatu nakielskiego	ZIT	tak/nie	01.09.2023 - 30.09.2025	139 942	EFSA	139 942	118 950	20 991	
30.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie zawodowe - EFS+	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy	Miasto Bydgoszcz	Akcja - kwalifikacja - projekty na rzecz szkół zawodowych na terenie Miasta Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024 - 2029	9 299 254	EFSA	9 299 254	7 904 366	1 394 888	
31.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie zawodowe - EFS+	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy	Powiat Bydgoski	Wsparcie szkół kształcenia zawodowego w Powiecie Bydgoskim	ZIT	NIE	2023 - 2027	134 133	EFSA	134 133	114 013	20 120	
32.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie zawodowe - EFS+	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim	Powiat Żniński	Wsparcie na rzecz kształcenia zawodowego w powiecie żnińskim – II edycja	ZIT	Nie	2024 - 2027	116 681	EFSA	116 681	99 179	17 502	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
33.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie zawodowe - EFS+	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy	Powiat Nakielski	Szkoła zawodowa świadomym wyborem - program wsparcia szkół zawodowych na terenie powiatu nakielskiego	ZIT	tak/nie	01.09.2023-30.09.2025	223 641	EFSA	223 641	190 095	33 546	
Razem CP4										27 932 059		27 784 954	22 617 658	5 167 297	
1.	CP5	5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Powiat Żniński	Poprawa infrastruktury rowerowej na terenie powiatu żnińskiego poprzez budowę drogi rowerowej wzdłuż ul. Wilczkowskiej w Żninie	ZIT	Nie	2025	129 971	EFRR	129 971	110 475	19 496	
2.		5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa Nadnoteckiego Parku Rowerowego w Nakle nad Notecią - etap I	ZIT	TAK	09.2023 - 12.2024	1 925 000	EFRR	1 925 000	1 320 000	605 000	
3.		5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Powiat Bydgoski	Rozwój tras turystycznych poprzez budowę ścieżki rowerowej Sokole Kuźnica - Koronowo na długości 12,5 km	ZIT	NIE	2023 - 2026	2 222 222	EFRR	2 222 222	1 856 665	365 557	
4.		5 (i)	CP5/5(i)/Tereny inwestycyjne	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin	Gmina Szubin	Uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą w gminie Szubin	ZIT	Nie	04.2024 - 03.2025	1 048 000	EFRR	1 048 000	890 000	158 000	
5.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Centrum Nauki i Kultury Młyny Rothera	Adaptacja Młynów Rothera w Bydgoszczy na cele edukacyjno-kulturalne - etap IV	ZIT	NIE	2023-2025	2 429 468	EFRR	2 429 468	2 065 048	364 420	
6.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Białe Błota	Rozbudowa, przebudowa, remont świetlic wiejskich w miejscowościach: Łochowo, Łochowice, Lisi Ogon, Zielonka	ZIT	NIE	01.2023 - 01.2027	1 059 304	EFRR	1 059 304	900 408	158 896	
7.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Koronowo	Przebudowa i nadbudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń byłej stołówki w budynku użyteczności publicznej przy ul. Szosa Kotomierska w Koronowie na cele kulturalno-oświatowe wraz z zagospodarowaniem terenu	ZIT	NIE	03.2024 - 03.2025	1 889 812	EFRR	1 889 812	1 606 340	283 472	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
8.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Kcynia	Adaptacja budynku młyna na cele społeczno-kulturalne	ZIT	TAK	2025-2026	2 500 000	EFRR	2 500 000	1 963 014	536 986	
9.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego	Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie	Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie 2.0	ZIT	NIE	07.2025 - 06.2026	783 333	EFRR	783 333	626 667	156 667	
10.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Barcin	Budowa Centrum Kultury wraz z muszlą koncertową w Piechcinie	ZIT	TAK	I kw.2023 - II kw.2024	910 000	EFRR	910 000	725 645	184 355	
11.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Nakło nad Notecią	Przebudowa amfiteatru w Nakle nad Notecią - etap I	ZIT	TAK	08.2024 - 12.2027	7 000 000	EFRR	7 000 000	3 666 342	3 333 658	
12.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Mrocza	Przebudowa budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury i Rekreacji w Mroczy	ZIT	TAK	03.2025 - 09.2026	1 030 000	EFRR	1 030 000	875 125	154 875	
13.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin	Gmina Szubin	Budowa strefy turystycznej wokół Ruin Zamku w Szubinie	ZIT	Nie	07.2024 - 04.2025	265 000	EFRR	265 000	225 000	40 000	
14.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego	Gmina Dobrcz	Rozwijanie potencjału turystycznego na terenie gminy Dobrcz w oparciu o naturalne dziedzictwo Krainy Dolnej Wisły (sezonowa przystań dla statków)	ZIT	NIE	2024-2025	193 426	EFRR	193 426	160 093	33 334	
15.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Powiat Żniński	Promocja szlaków turystycznych (tras rowerowych) na terenie powiatu żnińskiego poprzez powstanie przystanków rowerowych	ZIT	Nie	2026	100 000	EFRR	100 000	85 000	15 000	
16.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Żnin	Rozbudowa promenady w parku nad Jeziorem Żnińskim Małym	ZIT	NIE	2025-2026	588 913	EFRR	588 913	491 935	96 978	
17.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie Skweru gen. Antoniego Hedy-Szarego w Solcu Kujawskim - II etap	ZIT	NIE	2024-2025	370 371	EFRR	370 371	222 222	148 148	
18.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie terenów nadwiślańskich w Solcu Kujawskim	ZIT	NIE	2025-2026	1 091 420	EFRR	1 091 420	654 852	436 568	
19.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Kultura w zasięgu ręki	Gmina Rojewo	Adaptacja Sali przy Szkole Podstawowej w	ZIT	TAK	01.2023 - 09.2024	56 644	EFRR	56 644	48 147	8 497	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
						Rojewie na cele kulturalne									
20.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Rojewo	Zagospodarowanie przestrzeni dla mieszkańców miejscowości Ściborze	ZIT	TAK	01.2024 - 12.2025	55 364	EFRR	55 364	47 059	8 305	
21.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Rojewo	Budowa bieżni wokół boiska sportowego w Rojewie	ZIT	TAK	01.2025 - 12.2026	138 408	EFRR	138 408	117 647	20 761	
22.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Białe Błota	Zagospodarowanie rekreacyjne terenu w rejonie ulic Centralnej i Cukrowej w Białych Błotach	ZIT	NIE	01.2023 - 01.2025	450 980	EFRR	450 980	383 333	67 647	
23.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Białe Błota	Zagospodarowanie rekreacyjne terenu działki nr 30/31 w Białych Błotach - kształtowanie przestrzeni publicznej	ZIT	NIE	12.2022 - 06.2024	287 478	EFRR	287 478	244 356	43 122	
24.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja przestrzeni pałacowo-parkowej w Strzelcach Górnych	ZIT	NIE	2024	64 988	EFRR	64 988	55 240	9 748	
25.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Strefa rekreacji w Dobrczu	ZIT	NIE	2024	90 000	EFRR	90 000	76 500	13 500	
26.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz wiaty rekreacyjnej w Strzelcach Dolnych	ZIT	NIE	2024	70 000	EFRR	70 000	59 500	10 500	
27.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Budowa toru do jazdy na rolkach w Kusowie	ZIT	NIE	2024	135 000	EFRR	135 000	114 750	20 250	
28.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Budowa placu zabaw wraz z siłownią zewnętrzną w Kotomierzu	ZIT	NIE	2024	24 230	EFRR	24 230	20 596	3 634	
29.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja toru łuczniczego w Dobrczu	ZIT	NIE	2024	82 428	EFRR	82 428	70 064	12 364	
30.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Koronowo	Budowa placów zabaw oraz terenu rekreacyjnego przy ul. Bydgoskiej w Koronowie	ZIT	NIE	08.2023 - 12.2023	335 000	EFRR	335 000	284 750	50 250	
31.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Koronowo	Zagospodarowanie terenu "Park Grabina w Koronowie"	ZIT	NIE	08.2023 - 12.2023	115 000	EFRR	115 000	97 758	17 242	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
32.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Koronowo	Zagospodarowanie terenu przy Punkcie Informacji Turystycznej w Koronowie	ZIT	NIE	08.2023 - 12.2023	115 000	EFRR	115 000	97 758	17 242	
33.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie terenów po byłej nasycalni podkładów kolejowych w Solcu Kujawskim - II etap	ZIT	NIE	2024-2026	1 040 331	EFRR	1 040 331	583 798	456 533	
34.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Kcynia	Modernizacja płyty rynku w Kcyni	ZIT	TAK	2025-2026	750 000	EFRR	750 000	595 069	154 931	
35.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Sicienka	Renowacja i adaptacja obiektu o znaczeniu historycznym wraz z zagospodarowaniem otaczającego obiektu parku usytuowanego na terenie Gminy Sicienka	ZIT	NIE	2023 - 2024	670 000	EFRR	670 000	545 970	124 030	
36.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Sicienka	Modernizacja istniejących przestrzeni publicznych w miejscowości Sicienka, Strzelewo, Kruszyn i Wojnowo	ZIT	NIE	2024 - 2025	840 000	EFRR	840 000	646 947	193 053	
37.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Szubin	Odnowa przestrzeni publicznej miasta Szubin	ZIT	NIE	08.2024 - 12.2025	2 070 700	EFRR	2 070 700	1 759 366	310 477	
38.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa skateparku, pumptracka, toru łyżniczego wraz z infrastrukturą towarzyszącą - Brzoza Północ	ZIT	NIE	10.2022 - 09.2024	601 028	EFRR	601 028	510 873	90 154	
39.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa i modernizacja kompleksu boisk ze sztuczną nawierzchnią i infrastrukturą towarzyszącą w Brzozie	ZIT	NIE	10.2022 - 12.2025	601 028	EFRR	601 028	510 873	90 154	
40.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa skateparku i pumptracka wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Dziemionnie	ZIT	NIE	10.2022 - 06.2024	601 028	EFRR	601 028	510 873	90 154	
41.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Barcin	Odnowa przestrzeni publicznej w Barcinie	ZIT	TAK	2023	850 000	EFRR	850 000	261 564	588 436	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu **	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
42.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Mrocza	Zagospodarowanie terenu nad Jeziorem Rościmińskim Małym	ZIT	TAK	08.2024-09.2025	595 160	EFRR	595 160	505 885	89 275	
43.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Mrocza	Modernizacja parku przy ul. Łąkowej i Zielonej w Mroczy – Etap I	ZIT	TAK	11.2023-05.2025	490 000	EFRR	490 000	400 000	90 000	
44.		5(i)	CP5/5(i)/Rewitalizacja	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Miasto Bydgoszcz	Projekty wynikające z GPR - zmienionego i przedłużonego na nową perspektywę; zakładana koncentracja na terenach otwartych oraz kontynuacja dofinansowania dla obszarów, obiektów i instytucji objętych obecnym GPR	ZIT	NIE	gotowość - II połowa 2023	3 641 815	EFRR	3 641 815	3 095 542	546 273	
Razem CP5										40 307 851		40 307 851	30 089 052	10 217 942	

* Dotyczy projektów z obszaru ZIT

** Dopuszcza się możliwość składania projektów w etapach, przy czym suma dofinansowania UE wszystkich etapów nie może przekroczyć wartości alokacji określonej w kolumnie „Dofinansowanie UE (euro)”.

13.2 Lista projektów do realizacji w ramach środków z Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

Lp.	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowanie UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
1	III	2.8.	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz / ZDMiKP	Budowa dwutorowego torowiska tramwajowego w ul. Solskiego od ronda Kujawskiego do pętli +Bielicka	ZIT	NIE	2025-2026	140 000 000,00	FS	74 720 353,96	63 512 300,86	76 487 699,14	
2	III	2.8.	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz / ZDMiKP	Rozbudowa pętli Las Gdański w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024-2025	25 000 000,00	FS	20 325 203,25	17 276 422,76	7 723 577,24	
3	III	2.8.	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz / ZDMiKP	Przebudowa ronda Jagiellonów w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2025-2026	40 000 000,00	FS	32 520 325,20	27 642 276,42	12 357 723,58	
4.	III	2.8.	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Miasto Bydgoszcz / ZDMiKP	Zakup nowoczesnego, niskopodłogowego taboru tramwajowego dla potrzeb komunikacji miejskiej w Bydgoszczy	ZIT	NIE	2025-2027	168 682 200,00	FS	137 140 000,00	116 569 000,00	52 113 200,00	
Razem										373 682 200,00		264 705 882,00	225 000 000,00	148 682 200,00	

* Dotyczy projektów z obszaru ZIT

13.3 Lista projektów komplementarnych

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowane UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
1.	FEnIKS/ inne możliwe źródła wsparcia	I	2.4	Wspieranie przystosowania się ośrodków miejskich do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	M. Bydgoszcz / spółki i podmioty miejskie	Realizacja Planu adaptacji miasta Bydgoszczy do zmian klimatu (MPA) oraz działań komplementarnych	M. Bydgoszcz, ZIT	NIE	2023-2029	200 000 000	FS, EFRR, inne	200 000 000	160 000 000	40 000 000	
2.	FEnIKS/ inne możliwe źródła wsparcia	II	2.1, 2.2	Realizacja działań na rzecz zrównoważonej transformacji energetycznej (w tym oze, sieci ciepłownicze, termomodernizacja, oświetlenie, kogeneracja)	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	M. Bydgoszcz / spółki i podmioty miejskie	Budowa, rozbudowa, modernizacja instalacji wytwarzania energii elektrycznej, ciepła i paliw alternatywnych oraz inne inwestycje niskoemisyjne	M. Bydgoszcz, ZIT	NIE	2023-2029	400 000 000	FS, EFRR, inne	400 000 000	320 000 000	80 000 000	
3.	FEnIKS/ inne możliwe źródła wsparcia	I	2.6	Gospodarka odpadami oraz gospodarka o obiegu zamkniętym	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	M. Bydgoszcz / spółki i podmioty miejskie	Budowa, rozbudowa, modernizacja systemu recyklingu, zagospodarowania i wykorzystania odpadów	M. Bydgoszcz, ZIT	NIE	2023-2029	200 000 000	FS, EFRR, inne	200 000 000	160 000 000	40 000 000	
4.	FEnIKS/ inne możliwe źródła wsparcia	VII	4.6	Rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej) Ochrona i podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego	Kultura w zasięgu ręki	Miasto Bydgoszcz / miejskie instytucje kultury	Rozwój i ochrona dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy	M. Bydgoszcz, ZIT	NIE	2023-2029	100 000 000	EFRR, inne	100 000 000	85 000 000	15 000 000	
5.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Koronowo	Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji Koronowo wraz z przebudową oczyszczalni ścieków	ZIT	NIE	2023-2027	130 000 000	FS	130 000 000	110 500 000	19 500 000	

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowane UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
6.	FEnIKS	VII	4.6	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Kultura w zasięgu ręki	Filharmonia Pomorska im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy	Rozbudowa Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy	regionalny	NIE	2021-2026	371 790 074	FEnIKS/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	302 268 353	240 938 104	130 851 970	
7.	FEnIKS	VI	4.5	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Wojewódzka Przychodnia Zdrowia Psychicznego w Bydgoszczy	Budowa nowego budynku Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży wraz z układem dróg wewnętrznych i dojazdowych przy ul. Józefa Sułkowskiego 58 a w Bydgoszczy	regionalny	NIE	2023-2027	39 285 000	FEnIKS/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	39 285 000	33 392 250	5 892 750	
8.	FEnIKS	VI	4.5	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego	Wsparcie obszaru ratownictwa medycznego w Bydgoszczy i okolicach	regionalny	NIE	2022-2029	10 669 280	FEnIKS/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	10 669 280	9 068 888	1 600 392	
9.	FEnIKS	VI	4.5	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Centrum Onkologii im. prof. Franciszka Łukaszczyka w Bydgoszczy	Budowa i wyposażenie Ośrodka badawczo-klinicznego Terapii Borowo-Neutronowej dla dzieci i dorosłych oraz radiochirurgii nowotworów mózgu	krajowy	NIE	b/d	383 050 000	FEnIKS/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	383 050 000	325 592 500	57 457 500	

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowane UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
				opieki rodzinnej i środowiskowej												
10.	FEdKP	VI	4.5	Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Wojewódzka Przychodnia Zdrowia Psychicznego w Bydgoszczy	Budowa nowego budynku Centrum Zdrowia Psychicznego wraz z zagospodarowaniem terenu przy ul. Józefa Sułkowskiego 58 a w Bydgoszczy	regionalny	NIE	2024-2027	55 671 024	FEdKP/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	55 671 024	47 320 370	8 350 654	
11.	FEdKP	VI	4.6	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Kultura w zasięgu ręki	Opera Nova w Bydgoszczy	Wyposażenie Opery Nova w Bydgoszczy	regionalny	NIE	2024-2025	40 000 000	FEdKP/Budżet Miasta Bydgoszczy	40 000 000	20 000 000	20 000 000	
12.	FEdKP	VI	4.6	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Kultura w zasięgu ręki	Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. W. Bełzy w Bydgoszczy	„Droga do Nowoczesności” – modernizacja i rewitalizacja zabytków oraz wdrożenie nowej oferty kulturalnej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy	regionalny	NIE	2024-2026	27 804 297	FEdKP/Budżet Województwa Kujawsko-Pomorskiego	27 804 297	23 633 652	4 170 645	
13.	FEnIKS	II	2.2	Instalacje do produkcji energii elektrycznej, instalacji do produkcji ciepła oraz wytwarzania paliw alternatywnych z OZE wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE lub społeczności energetycznej oraz przyłączeniem do sieci.	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF	Gmina Barcin	Modernizacja ciepłowni na terenie gminy Barcin poprzez zastosowanie odnawialnych źródeł energii	Gmina Barcin/ ZIT	TAK	2024-2030	12 000 000	EFRR	10 000 000	8 000 000	4 000 000	

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowanie UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
14.	FEnIKS	II	2.5	Wsparcie na budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Barcin	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy Barcin	Gmina Barcin/ ZIT	TAK	2023-2025	8 000 000	EFRR	6 500 000	5 200 000	2 800 000	
15.	FEnIKS	2	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na ulicy Długiej w Nowej Wsi Wielkiej	Gmina/ ZIT	NIE	2023-2024	900 000	Feniks	900 000	765 000	135 000	
16.	FEnIKS	2	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Sicienko	Budowa magistrali wodociągowej Osowiec-Pawłówek	ZIT	NIE	2022-2026	5 500 000	EFRR	5 500 000	4 675 000	825 000	
17.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Białych Błotach	Rozbudowa systemu monitoringu gminnej sieci wodociągowej w celu ograniczenia strat wody, polegającej na montażu nakładek zdalnego odczytu na wodomierzach głównych przyłączy wodociągowych mieszkaniowych i przedsiębiorstw (ok. 7000 szt), budowa nowych dodatkowych stref sieci wodociągowej wraz z rejestratorem przepływu wody i przepływomierzem, budowa stanowiska operatora obsługi i dozoru sieci wodociągowej.	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	2024 - 2026	4 305 000	FS	4 305 000	3 659 250	645 750	

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowanie UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu	
18.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Białych Błotach	Budowa kontenerowej stacji uzdatniania wody w Łochowie i Zielonce	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	2026 - 2027	3 690 000	FS	3 690 000	3 136 500	553 500		
19.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Białych Błotach	Modernizacja dwóch istniejących zbiorników retencyjnych oraz budowa dwóch nowych zbiorników retencyjnych na wodę uzdatnioną w Łochowie	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	2025 - 2026	2 460 000	FS	2 460 000	2 091 000	369 000		
20.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Białych Błotach	Budowa części biologicznej oczyszczalni cieków w Białych Błotach wraz z kolektorem zrzutowym ścieków oczyszczonych oraz budowę przepompowni ścieków dla miejscowości Łochowo, Łochowice, Lisi Ogon wraz z przewodem tłocznym	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	2026 - 2029	43 050 000	FS	43 050 000	36 592 500	6 457 500		
21.	FERS	1	Działanie FERS.01.04 Rozwój systemu edukacji	Rozwój systemu edukacji	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Białe Błota	Nowe horyzonty w edukacji	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024 -31.08.2026	800 000	EFS+	800 000	660 160	139 840		
22.	FERS	1	Działanie FERS.01.06 Edukacja włączająca	Edukacja włączająca	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Białe Błota	Nowe horyzonty w edukacji	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024 -31.08.2026	500 000	EFS+	500 000	412 600	87 400		
23.	FERS	1	Działanie FERS.01.01 Współpraca ponadnarodowa	Współpraca ponadnarodowa	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Białe Błota	Nowe horyzonty w edukacji	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024 -31.08.2026	300 000	EFS+	300 000	247 560	52 440		

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowanie UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
24.	FERS	1	Działanie FERS.01.07 Mobilność ponadnarodowa	Mobilność ponadnarodowa	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa	Gmina Białe Błota	Nowe horyzonty w edukacji	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024-31.08.2026	1 000 000	EFS+	1 000 000	825 200	174 800	
25.	FERS	1	Działanie FERS.01.08 Rozwój systemu edukacji i uczenia się dorosłych	Rozwój systemu edukacji i uczenia się dorosłych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Białe Błota	Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024-31.08.2026	400 000	EFS+	400 000	330 080	69 920	
26.	FERS	2	Działanie FERS.02.02 Wsparcie systemu opieki nad dziećmi do lat 3	Wsparcie systemu opieki nad dziećmi do lat 3	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Białe Błota	Szczęśliwy Maluch	Gmina Białe Błota/ZIT	NIE	01.09.2024-31.08.2026	500 000	EFS+	500 000	412 600	87 400	
27.	FEnIKS	I	2.7	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Solec Kujawski	Teren po byłej Nasycalnię podkładów kolejowych wraz z otoczeniem w Solcu Kujawskim - remediacja i dekontaminacji terenów zanieczyszczonych	lokalny/ZIT	NIE	2025-2027	12 000 000	środki UE + współfinansowanie ze środków krajowych przyznane beneficjentowi przez właściwą instytucję	15 000 000	12 750 000	2 250 000	
28.	FEnIKS	II	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Solec Kujawski/Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.	Modernizacja stacji uzdatniania wody, wykonanie magistrali wodociągowej i sieci wodociągowej oraz zbiornika do magazynowania wody pitnej o pojemności 1000 m ³	lokalny/ZIT	NIE	2025-2027	18 000 000	środki UE + współfinansowanie ze środków krajowych przyznane beneficjentowi przez właściwą instytucję	18 000 000	14 238 000	3 762 000	

Lp.	Program	Priorytet	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Wiązka projektów*	Beneficjent	Nazwa projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym ? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu PLN	Źródło dofinansowania	Koszty kwalifikowalne PLN	Dofinansowanie UE w PLN	Wkład własny PLN	Wskaźniki projektu
29.	FEnIKS	I	2.6	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania	Gmina Solec Kujawski/Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.	Gospodarka odpadami komunalnymi (PSZOK, ZZO, kompostowanie, sortowanie, recykling, selektywna zbiórka)	lokalny/ ZIT	NIE	2025-2027	1 500 000	środki UE + współfinansowanie ze środków krajowych przyznane beneficjentowi przez właściwą instytucję	1 500 000	1 275 000	225 000	
30.	FEnIKS	I	2.5	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF	Gmina Solec Kujawski/Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.	Wykonanie systemu zdalnego odczytu wodomierzy głównych zainstalowanych u odbiorców usług	lokalny/ ZIT	NIE	2025-2027	1 800 000	środki UE + współfinansowanie ze środków krajowych przyznane beneficjentowi przez właściwą instytucję	1 800 000	1 530 000	270 000	
Razem											2 074 974 675		2 004 952 954	1 632 246 215	445 728 460	

13.4 Lista projektów rezerwowych ZIT BydOF

Na potrzeby sprawnego wdrażania Strategii ZIT BydOF opracowano listę projektów rezerwowych. Projekt z listy rezerwowej może uzyskać dofinansowanie w przypadku uwolnienia wolnych środków w ramach powierzonej alokacji (wykreślenia projektu z listy podstawowej) lub zwiększenia alokacji dla IP ZIT BydOF. W każdym z powyższych przypadków wymagane jest stanowisko KS ZIT BydOF oraz pozytywna identyfikacja projektu przez IZ FEdKP. Dopuszcza się również stanowiskiem KS ZIT BydOF zwiększenie dofinansowanie do zakontraktowanych projektów. Zastosowanie powyższej procedury nie wymaga aktualizacji Strategii ZIT BydOF.

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
1.	CP1	1(iii)	Wsparcie infrastruktury biznesowej, w tym m.in. powstawania i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość.	Gmina Osiesko	Budowa układu ulic wraz z uzbrojeniem terenu dla terenów inwestycyjnych działalności gospodarczych w Żołędowie gmina Osiesko	Uzupełnienie sieci uzbrojenia oraz budowa dróg dla terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą w rejonie ulic Kąty i Alberta Schmidta w Żołędowie	ZIT	NIE	2024 - 2026	1 300 000,00	EFRR	1 300 000,00	1 040 000,00	260 000,00	
2.	CP2	2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Miasto Bydgoszcz	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (częściowo z wykorzystaniem OZE) na terenie Miasta Bydgoszczy	Projekt obejmie kompleksową termomodernizację 4 budynków użyteczności publicznej (z wykorzystaniem OZE) na terenie Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024-2029	4 515 419,00	EFRR	3 471 984,00	1 701 272,00	1 770 712,00	
3.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Powiat Nakielski	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w powiecie nakielskim wraz z audytem	Zmniejszenie energochłonności budynku ZS im. prof. E. Chroboczka w Szubinie poprzez termomodernizację budynku szkoły oraz wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. Kompleksowa modernizacja energetyczna.; Zmniejszenie energochłonności budynku I LO im B. Krzywoustego w Nakle nad Notecią poprzez termomodernizację budynku szkoły oraz wymianę stolarki okiennej.	ZIT	TAK	IV. 2025 - IV.2026	1 211 453,75	EFRR	1 211 453,75	1 029 735,69	181 718,06	
4.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Gmina Żnin	Poprawa efektywności energetycznej placówek oświatowych na terenie gminy Żnin	Projekt zakłada budowę instalacji fotowoltaicznych na obiektach szkolnych i przedszkolnych dla których organem prowadzącym jest gmina Żnin. W ramach projektu będą też podejmowane inne działania (wymiana oświetlenia, stolarki okiennej i drzwiowej) poprawiające efektywność energetyczną budynków.	ZIT	NIE	2023-2026	331 145,31	EFRR	281 473,51	281 473,51	49 671,80	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
5.		2(i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Gmina Kcynia	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Kcynia	Projekt zakłada przeprowadzenie robót związanych z termomodernizacją obiektów szkoły podstawowej w Kcyni i szkoły podstawowej w Dziewierzewie. Szczegółowy zakres prac będzie określony na podstawie audytów energetycznych.	ZIT	TAK	2025-2026	2 500 000,00	EFRR	2 500 000,00	1 250 000,00	1 250 000,00	
6.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Gmina Barcin	Transformacja energetyczna w gminie Barcin poprzez budowę instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy Barcin	ZIT	TAK	II.2025-IV.2027	1 000 000,00	EFRR	1 000 000,00	500 000,00	500 000,00	
7.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej wraz z audytem (wsparcie w ramach IF)	Gmina Rojewo	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Rojewie	Przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji budynku Urzędu Gminy. Szczegółowy zakres usprawnień termomodernizacyjnych zostanie zdefiniowany w audycie energetycznym.	ZIT	TAK	2025-2026	338 177,00	EFRR	338 177,00	165 706,00	172 471,00	
8.		2 (i)	CP2/2(i)/Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych	Miasto Bydgoszcz	Termomodernizacja budynków komunalnych na terenie Miasta Bydgoszczy	Projekt obejmie kompleksową termomodernizację 2 budynków komunalnych na terenie Bydgoszczy	ZIT	NIE	2024-2029	1 380 483,00	EFRR	993 164,00	844 190,00	148 974,00	
9.		2(Viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Sicienko	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej na odcinku Osówiec - Pawłówek	Przedmiotem projektu jest wybudowanie ścieżki pieszo-rowerowej w ciągu ul. Przy Lesie w Osówcu do drogi krajowej nr 80 w PawłóWKu i połączenie z istniejącą ścieżką przebiegającą w ciągu ul. Grunwaldzkiej w Bydgoszczy.	ZIT	NIE	2025-2026	206 000,00	EFRR	206 000,00	175 100,00	30 900,00	
10.		2 (viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Barcin	Budowa ciągów pieszo - rowerowych wzdłuż dróg wojewódzkich	Budowa ciągów pieszo - rowerowych wzdłuż drogi wojewódzkiej 251 na odcinku od Pturka do Młodocina	ZIT	TAK	IV.2026 - IV.2030	2 000 000,00	EFRR	2 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	
11.		2 (Viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Białe Błota	Zapewnienie spójności ścieżek pieszo-rowerowych na obszarze MOF Bydgoszcz	Budowa odcinka łączącego ścieżkę pieszo - rowerową prowadzącą z Łochowa przez Murowaniec, Kruszyn Krajeński, Lipniki do ul. Szubińskiej w Białych Błotach	ZIT	NIE	01.2024-12.2027	2 202 643,17	EFRR	1 176 470,58	1 000 000,00	1 202 643,17	
12.		2(Viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Białe Błota	Rozwój sieci dróg rowerowych poprzez budowę odcinka ścieżki pieszo-rowerowej łączącej	Budowa odcinka ścieżki pieszo-rowerowej łączącej Ciele z Białymi Błotami, od ulicy Kruszyńskiej wzdłuż ulicy Obwodowej do ulicy Toruńskiej.	ZIT	NIE	01.2024-12.2027	881 057,26	EFRR	588 235,29	500 000,00	381 057,26	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
					Ciele z Białymi Błotami										
13.		2(Viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Solec Kujawski	RoM	Uruchomienie rowera miejskiego w Solcu Kujawskim. Projekt ma na celu zwiększenie mobilności i wewnętrznej dostępności miasta i obszarów wiejskich dla mieszkańców i osób przyjezdnych.	ZIT	NIE	2025-2027	330 396,00	EFRR	330 396,00	247 797,00	82 599,00	
14.		2(Viii)	CP2/2(viii)/Infrastruktura przeznaczona dla rowerów ZIT/OPPT	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa ścieżki rowerowej Wałdowo Królewskie - Ostromecko	Budowa ścieżki rowerowej dwukierunkowej o długości ok. 3 km	ZIT	NIE	2026-2027	666 000,00	EFRR	666 000,00	565 270,00	100 730,00	
15.		2(iv)	Działania adaptacyjne w miastach (nasadzenia, zazielenianie miast, gospodarowanie wodami opadowymi)	Gmina Osielsko	Zagospodarowanie terenów zieleni publicznej wzdłuż cieków wodnych, zagospodarowanie wód opadowych oraz budowa ścieżki pieszo-rowerowej w Osielsku i Niemczu	Urządzenie terenów zieleni publicznej z zagospodarowaniem cieków wodnych z retencją wód opadowych. Łączenie terenów zurbanizowanych z terenami rekreacyjnymi, w tym Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku w Bydgoszczy poprzez ciągi pieszo-rowerowe z terenami rekreacyjnymi gminy Osielsko	ZIT	NIE	2024-2026	700 000	EFRR	700 000	560 000	140 000	
16.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Gmina Łabiszyn	Budowa sieci wodociągowej na terenie miasta Łabiszyn	Przedmiotem inwestycji jest budowa nowej sieci wodociągowej zlokalizowanej na terenie miasta Łabiszyna. W wyniku budowy sieci, istniejąca sieć z rur azbestowych zostanie zastąpiona siecią z rur PE.	ZIT	NIE	01.2025-12.2026	400 000,00	EFER	400 000,00	340 000,00	60 000,00	
17.		2 (v)	CP2/2(v)/ Projekty w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i SUW, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe)	Gmina Rojewo	Modernizacja SUW w Rojewie ETAP II	Zadanie będzie polegało na wykonaniu prac w kierunku zmniejszenia zapotrzebowania na energię budynku SUW w Rojewie. Zaplanowano rozbudowę instalacji fotowoltaicznej (zaplanowanej w projekcie "Modernizacja SUW w Rojewie") wraz z urządzeniem magazynującym energię elektryczną zapewniającym stałe zaopatrzenie.	ZIT	TAK	2025-2026	305 883,00	EFRR	305 883,00	260 000,00	45 883,00	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
18.	CP4	4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Powiat Bydgoski	Wsparcie szkół w powiecie bydgoskim	Projekt polegający na wyposażeniu bazy dydaktycznej w szkołach zawodowych w Powiecie Bydgoskim. Celem projektu jest stworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia zawodowego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy.	ZIT	TAK	2025-2027	1 321 585,90	EFRR	1 321 585,90	1 123 348,02	198 237,88	
19.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego	Powiat Żniński	Modernizacja infrastruktury kształcenia zawodowego w szkołach ponadpodstawowych na terenie powiatu żnińskiego - II etap	Modernizacja sal i pracowni w placówkach oświatowych dla których organem prowadzącym jest powiat żniński, tj. Zespół Szkół Technicznych w Żninie, Zespół Szkół Ekonomiczno-Handlowych w Żninie, Zespół Szkół Branżowych i Ogólnokształcących w Łabiszynie (gm. Żnin, gm. Łabiszyn).	Powiat Żniński, Gmina Żnin, Gmina Łabiszyn	NIE	2026-2027	150 000,00	EFRR	150 000,00	137 250,00	12 750,00	
20.		4 (ii)	CP4/4(ii)/ Inwestycje w zakresie dostępności szkół i placówek, w tym edukacyjna baza sportowa	Gmina Żnin	Modernizacja Stadionu Miejskiego im. Michała Joachimowskiego w Żninie – etap II - edukacyjna baza sportowa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Kontynuacja modernizacji stadionu w Żninie. W II etapie planowana jest budowa budynku wielofunkcyjnego oraz budowa trybun, boiska bocznego do piłki nożnej, lodowiska sezonowego.	ZIT	NIE	2025-2026	2 092 511,01	EFRR	1 778 634,36	1 778 634,36	313 876,65	
21.		4 (f)	CP4/4(f)/Kształcenie zawodowe - EFS+	Powiat Nakielski	Szkoła zawodowa świadomym wyborem- program wsparcia szkół zawodowych na terenie powiatu nakielskiego- II edycja.	W ramach projektu zaplanowano: staże dla uczniów techników, kursy zawodowe oraz działania podnoszące kompetencje miękkie uczniów pożądane na rynku pracy, w tym budowanie relacji i komunikacja, zdolność do adaptacji, gotowość do nabywania wiedzy, samodzielność oraz umiejętność pracy w grupie. Przewidziane są zajęcia z języka angielskiego (wyrównawcze oraz zawodowe z certyfikatem).	ZIT	TAK	IX.2025-IX.2027	385 462,56	EFSA	385 462,56	327 643,18	57 819,38	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
22.	CP5	5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Gmina Pruszcz	Razem przez Metropolię - rozbudowa infrastruktury rowerowej w gminie Pruszcz	Inwestycja obejmuje budowę ścieżek pieszo-rowerowych w ciągu dróg powiatowych Serock – Łowin na odcinku od km 8+300 do km 13+988, 1266C Błądzim - Pruszcz - Zbrachlin na odcinku od km 19+500 do km 22+689, 1271C Pruszcz – Zawada na odcinku od km 0+000 do km 1+950 oraz 1272C Droga nr 1271C - Niewieścín na odcinku od km 0+000 do km 2+250 o łącznej długości ok. 13 km o nawierzchni bitumicznej/kostki betonowej o szerokości zmiennej: 1,5 -3,0 m. Nowo wybudowane ciągi stworzą jednolitą sieć połączonych ze sobą dróg rowerowych biegnących do największego ośrodka społeczno-gospodarczego - miasta Pruszcz dzięki czemu sieć ścieżek rowerowych na terenie gminy Pruszcz stanie się bardziej spójna, obejmie większy zasięg oraz ominięte zostaną przeszkody komunikacyjne tworząc główny szlak komunikacyjny dla niezmotoryzowanych mieszkańców kilku miejscowości umożliwiając tym samym bezpieczny ruch rowerowy na trasie węzeł Pruszcz na drodze ekspresowej S-5 do granicy powiatu świeckiego z powiatem bydgoskim. Projekt będzie realizowany poza obszarem Natura 2000 i innymi formami ochrony przyrody jednakże pośrednio stworzy szlak turystyczny łączący Zespół Parków krajobrazowych chełmińskiego i nadwiślańskiego z Obszarem Chronionego Krajobrazu „Zalew Koronowski”.	ZIT	NIE	2024-2026	1 100 000,00	EFRR	1 100 000,00	935 000,00	165 000,00	
23.		5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa Nadnoteckiego Parku Rowerowego w Nakle nad Notecią - etap II	Projekt obejmuje wykonanie ciągów rowerowych wraz z niezbędną do jej funkcjonowania infrastrukturą towarzyszącą	ZIT	NIE	09.2023 - 12.2024	2 202 700,00	EFRR	2 202 700,00	1 000 000,00	1 202 700,00	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
24.		5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Powiat Bydgoski	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej 1266C w ramach rozbudowy drogi powiatowej 1266C droga nr 56 – Serock – Łowin – Zbrachlin	Budowa ścieżki rowerowej o długości ok 6,95 km w ramach rozbudowy drogi powiatowej 1266C droga nr 56 – Serock – Łowin – Zbrachlin	ZIT	TAK	2023-2031	958 149,78	EFRR	958 149,78	814 427,31	143 722,47	
25.		5 (i)	CP5/5(i)/Szlaki rowerowe	Powiat Żniński	Budowa drogi rowerowej Bożejewiczki-Bożejewice w gminie Żnin	Budowa drogi rowerowej na odcinku 1,4 km stanowiącej jeden z etapów projektu powstania drogi dla rowerów Żnin-Biskupin-Gąsawa.	Powiat Żniński, Gmina Żnin	NIE	2026-2027	250 000,00	EFRR	250 000,00	212 500,00	37 500,00	
26.		5 (i)	CP5/5(i)/Tereny inwestycyjne	Gmina Szubin	Rozbudowa terenów inwestycyjnych w gminie Szubin	Uzbrojenie w infrastrukturę, drogową oraz techniczną, terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą, celem, stworzenia terenów przyjaznych przedsiębiorcom do prowadzenia działalności i inwestowania na wskazanym obszarze.	ZIT	NIE	2024/II kwartał	1 200 000,00	EFRR	1 200 000,00	1 020 000,00	180 000,00	
27.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie instytucji kultury	Gmina Nakło nad Notecią	Przebudowa amfiteatru w Nakle nad Notecią - etap II	Projekt obejmuje wykonanie infrastruktury kulturalnej w ramach trzech etapów: 1. Scena z zapleczem 2. Widownia 3. Zadaszenie	ZIT	NIE	08.2024 - 12.2027	7 000 000,00	EFRR	7 000 000,00	1 500 000,00	5 500 000,00	
28.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Miasto Bydgoszcz	Rozwijanie potencjału turystycznego Bydgoszczy w oparciu o tożsamość wodną województwa- Brda, Kanał Bydgoski, Wisła	Projekt dotyczy rewitalizacji i zwiększania dostępności nabrzeży - zieleni i infrastruktury	ZIT	NIE	2024-2029	2 000 000,00	EFRR	2 000 000,00	1 700 000,00	300 000,00	
29.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Gmina Koronowo	Kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy nad jeziorem w Salnie	Zagospodarowanie terenu nad jeziorem w Salnie, poprzez montaż elementów małej architektury tj. ławki, kosze, itp., budowa pomostu, budowę parkingu, drogi dojazdowej z oświetleniem.	ZIT	NIE	2025	550 660,79	EFRR	220 264,00	187 224,40	33 039,60	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSD	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
30.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Gmina Pruszcz	Budowa kompleksu sportowo - rekreacyjno - kulturalnego wraz z infrastrukturą zewnętrzną	Planowane przedsięwzięcie wiąże się z zagospodarowaniem działki 287 i 11/1 oraz zmianą przeznaczenia terenu dz. nr 6/2, zlokalizowanych w centrum miasta Pruszcz w celu stworzenia funkcjonalnej przestrzeni publicznej przeznaczonej dla mieszkańców i turystów. Całość projektowanego terenu podzielono na strefy: usługową, reprezentacyjną, wypoczynkową, komunikacyjno-rekreacyjną, komunikacyjną oraz rekreacyjno-wypoczynkową z strefą gastronomiczną. Układ projektowanego zagospodarowania oparty na falistych liniach, ściśle nawiązujący do wody. Planowane przedsięwzięcie będzie polegało na stworzeniu ciągów komunikacyjnych, ścieżek spacerowych, torów dla rolkarzy, miejsc rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych m.in. pola do mini golfa, szachów plenerowych, sceny plenerowej, tężni z ekranem multimedialnym, kina letniego, placu zabaw dla dzieci powiązanego z atrakcjami wodnymi oraz urozmaiceniu istniejącej szaty roślinnej poprzez nasadzenia drzew, krzewów, bylin, traw ozdobnych oraz łąk kwietnych wzdłuż ciągów pieszych. Projektowany układ komunikacyjny dostosowany został do potrzeb osób niepełnosprawnych, rowerzystów oraz rodziców z wózkami dziecięcymi.	ZIT	NIE	2024-2025	1 700 000,00	EFRR	1 700 000,00	1 174 130,00	525 870,00	
31.		5 (i)	CP5/5(i)/Wsparcie rozwoju turystyki	Gmina Solec Kujawski	700-lecie Solca Kujawskiego	Obchody na 700 - lecie nadania praw miejskich dla Solca Kujawskiego. W 1325 roku osada otrzymała prawa miejskie nadane przez księcia Kujaw Przemysła, obchody nadania praw miejskich w tym m.in. wystawy oraz uroczystości nawiązujące do tego historycznego	lokalny	NIE	2025	132 158,59	EFRR	132 158,59	79 295,15	52 863,44	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
						wydarzenia, które pozwolą poznać kulturę i obyczaje osady z 1325r. oraz przyczynią się do wsparcia rozwoju turystyki.									
32.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Sicienko	Restauracja i adaptacja zabytkowego pałacu wraz z zagospodarowaniem parku w miejscowości Mochle, gm. Sicienko	Pałac w Mochlu wraz z otaczającym parkiem wpisany jest do rejestru zabytków prowadzonego przez WKZ. Przedmiotem projektu jest wykonanie renowacji elewacji zabytkowego obiektu, remont schodów zewnętrznych, całkowita wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz zagospodarowanie i przywrócenie do dawnej świetności parku otaczającego obiekt.	ZIT	NIE	2025-2026	660 000,00	EFRR	660 000,00	561 000,00	99 000,00	
33.		5 i	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Dobrcz	Zagospodarowanie skweru przy punkcie konsultacyjnym w Dobrczu	Projekt ma na celu zagospodarowanie terenu przy punkcie konsultacyjnym działającej przy Gminnej Bibliotece w Dobrczu. Obejmuje przebudowę nawierzchni, zagospodarowanie terenu obiektami małej architektury typu: ławki, gry plenerowe, kosze na śmieci, stojaki na rowery, przebudowę wejścia i istniejących schodów zapewniając dostęp osobom niepełnosprawnym poprzez budowę pochylni. Cały teren planuje się oświetlić oprawą na słupie oraz dodać do istniejącego systemu monitoringu dodatkową kamerę.	ZIT	NIE	2024	66 079,29	EFRR	66 079,29	56 167,40	9 911,89	
34.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Kcynia	Zagospodarowanie terenu parku miejskiego w Kcyni	Projekt zakłada kompleksowe zagospodarowanie parku miejskiego w Kcyni (przy ul. Libelta). Obejmuje - nowe alejki, nasadzenia, zagospodarowanie terenów zielonych, montaż obiektów małej architektury, itp.	ZIT	TAK	2025-2026	1 000 000,00	EFRR	1 000 000,00	850 000,00	150 000,00	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
35.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Mrocza	Budowa pumptracka wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Mroczy	W ramach projektu dotyczącego zagospodarowania terenu planuje się wykonanie toru rowerowego o nawierzchni asfaltowej typu „pumptrack”. W ramach zadania zakupione zostaną elementy małej architektury odporne na akty wandalizmu, wykonane zostanie oświetlenie terenu, monitoring.	ZIT	TAK	06.2026 - 09.2027	220 000,00	EFRR	220 000,00	187 000,00	33 000,00	
36.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Mrocza	Modernizacja parku przy ul. Łąkowej i Zielonej w Mroczy – ETAP II	Projekt obejmuje budowę alejek parkowych, ścieżek rekreacyjnych, rewitalizację zieleni urządzonej wraz z nowymi nasadzeniami, lokalizację kompozycji rabat i kwietników, budowę kładki drewnianej nad istniejącym oczkiem, lokalizację elementów małej architektury, budowę monitoringu, prace związane z budową oświetlenia parkowego, sieci wodociągowej (zasilania projektowanego źródła wody pitnej, podlewania parku), utwardzenia powierzchni pod scenę mobilną oraz budowę ogrodu deszczowego.	ZIT	TAK	11.2025 - 05.2027	250 000,00	EFRR	250 000,00	212 500,00	37 500,00	
37.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Nowa Wieś Wielka	Wybudowanie trybun i oświetlenia przy boisku w Nowej Wsi Wielkiej	Przedmiotem projektu ma być: - trybuna systemowa / modułowa dla pełnowymiarowego boiska piłkarskiego dla 200 osób - trybuna systemowa/modułowa dla boiska z trawy syntetycznej dla 50 osób Trybuna sportowa, zewnętrzna, zadaszona. - system oświetlenia pełnowymiarowego boiska piłkarskiego (6 masztów , oprawy LED , średnie natężenie 300 Lx) W ramach projektu należy wykonać projekt symulacji natężenia oświetlenia.	ZIT	NIE	1 ROK	220 264,32	EFRR	220 264,32	187 224,67	33 039,65	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
38.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa strzelnicy sportowej o długości 100 m w Nowej Wsi Wielkiej	Zaproponowana lokalizacja (dz. 18/3) nie spełnia wymogów dla obiektu o nominalnych wymiarach dł. 100 m , szer. 14 m (długość działki 100 m) Kryta strzelnica z 6 osiami o długości 100 m stanowić będzie o wyjątkowości gminy Nowa Wieś Wielka. Obiektów o tych parametrach nie ma na terenie województwa kujawsko-pomorskiego , z tego też względu przyciągnie ona sympatyków strzelectwa z całego regionu bez względu na porę roku.	ZIT	NIE	2023-2027	1 343 612,33	EFRR	1 343 612,33	1 142 070,48	201 541,85	
39.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Koronowo	Zagospodarowanie stawu we Wtelnie	W ramach projektu planuje się: w ramach prac przygotowawczych: rozbiórkę istniejących pomostów, wycinkę roślinności, wykonanie obiektów tymczasowych w postaci grodzy worków z piaskiem, uporządkowanie terenu, rekultywację terenu poprzez obsianie mieszanką traw i nasadzenie roślin; odmulenie dna zbiornika ; wykonanie rozbudowy południowo-wschodniej części istniejącej skarpy do celów wypoczynkowo-rekreacyjnych dla mieszkańców miejscowości; wykonanie ścieżki spacerowej z nawierzchni mineralnej i małej architektury ogrodowej tj. ławek, śmietników, stojaków dla rowerów na obszarze nadbudowanej skarpy, wykonanie dwóch stalowych pomostów rekreacyjno-wędkarskich z dyliną drewnianą o dwóch platformach z siedziskiem.	ZIT	NIE	2025-2026	660 792,00	EFRR	660 792,00	561 673,20	99 118,80	
40.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Łabiszyn	Modernizacja bieżni na Stadionie Miejskim w Łabiszynie	Przedmiotem zadania jest remont nawierzchni obecnej bieżni żużlowej na bieżnię poliuretanową spełniającą wymogi dla bieżni lekkoatletycznych.	ZIT	NIE	01.2025-12.2026	300 000,00	EFER	300 000,00	255 000,00	45 000,00	

Lp.	Cel Polityki	Cel szczegółowy	Typ wsparcia	Beneficjent	Nazwa projektu	Krótki opis projektu	Zasięg terytorialny realizacji projektu	Czy projekt znajduje się na obszarze problemowym? (TAK/NIE)	Okres realizacji projektu	Całkowita wartość projektu (euro)	Źródło dofinansowania EFRR/EFSA+	Koszty kwalifikowalne (euro)	Dofinansowanie UE (euro)	Wkład własny (euro)	Wskaźniki projektu
41.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Szubin	Modernizacja bazy sportowej w Szubinie	Budowa, rozbudowa sali sportowej, celem wyrównywania szans w dostępie do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej oraz stworzenia warunków do organizacji spotkań kulturalnych, sportowych i edukacyjnych dla mieszkańców gminy.	ZIT	NIE	2024/III kwartał	1 200 000,00	EFRR	1 200 000,00	1 020 000,00	180 000,00	
42.		5(i)	CP5/5(i)/Odnowa przestrzeni publicznych	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa gminnego parku rozrywki	Zakłada się wybudowanie wielu atrakcji dla dzieci i młodzieży, montaż różnego rodzaju sprzętów zabawowych z dużym zestawem sprawnościowym przede wszystkim. W skład projektu wejdzie również komunikacja piesza, oraz miejsca parkingowe i miejsce odpoczynku.	ZIT	NIE	2026-2027	335 000,00	EFRR	335 000,00	284 750,00	50 250,00	

13.5 Wiązki projektów

Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim

Idea projektów będzie koncentrować się na kompleksowym wsparciu rozwoju gospodarczego powiatu żnińskiego poprzez podniesienie poziomu przedsiębiorczości na tym obszarze. W tym celu planuje się działania na rzecz wsparcia szkolnictwa zawodowego oraz utworzenie inkubatora przedsiębiorczości w gminie Barcin, która ma status gminy zmarginalizowanej (niski poziom przedsiębiorczości). Uzupełnieniem wiązki będzie budowa ciągów pieszo rowerowych wzdłuż dróg wojewódzkich, która poprawi dostępność do strefy aktywności gospodarczej w Barcinie.

Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF

Celem projektów jest poprawa jakości systemu transportowego i zwiększenie komfortu podróżowania mieszkańców na obszarze BydOF. Zostanie to osiągnięte dzięki budowie zintegrowanych centrów przesiadkowych w Nakle nad Notecią oraz Osielsku, zakupowi nowoczesnych tramwajów w Bydgoszczy, przebudowie torowiska tramwajowego na ul. Toruńskiej oraz budowie bus pasa i ścieżki rowerowej na ulicy Nakielskiej mającej istotne znaczenie dla całego obszaru BydOF (od 2022 r. ma status drogi wojewódzkiej). Przedsięwzięcia te wpisują się w budowę zrównoważonego i spójnego transportu metropolitalnego obszaru BydOF.

Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF

W ramach projektów utworzone zostaną nowe miejsca wychowania przedszkolnego w gminie Pruszcz oraz gminie Łabiszyn. Dzieci uczęszczające do tych przedszkoli będą mogły korzystać z atrakcyjnych zajęć dodatkowych. Zakłada się, że nowobudowane przedszkole w Pruszczu odciążą placówki przedszkolne w innych częściach gminy oraz, że powstaną nowe miejsca pracy.

Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa

Wiązka 18 projektów zakłada działania podnoszące jakość i efektywność kształcenia ogólnego w szkołach na obszarze BydOF, w tym poprawę rezultatów egzaminów. Z jednej strony będzie to między innymi rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów (w tym cyfrowych), z drugiej strony podnoszenie umiejętności i kwalifikacji kadry pedagogicznej do kształtowania tychże kompetencji. Ponadto przewiduje się staże, stypendia, doradztwo zawodowe oraz poprawę jakości warunków kształcenia.

Kultura w zasięgu ręki

Ideą projektów jest kompleksowe wsparcie działań z zakresu kultury na obszarze BydOF. Wszystkie projekty w ramach niniejszej wiązki są zintegrowane na poziomie celu strategicznego – Poprawa jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem zmian

demograficznych a ich wspólnym efektem będzie popularyzacja kultury z uwzględnieniem funkcji edukacyjnej, integracja społeczności lokalnej i ponadlokalnej oraz wzmacnianie poczucia lokalnej i ponadlokalnej tożsamości. W rezultacie, na obszarze BydOF stworzona zostanie szeroka oferta kulturalna sprzyjająca rozwojowi idei zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Edukacyjna baza sportowa szkół/placówek dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Wiązkę tworzyć będą dwa projekty obejmujące zwiększenie dostępu do nowoczesnej infrastruktury sportowej. Będzie to modernizacja Stadionu Miejskiego im. Michała Joachimowskiego w Żninie oraz budowa pełnowymiarowej bieżni lekkoatletycznej na Stadionie Miejskim im. Klemensa Biniakowskiego w Nakle nad Notecią. Zgodnie z „Diagnozą potrzeb przyszłolnej bazy sportowej w województwie kujawsko-pomorskim” zarówno w Żninie jak i Nakle nad Notecią (miastach powiatowych) nie ma bieżni tartanowej. Budowa tych obiektów sportowych umożliwi prawidłowe przeprowadzenie lekcji wychowania fizycznego i doskonalenie technik biegowych.

Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego

Ideą tej wiązki projektów, realizowanych na terenie powiatu żnińskiego, jest koncentracja działań prowadzących do aktywizacji, rozwoju i edukacji młodych mieszkańców tego powiatu. Z jednej strony będzie to wsparcie edukacji i pomoc w lepszej zdawalności egzaminów kończących poszczególne etapy edukacji. Z drugiej - wskazanie atrakcyjnych miejsc i imprez aktywizujących ludzi młodych. Wszystko to uzupełnione będzie spójnym systemem tras rowerowych z uwzględnieniem atrakcji turystycznych na terenie powiatu. Kompleksowy system dróg rowerowych będzie obsługiwał zarówno turystykę rowerową, jak też ruch lokalny, generowany przez mieszkańców. Oprócz wybudowania tras rowerowych powstanie infrastruktura oraz obiekty wspomagające.

Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF

Celem projektów będzie koncentracja na poprawie efektywności gospodarki wodno-ściekowej obszaru BydOF. Wszystkie projekty w ramach wiązki wykazują wzajemną komplementarność i synergii i przyczynią do prowadzenia racjonalnej i zrównoważonej gospodarki wodnej oraz promowania oszczędności wody pitnej. Priorytetem tych inwestycji będzie ograniczenie strat wody oraz efektywne wykorzystanie istniejących zasobów wody pitnej poprzez m.in. modernizację stacji uzdatniania wody.

Ograniczenie niskiej emisji w BydOF

Głównym celem tej grupy projektów jest redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji na obszarze BydOF pochodzącej głównie sektora komunalnego, mieszkaniowego oraz transportowego. Projekty obejmują zwiększenie efektywności energetycznej z wykorzystaniem OZE oraz priorytetyzację ruchu rowerowego i promowanie

aktywnych form mobilności. Zostanie to zrealizowane poprzez termomodernizację budynków komunalnych oraz użyteczności publicznej oraz likwidację luk w istniejącej sieci infrastruktury rowerowej.

Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy

W wiązkę spięte zostały projekty ukierunkowane na poprawę jakości oraz dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, co wpłynie na poprawę aktywności zawodowej młodzieży. Pracownie i warsztaty szkolne, stanowiące bazę praktycznej nauki zawodu, będą dostosowane do aktualnych potrzeb i wymogów rynku pracy. Dzięki temu uczniowie będą w sobie wyrabiać praktyczne umiejętności i nawyki oraz rozszerzą i pogłębią wiadomości nabyte na lekcjach przedmiotów zawodowych. Ponadto prowadzone będzie doradztwo zawodowe, staże oraz podnoszenie kompetencji i kwalifikacji przez kadre.

Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin

Na terenie gminy Szubin realizowane będą trzy projekty, których celem jest poprawa walorów gospodarczych oraz turystycznych. Stworzone zostaną korzystne warunki do zakładania i rozwijania działalności gospodarczej poprzez uzbrojenie terenów inwestycyjnych. W sąsiedztwie ruin zamku w Szubinie powstanie strefa turystyczna, a tereny zielone wokół nabrzeży rzek Gąsawka i Biała Struga zostaną zagospodarowane. Powyższe działania mają doprowadzić do rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy oraz promocję turystyki i rekreacji wśród turystów i mieszkańców.

Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

Idea projektów będzie koncentrować się na kompleksowym wsparciu służącym podniesieniu atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania. Tę grupę projektów charakteryzuje dążenie do odnowy przestrzeni publicznych i nadanie im nowych funkcji społecznych, uatrakcyjnienie otoczenia oraz promowanie sportu i aktywnej rekreacji w oparciu istniejące walory środowiskowe.

Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego

Wiązka projektów obejmie działania przyczyniające się do rozwoju oferty turystycznej bazującej na zagospodarowaniu terenów w sąsiedztwie rzeki Wisły i Kanału Noteckiego. Projekty realizowane będą na terenie gmin: Dobrcz, Solec Kujawski i Nakło nad Notecią. Zadania prowadzone będą w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze, polegające między innymi na rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (sezonowa przystań dla statków na Wiśle, budowa Nadnoteckiego Parku Rowerowego), zagospodarowaniu i adaptacji obiektów wraz z ich otoczeniem (rewitalizacja przestrzeni pałacowo-parkowej w Strzelcach Górnych, nasadzenia przy Przystani Powiat Nakielski).

Tabela 5 . Powiązanie celów, kierunków i projektów (wiązki projektów)

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.1 Rozwój przedsiębiorczości	Wsparcie instytucjonalne i finansowe dla przedsiębiorców, w szczególności dla start-upów	Gmina Barcin	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości w Gminie Barcin	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.1 Rozwój przedsiębiorczości	Rozwijanie współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami i przedsiębiorcami	Powiat Żniński	Modernizacja infrastruktury kształcenia zawodowego w szkołach ponadpodstawowych na terenie powiatu żnińskiego	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.1 Rozwój przedsiębiorczości	Rozwijanie współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami i przedsiębiorcami	Powiat Żniński	Wsparcie na rzecz kształcenia zawodowego w powiecie żnińskim – II edycja	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.3 Gospodarka atrakcyjna dla inwestorów	Tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych	Gmina Szubin	Uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą w gminie Szubin	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.4 Metropolitalny rynek pracy	Rozwój infrastruktury turystycznej	Powiat Żniński	Poprawa infrastruktury rowerowej na terenie powiatu żnińskiego poprzez budowę drogi rowerowej wzdłuż ul. Wilczkowskiej w Żninie	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój infrastruktury turystycznej	Powiat Bydgoski	Rozwój tras turystycznych poprzez budowę ścieżki rowerowej Sokole Kuźnica - Koronowo na długości 12,5 km	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój i promocja atrakcji turystycznych	Gmina Żnin	Rozbudowa promenady w parku nad Jeziorem Żnińskim Małym	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój i promocja atrakcji turystycznych	Powiat Żniński	Promocja szlaków turystycznych (tras rowerowych) na terenie powiatu żnińskiego poprzez powstanie przystanków rowerowych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój i promocja atrakcji turystycznych	Gmina Szubin	Budowa strefy turystycznej wokół Ruin Zamku w Szubinie	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój i promocja atrakcji turystycznych	Gmina Dobrcz	Rozwijanie potencjału turystycznego na terenie gminy Dobrcz w oparciu o naturalne dziedzictwo Krainy Dolnej Wisły (sezonowa przystań dla statków)	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego
1 BUDOWA STABILNEJ GOSPODARKI LOKALNEJ OTWARTEJ NA INNOWACJE	1.5 Rozwój i promocja turystyki	Rozwój infrastruktury turystycznej	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa Nadnoteckiego Parku Rowerowego w Nakle nad Notecią - etap I	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Powiat Żniński	Wsparcie na rzecz kształcenia ogólnego w powiecie żnińskim	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Żnin/ Centrum Usług Wspólnych i Zarządzania Oświatą w Żninie	Innowacyjna edukacja dla szkół w gminie Żnin – II etap	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego	Gmina Pruszcz	Budowa budynku wychowania przedszkolnego w Pruszczu	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Powiat Bydgoski	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli w Powiecie Bydgoskim	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Powiat Nakielski	Moje Liceum II - program wsparcia uczniów szkół ogólnokształcących na terenie powiatu nakielskiego	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Szubin	Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów gminy Szubin	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Barcin	Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Gmina Barcin	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Kcynia	Wzmocnienie kompetencji kluczowych uczniów szkół podstawowych w Gminie Kcynia	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Nakło nad Notecią	Działania na rzecz kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w gminie Nakło nad Notecią	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Mrocza	Projekt edukacyjny dla uczniów szkół podstawowych gminy Mrocza	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Miasto Bydgoszcz	Edu(R)Ewolucja - projekty na rzecz szkół podstawowych na terenie Miasta Bydgoszczy	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Dobrcz	Wspieranie dzieci w procesie edukacji	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Koronowo	Wrota Sukcesu III	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Solec Kujawski	Podnoszenie kompetencji umiejętności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych, specjalistycznych, terapeutycznych oraz podniesienie kompetencji zawodowych nauczycieli	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Pruszcz	WIEM ROZUMIEM UMIEM II - program rozwoju kluczowych kompetencji uczniów i uczennic z gminy Pruszcz	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Sicienko	Innowacyjna edukacja dla szkół w Gminie Sicienko - edycja 3	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Osielsko	Projekty edukacyjne dla szkół podstawowych gminy Osielsko	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Białe Błota	Krok w przyszłość	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Nowa Wieś Wielka	Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji kadry pedagogicznej do kształtowania kompetencji kluczowych uczniów i wychowanków oraz szeroko rozumiane prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą w ramach tych działań - do doprecyzowania we współpracy z poszczególnymi radami pedagogicznymi	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Rojewo	Rozwój kompetencji dzieci i młodzieży z terenu Gminy Rojewo	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Cybernastolatek 2	Wsparcie kompetencji uczniów i nauczycieli na terenie partnerstwa
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Powiat Nakielski	Nowoczesna szkoła zawodowa w powiecie nakielskim - kompleksowa modernizacja szkół zawodowych	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Miasto Bydgoszcz	Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie warsztatów kształcenia praktycznego w Zespołach Szkół Zawodowych w Bydgoszczy	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Miasto Bydgoszcz	Akcja - kwalifikacja - projekty na rzecz szkół zawodowych na terenie Miasta Bydgoszczy	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Powiat Bydgoski	Wsparcie szkół kształcenia zawodowego w Powiecie Bydgoskim	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy	Powiat Nakielski	Szkoła zawodowa świadomym wyborem - program wsparcia szkół zawodowych na terenie powiatu nakielskiego	Wysoko wykwalifikowana młodzież wchodząca na rynek pracy

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego	Gmina Łabiszyn	Rozbudowa przedszkola miejskiego im. Juliana Tuwima w Łabiszynie	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego	Gmina Pruszcz	Nowa, jakość i większa dostępność edukacji przedszkolnej w Gminie Pruszcz	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Szeroki dostęp do miejsc wychowania przedszkolnego	Gmina Łabiszyn	Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Gminie Łabiszyn	Poprawa jakości świadczonych usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego na obszarze BydOF
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Żnin	Modernizacja Stadionu Miejskiego im. Michała Joachimowskiego w Żninie - etap I - edukacyjna baza sportowa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Edukacyjna baza sportowa szkół/placówek dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.1 Efektywna edukacja	Podniesienie jakości kształcenia ogólnego poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa pełnowymiarowej bieżni lekkoatletycznej na stadionie miejskim im. Klemensa Biniakowskiego w Nakle nad Notecią - edukacyjna baza sportowa dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Edukacyjna baza sportowa szkół/placówek dostępna dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie	Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie 2.0	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Centrum Nauki i Kultury Młyny Rothera	Adaptacja Młynów Rothera w Bydgoszczy na cele edukacyjno-kulturalne - etap IV	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Kcynia	Adaptacja budynku młyna na cele społeczno-kulturalne	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Barcin	Budowa Centrum Kultury wraz z muszlą koncertową w Piechcinie	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Rojewo	Adaptacja Sali przy Szkole Podstawowej w Rojewie na cele kulturalne	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Białe Błota	Rozbudowa, przebudowa, remont świetlic wiejskich w miejscowościach: Łochowo, Łochowice, Lisi Ogon, Zielonka	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Koronowo	Przebudowa i nadbudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń byłej stołówki w budynku użyteczności publicznej przy ul. Szosa Kotomierska w Koronowie na cele kulturalno-oświatowe	Kultura w zasięgu ręki

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Nakło nad Notecią	Przebudowa amfiteatru w Nakle nad Notecią - etap I	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnienie kultury	Gmina Mrocza	Przebudowa budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury i Rekreacji w Mroczy	Kultura w zasięgu ręki
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Organizacja i promocja imprez sportowych	Gmina Rojewo	Budowa bieżni wokół boiska sportowego w Rojewie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnianie zdrowego stylu życia	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa skateparku, pumptracka, toru łuczniczego wraz z infrastrukturą towarzyszącą - Brzoza Północ	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnianie zdrowego stylu życia	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa i modernizacja kompleksu boisk ze sztuczną nawierzchnią i infrastrukturą towarzyszącą w Brzozie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN DEMOGRAFICZNYCH	2.2 Popularyzacja kultury i sportu	Upowszechnianie zdrowego stylu życia	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa skateparku i pumptracka wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Dziemionnie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.1 Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa	Poprawa jakości i bezpieczeństwa dróg publicznych	Miasto Bydgoszcz	Rozbudowa ul. Nakielskiej w Bydgoszczy - Etap I (bus pas + ścieżka rowerowa)	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Żnin	Budowa systemu rowerowego w gminie Żnin - Etap II	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Powiat Żniński	Poprawa infrastruktury rowerowej na terenie powiatu żnińskiego poprzez budowę drogi rowerowej Barcin-Wolice	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego	Miasto Bydgoszcz	Przebudowa torowiska tramwajowego na ul. Toruńskiej na odcinku od ul. Kazimierza Wielkiego do zajezdni MZK	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa ścieżki rowerowej Dąbrowa Chełmińska-Boluminek-Bolumin- I etap	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Budowa ścieżki rowerowej Dąbrowa Chełmińska-Boluminek-Bolumin- II etap	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Miasto Bydgoszcz	Budowa infrastruktury rowerowej w Bydgoszczy	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Białe Błota	Budowa, rozbudowa i przebudowa ścieżek pieszo-rowerowych w Lisim Ogonie i Łochowie	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Solec Kujawski	Budowa ścieżek rowerowych w Solcu Kujawskim	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Rojewo	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej nr P2033C	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Budowa i uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych	Gmina Barcin	Budowa ciągów pieszo - rowerowych wzdłuż dróg wojewódzkich	Podniesienie poziomu przedsiębiorczości w powiecie żnińskim
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego	Gmina Osielesko	Budowa punktu przesiadkowego w Osielesku	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Rozwój zero- i niskoemisyjnego transportu publicznego	Miasto Bydgoszcz	Zakup nowoczesnego niskopodłogowego taboru tramwajowego dla sieci komunikacji miejskiej w Bydgoszczy - pakiet nr 2	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.2 Zrównoważony i spójny transport metropolitalny	Rozbudowa infrastruktury transportu publicznego	Gmina Nakło nad Notecią	Budowa węzła przesiadkowego w ramach usprawnienia systemu transportowego w Gminie Nakło nad Notecią	Sprawny i zintegrowany system transportowy w BydOF
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie terenów po byłej nasycalni podkładów kolejowych w Solcu Kujawskim - II etap	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie Skweru gen. Antoniego Hedy-Szarego w Solcu Kujawskim - II etap	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Szubin	Odnowa przestrzeni publicznej miasta Szubin	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Barcin	Odnowa przestrzeni publicznej w Barcinie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Strefa rekreacji w Dobrczu	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej oraz wiaty rekreacyjnej w Strzelcach Dolnych	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Budowa toru do jazdy na rolkach w Kusowie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Budowa placu zabaw wraz z siłownią zewnętrzną w Kotomierzu	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja toru łuczniczego w Dobrczu	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Koronowo	Budowa placów zabaw oraz terenu rekreacyjnego przy ul. Bydgoskiej w Koronowie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Koronowo	Zagospodarowanie terenu "Park Grabina w Koronowie"	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Koronowo	Zagospodarowanie terenu przy Punkcie Informacji Turystycznej w Koronowie	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Mrocza	Zagospodarowanie terenu nad Jeziorem Rościmińskim Małym	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Mrocza	Modernizacja parku przy ul. Łąkowej i Zielonej w Mroczy – Etap I	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Rojewo	Zagospodarowanie przestrzeni dla mieszkańców miejscowości Ściborze	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Białe Błota	Zagospodarowanie rekreacyjne terenu w rejonie ulic Centralnej i Cukrowej w Białych Błotach	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Białe Błota	Zagospodarowanie rekreacyjne terenu działki nr 30/31 w Białych Błotach - kształtowanie przestrzeni publicznej	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Kcynia	Modernizacja płyty rynku w Kcyni	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Sicienko	Renowacja i adaptacja obiektu o znaczeniu historycznym wraz z zagospodarowaniem otaczającego obiekt parku usytuowanego na terenie Gminy Sicienko	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Sicienko	Modernizacja istniejących przestrzeni publicznych w miejscowości Sicienko, Strzelewo, Kruszyn i Wojnowo	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Miasto Bydgoszcz	Projekty wynikające z GPR - zmienionego i przedłużonego na nową perspektywę; zakładana koncentracja na terenach otwartych oraz kontynuacja dofinansowania dla obszarów, obiektów i instytucji objętych obecnym GPR	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Estetyzacja przestrzeni publicznej i przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu	Gmina Solec Kujawski	Zagospodarowanie terenów nadwiślańskich w Solcu Kujawskim	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego
3 BUDOWA SPÓJNEGO ŁADU PRZESTRZENNEGO OBSZARU, W TYM - ZRÓWNOWAŻONEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO	3.3 Spójne planowanie przestrzenne	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja przestrzeni pałacowo-parkowej w Strzelcach Górnych	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Miasto Bydgoszcz	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Bydgoszczy	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Gmina Dobrcz	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Dobrcz	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej nr 2 w Koronowie	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Skarbiewie	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Gmina Koronowo	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Osieku	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Powiat Bydgoski	Termomodernizacja budynku B, łącznika C i stacji kontroli pojazdów wraz z przebudową węzła ciepłego w ZSZ im. gen. Stanisława Maczka w Koronowie	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Miasto Bydgoszcz	Termomodernizacja budynków komunalnych w Bydgoszczy	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.1 Rozwój energetyki odnawialnej i zwiększenie efektywności energetycznej	Wsparcie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Gmina Żnin/ "PUK" Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Żninie	Kompleksowa modernizacja energetyczna komunalnych budynków mieszkalnych w gminie Żnin	Ograniczenie niskiej emisji w BydOF

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Ochrona i wzmacnianie bioróżnorodności	Gmina Żnin	Zielona gmina	Aktywna i wykształcona młodzież powiatu żnińskiego
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i degradacji środowiska	Gmina Dobrcz	Rewitalizacja miejsc zieleni na terenie gminy Dobrcz	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Błękitno-zielona infrastruktura	Miasto Bydgoszcz	Rozwój zieleni i retencji w Parku Centralnym w Bydgoszczy	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i degradacji środowiska	Gmina Osielsko	Zagospodarowanie terenów zieleni publicznej obszarów zurbanizowanych gminy Osielsko	Podniesienie atrakcyjności BydOF jako miejsca do zamieszkania
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Błękitno-zielona infrastruktura	Gmina Szubin	Zagospodarowanie terenów zielonych wokół nabrzeży rzek w Szubinie	Podniesienie atrakcyjności gospodarczo-turystycznej gminy Szubin

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.2 Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu i wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	Błękitno-zielona infrastruktura	Powiat Nakielski	Park nad Notecią - nasadzenia przy przystani powiatu nakielskiego w Nakle nad Notecią	Potencjał turystyczny Wisły i Kanału Noteckiego
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Łabiszyn	Modernizacja stacji ujęcia i uzdatniania wody w Jabłótku, gmina Łabiszyn	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Łabiszyn	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w m. Nowe Dąbie, gmina Łabiszyn	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Dobrcz	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Kotomierzu	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Dobrcz	Modernizacja stacji uzdatniania wody w gminie Dobrcz	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNEK DZIAŁAŃ	BENEFICJENT	PROJEKT	WIĄZKA PROJEKTÓW
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Sicienko	Przebudowa wraz z rozbudową stacji uzdatniania wody na terenie działki 11/4 w miejscowości Teresin	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF
4 KORZYSTANIE Z ZASOBÓW ŚRODOWISKA W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY, Z UWZGLĘDNIENIEM MITYGACJI ZMIAN KLIMATYCZNYCH I ADAPTACJI DO ICH SKUTKÓW	4.3 Poprawa efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami	Rozbudowa i wzrost dostępności infrastruktury wodno-ściekowej	Gmina Rojewo	Modernizacja SUW w Rojewie	Efektywne wykorzystanie zasobów wody pitnej w obszarze BydOF

Źródło: opracowanie własne

14 Opis zaangażowania partnerów

Zasada partnerstwa jest jedną z podstawowych zasad horyzontalnych, na których opiera się funkcjonowanie funduszy europejskich. Głównym celem partnerstwa jest poprawa efektywności i skuteczności wdrażania funduszy polityki spójności UE na lata 2021-2027. Partnerstwo stanowi element procesu budowy kultury dialogu społecznego oraz partycypacji społecznej.

Wartość dodana z zaangażowania partnerów wynika z wkładu partnerów, gdyż dzięki ich wiedzy i doświadczeniu można zwiększyć efektywność działań oraz zapewnić większą przejrzystość w podejmowaniu decyzji. Związek ZIT BydOF aktywnie uczestniczy w realizacji zasady partnerstwa mając na uwadze unijne oraz krajowe ramy prawne dla jej realizacji oraz obowiązek włączenia partnerów społeczno-gospodarczych wskazany w Wytocznych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”. Chcąc umożliwić szeroką partycypację partnerów w przygotowanie i wdrażanie Strategii ZIT, w strukturze Związku ZIT działa Rada ZIT BydOF, będąca głosem różnych środowisk. To wspólna reprezentacja partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Rada jako forum konsultacyjno-opiniotwórcze będzie grupą współpracy i dialogu z organami Związku ZIT. Do jej zadań będzie należało m.in. podejmowanie inicjatyw oraz proponowanie rozwiązań związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT. Co istotne, zagwarantowano możliwość rozszerzenia składu Rady ZIT BydOF zarówno na etapie przygotowania jak i wdrażania Strategii poprzez wprowadzenie otwartego naboru. Oprócz powołania sformalizowanego ciała doradczego, na etapie opracowywania Strategii ZIT BydOF zastosowano również inne mechanizmy partycypacji społecznej w procesie kształtowania niniejszego dokumentu. Głównymi odbiorcami działań Związku ZIT BydOF są samorządy - gminy członkowskie Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz. Stąd duże zaangażowanie przedstawicieli tych jednostek w prace nad Strategią. Pierwsze konsultacje z gminami odnośnie perspektywy finansowej 2021-2027 miały miejsce wiosną 2019 r. Z inicjatywy Instytucji Zarządzającej przeprowadzona została ankieta wśród członków ZIT BTOF, w której pytano między innymi o rolę partnerów ZIT w procesie programowania, obszary wsparcia, tryb wyboru projektów oraz kategorie działań, na które ma być przeznaczana dominująca część środków finansowych w stosunku do gmin tworzących ZIT. Na etapie prac nad Strategią ZIT, w ramach kompleksowej diagnozy społeczno-gospodarczej, odbywały się konsultacje z poszczególnymi partnerami ZIT BydOF, którzy przekazywali do Biura ZIT informacje dotyczące propozycji projektów strategicznych dla ZIT BydOF. Uzupełniali dane do diagnozy m.in. z zakresu przedsiębiorczości, opieki nad dziećmi do lat 3, edukacji, pomocy społecznej czy gospodarki wodno-ściekowej. Ponadto w procesie

partycypacji wykorzystano badanie ankietowe skierowane do zarządzających terenami stref aktywności gospodarczych z Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego. Partnerzy Porozumienia brali udział w szkoleniu i cyklu warsztatów eksperckich dotyczących sformułowania misji Strategii ZIT, wypracowania celów strategicznych i koncepcji projektów realizujących przyjęte cele i rozwiązujących zdiagnozowane problemy. Szczególną wagę miały warsztaty z udziałem ekspertów, w których doskonalono umiejętności w wykorzystaniu podejścia zintegrowanego, tj. budowania projektów zintegrowanych oraz wiązek projektów powiązanych ze sobą merytorycznie oraz funkcjonalnie. W pracach nad Strategią brało udział również grono osób niezwiązanych z gminami – członkami Związku ZIT BydOF - m.in. przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Bydgoskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego Sp. z o.o. W ramach odrębnego działania, przeprowadzono badanie ankietowe, którego adresatami byli uczniowie ostatnich klas szkół średnich z obszaru Metropolii Bydgoszcz. Badanie zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza ankiety w formie online a jego podsumowaniem był raport z przeprowadzonych badań społecznych. Wnioski z badania zostały wykorzystane jako uzupełnienie części diagnostycznej niniejszego dokumentu w dziedzinie Edukacja. Ponadto przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców z terenu Metropolii Bydgoszcz (również w formie online), którego głównym celem było zdobycie lub uzupełnienie wiedzy na temat opinii mieszkańców gmin BOF o miejscu w którym żyją, oceny czynników dotyczących otoczenia lokalnego oraz głównych potrzebach rozwojowych. Wnioski z tego badania ujęte w raporcie podsumowującym stanowią wprowadzenie do analizy SWOT. Partnerski model współpracy będzie również realizowany na etapie wdrażania, aktualizacji oraz ewaluacji Strategii. Pozwoli to wspólną realizację przyjętych celów oraz ocenę skuteczności założeń oraz osiągniętych efektów.

15 Raport z konsultacji społecznych

---

16 Spis rysunków

<i>Rysunek 1 Wizja rozwoju Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego .....</i>	<i>84</i>
<i>Rysunek 2 Cele strategiczne i operacyjne Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego .....</i>	<i>85</i>
<i>Rysunek 3 Poziomy polityki terytorialnej .....</i>	<i>102</i>
<i>Rysunek 4 Obszary Strategicznej Interwencji na obszarze BydOF .....</i>	<i>103</i>
<i>Rysunek 5 Struktura organizacyjna ZIT BydOF .....</i>	<i>128</i>
<i>Rysunek 6 Schemat monitoringu z wdrażania Strategii ZIT .....</i>	<i>130</i>

17 Spis tabel

<i>Tabela 1 Kierunki działań Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego</i>	86
<i>Tabela 2 Obszary wsparcia w ramach PT WK-P 2021-2027 wraz z przypisaną alokacją dla ZIT BydOF</i>	122
<i>Tabela 3 Alokacja dla ZIT BydOF w Programie FEnKS 2021-2027</i>	124
<i>Tabela 4 Warunki realizacji Strategii ZIT BydOF</i>	126
<i>Tabela 5 . Powiązanie celów, kierunków i projektów (wiązki projektów)</i>	172

18 Spis map

Mapa 1 Bydgoski Obszar Funkcjonalny.....	5
Mapa 2 BydOF na tle województwa kujawsko-pomorskiego	6
Mapa 3 Położenie komunikacyjne obszaru BydOF.....	7
Mapa 4 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze BydOF w 2019 roku	11
Mapa 5 Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 mieszkańców ogółem na obszarze BydOF w 2019 r.....	12
Mapa 6 Zmiany liczby mieszkańców gmin BydOF w latach 2010-2020	28
Mapa 7 Rozmieszczenie szpitali ogólnych na terenie BydOF w 2019 r.	31
Mapa 8 Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2020 roku w gminach z terenu BydOF.....	36
Mapa 9 Obiekty sportowe na obszarze BydOF w 2021 r.....	44
Mapa 10 Obszary koncentracji pozwoleń na budowę w stosunku do istniejącej zabudowy na terenie BydOF....	47
Mapa 11 Udział osób dojeżdżających do pracy do Bydgoszczy, w ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach BydOF.....	53
Mapa 12 Procent mieszkańców gmin miejskich i miejsko-wiejskich z obszaru BydOF w wieku 15-19 lat, dojeżdżających do bydgoskich publicznych szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2020/2021.....	54
Mapa 13 Zasięg sieci telekomunikacyjnej 5G na obszarze BydOF	57
Mapa 14 Nakłady finansowe planowane w latach 2021-2027 na modernizację oświetlenia ulicznego w gminach z terenu BydOF	61